

5. การศึกษากระบวนการผลิตกล้วยอบเนย ของกลุ่มแม่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

จากนั้นผู้จัดการงานวิจัยได้นำเสนอโครงการวิจัยต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และได้รับการพิจารณาสนับสนุนทุนวิจัย ภายใต้โครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโท ประจำปี 2552 (ABC-PUS/MAG) จำนวน 3 โครงการ คือ

1. การศึกษาบริบทการพัฒนาตำบลพลายชุมพลสู่สังคมเมือง
2. การศึกษาต้นทุนการทำนาของตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
3. การวิเคราะห์วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โครงการวิจัยทั้ง 3 เรื่องที่ได้รับการสนับสนุนได้รับการวิพากษ์จากผู้เชี่ยวชาญจาก สกว. จำนวน 3 ครั้งโดยการติดตามครั้งที่ 1 จัดขึ้นที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ครั้งที่ 2 จัดขึ้นที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร และครั้งที่ 3 จัดขึ้นที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

3.4 การนำไปใช้ประโยชน์

คณะผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยต่อนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลพลายชุมพล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เกษตรกรและกลุ่มแม่บ้าน ทราบถึงผลการวิจัย คือ

1. การศึกษาบริบทการพัฒนาของตำบลพลายชุมพลสู่ชุมชนเมือง เพื่อให้ผู้บริหารเทศบาลตำบลพลายชุมพลได้นำผลการวิจัยไปศึกษาและกำหนดเป็นแนวทางการบริหารและพัฒนาชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงวิถีการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ก่อนการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปสู่ชุมชนเมือง

2. การศึกษาต้นทุนการทำนาของตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้ชาวนาได้ ตระหนักถึงต้นทุนการทำนา จำแนกเป็น 1. ต้นทุนการเตรียมดิน 2. ต้นทุนการเตรียมเมล็ดพันธุ์ 3. ต้นทุนการเพาะปลูก 4. ต้นทุนการบำรุงรักษา 5. ต้นทุนการเก็บเกี่ยว 6. ต้นทุนการจัดจำหน่าย เพื่อให้ชาวนามีแนวทางในการลดต้นทุนให้ได้ผลตอบแทนสูงขึ้น โดยลดการสูญเสียจากรายจ่ายต่างๆให้เกิดความคุ้มค่า

3. การวิเคราะห์วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านได้ตระหนักถึงการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านกระบวนการผลิต ให้มีความพอประมาณด้านผลผลิตและวัตถุดิบโดยไม่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบจำนวนมากจากท้องถิ่นอื่นๆ ด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ชุมชนมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นจุดเริ่มต้นของการทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ ด้านการจัดการเพิ่มประสิทธิภาพ มีการพัฒนาเครื่องมือการผลิตตามภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความทันสมัยขึ้นโดยการพัฒนาพร้อมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการใช้งานจริงของชุมชน ด้านการบริหารจัดการการตลาด ให้มีความพอประมาณในด้านการบริหารจัดการการตลาดวิสาหกิจชุมชน

4. สรุปผลการดำเนินงาน

การจัดการงานวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1. การจัดการต้นน้ำ 2. การจัดการกลางน้ำ 3. การจัดการปลายน้ำ

การจัดการต้นน้ำ เริ่มจากการติดต่อประสานงานกับเทศบาลตำบลพลายชุมพล ผ่านทางผู้บริหารคือนายกเทศมนตรีตำบลพลายชุมพล เพื่อลงพื้นที่ติดต่อกับ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เกษตรกร และกลุ่มแม่บ้านหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ศึกษาปัญหาความต้องการการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การกำหนดโจทย์วิจัยโดยชุมชนเองซึ่งมีคณะผู้วิจัยและทีมงานเป็นผู้ให้คำปรึกษา

การจัดการกลางน้ำ การประสานงานกับทุกภาคส่วนในเทศบาลตำบลพลายชุมพลรวมถึง ผู้นำชุมชน เกษตรกร และกลุ่มแม่บ้านหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในการศึกษาภูมิหลังของชุมชนและการเก็บข้อมูลการวิจัย ติดตามความก้าวหน้าของโครงการวิจัยแต่ละโครงการตลอดจนรับทราบปัญหาอุปสรรคของการดำเนินการวิจัย เพื่อหาทางแก้ปัญหาต่างๆให้หมดไป

การจัดการปลายน้ำ สรุปผลการวิจัยแต่ละโครงการเพื่อนำเสนอผลการวิจัยต่อนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลพลายชุมพล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เกษตรกร และกลุ่มแม่บ้านหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ให้ชุมชนได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

5. วิจัยผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเชิงพื้นที่ในส่วนของตำบลพลายชุมพลโดยการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ได้วางแนวทางการศึกษาปัญหาความต้องการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในหลายภาคส่วนในจังหวัดก่อนในเบื้องต้น เนื่องจากแต่ละหน่วยงานจะมีข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่มีความต้องการพัฒนาหรือแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ซึ่งยังขาดหน่วยงานหรือผู้เชี่ยวชาญลงไปศึกษาปัญหาอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นข้อจำกัดของหน่วยงานราชการ

การมอบภาระกิจการวิจัยเชิงพื้นที่ให้กับสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นเข้าไปดำเนินการนั้นถือว่ามีความเหมาะสมโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งมีภารกิจตามกฎหมายที่เป็นสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและมีความคล่องตัวในการทำงานมากกว่าหน่วยงานราชการอื่นในจังหวัดที่จะสามารถเข้าถึงชุมชนได้ง่ายกว่าโดยนักศึกษาส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่

ด้านการติดต่อประสานงานในพื้นที่กับผู้บริหารชุมชนโดยเฉพาะตำบลพลายชุมพลเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ทางมหาวิทยาลัยและท้องถิ่นจะมีกิจกรรมร่วมกันอยู่ตลอดทำให้ปัญหาด้านการประสานงานมีน้อย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการให้ความสำคัญซึ่งกันและกันตามศักยภาพของแต่ละหน่วยงานนั้นสามารถนำจุดแข็งมาใช้ในการพัฒนาสังคมและชุมชนให้มีความเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน

การดำเนินการวิจัยเชิงพื้นที่ของแต่ละโครงการ ผู้จัดการงานวิจัยต้องจัดให้มีกระบวนการให้ได้มาซึ่งโจทย์วิจัยโดยความต้องการนั้นมาจากชุมชนอย่างแท้จริงไม่ใช่จากความคิดของนักวิจัย โดยนักวิจัยจะเป็นผู้ให้คำแนะนำให้ได้มาซึ่งโจทย์เท่านั้น จากนั้นนักวิจัยจะเป็นผู้สรุปและเขียนโครงการวิจัยแล้วให้ชุมชนตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งให้ได้ความถูกต้องตรงตามความต้องการ โดยผู้จัดการงานวิจัยจะเป็นผู้นำโครงการวิจัยเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อขอรับทุนฯ

กระบวนการการศึกษาและเก็บข้อมูลต้องดำเนินการให้ชุมชนมีส่วนร่วมทุกกระบวนการ

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ผู้จัดการงานวิจัยต้องมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ข้อค้นพบจากการวิจัยสู่ชุมชน ได้แก่ การเผยแพร่ผลการวิจัยทั้งภายในและภายนอกชุมชน

6. กิตติกรรมประกาศ

ผู้จัดการงานวิจัย ขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ตามโครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการ

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

ศาสตร์เพื่อเรียนรู้พัฒนาพื้นที่สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโท (ABC-PUS/MAG) ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ให้โอกาสในการปฏิบัติงานในหน้าที่ผู้จัดการงานวิจัย และขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือให้ความสะดวกในการติดต่อประสานงาน ขอขอบคุณนายกเทศมนตรีตำบลพลายชุมพลที่ให้ความอนุเคราะห์การประสานงานในพื้นที่

7. เอกสารอ้างอิง

- [1] วิจารณ์ พานิช. (2551). การจัดการงานวิจัย : ABC & SRI เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง. 31 มีนาคม 2551
- [2] เสรี พงศ์พิศ. (2550). วิถีคิด วิถีทำ แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พลังปัญญา
- [3] บุญเจ็ด โสภณ. (มปป.). การบริหารโครงการวิจัย.
<http://203.154.183.18/ewt/statistic/download/pr501.pdf>
- [4] พีรเดช ทองอำไพ. (มปป.). การบริหารโครงการวิจัยของ สกว. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- [5] เกษม วัฒนชัย. (2548). ปาฐกถาพิเศษเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”. เนื่องในพิธีเปิด “ชมรมเศรษฐกิจธรรม” The Economic Justice Club) สถาบันป๋วย อึ๊งภากรณ์ วันพุธที่ 12 มกราคม 2548 ณ ห้องสโมสรมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ วิทยาเขตขอนแก่น ประเทศไทย.
- [6] คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2550).เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- [7] คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). นานาคำถามเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบญจ.
- [8] _____. (2550). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี่.

โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร”

ผศ.ชาลี ตระกูล

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Email:charee45@windowlive.com

1. ข้อมูลโครงการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ตั้งอยู่ในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ดุแลรับผิดชอบในเขต 3 จังหวัดประกอบด้วย กำแพงเพชร ตาก และสุโขทัย โดยมีพันธกิจด้านการจัดการศึกษา วิจัย บริการวิชาการ ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม พัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ดังนั้น การวิจัยจึงมีความสำคัญในฐานะมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่นที่จะพัฒนาพื้นที่โดยบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนและต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พัฒนาศักยภาพขององค์กรอื่นและพัฒนาประชาชนในโอกาสต่างๆ ด้วย

สถาบันวิจัยและพัฒนาในฐานะหน่วยงานบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัย มีหน้าที่คอยขับเคลื่อนให้พันธกิจดังกล่าวประสบความสำเร็จโดยใช้กระบวนการหนุนเสริมทักษะให้กับนักวิจัย เพื่อสร้างนักวิจัยให้มีคุณภาพ ประการหนึ่งคือ การดำเนินการพัฒนาโจทย์วิจัยจากการมีส่วนร่วมของภาคีภาคต่างๆ เพื่อให้โจทย์วิจัยที่ตอบสนองต่อจังหวัด กลุ่มจังหวัดและมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยและพัฒนาได้พัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่โดยความร่วมมือของภาคีหลายฝ่าย ในการพัฒนาพื้นที่โดยผ่านกระบวนการวิจัย มีกิจกรรมระดมความคิดโดยใช้ card technic การสังเคราะห์ประเด็นปัญหาได้ 5 กลุ่มได้แก่ (1) กลุ่มการศึกษา (2) กลุ่มเศรษฐกิจและนโยบายภาครัฐ (3) กลุ่มการเกษตร (4) กลุ่มแรงงานต่างด้าว (5) กลุ่มการค้าชายแดน แต่ละกลุ่มปัญหามีข้อมูลจากภาคีทั้ง 4 ภาคี มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร่วมจัดกลุ่มปัญหาตลอดจนจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

เมื่อมีกลุ่มประเด็นปัญหาแล้ว สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ดำเนินการจัดประชุมและจัดตั้งอำนวยความสะดวกให้คณาจารย์ที่สนใจพัฒนาข้อเสนอโครงการตามประเด็นปัญหาหลัก โดยมีการชี้แจงร่างข้อเสนอโครงการจัดการงานวิจัยบูรณาการศาสตร์ร่วมกับการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาพื้นที่ มีการสนับสนุนให้คณาจารย์พัฒนาข้อเสนอโครงการ มีการปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการพัฒนาข้อเสนอโครงการ รวมทั้งสนับสนุนให้นักวิจัยร่วมกิจกรรมหนุนเสริมความรู้ด้านการพัฒนาข้อเสนอโครงการ ABC-PUS/MAG เกี่ยวกับรูปแบบของข้อเสนอโครงการ หรือตอบคำถามเกี่ยวกับการตั้งปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่คณาจารย์ให้พัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยให้สำเร็จ

บริบทพื้นที่ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ที่สำคัญคือ เมืองนครชุม ได้สร้างขึ้นในสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 1 (ลิไท) ครองราชย์ พ.ศ. 1891 - 1917 ได้สร้างนครชุมขึ้นทางทิศตะวันตกของแม่น้ำปิง ลักษณะตัวเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าอยู่ตรงปากคลองสวนหมาก กำแพงเมืองเป็นลักษณะคันดินสามชั้น มีวัดพระบรมธาตุเป็นศูนย์กลาง ปัจจุบันถูกลำน้ำปิงเซาะพังทลายปัจจุบันมองเห็นแนวกำแพงเมืองเป็นช่วงๆ ตำบลนครชุมตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองกำแพงเพชรไปทางทิศเหนือ ประมาณ 10 กม. เป็นพื้นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำปิงไหลผ่าน และมีถนนสายพหลโยธินตัดผ่านตำบลทิศเหนือ ติดกับ ตำบลทรงธรรม อำเภอเมือง

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

จังหวัดกำแพงเพชร ทิศใต้ ติดกับ ตำบลคลองแม่ลาย ตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชรทิศตะวันออก ติดกับ แม่น้ำปิง ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรจำนวนประชากรในเขต อบต. 10,075 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,569 หลังคาเรือน อาชีพหลักทำนา ทำสวน ค้าขาย (<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=620105>) และมีมหาวิทยาลัยราชภัฏตั้งอยู่ในเขตตำบลนครชุม การศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรจึงมีจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการงานวิจัย เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ทั้งศาสตร์ที่ตนศึกษา พร้อมกับเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ในบริบทจริง คณาจารย์ผู้สอนได้ให้นักศึกษาเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย บนพื้นฐานของโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ ที่มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการพัฒนาโจทย์วิจัยจากการมีส่วนร่วมของภาคีภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ

ในปี 2552 ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG นักศึกษาระดับปริญญาตรี และคณาจารย์โปรแกรมวิชาวารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้ทำการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์ เพื่อเรียนการพัฒนาพื้นที่ตำบลแม่กุโดยมีผู้บริหารจัดการงานวิจัย ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ช่วยจัดกิจกรรมหนุนเสริมนักวิจัยและร่วมกิจกรรมวิจัย รวมทั้งสังเคราะห์ข้อมูลจากทั้งผลงานวิจัยและกระบวนการวิจัย สรุปเป็นองค์ความรู้ของพื้นที่และเป็นบทเรียนรู้ในการบริหารจัดการงานวิจัยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อดำเนินกระบวนการหนุนเสริมกระบวนการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อประมวลและสังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อยภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ซึ่งศึกษาในพื้นที่ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ประจำปี 2552 เพื่อการพัฒนาเป็นฐานข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาพื้นที่ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อสรุปบทเรียนรู้การบริหารจัดการงานวิจัยบูรณาการศาสตร์ร่วมกับการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

3. รายงานการบริหารจัดการงานวิจัย และผลการดำเนินงาน

การบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาและอาจารย์ทำการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนยึดหลักการให้นักวิจัยเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ และการสร้างความเข้าใจด้านการบูรณาการศาสตร์ผู้บริหารจัดการงานวิจัยมีบทบาทในการกำหนดเวลาสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการวิจัย สังเกตการดำเนินการรับฟังข้อมูลจากนักวิจัย และให้คำปรึกษารวมทั้ง เอื้ออำนวยให้นักวิจัยได้รับความรู้ หรือร่วมกิจกรรมกับผู้ทรงคุณวุฒิในโอกาสต่าง ๆ

สำหรับการบริหารจัดการงานวิจัยในการจัดกิจกรรมหนุนเสริมทักษะนักวิจัยปี 2552 สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ช่วงเวลา	กิจกรรม/การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน
ปี 2551	มหาวิทยาลัยโดยสถาบันวิจัยและพัฒนา กิจกรรมพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของภาคีภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ มีผู้ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาโจทย์สรุปประเด็นหลักของพื้นที่	ได้ข้อมูลบริบทพื้นที่หลากหลาย ประเด็นและจัดลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหาในพื้นที่เพื่อการวิจัย

ช่วงเวลา	กิจกรรม/การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน
มีนาคม 2552 – เมษายน 2552	ผู้บริหารจัดการงานวิจัยของโครงการ ปี 2552 จัดประชุมชี้แจงโครงการ ABC-PUS/MAG ปี 2552 แก่คณาจารย์นำเสนอประเด็นหลักจากโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่และเสนอแบบฟอร์มข้อเสนอโครงการ และเชิญชวนให้คณาจารย์และนักศึกษาเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG	มีนักวิจัยจากนักวิจัย 2 ชุดเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG
พฤษภาคม 2552	ผู้บริหารจัดการงานวิจัย นักวิจัยที่เป็นอาจารย์ของมหาวิทยาลัย ร่วมกิจกรรมหนุนเสริมความรู้ และทักษะการวิจัย ณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ รับฟังการวิพากษ์และการเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	นักวิจัยปรับปรุงข้อเสนอโครงการ
มิถุนายน 2552	สถาบันวิจัยและพัฒนา ดำเนินการส่งข้อเสนอโครงการให้ผู้ทรงคุณวุฒิของ สกว. ประเมิน ผู้บริหารจัดการงานวิจัยดำเนินการขออนุมัติทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยสำหรับงานวิจัยที่ผ่านการประเมินเป็นการร่วมทุนระหว่างมหาวิทยาลัยกับ สกว.	นักวิจัยได้รับอนุมัติทุนวิจัยในโครงการ ABC-PUS / MAG
กรกฎาคม – สิงหาคม 2552	ผู้บริหารจัดการงานวิจัย ร่วมกิจกรรมในพื้นที่ และประสานงานหรือ สอบถามการดำเนินงานของนักวิจัยโดยใช้โทรศัพท์	นักวิจัยดำเนินการวิจัย
พฤศจิกายน 2552	ผู้บริหารจัดการงานวิจัยและทีมนักวิจัย (อาจารย์และนักศึกษา) ร่วมกิจกรรมหนุนเสริมนักวิจัย ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะนักวิจัยเป็นรายเรื่อง ซึ่งนักวิจัยควรยึดประเด็นหลักได้แก่ ผลกระทบด้านสาธารณสุขจากผู้อพยพ และด้านการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติแต่ควรปรับตัวอุปสรรคให้มีความเป็นไปได้ปรับกิจกรรม และผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญตรงประเด็นรวมทั้งต้องค้ำความรูที่เป็นประโยชน์มากขึ้น	นักวิจัยปรับปรุงการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิโดยให้ผู้บริหารจัดการงานวิจัย ช่วยให้การปรึกษาในการปรับปรุงการวิจัย
มกราคม 2553	ผู้บริหารจัดการงานวิจัย และทีมนักวิจัย ร่วมกิจกรรมหนุนเสริม ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร นักวิจัยนำเสนอการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานที่ได้ดำเนินไปแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์ และให้ข้อเสนอแนะ	นักวิจัยดำเนินการวิจัยต่อ
กุมภาพันธ์ 2553	ผู้บริหารจัดการงานวิจัย ร่วมกิจกรรม การวิจัยในพื้นที่ และสอบถามการดำเนินงานของนักวิจัย ผู้ประสานงานจัดประชุมปฏิบัติการเขียนบทความจากงานวิจัย โดยนักวิจัยเขียนบทความจากงานวิจัยรายเรื่อง แล้วนำเสนอ ผู้บริหารจัดการงานวิจัยให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง	ผู้วิจัยส่งบทความให้ผู้บริหารจัดการงานวิจัยและส่งบทความต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเตรียมการในกิจกรรมหนุนเสริมครั้งต่อไป
พฤษภาคม 2553	ผู้บริหารจัดการงานวิจัยนักวิจัยและนักวิจัยร่วมกิจกรรมหนุนเสริม ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลกสงเสริมความรู้และบริหารจัดการงานวิจัยนำเสนอบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์และข้อเสนอแนะ	นักวิจัยและผู้บริหารจัดการงานวิจัยปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อนำ

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

	ในการปรับปรุงบทความ	เสนอและเผยแพร่ในโอกาสต่าง ๆ ต่อไป
ช่วงเวลา	กิจกรรม/การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน
มิถุนายน 2553	ผู้บริหารจัดการงานวิจัยให้คำปรึกษา และสอบถามการเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์	ได้รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์
มิถุนายน 2553	ผู้บริหารจัดการงานวิจัย สังเคราะห์ข้อมูลจากรายงานการวิจัยรายเรื่อง และจากบันทึกการสังเกตและการร่วมกิจกรรมกับนักวิจัย เพื่อประมวล และสรุปข้อมูลตามวัตถุประสงค์	ได้รายงานของผู้บริหารจัดการงานวิจัย

4. สรุปผลการดำเนินงาน

4.1 สรุปการดำเนินกระบวนการหนุนเสริมการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์ เพื่อการเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ดำเนินการตามลำดับดังนี้ได้แก่

(1) การพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ที่มีปัญหาที่สำคัญจำเป็นที่นักวิจัยประเด็นอย่างชัดเจน ถ้านักวิจัยมีส่วนร่วมในการพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ด้วยจะดีกว่าการรับรู้ และทำความเข้าใจโจทย์ ผู้บริหารจัดการงานวิจัยควรเป็นผู้ที่เคยมีส่วนร่วมในการพัฒนาโจทย์วิจัย หรือเป็นผู้ดำเนินการกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยเพราะได้สัมผัสกับข้อมูลจากภาคีภาคต่าง ๆ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหาต่าง ๆ

(2) การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย ให้มีคุณภาพในขอบเขตของประเด็นสำคัญของโจทย์วิจัยให้มีคุณภาพในขอบเขตของประเด็นสำคัญของโจทย์วิจัย โดยพิจารณาร่วมกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชา หรือในโปรแกรมวิชาในกระบวนการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย ต้องดำเนินการควบคู่กับการคัดเลือกทีมวิจัย อาจารย์ควรเลือกทีมนักศึกษาอย่างเหมาะสม โดยเป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อการวิจัย มีความรับผิดชอบ และมีความรู้และทักษะพื้นฐานเพียงพอในการร่วมวิจัย ประเด็นที่วิจัยควรเป็นประเด็นสำคัญของโจทย์วิจัย แล้วควรเป็นประเด็นร่วมทั้งโจทย์วิจัยกับสาระสำคัญในศาสตร์ที่เรียนรวมทั้งสำคัญของการพัฒนาพื้นที่ การส่งเสริมให้ทีมวิจัยพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยจนสำเร็จ และประเมินเบื้องต้น เพื่อปรับปรุงข้อเสนอโครงการก่อนการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ สิ่งที่ต้องเน้นคือ การทำความเข้าใจประเด็นสำคัญในโจทย์กรณีเป็นโจทย์เชิงพื้นที่ระดับตำบล นักวิจัยควรลงพื้นที่เพื่อศึกษาประเด็นหรือตัวแปรต้นที่สนใจเพิ่มเติมด้วยตนเอง สิ่งที่ต้องเน้นอีกประการหนึ่งคือ การออกแบบการวิจัย ซึ่งต้องพิจารณาทั้งเงื่อนไขที่กำหนด ซึ่งอาจแฝงอยู่ในรายงานการประเมินข้อเสนอโครงการ หรือ ใน TOR และ พิจารณาความเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการพัฒนาพื้นที่ เมื่อมีข้อเสนอโครงการได้รับการพิจารณาว่ามีจุดอ่อนมากหรือไม่ผ่านการประเมิน นักวิจัยมักท้อแท้โดยเฉพาะนักวิจัยใหม่ ผู้จัดการงานวิจัยควรให้กำลังใจ และสนับสนุนให้นักวิจัยรับรู้จุดอ่อนที่ชัดเจนและสามารถแก้ไขปรับปรุงได้

(3) การหนุนเสริมให้นักวิจัยดำเนินการวิจัยตามกระบวนการ ได้แก่ การพัฒนาเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการให้สำเร็จเป็นช่วง ๆ มีการติดตามความก้าวหน้าของนักวิจัยอย่างต่อเนื่อง ผู้จัดการงานวิจัยดำเนินการ เพื่อให้ให้นักวิจัยได้ความรู้และทักษะจากผู้ทรงคุณวุฒิ กำหนดวัน สถานที่เพื่อการปฏิบัติงานให้สำเร็จเป็นระยะ ๆ การสื่อสาร

หลากหลายช่องทาง เพื่อสอบถามความก้าวหน้า ให้กำลังใจนักวิจัยและแสดงความคาดหวังความก้าวหน้าในระยะต่อไป

ในการดำเนินการของนักวิจัยภายใต้การแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และนักบริหารจัดการงานวิจัยอาจปรับปรุงแบบแผนการวิจัย เครื่องมือ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เหมาะสม มีคุณภาพ หรือมีประโยชน์เชิงพื้นที่มากขึ้น ในโครงการนี้นักวิจัยทั้ง 2 เรื่อง ได้ปรับเปลี่ยน ประเด็นที่วิจัยมีความเป็นไปได้สูง โดยศึกษาอย่างเจาะจงมากขึ้นเกิดประโยชน์เชิงความรู้และการพัฒนาพื้นที่มากขึ้น มีเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมมากขึ้นโดยเปลี่ยนจากเรื่อง การศึกษาผลกระทบจากการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นเรื่อง ศักยภาพและข้อจำกัดในการจัดการผลกระทบด้านสาธารณสุขจากผู้อพยพย้ายถิ่นของหน่วยงานด้านสาธารณสุขในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และเปลี่ยนจากเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหา และการบริหารจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นเรื่อง ศักยภาพและข้อจำกัดของการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติที่มีผลกระทบจากแรงงานต่างด้าวในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

(4) การหนุนเสริมให้นักวิจัยเขียนรายงานการวิจัย และบทความจากงานวิจัยให้สำเร็จ ผู้จัดการงานวิจัยยึดกิจกรรมหลัก คือ ดำเนินการเพื่อให้ นักวิจัยได้รับความรู้ ทักษะ จากผู้ทรงคุณวุฒิ กำหนดวันสถานที่เพื่อปฏิบัติงาน การสื่อสารหลายช่องทางกับนักวิจัย แต่เนื่องจากการเขียนบทความจากงานวิจัยเป็นกิจกรรมที่ใหม่สำหรับนักวิจัยชุดนี้ รวมทั้งเป็นภารกิจของผู้จัดการงานวิจัยด้วย ผู้จัดการงานวิจัยจึงปฏิบัติงานไปพร้อมกับนักวิจัย ในการหนุนเสริมนักวิจัย ให้เขียนรายงานและเขียนบทความ ควรให้นักวิจัยเขียนบทความ นำเสนอ และรับการวิพากษ์เป็นรายเรื่อง ผู้จัดการงานวิจัยควรสื่อสารให้นักวิจัยปฏิบัติงานการเขียนรายงานวิจัยและบทความให้สำเร็จโดยการกระตุ้นเป็นระยะๆอย่างต่อเนื่อง การรับฟังหรือเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิจำเป็นต้องรับฟังหรือเรียนรู้หลายครั้ง จากผู้ทรงคุณวุฒิหลายคน เพราะการเขียนบทความจากงานวิจัยมีประเด็นที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจหลายแง่มุม ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนอาจมีจุดเน้นและวิธีการถ่ายทอดความรู้ต่างกัน นักวิจัยต้องมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพ และพยายามเขียนให้สำเร็จ การส่งบทความเพื่อเผยแพร่ในวารสารหรือเวทีนำเสนอเป็นสิ่งจำเป็น มีผลต่อการพัฒนาการเขียนบทความของนักวิจัย กระบวนการประเมินบทความเพื่อให้ลงในวารสารหรือให้นำเสนอในเวทีระดับชาติ มีกระบวนการขั้นตอนในการให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทความ การเขียนในรูปแบบต่างๆ การเขียนให้มีความชัดเจนถูกต้อง เป็นระบบ และน่าสนใจ รวมทั้งการแสดงผลประโยชน์และคุณค่าของความรู้จากการวิจัยในบทความช่วยเพิ่มความรู้และทักษะแก่นักวิจัยได้อีกระดับหนึ่ง

4.2 ผลการประมวลและสังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เพื่อการพัฒนาเป็นฐานข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาพื้นที่ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร สรุปผลการสังเคราะห์ได้ประเด็นสำคัญดังนี้

4.2.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิต ผลิตภัณฑ์เมี่ยงนครชุม

(1) เมี่ยงนครชุมมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชุมชนนครชุมมายาวนาน ซึ่งใช้เมี่ยงเป็นอาหารว่างประเภทหนึ่งของคนไทยในแถบภาคเหนือที่นิยมกินมาตั้งแต่อดีตเป็นของว่างที่มีมาช้านาน โดยเกิดจากภูมิปัญญาในการประกอบอาหารของคนไทยที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นการรับประทานจะใช้ใบเมี่ยงห่อด้วยเครื่องเคียงหรือเรียกว่าไส้เมี่ยง เมี่ยงในนครชุมเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัด

กำแพงเพชร เมี่ยงนครชุมจะประกอบไปด้วย มะพร้าว ถั่ว น้ำตาล แคนหุม และใบเมี่ยงส่งมาจาก จังหวัดเชียงราย โดยวัฒนธรรมการกินเมี่ยงของคนนครชุมแต่เดิมกินเมี่ยงเป็นของว่างและนิยม บริโภคเฉพาะใบเมี่ยงเท่านั้น กินหรืออมเพื่อความกระชุ่มกระชวยอาจจะโรยเกลือหรือกินเปล่า ๆ หรือนำมาเสิร์ฟเป็นอาหารไว้สำหรับต้อนรับแขกบริโภคในพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะงานศพซึ่งเชื่อกันว่า เป็นวิถีชีวิตของคนนครชุมที่ให้อุณหภูมิความร้อนร่วมกันห่อเมี่ยงในงานศพเพื่อจะได้พูดคุยกันในวงสนทนา ลดความเศร้าโศก ลดความกลัว ต่อมาการกินเมี่ยงเริ่มพัฒนาขึ้นจากใบเมี่ยงเพียงอย่างเดียวเริ่มมีไส้ ขึ้นมาเรียกว่าไส้เมี่ยง โดยมีมะพร้าว ถั่วลิสง น้ำตาล มาเป็นส่วนประกอบในการทำไส้เมี่ยง นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาเพิ่มใบเมี่ยงจากใบเมี่ยงเค็มหรือหมักเป็นใบเมี่ยงหวาน

(2) แนวทางในการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำเมี่ยงของตำบลนครชุม ดังนี้

1. ควรจัดทำหลักสูตรสอนท้องถิ่นเกี่ยวกับเมี่ยงในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องทุกปี ตั้งแต่ ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานหลายฝ่าย เช่น เขตพื้นที่ การศึกษา โรงเรียน ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การประกวดการทำไส้เมี่ยงในงานประจำปีตำบลหรือจังหวัดเพื่อที่จะได้สืบทอดการทำ เมี่ยงนครชุมให้อยู่ตลอดไป โดยอาศัยความร่วมมือ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร องค์กรบริหาร ส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบลนครชุม ประชาสัมพันธ์จังหวัด สื่อต่างๆ โดยจัด ในงาน สารทไทยกล้วยไข่กำแพงเพชร งานนพพระเล่นเพลง งานกินกล้วยเดี่ยวเที่ยวเมืองกำแพง

3. พัฒนาให้เมี่ยงนครชุมเป็นสินค้า OTOP เพราะจะทำให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายเพื่อส่งเสริม การสืบทอดภูมิปัญญาเมี่ยงนครชุมต่อไป

(3) ศักยภาพของหน่วยงานที่จะสืบทอดภูมิปัญญาเมี่ยงนครชุม มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชรในฐานะหน่วยงานทางการศึกษาต้องทำวิจัยเกี่ยวกับเมี่ยงเพื่อพัฒนาให้เกิด ความหลากหลาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณ ประชาสัมพันธ์ประสานงานกับสื่อ ต่างๆ ประชาสัมพันธ์งานประเพณีของจังหวัด โรงเรียนและเขตพื้นที่จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

4.2.2 การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์เมี่ยงนครชุม

1. การใช้สื่อ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้ซื้อวิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์ใน การประชาสัมพันธ์ เนื่องจากสื่อทั้งสองใกล้ชิดผู้บริโภคมากที่สุด และในการประชาสัมพันธ์ควรบอกถึง ประโยชน์ในการรับประทานเมี่ยง เพื่อดึงดูดใจผู้บริโภค และเน้นย้ำการประชาสัมพันธ์ตามแหล่งชุมชน ในรูปแบบป้ายโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ควรทำต่อเนื่องมีระยะเวลายาวนานพอ เพื่อให้ผู้บริโภค รู้จักผลิตภัณฑ์เมี่ยงนครชุม

2. ลักษณะการประชาสัมพันธ์นั้นต้องชัดเจน สั้น กระชับ และทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้บริโภค เข้าใจจุดประสงค์ของการประชาสัมพันธ์

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์เมี่ยงนครชุมให้ความเห็นว่าควรจัดให้มี การแข่งขันการผลิตเมี่ยงนครชุมในเทศกาลต่าง ๆ ที่จังหวัดจัดขึ้น สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ควร เป็นสื่อท้องถิ่น เช่น วิทยุชุมชน เคเบิลทีวี หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นโดยผ่านคอลัมน์ต่าง ๆ หรือรายการ ตามรอยอาชีพ ทะลอนทัวร์ หรือสื่อที่ใกล้ตัวที่สุดคือสื่อการพูด บอกต่อปากต่อปากจากผู้ที่เคยบริโภค เมี่ยงนครชุมและซื้อไปฝากญาติ หรือเพื่อนที่อยู่ต่างจังหวัด

4. การจัดทำเว็บไซต์ ในการเผยแพร่ของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งทางราชการและเอกชน หรือ จัดทำแผ่นพับโดยในแผ่นพับบอกรายละเอียดของเมี่ยงนครชุม ร้านค้าที่จำหน่าย โดยวางไว้ที่ ประชาสัมพันธ์จังหวัด ร้านอาหาร โรงแรม สถานศึกษา เป็นต้น

4.2.3 แนวทางการแก้ปัญหาพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นของเทศบาลนครชุม

1. ข้อมูลพื้นฐานของวัยรุ่นที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 14-15 ปี ภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดกำแพงเพชร วัยรุ่นมีความคิดเห็นว่าการใช้จ่ายที่อยู่ได้ไม่ทำให้เดือดร้อน จำนวน 2,001-3,000 บาท ส่วนใหญ่มีรายได้ที่เพียงพอค่าใช้จ่าย วัยรุ่นส่วนใหญ่ไม่เคยไปเที่ยวสถานเริงรมย์ การออกกำลังกายเดือนละ 1 ครั้ง การดูสื่อลามกวัยรุ่นส่วนใหญ่ดูสื่อลามกคิดเป็นร้อยละ 63.30 ซึ่งการดูสื่อลามกนั้นนานๆ ครั้ง (น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน และด้านสื่อที่มีผลกระทบทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น มากที่สุดคืออินเทอร์เน็ต น้อยที่สุดคือรายการทีวี)

2. ทศนคติการมีเพศสัมพันธ์ของเด็กนักเรียนและนักศึกษา

ผลการวิเคราะห์ทัศนคติเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น

จำนวนและร้อยละของนักเรียนและนักศึกษา	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่ทราบ/ ไม่แน่ใจ
แนวคิดเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์และความรักเป็นคนละเรื่องกัน	186 (50.48)	103 (21.92)	79 (21.60)
แนวคิดการรักษานวลสงวนตัวและผู้หญิงมีสิทธิ์ปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์	267 (72.55)	66 (17.85)	35 (9.60)
แนวคิดเข้าใจถึงความสำคัญของการเรียนเพศศึกษา	251 (68.25)	69 (18.25)	48 (13.00)

จากตาราง พบว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่ ยังมีแนวคิดรักษานวลสงวนตัว ทักษะการปฏิเสธและคิดว่าผู้หญิงมี สิทธิ์ที่จะปฏิเสธหรือป้องกันตัวไม่ให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ก่อนเวลาอันควร รองลงมา มีแนวคิดเข้าใจถึงความสำคัญของการเรียนเพศศึกษา

3. พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น พบว่า วัยรุ่นเคยมีความรักกับเพื่อนต่างเพศ (ร้อยละ 76.90) และมีการนัดเพื่อนต่างเพศไปเที่ยวในช่วงอายุ 14-15 ปี สูงที่สุด (ร้อยละ 23.90) ส่วนใหญ่ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์ (ร้อยละ 62.00) การมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างสถาบันสูงสุด (ร้อยละ 17.90) การมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกจะไม่ใช้วิธีการคุมกำเนิด (ร้อยละ 30.70) และถ้าคิดจะแต่งงานจะเลือกคู่สมรสที่บริสุทธิ์ (ร้อยละ 83.20)

4. แนวทางแก้ไขพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น ด้านครอบครัวหรือผู้ปกครองควรให้ความรักและความอบอุ่นเป็นประการสำคัญอันดับแรกที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับวัยรุ่น รองลงมา การปลูกฝังค่านิยมเรื่องเพศที่ถูกต้องให้แก่ลูกหลาน ปลูกฝังค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณีในเรื่องเพศให้ผู้หญิงรักษานวลสงวนตัว ผู้ชายให้เกียรติผู้หญิง และพ่อแม่ผู้ปกครองควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี อาทิ การวางตัวกับเพศตรงข้าม ความมั่นคงทางอารมณ์ ความซื่อสัตย์ต่อกันและกันในการใช้ชีวิตคู่ของพ่อแม่

4.2.4 การนำไปใช้ประโยชน์

1. สถานศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชรนำข้อมูลเกี่ยวกับเมียนนครชุม หรือพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นนครชุมไปใช้ในการเรียนการสอนได้

2. จังหวัดกำแพงเพชรนำข้อมูลเหล่านี้ไปวางแผนเพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์เมียนนครชุมให้อยู่คู่กับจังหวัดกำแพงเพชรตลอดไป หรือประชาสัมพันธ์จังหวัดจะวางแผนการประชาสัมพันธ์เมียนนครชุมให้คนทั่วไปรู้จักได้อย่างไร หน่วยงานพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์หรือโรงเรียนนำข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นไปวางแผนในระดับนโยบายหรือส่งเสริมการเรียนรู้หรือไม่ให้นักเรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมระหว่างเรียนโดยให้ตระหนักถึงการรักษานวลสงวนตัวของผู้หญิงเหมือนอย่างในอดีต

4.3 ผลการสรุปบทเรียนรู้จากการบริหารจัดการงานวิจัยบูรณาการกับการเรียนการสอน

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

บทเรียนของผู้จัดการงานวิจัย สรุปได้จาก การใช้ประสบการณ์ในการจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ก่อนการทำโครงการนี้ และจากการทำโครงการนี้โดยมีการบันทึกข้อมูลรวบรวมข้อมูลจากงานย่อยต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ จากเวลาที่ต่างกันจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน สร้างข้อสรุปย่อยๆ เชื่อมโยงข้อสรุปย่อยตามหลักความสมเหตุสมผล การเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากการร่วมกิจกรรมการวิจัยของนักวิจัยในโครงการ จากการจัดกิจกรรมหนุนเสริมนักวิจัยและจากการร่วมกิจกรรมเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกับนักวิจัย รวมทั้งจากกิจกรรมการเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับนักบริหารจัดการงานวิจัย การนำเสนอบทเรียนจากการบริหารจัดการงานวิจัย บางประเด็นอาจมีการนำเสนอผลการดำเนินงานหรือการพัฒนาของนักวิจัยและผู้บริหารจัดการงานวิจัยประกอบเพื่อเป็นการแสดงความเชื่อมโยงตามหลักความสมเหตุสมผล มีข้อสรุปสำคัญดังนี้

4.3.1 การบริหารจัดการเพื่อให้ได้โจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ที่ต้องประสานภาคี ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ มาร่วมพัฒนาโจทย์วิจัยให้ได้โจทย์ที่คมชัดและท้าทาย ผู้ดำเนินการพัฒนาโจทย์ต้องดำเนินการให้ได้ข้อมูลของพื้นที่ที่ตรง ครบคลุมเพียงพอ มีกระบวนการใช้เครื่องมือและเทคนิคต่างๆ กรณีที่ผู้บริหารจัดการงานวิจัยไม่ได้เป็นผู้ดำเนินกระบวนการเอง ต้องร่วมกิจกรรมอย่างจริงจัง เพื่อเรียนรู้ทั้งจากประสบการณ์ตรงและจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการสังเกตรับฟัง และร่วมแสดงข้อมูลหรือความคิดเห็น การพัฒนาโจทย์วิจัยต้องมีการระดมความคิด จึงต้องกำหนดประเด็นให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับรู้อย่างชัดเจน การใช้ Card Technic การ Matrix Card จะช่วยจัดข้อมูลจำนวนมากให้เป็นหมวดหมู่ ช่วยในการตัดสินใจและความเป็นไปได้ที่ผู้มีส่วนร่วมเข้าใจได้ง่ายร่วมกิจกรรมได้สะดวก ผู้บริหารจัดการงานวิจัยต้องเตรียมสถานที่ บัตร บอร์ด ปากกา เทปขาว และผู้อำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ สิ่งที่ผู้บริหารจัดการงานวิจัยจะได้เรียนรู้ และได้ฝึกฝนจากกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัย คือ ทักษะในการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล สรุปประเด็น ทักษะการสื่อสาร โดยได้ฝึกเจรจา อธิบายเหตุผล พุดแสดงการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลพัฒนาความสามารถในการวางแผน การประสานงานและการดำเนินการประชุม หรือจัดเวทีวิชาการ

เมื่อมีโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ที่กรณีที่นักวิจัยที่ต้องการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยจากโจทย์ มิได้ร่วมกิจกรรมพัฒนาโจทย์ ผู้บริหารจัดการงานวิจัยต้องเป็นผู้เสนอโจทย์ต่อนักวิจัยอย่างชัดเจน กรณีที่นักวิจัยสนใจประเด็นหรือตัวแปรที่ข้อมูลโจทย์ไม่ชัดเจน ไม่เพียงพอ ผู้จัดการงานวิจัยต้องพานักวิจัยหรือสนับสนุนให้นักวิจัยลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมให้ได้ความสำคัญ จำเป็นของประเด็นหรือให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่พบทวนหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติม

4.3.2 การบริหารจัดการเพื่อให้นักวิจัยพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยที่มีคุณภาพ บทบาทของผู้บริหารจัดการงานวิจัยต้องใช้ความคิดเชิงระบบสูงมาก ต้องเข้าใจโจทย์วิจัย ประเด็นในโจทย์และเห็นความสำคัญของประเด็นหรือตัวแปรในข้อเสนอโครงการ สามารถช่วยเหลือแนะนำให้นักวิจัยออกแบบการวิจัยและเขียนข้อเสนอโครงการที่สมเหตุสมผลได้ ถ้านักบริหารจัดการงานวิจัยสามารถตอบข้อซักถามของนักวิจัยและยกตัวอย่างประกอบการอธิบายชัดเจน หรือแนะนำนักวิจัยได้อย่างเป็นรูปธรรม จะเป็นผลดีต่อนักวิจัยใหม่มาก ถ้าช่วงเวลาที่นักวิจัยกำลังดำเนินการเขียนข้อเสนอโครงการ มีการจัดกิจกรรมหนุนเสริม โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาอบรมปฏิบัติการให้ นักวิจัยจะสนใจเป็นพิเศษร่วมกิจกรรมอย่างจริงจัง มีข้อซักถามมาก และพยายามปฏิสัมพันธ์กับผู้ทรงคุณวุฒิโดยตรง มีข้อสังเกตว่าผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน ควรจัดผู้เข้าอบรมเชิงปฏิบัติการไม่เกิน 40 คน และให้ระหว่างอบรมเชิงปฏิบัติการถ้าจัดการให้ ผู้อบรม (นักวิจัย) ใช้ Internet ได้จะมีผลดีต่อการพัฒนาข้อเสนอโครงการ

ผู้จัดการงานวิจัยควรมีความรู้ ในการพิจารณาคุณภาพข้อเสนอโครงการวิจัยทั่วไป ความถูกต้อง และความสอดคล้องขององค์ประกอบต่างๆ ต้องสามารถแนะนำจุดอ่อนหรือข้อผิดพลาดให้นักวิจัยปรับปรุงแก้ไขให้มีคุณภาพมากที่สุดก่อนส่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญตามประเด็นหรือศาสตร์ที่วิจัย นักวิจัยใหม่ส่วนใหญ่มีจุดอ่อนในข้อเสนอโครงการ คือ กิจกรรมตามแผนการดำเนินงานไม่ชัดเจน ไม่สะท้อนว่าจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ วิธีการที่ผู้บริหารจัดการงานวิจัยต้องสื่อสารหลายช่องทางและดำเนินการโดยด่วน เช่น เขียนเสนอแนะในเอกสารข้อเสนอโครงการ โทรศัพท์ชี้แจงหรือเชิญมาพบเพื่อชี้แจง เป็นต้น

4.3.3 การบริหารจัดการเพื่อให้นักวิจัยดำเนินการวิจัยตามกระบวนการ ได้กำหนดไว้ในระยะเวลาที่เหมาะสม ภาระสำคัญของผู้บริหารจัดการงานวิจัย คือ การสื่อสารหลากหลายช่องทาง การร่วมกิจกรรมกับนักวิจัยทั้งกิจกรรมการวิจัย และกิจกรรมหนุนเสริมนักวิจัย รวมทั้งการกำหนดวันสถานที่ที่แน่นอน ให้นักวิจัยปฏิบัติงานหลักๆ เช่น สร้างเครื่องมือ เก็บข้อมูล เป็นต้น ควรสอบถามความก้าวหน้าของงานเป็นระยะๆ แล้วแสดงความคาดหวังผลงานของนักวิจัยในขั้นต่อไปให้นักวิจัยรับทราบ เช่น เมื่อทราบว่าสร้างเครื่องมือเสร็จแล้ว ถามถึงวันหรือช่วงที่นักวิจัยจะเก็บข้อมูล เป็นต้น

4.3.4 การบริหารจัดการเพื่อให้นักวิจัยเขียนรายงานการวิจัยและเขียนบทความ ได้สำเร็จ นอกจากผู้บริหารจัดการงานวิจัยจะต้องใช้บทบาทตาม 4.3.3 แล้ว ผู้จัดการงานวิจัยควรเป็นตัวอย่างในการพยายามเขียนบทความงานวิจัย โดยร่วมกิจกรรมการเขียนบทความ การเสนอบทความ เพื่อรับการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ และการแก้ไขบทความให้มีคุณภาพ

5. วิพากษ์ผลการดำเนินงาน / ข้อเสนอแนะ

จากการบริหารจัดการโครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ ตำบลนครชุมสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ปี 2552 มีบทวิจารณ์การดำเนินงานและข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 บทวิจารณ์ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานที่สำคัญ คือ บริหารจัดการให้นักวิจัยซึ่งประกอบด้วยอาจารย์และนักศึกษาทำการวิจัยเรียนรู้ในพื้นที่ตำบลนครชุม สำเร็จ 3 โครงการ ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากเป็นโครงการที่อยู่ภายใต้โครงการใหญ่ ABC-PUS/MAG ปี 2552 ซึ่งมีข้อกำหนดในการหนุนเสริมและประเมินแบบเสริมพลังโดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นระยะๆ 3 ระยะ กิจกรรมหนุนเสริมเหมาะสมกับกระบวนการทำวิจัยของนักวิจัย ระยะที่ 1 เป็นการหนุนเสริมความรู้ ให้นักวิจัยทำวิจัยที่เกิดประโยชน์จริงในพื้นที่ มีความสำคัญมีความเป็นไปได้ และมีการปรับปรุงกระบวนการวิจัยได้ ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำให้เห็นแนวทางการวิจัยต่อไปอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ระยะที่ 2 เป็นการหนุนเสริมเพื่อให้นักวิจัยแสดงความก้าวหน้าเสนอผลการวิจัยบางส่วน มีสาระหรือข้อมูลพอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจะวิพากษ์และแนะนำ รวมทั้งเสริมความรู้เชิงทฤษฎีต่างๆ แก่นักวิจัยโดยตรงประเด็น ระยะที่ 3 เป็นการหนุนเสริมเพื่อวิพากษ์บทความจากงานวิจัยที่นักวิจัยได้รับการวิพากษ์เป็นรายบุคคลจากผู้ทรงคุณวุฒิ แม้จะเป็นกิจกรรมที่นักวิจัยไม่คุ้นเคย แต่มีประโยชน์มากต่อนักวิจัยที่มีความมุ่งมั่น ซึ่งจะส่งผลต่อไป คือ มีบทความที่มีคุณภาพเผยแพร่ต่อไป และการกำหนดเงื่อนไขของการมีผู้จัดการงานวิจัยต้องรายงานความก้าวหน้าดังนั้นผู้จัดการงานวิจัยต้องติดตามงานวิจัยที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนดต้องรายงานความก้าวหน้า

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิจัยที่ทำงานวิจัยร่วมกับการเรียนการสอน

(1) นักวิจัยต้องวางแผนการดำเนินงานวิจัยพยายามดำเนินงานตามแผน และทบทวนปรับแผนการดำเนินงานเป็นระยะ เพราะบางช่วงเวลาอาจารย์มีภาระงานมาก เช่น การสอบ การรับการประเมิน เป็นต้น จึงจำเป็นต้องปรับแผนและดำเนินงานให้สอดคล้องกับงานอื่น แต่ไม่ควรหยุดหรือเว้นการทำงานวิจัยเกิน 2 เดือน ซึ่งจะทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่องรู้สึกเบื่อหรือท้อได้

(2) นักวิจัยต้องไม่กลัวการสื่อสารหรือนำเสนอต่อผู้บริหารจัดการงานวิจัย หรือผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้มีประสบการณ์การวิจัยสูง การสื่อสารและนำเสนอของนักวิจัยจะทำให้นักวิจัยได้รับความคิดข้อเสนอแนะที่นำไปพิจารณาและปรับใช้ได้ รวมทั้งได้ฝึกทักษะการสื่อสาร การพูด การนำเสนออย่างสมเหตุสมผล ฝึกการคิดทั้งเชิงวิเคราะห์และเชิงระบบ

5.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารจัดการงานวิจัย

(1) ผู้บริหารจัดการงานวิจัยต้องมีความอดทน ติดตามงานสอบถามอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ และพร้อมแก้ปัญหาให้นักวิจัยในกรณีที่มีการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิให้ปรับแก้ไขใหม่ผู้จัดการงานวิจัยต้องเข้ามาช่วยเหลือเพื่อมิให้นักวิจัยเกิดความท้อถอยและเป็นกำลังใจให้ตลอดเวลา

(2) การเป็นผู้บริหารจัดการงานวิจัยต้องใช้เวลามากและมีกิจกรรมเฉพาะเป็นระยะๆอย่างต่อเนื่อง การรับเป็นผู้บริหารจัดการงานวิจัยจึงต้องพิจารณาภาระงานของตนด้วยว่าไม่มากหรือนักเกินไป ไม่ควรเครียดเกินไปแต่ต้องใส่ใจอย่างต่อเนื่อง

5.2.3 ข้อเสนอแนะในการกำหนดโครงการต่อไป

(1) โครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี และปริญญาโท (ABC-PUS/MAG) ภายใต้การสนับสนุนของ สกว. เป็นโครงการที่มีประโยชน์ควรดำเนินโครงการต่อไปเพราะเกิดการสร้างความรู้ของนักวิจัยหลายระดับได้แก่ ระดับผู้บริหารจัดการงานวิจัย ระดับอาจารย์นักวิจัยและระดับนักศึกษาที่ร่วมวิจัย บางโครงการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ มีส่วนร่วมกิจกรรมแล้วได้ความรู้ ความคิดอย่างเป็นระบบ ใช้ได้จริงในงานพัฒนาพื้นที่ โครงการนี้ สกว. และมหาวิทยาลัยร่วมทุน ร่วมกิจกรรมเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง สกว. กับมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยได้พัฒนาบุคลากรและต้องค้ำความรู้ สกว. ได้พัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยได้เครือข่าย เป็นต้น

(2) สกว. ควรมีกิจกรรมการติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะๆ อย่างนี้ดีมาก โดยสลับการเป็นเจ้าภาพทำให้งานวิจัยมีความก้าวหน้านักวิจัยไม่หลงทางและทำให้นักวิจัยหน้าใหม่มีความกล้าและเกิดความมั่นใจมากขึ้นเพราะได้ผ่านการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถ

(3) การปรับปรุงการกำหนดโครงการต่างๆของ สกว. ควรพิจารณานโยบายยุทธศาสตร์และโครงการขององค์กรที่สนับสนุนงานวิจัยอื่นๆ เช่น คณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ หรือกระทรวงต่างๆ เป็นต้น พิจารณาให้เห็นความต่างที่ สกว. ดำเนินการแล้ว กำหนดหรือสนับสนุนโครงการที่ไม่ซ้ำหรือเงื่อนไขคล้ายกับหน่วยงานอื่น เพื่อให้หน่วยงานองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนการวิจัยได้รับโอกาสที่หลากหลาย มุ่งค้ำความรู้สำหรับพัฒนาประเทศหลากหลายรอบด้านมากขึ้น

6. กิตติกรรมประกาศ

6.1 โครงการนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก สกว. ฝ่ายอุตสาหกรรมขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ประสานงานของ สกว. รศ.ดร.พีรเดช ทองอำไพ รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ รศ.ดร.กอบบุญ หล่อทองคำ ผศ.พัชรินทร์ ดำรงกิตติกุล รศ.ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ ศ.ดร.อารี วิบูลย์พงศ์ ดร.สิทธิธัญ ประพุทธนิตสาร รศ.ดร.เสมอ ถาน้อย อาจารย์เต็มดวง ตรีชัยบุญพงษ์ ผศ.ดร.โอภาส ปัญญา ดร.โสพล ศิริไสย์ และขอภัยผู้ให้ความอนุเคราะห์ที่มีไว้ระบุนาม

6.2 โครงการนี้ได้รับอนุมัติทุนบางส่วนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ขอขอบคุณผู้บริหารของมหาวิทยาลัยที่สนับสนุนงานวิจัย รวมทั้งบุคลากรเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ช่วยเหลือสนับสนุน

6.3 โครงการนี้มีบุคคลและคณะบุคคลหลายฝ่ายในพื้นที่ตำบลนครชุมร่วมกิจกรรมการวิจัย ขอขอบคุณทุกฝ่ายทุกคน

7. เอกสารอ้างอิง

การันต์ เจริญสุวรรณ และสุภาภรณ์หมั่นหา. (2553). แนวทางการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์เมืองนครชุม. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

จำเนียรน้อย สิงห์รักษ์. (2553). แนวทางการแก้ไขปัญหาการเลียนแบบพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

วาสนา จรูญศรีโชติกำจร และชนิษฐา ศรีภิรมย์. (2553). การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิต ผลิตภัณฑ์เมืองนครชุม. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=620105>

โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG เทศบาลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย”

ผศ.ไทยโรจน์ พวงมณี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Email: thai-roj@hotmail.com

ข้อมูลโครงการ

1. ชื่อโครงการ : สารสนเทศด้านการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.1 ชื่อผู้รับทุน : นายจักรกฤษ พงษ์อินทร์วงศ์

1.2 ระยะเวลาโครงการ : 1 กรกฎาคม 2552 ถึง 30 มิถุนายน 2553

1.3 ทีมงานวิจัย : นายประสิทธิ์ ธรรมรังสี

นายชัยชัย เคนวงษา

นายสันต์ งามศิริ

2. ชื่อโครงการ : แนวทางการพัฒนาเครือข่ายธุรกิจที่พักและธุรกิจร้านอาหารเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

2.1 ชื่อผู้รับทุน : นางสาวอัญชลี โกกะนุช

2.2 ระยะเวลาโครงการ : 1 กรกฎาคม 2552 ถึง 30 มิถุนายน 2553

2.3 ทีมงานวิจัย : นางสาวจุฑามาศ ชูดีปรีชัญญกุล

นางสาวธนาภรณ์ เกษเกษร

นายสุราษฎร์ พลแสน

3. ชื่อโครงการ : การวิจัยและพัฒนาศักยภาพบุคลากรของชุมชนท้องถิ่น สำหรับการนำเสนอภาพลักษณ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมท้องถิ่น เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน

3.1 ชื่อผู้รับทุน : นายไทยโรจน์ พวงมณี

3.2 ระยะเวลาโครงการ : 1 กรกฎาคม 2552 ถึง 30 มิถุนายน 2553

3.3 ทีมงานวิจัย : นายสนธยา ลากถึง

นายจักรปรกรณ์ ฐานะมัน

นายวิลาศ บุญตอม

บทนำ

เทศบาลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นพื้นที่แอ่งอารยธรรมบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงที่มีประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ความเชื่อความศรัทธา วัฒนธรรม ศิลปกรรม หัตถกรรมและทรัพยากรทางธรรมชาติที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อันเป็นการช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้สามารถตั้งอยู่บนการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองโดยตั้งอยู่บนฐานของรากเหง้าและวิถีแห่งการดำเนินชีวิตที่มีรูปแบบของตนเอง

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

จากการพัฒนาโจทย์การวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ของสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่า เทศบาลเชียงคาน อำเภอเชียงคานมีสภาพของพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขง โดยพื้นที่ฝั่งตรงข้ามของเทศบาลเชียงคานเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สภาพโดยทั่วไปของบริเวณมีความสวยงามทั้งจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และจากร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่มีวัฒนธรรมของฝรั่งเศสและลาวผสมผสานกันอยู่ทำให้มีบางพื้นที่ของเทศบาลเป็นที่หมายปองในการเข้าจับจองเพื่อจัดทำที่พัก ร้านอาหารหรือทำธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามการเข้ามาดำเนินการของคนทั้งในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตเพื่อให้ตอบสนองความเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ที่มีลักษณะเป็นเมือง ส่งผลให้เทศบาลตำบลเชียงคาน เป็นเมืองที่มีพื้นที่ที่น่าสนใจต่อนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาสัมผัสกับภาพของความงามและวัฒนธรรมที่ดึงดูดทั้งแบบผสมผสานและแบบดั้งเดิม ดังนั้นชุมชนจึงเห็นความต้องการที่จะพัฒนาทั้งศักยภาพของคนเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว ทั้งในระดับผู้ดำเนินการและผู้นำเสนอสิ่งที่ดึงดูดของวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น ประวัติของวัดป่าใต้ และวัดศรีคุณเมืองตำนานของเมืองเชียงคาน ความเป็นมาของมะพร้าวแก้วและการจัดทำผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกผ้าไหมนามเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้และตีความกับภาพแห่งความสวยงามของพื้นที่ที่มีตำนานและเรื่องเล่า และภาพแห่งสุนทรียภาพยามเย็นเมื่อแสงอาทิตย์ผ่านพลับขบฟ้ากระทบสู่ลำน้ำโขงที่มีสายน้ำพัดผ่านอย่างเชียวกราก การมีประสบการณ์กับเรื่องราวดังกล่าวส่งผลให้มีการกลับมาท่องเที่ยวในเชียงคานและใช้จ่ายกับการซื้อบริการการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการสร้างเศรษฐกิจและรายได้ให้กับชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานอย่างยั่งยืนต่อไป

ความงดงามเหล่านี้ถ้ามีการศึกษาว่าสิ่งที่เป็นดัชนีชี้วัดศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเพื่อชุมชนว่าเป็นอย่างไร ก็จะส่งผลให้ชุมชนมีการเรียนรู้ สามารถนำข้อมูลไปพัฒนาปรับปรุง โดยใช้กระบวนการวิจัยที่คณะนักวิจัยหลายโครงการเข้าไปร่วมคิด ร่วมแก้และร่วมประเมินผลต่อไปได้และสามารถแก้ปัญหาได้เป็นรูปธรรมและถูกต้องตามความต้องการของท้องถิ่นร่วมกับกระบวนการที่ได้เรียนรู้กับนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ซึ่งผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นก็คือเทศบาลเชียงคานจะเป็นชุมชนที่มีศักยภาพทั้งกับคนที่เป็นทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ส่งเสริมและสนับสนุนกัน

เช่นเดียวกับการพัฒนาของพื้นที่ที่ทำให้ภาพลักษณ์ของเชียงคานมีความงดงาม การคมนาคมขนส่งและการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเกิดความสะดวกสบาย การมีรีสอร์ทที่อยู่ติดกับริมแม่น้ำโขงและเชิงเขาเขาก็กส่งผลต่อภาพแห่งความงามที่จะเอื้ออำนวยความสะดวกและการสร้างความประทับใจกับนักท่องเที่ยวได้ทุกขณะเมื่อได้อยู่พักค้างอ้างแรมในเขตเทศบาลนั้น รวมทั้งปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นๆ เช่น วัด รีสอร์ท ซึ่งถ้ามีการจัดระบบสารสนเทศที่ชัดเจน รวมทั้งมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลและความรู้ก็จะส่งผลต่อพัฒนาในเขตเทศบาลตำบลมีศักยภาพที่ยิ่งใหญ่และเข้มแข็งมากขึ้นนั่นเอง อย่างไรก็ตามจากการลงพื้นที่เพื่อการพัฒนาโจทย์การวิจัยยังพบว่า ชุมชนมีความต้องการที่จะสร้างพื้นที่ออนไลน์ให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เคยรู้จักแต่ไม่เคยมีประสบการณ์เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้เรียนรู้และรู้จักพื้นที่สำคัญทั้งวัดเก่าแก่ พื้นที่ที่มีการจัดกิจกรรมล่องเรือในลำน้ำโขง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งและมีความงดงามในการรวมกลุ่มกัน ทั้งกลุ่มอาหาร มะพร้าวแก้ว ที่นอนจากฝ้ายแทบรีสุทธิ์ รวมถึงพื้นที่ในส่วนของที่พักที่เป็นทั้งเกสต์เฮาส์ รีสอร์ท ถ้ามีการจัดการสร้างและพัฒนาขึ้นมาอย่างหลากหลายรูปแบบและกระบวนการก็จะส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายสำหรับการประชาสัมพันธ์ ได้อย่างหลากหลายช่องทาง

เช่นเดียวกับความต้องการของเทศบาลตำบลเชียงคานเมื่อคราวเข้าไปพัฒนาโจทย์การวิจัยก็พบว่า มีการใช้สารสนเทศในการประชาสัมพันธ์บ้างแต่ต้องการเทคโนโลยีบนเว็บที่ทันสมัย สามารถตอบสนองความต้องการในการสืบค้นข้อมูล และการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมกับง่ายต่อการดึงข้อมูลมาให้กับนักท่องเที่ยวได้เห็นภาพที่ชัดเจน และการใช้สารสนเทศดังกล่าวยังเชื่อมโยงเข้าสู่การทำงานในวิถีของบุคลากรในเทศบาลตำบลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้และพัฒนาไปสู่ระบบการบริหารจัดการ การวางแผนการดำเนินการ การกำหนดนโยบายหรือการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างทันสมัยและรวดเร็ว จึงเห็นว่ากระบวนการวิจัยในลักษณะสร้างและพัฒนาระบบจะมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ตรงกับความต้องการของเทศบาล และชุมชน ตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ที่นับวันจะมีมากยิ่งขึ้นๆ ไป

สำหรับบริบทของเทศบาลตำบลเชียงคานนั้นจากศึกษาในพื้นที่และการลงพัฒนาโจทย์พบว่า อยู่ห่างจากจังหวัดเลย ประมาณ 48 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร 568 กิโลเมตร ทิศเหนือตั้งแค่หลักเขตที่ 1 ตั้งอยู่ฝั่งใต้ของแม่น้ำโขง ห่างจากวัดโพธิ์ชัยไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 350 เมตร และอยู่ห่างจากที่จอดเรือสาธารณะแม่น้ำโขง ใต้ไปทางทิศตะวันตก ระยะทาง 1350 เมตร จากหลักเขตที่ 1 เลียบตามฝั่งใต้ของแม่น้ำโขงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือถึงฝั่งตะวันตก ด้านทิศตะวันออก จากหลักเขตที่ 2 เลียบฝั่งตะวันตกของลำน้ำฮวย ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านไปทางอำเภอท่าบ่อ ระยะทาง 250 เมตร

ด้านใต้ จากหลักเขตที่ 3 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ผ่านทางหลวงแผ่นดินสายเชียงคานเลย ระยะทาง 1000 เมตร ซึ่งเป็นหลักเขตที่ 4 ด้านทิศตะวันตกนั้นนับจากหลักเขตที่ 4 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ จนจบกับหลักเขตที่ 1 เทศบาลตำบลเชียงคานแบ่งการปกครองออกเป็น 9 ชุมชน ประกอบด้วย 1) ชุมชนคุ้มท่าคอก 2) ชุมชนคุ้มวัดป่าไ้ 3) ชุมชนคุ้มวัดศรีพนมมาศ 4) ชุมชนคุ้มวัดศรีมหาธาตุ 5) ชุมชนวัดศรีคุณเมือง 6) ชุมชนคุ้มวัดมัฆมาราม 7) ชุมชนคุ้มวัดโพธิ์ชัย 8) ชุมชนคุ้มวัดสันติวนาราม 9) ชุมชนส่วนราชการ สำหรับลักษณะภูมิประเทศของอำเภอเชียงคานนั้น มีลักษณะเป็นที่ลุ่ม อยู่ติดริมฝั่งแม่น้ำโขง ด้านทิศเหนือและทิศใต้มีลักษณะลาดเท ด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบสูง มีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถขึ้นไปชื่นชมความงามของธรรมชาติบริเวณภูทอกและภูหม่อน และป่าสงวนแห่งชาติ ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและประมง สภาพของดินเป็นดินดีเนื่องจากลำน้ำโขงพัดพาตะกอนแห่งความอุดมสมบูรณ์มาด้วย สภาพภูมิอากาศนั้น หนาวร้อนร้อนจัด หนาวหนาวค่อนข้างหนาวเย็น หน้าฝนมีฝนตกชุก ผลจากการมีสภาพของพื้นที่ที่มีผลต่อการประกอบอาชีพ ทำให้รายได้เฉลี่ยของประชาชนในพื้นที่ 13,000 บาทต่อคนต่อปี

พื้นที่โดยรวมมีประชาชนอยู่อาศัยทั้งสิ้น 5,995 คน มีจำนวนครัวเรือน 2317 ครัวเรือน มีหน่วยงานต่างทั้งที่เป็นหน่วยงานราชการ เช่น ที่ว่าการอำเภอเชียงคาน สำนักงานเทศบาลตำบลเชียงคาน สถานีตำรวจภูธรเชียงคาน สำนักงานสาธารณสุข สำนักงานที่ดินจังหวัดเลยสาขาเชียงคาน สำนักป่าไม้อำเภอเชียงคาน สำนักสรรพากรอำเภอเชียงคาน สำนักงานสัสดีอำเภอเชียงคานฯลฯ ส่วนรัฐวิสาหกิจประกอบด้วย บริษัท ทีโอที (มหาชน) จำกัด สำนักงานประปาส่วนภูมิภาค ธนาคารออมสินสาขาเชียงคาน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สาขาเชียงคาน และหน่วยงานอื่นๆ ร้านค้าตลาดสด

การคมนาคมขนส่งของเทศบาลตำบลดงเค็งนั้นมีความสะดวกในการเดินทางที่จะต่อเนื่องไปยังพื้นที่อื่นๆ สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนบุคคล หรือรถยนต์โดยสารทั้งรถสองแถว หรือรถโดยสารประจำทางสายแอร์เมืองเลย ส่วนการคมนาคมเส้นทางนั้นมีเรือโดยสารข้ามฝากไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถติดต่อด่านตรวจคนเข้าเมืองเพื่อโดยสารไปยังฝั่งลาวเมืองสาคูได้

เขียงคานเป็นเมืองที่สวยงามในพื้นที่และสภาพแวดล้อม จึงมีพื้นที่หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งที่รู้จักกันโดยทั่วไปสำหรับบุคคลนอกจังหวัดและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่คนในพื้นที่รู้จักดีมากมาย เช่น วัดเก่าแก่ที่มีความเด่นในรูปแบบของสถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์ความเป็นมา พื้นที่หมู่บ้านและตึกเก่าในสมัยที่ฝรั่งเศสเข้ามายึดครองลาว สวนสาธารณะ การล่องเรือในแม่น้ำโขงทั้งเรือชมวิถีชีวิตธรรมชาติและเรือเร็วที่แล่นรวดเร็วแบบทำหายชีวิต ด้านวิถีชีวิตนั้นประชาชนอยู่กันอย่างเรียบง่าย ดำรงชีวิตหลายแบบหลายลักษณะทั้งการทำมะพร้าวแก้ว การตัดเย็บผ้าไหม การค้าขาย การรับจ้างวิ่งเรือเร็ว การค้าขายอาหารพื้นบ้าน การเปิดบ้านเก่าเป็นรีสอร์ททิวทัศน์ส่วนใหญ่ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ ในวัดพระและวันสำคัญทางศาสนาต่างเดินทางเข้าวัดเพื่อฟังเทศน์ฟังธรรม การเลื่อมใสในศาสนาพุทธทำให้วันสำคัญทางศาสนามีความคึกคัก เต็มไปด้วยผู้คนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่เข้ามาร่วมสืบสานพุทธศาสนาและประเพณีที่สำคัญยิ่ง เช่น ประเพณีสงกรานต์ งานเทศกาลออกพรรษาถือว่าดังในเขตพื้นที่และนอกพื้นที่มาก ฯลฯ ด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เด่นชัด คือ แม่น้ำโขงที่ไหลผ่านเขียงคานไปยังจังหวัดอื่นๆ อย่างเขียวรากและเต็มไปด้วยความค่อนลงในความแรงและเร็วของสายน้ำ เช่นเดียวกับลำน้ำฮวยที่ช่วยหล่อเลี้ยงและเติมเต็มชีวิตเกษตรกรรมให้อยู่กับการเพาะปลูกพืชพันธุ์นานาชนิดให้คงอยู่คู่กับเขียงคาน

ด้านสิ่งแวดล้อมพบว่าส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ดี มีความสวยงามเหมาะสมกับการท่องเที่ยวธรรมชาติและชื่นชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของเขียงคาน ประชาชนบางพื้นที่มีการจัดการที่อยู่อาศัยอย่างสวยงาม สะอาดพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยมิตรไมตรีผ่านการตกแต่งหน้าบ้านด้วยไม้ประดับและการตกแต่งหน้าบ้านอย่างงดงามวิจิตร ที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศต่างเดินทางไปพักค้างแรมอย่างต่อเนื่องและคึกคักในบางฤดูกาล โดยเฉพาะฤดูหนาวถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีความงดงามน่าอยู่พื้นที่หนึ่งในประเทศไทย ซึ่งเห็นว่าถ้าสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติดีก็จะส่งผลต่อบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมดีขึ้นไปด้วย

จากที่กล่าวมาเห็นว่าพื้นที่เทศบาลตำบลดงเค็งเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสวยงามและเอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวเพื่อดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยวที่เคยเข้ามาและประทับใจจนอยากจะกลับมาว่าลึกถึงความหลังเมื่อครั้งอดีต และผลจากการพัฒนาพื้นที่สวยงามย่อมมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ขยะและปัญหาสังคมตามมา รวมถึงการเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวยังขาดการพัฒนาและการสร้างสารสนเทศที่สารกขยายเครือข่ายและตอบโต้ภัยผู้บริโภค ข้อมูลด้านสารสนเทศได้อย่างหลากหลาย และเหตุผลอื่นๆ อีกมากมาย คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าพื้นที่มีความเหมาะสมและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อสร้างศักยภาพของคนในชุมชนท้องถิ่นและการสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการ การเรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ อาหาร เพื่อการพัฒนาและการพึ่งตนเองของคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อจัดทำสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลเชียงคาน
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนท้องถิ่นโดยกระบวนการมีส่วนร่วม
3. เพื่อสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการท่องเที่ยวของร้านอาหารและที่พักเทศบาลเชียงคาน

การบริหารจัดการงานวิจัย และผลการดำเนินงาน

การวิจัยในโครงการนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการบริหารจัดการงานวิจัย โดยสามารถสรุปสาระสำคัญ โดยจำแนกตามการบริหารจัดการงานวิจัย และผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. การบริหารจัดการงานวิจัย

การบริหารจัดการดำเนินการโครงการวิจัยทั้ง 3 โครงการนั้นมีกิจกรรมดังนี้

1.1 การลงพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเชียงคานเพื่อการพัฒนาปัญหาและโจทย์การวิจัย

การดำเนินการลงพื้นที่เพื่อการค้นหาปัญหาในการวิจัยนี้ มีจุดเริ่มต้นจากสถาบันวิจัยและพัฒนาที่มีจัดการประชุมเพื่อร่วมกันนำเสนอเกี่ยวกับพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมการวิจัยและค้นหาโจทย์การวิจัย จากนั้นจึงมีการลงพื้นที่โดยประสานกับนายกองค์เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน และผู้นำชุมชนท้องถิ่นให้เข้าร่วมนำเสนอความคิดเห็นและประเด็นที่เป็นปัญหาในพื้นที่การวิจัย ซึ่งในการดำเนินการของมหาวิทยาลัยทำให้ได้ประเด็นในการวิจัยที่หลากหลาย ประกอบด้วย ความต้องการด้านการท่องเที่ยว ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

1.2 การลงพื้นที่เพื่อชี้แจงโครงการวิจัยแก่คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลเชียงคาน โดยผู้บริหารจัดการโครงการและคณะนักวิจัยมีการประสานงานกับนายกเทศบาลตำบลเชียงคาน ผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร ที่พัก และเครือข่ายอื่นๆ เช่น โรงเรียน ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ และประชาชนชาวบ้าน โดยมีนายกเทศบาล คือนายกมล คงปิ่น ให้ความร่วมมือและตอบรับคณะนักวิจัยในการลงพื้นที่ โดยประเด็นที่ให้ความสำคัญก็คือ เรื่องของการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเชียงคาน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะและมีประวัติศาสตร์ ผสมผสานกับการมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่หลากหลาย ส่งผลให้เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวขึ้น และสิ่งที่เป็นผลต่อมาก็คือ มีคนในชุมชนและคนนอกชุมชนเข้ามาประกอบธุรกิจการค้าและที่พัก ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อทางมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เข้ามาดำเนินการก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่จะช่วยพัฒนาให้การจัดการท่องเที่ยวมีความเข้มแข็งขึ้น

อย่างไรก็ตามจากการระดมความคิดเห็นจากที่ประชุมพบว่า ผู้เข้าร่วมเวทีการประชุมส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นต่อการที่จะให้ข้อมูลและต้องการที่จะเรียนรู้ตามรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการที่พักและร้านขายของที่ระลึก โดยในเวทีการประชุมแสดงความคิดเห็นว่า การดำเนินการมีส่วนร่วมของกลุ่มโดยการเริ่มจากกระบวนการวิจัยจะช่วยให้การรวมกลุ่มเครือข่ายมีความชัดเจนขึ้น

1.3 การลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย สำหรับกระบวนการลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้บริหารโครงการวิจัยให้ความสะดวกโดยการเตรียมการและพูดคุยเกี่ยวกับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งในระยะแรกของการออกพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลก็จะมี การออกพื้นที่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้บริบทของพื้นที่และชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 การศึกษาบริบทชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคาน คณะผู้วิจัย มีการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคนในพื้นที่ เช่น ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว ชนบทธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม โดยการสัมภาษณ์จากแบบสัมภาษณ์ที่คณะนักวิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเมื่อนักวิจัยในแต่ละโครงการทราบรายละเอียดเกี่ยวกับบริบทพื้นฐานของพื้นที่ ก็ทำให้สามารถเชื่อมโยงสู่ประเด็นของการดำเนินการแต่ละโครงการได้

ซึ่งในกระบวนการนี้ทางผู้บริหารโครงการก็จัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยน และระดมความคิดเห็นจากคณะนักวิจัยเพื่อที่ทำความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่อื่นจะนำไปสู่การสร้างฐานความรู้ให้กับงานวิจัยของตนเอง และจะส่งผลต่อการออกไปเก็บรวบรวมข้อมูลและการดำเนินกิจกรรมการวิจัยของคณะนักวิจัยในแต่ละโครงการด้วย

1.3.2 การจัดเวทีสาธารณะเพื่อคืนข้อมูลพื้นฐานให้กับชุมชนทราบ โดยคณะผู้วิจัยได้เชิญผู้เกี่ยวข้องกับการกระบวนการวิจัยในแต่ละโครงการพร้อมกับการให้รายละเอียดของข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิ่งที่ขาดหายไปของข้อมูลที่คณะนักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลมา ซึ่งในกระบวนการของการจัดเวทีสาธารณะนั้นก็ส่งผลการที่ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยเกิดความเข้าใจในพื้นฐานของพื้นที่และวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น พร้อมกับเห็นคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่อดีตของตนเอง นับตั้งแต่เรื่องราวของประวัติศาสตร์ของเชียงคานที่มีการสู้รบและการแย่งชิงพื้นที่ การเคลื่อนทางวัฒนธรรมของล้านช้าง และชนชาวจีนที่เดินทางเข้ามาประกอบอาชีพค้าขาย รวมถึงการเป็นพื้นที่ที่เป็นที่เคยมีการและวัฒนธรรมของประเทศฝรั่งเศส

1.3.3 การสร้างความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนท้องถิ่น ผ่านผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัย ทั้งผู้ที่เข้าร่วมกระบวนการวิจัยเรื่องการวิจัยและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนท้องถิ่นเพื่อนำเสนอภาพลักษณ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรม จำนวน 10 คน ที่ได้มีโอกาสในการเรียนรู้และจดจำ พร้อมกับการนำไปเผยแพร่ต่อให้กับชุมชนของตนเองได้ ที่สำคัญคือ ผู้เข้าร่วมกระบวนการเกิด ส่วนเรื่องของแนวทางการสร้างเครือข่ายธุรกิจที่พักนั้นผู้เข้าร่วมกระบวนการต่างก็เห็นความสำคัญของการดำเนินธุรกิจที่ต้องร่วมมือร่วมใจกัน ช่วยเหลือกันเพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างเป็นหนึ่งเดียว ทำให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของการดำเนินธุรกิจแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น ส่วนเรื่องสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเชียงคานนั้น ผู้เข้าร่วมกระบวนการต่างก็ได้เรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ซึ่งในการกระบวนการวิจัยก็ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการมีแนวทางในการค้นหา สืบเสาะ แสวงหาข้อมูลเพื่อนำมาสื่อสารผ่านเครือข่ายระบบสารสนเทศ

1.4 การสรุปข้อมูลเพื่อนำเสนอตามโครงการของ สกว. เมื่อคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยมาแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่ง การนำข้อมูลเสนอผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ตามโครงการที่ สกว. ได้กำหนดไว้ นั้น คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันปรึกษาหารือเกี่ยวกับวิธีการนำเสนอ และรูปแบบการนำเสนอผลที่ได้ทั้งก่อนการประชุมและหลักการประชุม ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อหาแนวทางการดำเนินการวิจัยร่วมกันต่อไป

1.5 การลงพื้นที่เพื่อดำเนินการวิจัย ในเชิงพัฒนา ของนักวิจัยและคณะมีทั้งการคืนข้อมูลและการสรุปผลข้อมูลร่วมกัน อันจะนำไปสู่การเรียนรู้และการสร้างแนวทางของการพัฒนากิจกรรมและเนื้อหาของการวิจัยของตนเองต่อไป จากการลงพื้นที่พบว่า ผู้ร่วมกระบวนการวิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองไปตามแนวทางของกระบวนการวิจัยในแต่ละโครงการ

1.6 การเข้าร่วมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเขียนบทความวิจัยเพื่อการตีพิมพ์ในวารสารทางการวิจัย ซึ่งจัดที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่า ผู้วิจัยทั้ง 3 โครงการมีประชุมและปรึกษาหารือเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาความรู้ และวิธีการเขียนบทความวิจัย เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบซึ่งปัญหาที่พบบคือนักวิจัยในแต่ละโครงการขาดประสบการณ์ในการเขียนและการนำเสนอความรู้ผ่านกระบวนการเขียนในรูปแบบที่ยังคุ้นเคย ทำให้ต้องมีประชุมปรึกษาและช่วยเหลือกันทั้งอย่างสม่ำเสมอ

1.7 การคืนข้อมูลในพื้นที่ การคืนข้อมูลชุมชนนั้นเป็นกระบวนการนำเสนอผลของการศึกษาค้นคว้าของแต่ละโครงการ โดยเช่นผู้เกี่ยวข้องทั้งนายอำเภอเชียงคาน นายกเทศบาลตำบลเชียงคาน ผู้อำนวยการสำนักงานกีฬาและการท่องเที่ยว ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวจังหวัดเลย สำนักงานการศาสนา และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อให้รับทราบข้อมูล ซึ่งผลจากการจัดการคืนข้อมูลก็ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการเกิดการรับรู้ว่ามีมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย สกว.และเทศบาลตำบลเชียงคานมีความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้และพัฒนาชุมชน โดยมีชุมชนเป็นฐานความรู้ของปัญหา นั้นก็หมายความว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการค้นคว้าวิจัยมาจากชุมชนนั่นเอง ซึ่งผลที่ได้ทำให้เกิดการรับรู้เรื่องของสิ่งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาด้วยกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ เช่น การมีเครือข่ายธุรกิจร้านอาหารและที่พัก การมีคนในชุมชนเป็นผู้มีศักยภาพในการนำเสนอภาพลักษณ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเชียงคาน และการมีสารสนเทศที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วม

2. ผลการวิจัย โดยมีสาระสำคัญดังสรุปได้ต่อไปนี้

2.1 สารสนเทศด้านการท่องเที่ยว

จากการดำเนินกิจกรรมการวิจัย พบว่า คณะผู้วิจัยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลและระดมความคิดเห็นรวมทั้งมีส่วนร่วมในการสร้างสารสนเทศ ซึ่งผู้วิจัยมีกระบวนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน คือขั้นของการเตรียมการวิจัย ที่จะต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและเรื่องราวเกี่ยวกับสารสนเทศ การลงชุมชนเพื่อหาผู้ร่วมกระบวนการวิจัย และการแนะนำโครงการให้กับผู้นำชุมชนท้องถิ่น ขั้นที่ 2 คือขั้นของการรวบรวมข้อมูลที่ ใช้กระบวนการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสารสนเทศและการสืบค้นในสื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานประกอบการ ร้านค้า ที่พัก และโรงแรมในบริบทต่าง ๆ เพื่อที่จะนำมาสู่การนำเสนอเนื้อหาผ่านสารสนเทศที่สร้างขึ้น ส่วนขั้นที่ 3 คือกระบวนการสร้างสารสนเทศแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นรูปแบบของสารสนเทศแบบสังคมออนไลน์ และมีการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารไปสู่เครือข่ายอื่นๆ เพื่อการเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นเชียงคาน อันเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของชุมชนเชียงคานด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า เชียงคานมีประวัติศาสตร์มายาวนานมากกว่า 400 ปี มีองค์ประกอบที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย เช่น ศิลปวัฒนธรรมที่อยู่ในวัด ประเพณี และวัฒนธรรม เช่น ประเพณี การสร้างวัดในรูปแบบของล้านช้างอย่างวัดศรีคุณเมือง ดกบาตรข้าวเหนียว รวมทั้งธรรมชาติที่สวยงาม เช่น ภูทอก แก่งคุดคู้ นอกจากนี้ยังมีรูปแบบและแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอยู่ในพื้นที่ด้วย

สำหรับข้อมูลที่ผู้ดำเนินการวิจัยออกเก็บรวบรวมนั้นก็จะเป็นไปสู่วางแผนและออกแบบระบบสารสนเทศผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์ ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผ่านระบบเครือข่ายให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้ทราบในรายละเอียด โดยนักวิจัยและผู้ร่วมกระบวนการได้ร่วมมือกันวางแผนการสร้างระบบสารสนเทศให้เกิดความน่าสนใจและสร้างพื้นที่ที่

สามารถมีการตอบโต้และถามไถ่ในข่าวสารที่เป็นปัจจุบันได้ ซึ่งจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศและระบบสารสนเทศเกิดขึ้นพร้อมกับการสร้างเครื่องบนพื้นที่ออนไลน์มาอย่างต่อเนื่อง

2.2 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการเป็นผู้นำเสนอภาพลักษณ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรม จากการศึกษาพบว่า

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ประชากรที่ให้ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการเจาะจง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้มีศักยภาพในการให้ข้อมูลที่เป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ชุมชน ท้องถิ่นและวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่า เชียงคาน มีการตั้งเป็นเมืองขึ้นมากกว่า 400 ปี มีพื้นที่ที่โดดเด่นคือการอยู่ติดกับแม่น้ำโขงและประเทศลาว ทำให้เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีภูมิทัศน์สวยงาม สำหรับทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมนั้น พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นงานพุทธศิลป์ ซึ่งเป็นผลงานที่อยู่ในวัด ประกอบด้วย จิตรกรรมฝาผนังที่เขียนแบบชาวบ้าน มีลักษณะเรียบง่าย ประติมากรรมที่เป็นพระพุทธรูป และประติมากรรมตกแต่งอาคารสถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมที่เป็นพื้นที่ทำสังฆกรรมของสงฆ์ ประกอบด้วย สิม ศาลาการเปรียญ ฯลฯ ซึ่งมีรูปแบบเฉพาะคือสิมมีขนาดเล็ก หลังคาของสิมคลุมตัวอาคาร ดังเช่น วัดมหาธาตุ วัดศรีคุณเมือง และวัดโพธิ์ชัย อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์หุนทฤษฎีศาสตร์ในผลงานศิลปกรรมโดยใช้เกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่า มีความงามแบบท้องถิ่น มีความเรียบง่ายและมีเอกลักษณ์เฉพาะเชียงคาน

ด้านการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำเสนอภาพลักษณ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมนั้น ผู้วิจัยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผลงานศิลปกรรมในท้องถิ่นนับตั้งแต่ร่วมคิดแผนการเรียนรู้ การเรียนรู้ในเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของผลงานศิลปกรรมที่อยู่ในวัดและวิธีการเป็นผู้นำเสนอภาพลักษณ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้ พร้อมกับการเรียนรู้จากสื่อและสถานที่จริงโดยเน้นทฤษฎีและกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและนักวิจัยกับผู้เรียน ร่วมกับการเรียนรู้จากสื่อ เช่น หนังสือและเอกสาร ซึ่งจากผลการเรียนรู้ดังกล่าวทำให้เกิดการจดจำและเรียนรู้ในองค์ประกอบและรูปแบบของผลงานศิลปกรรมอย่างรวดเร็ว นั่นก็หมายความว่า การเรียนเป็นทฤษฎีผสมผสานกับการปฏิบัติการแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะส่งผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ในระดับที่ยาวนานและคงทน อย่างไรก็ตามสำหรับการพูดเพื่อการนำเสนอ นั้น จากการศึกษาพบว่า ผู้เข้าร่วมกระบวนการ 10 คนนั้น ส่วนใหญ่มีทักษะมีทักษะในการพูดการสื่อสารมาก่อน เนื่องจากสถานภาพด้านอาชีพเป็นตบ้งคับ ทำให้สามารถพูดสื่อสารเกี่ยวกับผลงานศิลปกรรมได้อย่างรวดเร็ว แต่สิ่งที่ผู้ร่วมกระบวนการเรียนรู้ให้แลกเปลี่ยนก็คือ รูปแบบของการสื่อสารยังไม่เป็นที่น่าสนใจ ไม่น่าฟังทำให้มีการคิดวางแผนในการพูดเพื่อการสื่อสารให้น่าสนใจขึ้น ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการสามารถพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ในการเป็นผู้นำเสนอภาพลักษณ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้

2.3 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายธุรกิจที่พักธุรกิจร้านอาหาร จากการศึกษา

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีประชากรที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจที่พักและธุรกิจร้านอาหาร จำนวน 19 แห่งมาให้ข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์และการประชุมเป็นเครื่องมือและวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเตรียมการพัฒนาโจทย์การวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นสรุปผลข้อมูลและขั้นตอนการนำเสนอข้อมูล จากการศึกษาพบว่า

เทศบาลเชียงคานมีจุดเด่นในเรื่องของวิถีชีวิต และรูปแบบของสถาปัตยกรรมชายโขงที่มีผลต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสและเรียนรู้ สำหรับธุรกิจที่พักในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานนั้นมีทั้งที่ตั้งอยู่ในเส้นทางถนนริมโขงและถนนสายนอก ซึ่งจุดเด่นของที่พักของถนนสายริมแม่น้ำโขง คือ อาคารตึกไม้โบราณแบบสองชั้น มีประตูปานเพี้ยมเป็นเอกลักษณ์ ธุรกิจที่พักนั้นมีการดำเนินการมา 5 ปี โดยเป็นแบบบริหารจัดการด้วยตนเอง โดยแต่ละแหล่งของที่พักนั้นก็จะมีการสร้างจุดเด่นและจุดขายให้เกิดขึ้น เช่น การมีจักรยานให้เช่า การให้บริการอาหารตามสั่ง

จากการศึกษาสภาพปัญหาของธุรกิจที่พักและร้านอาหาร พบว่า 1) ธุรกิจที่พักนั้น พบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและท้องถิ่นยังไม่มี การวางแผนดำเนินการที่เด่นชัด ไม่มีการประชาสัมพันธ์ระยะยาวและขาดการพัฒนาอย่างมีทิศทาง ส่วน 2) ปัญหาของธุรกิจร้านอาหาร พบว่าภาครัฐขาดการประชาสัมพันธ์ธุรกิจร้านอาหาร และยังไม่มีการเชื่อมโยงเส้นทางของร้านอาหาร ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักแต่เฉพาะร้านค้าที่อยู่บริเวณเส้นทางริมแม่น้ำโขงเท่านั้น

ด้านแนวทางการพัฒนาเครือข่ายที่พักและธุรกิจร้านอาหาร พบว่า 1) ควรมีการสร้างเครือข่ายแบบร่วมมือ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องจริงใจและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม 2) สร้างเป้าหมายของการร่วมกลุ่มกันเพื่อควมมีมิตรภาพและความสามัคคี 3) ร่วมกันวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนในอนาคต 4) รวมกลุ่มกันเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว รวมทั้งธุรกิจที่พักและร้านอาหารในเครือข่าย

ซึ่งการจัดตั้งเครือข่ายธุรกิจดังกล่าวนั้นก็มีการตั้งคณะกรรมการบริหารเครือข่ายในระยะเริ่มต้น พร้อมทั้งมีการตั้งกฎเกณฑ์ เงื่อนไข แนวทางปฏิบัติและกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินการของการบริหารจัดการพบว่า จากการเปิดเวทีสนทนาเพื่อหาโจทย์การวิจัยรวมทั้งกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ นั้นผู้เกี่ยวข้องมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี โดยการลงพื้นที่ในการสร้างความเข้าใจกับชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักวิจัยและนักวิจัยในชุมชนท้องถิ่น ล้วนดำเนินการแบบมีส่วนร่วมโดยกิจกรรมที่ดำเนินการประกอบด้วย การประชุมเพื่อค้นหาปัญหาการวิจัย การลงพื้นที่เพื่อสนทนากับผู้บริหารชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ความร่วมมือและทราบถึงภารกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย รวมทั้งการจัดประชุมเพื่อนำเสนอผลการศึกษาวิจัยที่เกิดขึ้นเป็นความรู้และให้มีการรับทราบความรู้ร่วมกัน

วิจารณ์ผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการบริหารจัดการโครงการวิจัยในพื้นที่เขตเทศบาลเชียงคานนั้นเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยเห็นผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนและคนในชุมชน อันจะส่งผลต่อการเรียนรู้ที่คงทนและสามารถปฏิบัติการได้เองหลังจากที่นักวิจัยออกจากพื้นที่แล้ว จากการศึกษา พบว่า ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยกับนักวิจัยในแต่ละโครงการนั้นส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ และมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่นักวิจัยทำอย่างชัดเจน ทำให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยกับคณะนักวิจัยพร้อมที่จะนำผลการเรียนรู้ทั้งระยะเริ่มต้น ระยะกลางและผลการวิจัยระยะสุดท้ายไปสู่การปฏิบัติการได้เองในอนาคต จากการศึกษา คณะนักวิจัยดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นลง เมื่อนักวิจัยลงไปติดตามก็พบว่าการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง รวมทั้งกลุ่มตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น ผู้เข้าร่วมเรียนรู้และพัฒนาสารสนเทศก็มีการนำความรู้ไปพัฒนาข้อมูลข่าวสารและรูปแบบในการนำเสนอความรู้ความคิดอย่างต่อเนื่องและเป็น

ปัจจุบัน ส่วนผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาผู้นำเสนอภาพลักษณ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรม ก็มีโอกาสนำความรู้ความเข้าใจไปสู่การเป็นผู้นำเสนอให้กับนักท่องเที่ยวที่มาจากองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศที่เข้ามาทัศนศึกษาดูงาน รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาแบบเดี่ยวหรือกลุ่มพร้อมกับมีความต้องการเรียนรู้ผลงานศิลปกรรมและประวัติศาสตร์ก็สามารถที่จะเรียนรู้ได้เช่นกัน สำหรับกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจที่พักและร้านอาหารก็มีการทำกิจกรรมร่วมกันในการพูดคุย ปรึกษาหารือเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว หรือการคิดเชื่อมโยงธุรกิจร้านอาหารและที่พักไปสู่เส้นทางนอกชุมชน ส่งผลให้เห็นว่าการวิจัยแบบชุมชนเป็นฐานคิดและมีนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยเข้าไปจัดกระบวนการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาตนเองและพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามหลายโครงการจากการที่นักวิจัยลงพื้นที่ก็ส่งผลให้เห็นถึงการพัฒนาและการเชื่อมโยงและการสร้างเครือข่ายเกิดขึ้น การมีโครงการอบรมภาษาอังกฤษให้กับสถานประกอบที่พักและธุรกิจร้านอาหาร การอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับเยาวชนและบุคคลในชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน พร้อมกับการมีแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขึ้นในแถบเส้นทางท่องเที่ยวของเชียงคานด้วย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ภายใต้โครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี (ABC/PUS MAG) ประจำปี 2552 และมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย คณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณ รศ.ดร.สุจินต์ ลิมาภิรักษ์ ดร.บุญชร แก้วส่อง ผศ.พัชริน ดำรงกิตติกุล และ รศ.ดร.กอบบุญ หล่อทองคำ ที่ได้ให้คำแนะนำด้านเนื้อหาและกระบวนการวิจัย ขอขอบคุณคุณบุญชัย หล่อทองคำ ที่ประสานความร่วมมือด้วยดีตลอดมา

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัย ใคร่ขอขอบคุณนายนายกมล คงปิ่น นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเชียงคานที่เห็นความสำคัญของการวิจัย และให้ความสะดวกในการดำเนินงานวิจัยตลอดโครงการจนเสร็จสิ้นการวิจัย

**โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ตำบลปากพูน
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช”**

ดร.อารี สาริปา

ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Email: a.aresaripa@gmail.com

1. ข้อมูลของโครงการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เป็นมหาวิทยาลัยของท้องถิ่นตามปรัชญาการก่อตั้งมหาวิทยาลัย ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ทั้งในส่วนของอาจารย์ นักศึกษา ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการศาสตร์ ซึ่งดำเนินการแบบมีส่วนร่วมระหว่างการเรียนรู้และการสอนและการทำงานในพื้นที่ ทำให้เกิดการเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยแบบปฏิบัติการ ทั้งยังเป็นการนำองค์ความรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาและปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสม เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายสอดคล้องตามความต้องการจำเป็นและบริบทของท้องถิ่นที่เฉพาะถิ่น จากการศึกษาบริบทของพื้นที่ร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยในปี พ.ศ. 2551 พบว่า ตำบลปากพูนและตำบลท่าจืดมีบริบทเชิงพื้นที่ที่น่าสนใจ ดังนั้นทางมหาวิทยาลัยจึงกำหนดพื้นที่การวิจัยตามเกณฑ์ของโครงการ ABC-PUS/MAG จำนวน 1 พื้นที่ คือ ตำบลท่าจืด ซึ่งเป็นชุมชนรอบรั้วมหาวิทยาลัย และในปี พ.ศ. 2552 ได้กำหนดเพิ่มขึ้นอีก 1 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ตำบลปากพูน ซึ่งมีบริบทการพัฒนาและปรับตัวทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น โดยมีผู้จัดการงานวิจัยประจำพื้นที่ตำบลปากพูนเป็นผู้รับผิดชอบ

ตำบลปากพูนเป็นท้องที่หนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการก่อตั้งชุมชนอย่างน่าสนใจ เดิมชื่อชุมชนปากน้ำปากพูน ในอดีตใช้เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำจากอ่าวไทยเข้ามายังใจกลางเมือง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ปัจจุบันตำบลปากพูนแบ่งเขตการปกครองเป็น 12 หมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นชุมชนใหญ่และมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดภายใต้การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน อย่างไรก็ตามจากการศึกษาบริบทของชุมชนในเบื้องต้นโดยการทบทวนบริบทและโจทย์วิจัย การสังเกตวิถีชีวิตชุมชน การประชุมรับฟังความคิดเห็นของชุมชน และสนทนากลุ่มในพื้นที่ พบว่าชุมชนต้องการพัฒนาของชุมชนหลาย ๆ ด้าน อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน การสืบทอดวิถีชีวิตท้องถิ่นท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี และการจัดการอาชีพท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

จากการศึกษาบริบทของชุมชนตำบลปากพูนและความต้องการในการพัฒนาเชิงพื้นที่ดังกล่าว จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาเรียนรู้กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลปากพูนในมิติแบบบูรณาการศาสตร์บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการวิจัยและพัฒนาพื้นที่ที่ร่วมกับการเรียนการสอนที่มีการพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับชุมชนเป็นหลัก ซึ่งมีคำถามวิจัย ดังนี้

**ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”**

- 1.1 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชาวประมงมีผลอย่างไรต่อการดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตวัฒนธรรมของกลุ่ม
- 1.2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำได้อย่างไร
- 1.3 การใช้แผนชุมชนในการจัดการอาชีพทำได้อย่างไร ผลเป็นประการใด
- 1.4 การบริหารจัดการงานวิจัยทำได้อย่างไร ช่วยให้อาจารย์และนักศึกษามีการเรียนรู้งานวิจัยเชิงพื้นที่อย่างไร

ทั้งนี้การดำเนินงานแบ่งเป็น 3 โครงการ มีอาจารย์และนักศึกษาทำงานวิจัยร่วมกันในพื้นที่ และมีผู้ประสานงานหรืออำนวยความสะดวกให้งานวิจัยดำเนินการได้แล้วเสร็จเกิดคุณค่าต่อการพัฒนาพื้นที่และการเรียนรู้เชิงวิชาการ ทำให้อาจารย์และนักศึกษาเกิดการเรียนรู้ ดังนั้นผู้จัดการงานวิจัยจึงสนใจเรียนรู้ว่าการบริหารจัดการงานวิจัยในพื้นที่ตำบลปากพูนมีแนวทางอย่างไร ได้ผลเป็นประการใด ชุมชนตำบลปากพูนมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตท่ามกลางสภาวะสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบันอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 2.1 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและกระบวนการเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน ตำบลปากพูน
- 2.2 เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ตำบลปากพูน
- 2.3 เพื่อศึกษาการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงอยู่ของอาชีพท้องถิ่นในตำบลปากพูน
- 2.4 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการงานวิจัยแบบบูรณาการศาสตร์การเรียนการสอนรวมกับการพัฒนาท้องถิ่น

3. รายงานบริหารจัดการงานวิจัยและผลการดำเนินงาน

การบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อให้โครงการวิจัยทั้ง 3 เรื่อง ดำเนินการได้ลุล่วงตาม เป็นดังนี้

1. จัดประชุมสร้างความเข้าใจและวางแผนดำเนินงานร่วมกันทั้ง 3 โครงการ
 2. อำนวยความสะดวกให้นักวิจัยลงพื้นที่เพื่อแนะนำตัวต่อหน่วยงานและพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย
 3. ประสานงาน ประชุมติดตามการดำเนินงานวิจัย
 4. จัดเวทีนำเสนอความก้าวหน้าและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
 5. ประสานผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่เพื่อให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะระหว่างดำเนินการวิจัยในพื้นที่
 6. ประชุมศึกษาเอกสาร ทำความเข้าใจการเขียนรายงานการวิจัย การเขียนบทความวิจัย
 7. ส่งเสริมและสนับสนุนนักวิจัยให้เข้ารับการพัฒนาดนเองด้านทักษะกระบวนการทำวิจัย
- การรายงานผลและการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ
8. สนับสนุนการจัดเวทีคืนความรู้/ผลการวิจัยสู่ชุมชน

9. กำกับ ติดตาม และประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน และบรรลุผลสำเร็จ ผลการดำเนินงานบริหารจัดการงานวิจัย พบว่า อาจารย์นักวิจัย และนักศึกษาเรียนรู้การทำงานวิจัยเชิงพื้นที่ร่วมกับชุมชน นักวิจัยทั้ง 3 โครงการสามารถดำเนินงานวิจัยได้แล้วเสร็จตามที่กำหนด สามารถเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ ดังนี้

1. การคงอยู่ของวิถีประมงพื้นบ้านปากพูน: บทวิเคราะห์พลวัตการเปลี่ยนแปลงในอดีต
2. การประเมินทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ผลการใช้แผนชุมชนในการจัดการอาชีพท้องถิ่นภายใต้การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. รูปแบบการบริหารจัดการงานวิจัย

4. สรุปผลการดำเนินงาน

จากการบริหารจัดการงานวิจัยตามโครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี (ABC-PUS) ประจำปี 2552 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช: กรณีพื้นที่ตำบลปากพูน สรุปผลการดำเนินงานได้ ดังนี้

รูปแบบการบริหารจัดการงานวิจัย ประกอบด้วย การบริหารจัดการด้านต่าง ๆ 3 ด้านตามรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ การบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมและอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงานวิจัยตามกระบวนการขั้นตอนที่กำหนด ประกอบด้วย การบริหารจัดการนักวิจัย นักศึกษาให้มีความรู้ คุณลักษณะ และทักษะในการทำวิจัย การบริหารจัดการเวลา การบริหารจัดการงบประมาณให้สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย
2. ด้านกระบวนการ ได้แก่ การบริหารจัดการเพื่อให้ให้นักวิจัยสามารถดำเนินกิจกรรมการวิจัยได้ราบรื่นโดยมีกิจกรรม ประกอบด้วย การเข้าสู่พื้นที่วิจัย การปฏิบัติการวิจัยในพื้นที่เป้าหมาย การนำเสนอความก้าวหน้างานวิจัย การพัฒนานักวิจัยและผลงานวิจัย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้คืนความรู้สู่ชุมชน
3. ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ การบริหารจัดการคุณภาพงานวิจัย ให้นักวิจัยสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ถูกต้องตามกระบวนการวิจัย ผลการวิจัยนำไปสู่การใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาพื้นที่ และเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่ประชาคมวิชาการ โดยการกระตุ้นสนับสนุนการพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิจัยกับชุมชน และการรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ

5. วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน/ ข้อเสนอแนะ

ผลการดำเนินงานเป็นไปตามแผนและบรรลุเป้าหมายของโครงการ ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารจัดการงานวิจัยด้านปัจจัยเชิงระบบ ซึ่งอภิปรายผลการดำเนินงานได้ดังนี้

1. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า สิ่งที่มีผู้จัดการงานวิจัยต้องดำเนินการคือ 1) การบริหารจัดการงบประมาณ ซึ่งจะต้องอาศัยการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจในการเบิกจ่ายงบประมาณและการเก็บ

หลักฐานประกอบการเบิกจ่าย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินกิจกรรมวิจัย ส่งผลให้เกิดการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด 2) นักวิจัย เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนการวิจัยเชิงพื้นที่ให้ประสบความสำเร็จ นักวิจัยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจบริบทและธรรมชาติของพื้นที่เป็นอย่างดี จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักวิจัยมีประสบการณ์เดิมและภูมิหลังที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ ทำให้กิจกรรมการวิจัย และการบริหารจัดการงานวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย 3) ปัจจัยด้านเวลา พบว่าข้อจำกัดด้านเวลาเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรมวิจัย เนื่องจากนักวิจัยมีภาระงานหลายด้าน การบริหารจัดการเวลาจึงต้องอาศัยการกระตุ้น ติดตามเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เครื่องมือสื่อสารหลายช่องทาง เช่น โทรศัพท์ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ การประชุมตามแผน และการสนทนาออกไปเป็นทางการเมื่อโอกาสเอื้ออำนวย

2. ปัจจัยด้านกระบวนการ จากผลการดำเนินงานพบว่า ผู้จัดการงานวิจัยมีส่วนช่วยให้การดำเนินการวิจัยราบรื่นผ่านกิจกรรม การประชุมวางแผนและประสานงานกับพื้นที่เป้าหมาย โดยอาศัยความร่วมมือและความสัมพันธ์ของนักวิจัยในทีมกับพื้นที่วิจัย ตั้งแต่ขั้นการเข้าสู่พื้นที่ การปฏิบัติกิจกรรมวิจัยในพื้นที่ การนำเสนอความก้าวหน้า และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้คืนความรู้สู่ชุมชน

3. ปัจจัยด้านผลลัพธ์ ได้แก่ การบริหารจัดการงานวิจัยให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการ สร้างผลกระทบเชิงบวกต่อพื้นที่ และการเรียนรู้ของนักวิจัยในโครงการ จากการดำเนินงานพบว่า การบริหารจัดการงานวิจัยช่วยให้อาจารย์นักวิจัย นักศึกษาเข้าใจกระบวนการทำงานเชิงพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจาก มีการประชุมสร้างความเข้าใจ การจัดเวทีนำเสนอผลงาน การกระตุ้นและสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมการเขียนบทความ ทำให้นักวิจัยมีความมั่นใจ สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพ และเขียนบทความวิจัยเพื่อเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ

6. กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินงานตามโครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี (ABC-PUS) ประจำปี 2552 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช: กรณีพื้นที่ตำบลปากพูน ได้รับการสนับสนุนและความร่วมมืออย่างดียิ่งจากหน่วยงานและบุคลากรหลายฝ่าย ดังนี้

1. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
3. องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน
4. โรงเรียนวัดศรีมงคล
5. ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่
6. ผู้ทรงคุณวุฒิประจำโครงการ
7. ช่างชุมชนตำบลปากพูนปากพูน
8. อาจารย์และนักศึกษาประจำโครงการวิจัย
9. อื่นๆ ที่มีได้เอื้อนาม

โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี”

รศ.ดร.ศิวพงศ์ จำรัสพันธุ์
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Email : s_chamratpan@yahoo.com

ข้อมูลโครงการ

โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรแบบมีส่วนร่วมในป่าโคกชุมปูน ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

ตำบลสามพร้าวอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ห่างจากอำเภอเมืองไปทางทิศตะวันออกประมาณ 18 กิโลเมตร(ภาพที่ 1) ตำบลสามพร้าวมีพื้นที่ทั้งหมด 45,753 ไร่ หรือประมาณ 73.22 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ตั้งวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ตำบลสามพร้าวประกอบด้วย 15 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร 10,773 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร (66.57%)และรับจ้าง(15.59%) เป็นแรงงานสร้างเมืองอุดรมาตั้งแต่ในอดีต ทรัพยากรในสามพร้าวมีพื้นที่ป่าประมาณ 9,384 ไร่ หรือประมาณ 19.38 % ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเสื่อมโทรมและป่าโปร่ง มีหนองน้ำธรรมชาติหลายแห่ง เช่น หนองแจ้ง หนองริหุ

ป่าโคกชุมปูนเป็นป่าผืนสุดท้ายของตำบลสามพร้าวมีเนื้อที่ 2,500 ไร่ (ภาพที่ 1)เป็นพื้นที่ซึ่งอบต.ได้มีมติยกให้เป็นที่ตั้งของวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และได้จัดแบ่งพื้นที่ไว้ 267 ไร่ เพื่อเป็นป่าชุมชนของตำบลสามพร้าว เป็นพื้นที่อนุรักษ์ ไร่และรวบรวมพันธุ์พืชพื้นบ้านทั้งพืชผักสมุนไพร นอกจากนี้พื้นที่แห่งนี้ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของชุมชนอีกต่อไปด้วย

ภาพที่ 1 ป่าโคกชุมปูน แสดงที่ตั้งวิทยาเขต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี(ด้านขวา)และบริเวณที่ขีดเส้นรอบสีขาวด้านซ้ายเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 267 ไร่

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีได้ร่วมมือกับชุมชนสามพร้าวในการจัดการเพื่ออนุรักษ์ป่าโคกชุมปูน โดยมีโครงการวิจัยในพื้นที่ป่าโคกชุมปูน 3 โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยโครงการABC-PUS/MAG ในปี 2552 ดังนี้

1 โครงการการจัดการทรัพยากรและการฟื้นฟูป่าไม้ในป่าชุมชนโคกชุมปูน ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี หัวหน้าโครงการ คือ อาจารย์สไพบูลย์

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

2 การจำแนกไม้ต้นและการอนุรักษ์ในป่าโคกชุมปูน ตำบล สามพร้า อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี หัวหน้าโครงการ คือ รศ.ดร.ศิวพงศ์ จำรัสพันธุ์

3 ความหลากหลายทางชีวภาพของเห็ดในป่าโคกชุมปูน และการนำมาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน หัวหน้าโครงการ คือ อาจารย์ ทศนัย ปัญจันทร์สิงห์

วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อให้ได้ประเด็นปัญหาที่มาจากชุมชนสามพร้า
- 2 เพื่อศึกษาบริบททั่วไปของตำบลสามพร้า และป่าโคกชุมปูน ตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่ในป่าโคกชุมปูนและภูมิปัญญาการนำทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้ ประโยชน์
- 3 เพื่อปลูกจิตสำนึกของเยาวชนและชุมชนในการอนุรักษ์และการนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

รายงานบริหารจัดการงานวิจัยและผลการดำเนินงาน

วิธีการดำเนินงาน

- 1 ลงพื้นที่เพื่อพบนายกองคการบริหารส่วนตำบลสามพร้าเพื่อชี้แจงโครงการ และ ขอความร่วมมือในการดำเนินงานและนัดหมายผู้นำกลุ่มต่างๆมาประชุม เป็นการพบกันระหว่างนักวิจัยกับชุมชน
- 2 ประชาสัมพันธ์ไปยังคณะวิชาต่างๆเพื่อเชิญชวนอาจารย์และนักศึกษาที่สนใจเข้าร่วมประชุมร่วมกับชุมชนเพื่อหยิบประเด็นปัญหาที่เป็นความต้องการของชุมชนมาพัฒนาเป็นโจทย์วิจัย
- 3 นำทีมนักวิจัยลงพื้นที่พบกับตัวแทนกลุ่มต่างๆในตำบลสามพร้าเพื่อฟังความต้องการของชุมชน
- 4 นักวิจัยนำประเด็นปัญหามาพัฒนาเป็นโจทย์วิจัยและ Concept paper และนำเสนอชุมชนเพื่อเรียงลำดับความสำคัญของโจทย์วิจัยตามความต้องการของชุมชนสามพร้า
- 5 นักวิจัยพัฒนาข้อเสนอวิจัยและส่งขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- 6 ประชุมหัวหน้าโครงการและทีมวิจัยโครงการวิจัยที่ได้รับอนุมัติ จำนวน 3 โครงการ เพื่อวางแผนงานวิจัยร่วมกัน
- 7 ประสานงานกับผู้อำนวยการโรงเรียนสามพร้าขอใช้สถานที่และจัดประชุมชี้แจงโครงการกับกลุ่มภาคีที่เกี่ยวข้องได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้า สมาชิกอบต.สามพร้า ครูโรงเรียนในตำบลสามพร้า ตัวแทนกลุ่ม อสม. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน
- 8 รับอาสาสมัครผู้เข้าร่วมประชุมที่สนใจเข้าร่วมดำเนินงานวิจัยในโครงการต่างๆ แบ่งกลุ่มย่อยตามความสนใจและปรับปรุงแผนการดำเนินงานวิจัย ร่วมกัน
- 9 จัดเสวนากลุ่ม มีผู้เข้าร่วมประชุมได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน แม่บ้าน ประธานกลุ่ม อสม. เพื่อศึกษาบริบททั่วไปของตำบลสามพร้า และวางแผนการสำรวจทรัพยากรในป่าโคกชุมปูน
- 10 ประชุมหาแนวทางในการอนุรักษ์ป่าและจัดกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนและชุมชน ระหว่างนักวิจัยกับตัวแทนชุมชน(ภาพที่ 2)

11 จัดกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการคืนรักสู่ป่า” ให้กับนักเรียน “นักวิทยาศาสตร์น้อย”และตัวแทนชุมชน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์ (ภาพที่ 3) มีกิจกรรมการเดินป่าสำรวจพันธุ์ไม้ร่วมกันที่ป่าโคกขุมปูน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการนำมาใช้ประโยชน์ระหว่างผู้สูงอายุกับทีมวิจัยและเยาวชน และ มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพป่าในอดีตกับปัจจุบัน วิเคราะห์สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ผลกระทบของการทำลายป่ากับสภาวะโลกร้อน นิมนต์พระสงฆ์วัดดงกกผิงมาแสดงธรรมเทศนาในการอนุรักษ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทำแผนที่ต้นไม้และวิเคราะห์ค่าความเสียหายของป่าที่ถูกทำลายโดยใช้แบบจำลองสำหรับประเมินค่าเสียหายทางสิ่งแวดล้อม (Erosion) เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เขียนด้วยภาษา Visual Basic (พงษ์ศักดิ์ วิทวัสสุติกุล และ วารินทร์ จิระสุขทวีกุล, 2549)

12 ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน มีการถอดบทเรียนและสรุปผลที่ได้ หลังการดำเนินงานเป็นระยะๆ และรายงานความก้าวหน้าต่อแหล่งทุนและชุมชน

13 ประชุมจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ มีสมาชิกในชุมชนมาร่วมประชุม ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนชาวบ้าน สมาชิก อบตำบล อสม. ครู และนักเรียน ร่วมกันวางแผนการจัดตั้งเป็นกลุ่มเพื่อดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าโคกขุมปูน

14 ครู นักเรียน นักศึกษาและชุมชนร่วมกันปลูกป่าในพื้นที่ซึ่งเป็นที่โล่งว่างในป่าโคกขุมปูน

15 นำข้อมูลมาทำฐานข้อมูลและหนังสือเพื่อเผยแพร่

16 นำเสนอผลงานวิจัยต่อสาธารณะชน จัดนิทรรศการที่วัดสว่างในพื้นที่ชุมชนเพื่อคืนความรู้สู่ชุมชน

17 ประชุมทีมวิจัยเพื่อ เขียนรายงานการวิจัยและบทความที่มีคุณภาพสามารถตีพิมพ์ได้

ภาพที่ 2 ประชุมร่วมกับผู้นำชุมชน อสม. และชาวบ้าน

ภาพที่ 3 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ “คืนรักสู่ป่า” ผู้สูงอายุเดินป่าร่วมกับนักเรียนนักศึกษา

ผลการดำเนินงาน

บริบทตำบลสามพร้าว

ตำบลสามพร้าวอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2500 อยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอเมืองอุดรธานี มีพื้นที่ทั้งหมด 45,753 ไร่ ห่างจากอำเภอเมืองประมาณ 18 กิโลเมตร ไปตามถนนสามพร้าวตอนกลอย ตำบลสามพร้าวมี 15 หมู่บ้าน จำนวนประชากร 16,088 คน จำนวนหลังคาเรือน 4,376 หลังคาเรือน

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

ประวัติความเป็นมาของบ้านสามพร้าว

บ้านสามพร้าวก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2321 เดิมมีประวัติว่า ชื่อ “สามท้าว” เนื่องจากมีคนอพยพมา 3 พวก 3 เผ่าพันธุ์ คนสามกลุ่มนี้ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าอพยพมาจากที่ใดบ้าง แต่เอกสารของ อบต. สามพร้าว (แผนพัฒนาตำบลสามพร้าว ปี2551/2552) รวบรวมไว้ว่า สามเผ่าพันธุ์นี้ ได้แก่ เผ่าพันธุ์ที่ 1 อพยพมาจากจังหวัดชัยภูมิ เป็นลาวพวนมีอาชีพเป็นพ่อค้า ดีสร้อย ดีแหวน ทำกำไรขาย เผ่าพันธุ์ที่ 2 อพยพมาจากอำเภอคำเขื่อนแก้ว (จังหวัดยโสธร) มีอาชีพเป็น พ่อค้า วัว ควาย เผ่าพันธุ์ที่ 3 อพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์ ประเทศลาว

คนสามกลุ่มนี้ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่แห่งนี้เรื่อยมาก่อนตั้งเมืองอุดรธานี (การก่อตั้งเมืองอุดร ประมาณ 228 – 229 ปีมาแล้ว) (คำลั่น โสมพันธ์, 2553) สมัยปัจจุบันจาก “บ้านสามท้าว” จึงเปลี่ยนเป็นบ้าน “สามพร้าว” トラบเท่าทุกวันนี้ บ้านสามพร้าวเดิมมี 2 หมู่บ้านคือ หมู่ 1 และหมู่ 2 เท่านั้น ขึ้นอยู่เขตตำบลหนองนาคำ ปัจจุบันบ้านสามพร้าวขึ้นอยู่กัตำบลสามพร้าว มี 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1, 2, 10, 12 และหมู่ 15

วัฒนธรรมประเพณี

ชุมชนสามพร้าวมีประเพณี ฮีต 12 คลอง 14 จะมีงานประเพณีทุกเดือนที่ชาวบ้านจะขาดไม่ได้ถ้าไม่ได้ไปร่วมงานจะมีความรู้สึกไม่ดี สมัยก่อนชาวบ้านยึดฮีต 12 คลอง 14 เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตแทนกฎหมาย สอนให้รักและกตัญญูต่อบิดามารดา รำลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษ รู้ผิดชอบชั่วดี รักตัวเอง รู้ปฏิบัติที่พอดี มีความเสียสละ รักหมู่คณะ

คติชีวิต ของพ่อคำลั่น ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 15 มีว่า

“ชุดเรือไว้ผสมยามข้ามฝั่ง ปลุกคั้งผสมตั้งต่อไหม

ผ่าฟันไวยามดงมันจ้งง่าย ผัดข้าวไวมันจ้งได้หมาแลง”

นอกจากนี้พ่อคำลั่นยังยึดคติสอนใจเป็นมงคลชีวิต ว่า “อย่าอนตั้นสาย อย่าอายทำกิน อย่าหมิ่นเงินน้อย อย่าคอยวาสนา อย่าเสวนาคณชั่วอย่ามัวอบายมุข อย่ากินสุกก่อนห้าม อย่าพาล่ามก่อนทำ อย่ารำกอนเพลง อย่าชมเหงผู้้น้อย อย่าคอยแต่ประจบ อย่าคบแต่เศรษฐี อย่าดีแต่ตัว อย่าชั่วแต่คนอื่น อย่าฝืนกฎระเบียบ อย่าเอาเปรียบสังคม อย่าชื่นชมคนผิด อย่าคิดเอาแต่ได้ อย่าใส่ร้ายคนดี อย่างกล่าววจิมุสา”

ประวัติความเป็นมาของป่าโคกขุมปูน

ป่าโคกขุมปูน เป็นป่าผืนสุดท้าย มีเนื้อที่ 2,500 ไร่ ปัจจุบันเป็นสถานที่ก่อตั้งวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และแบ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ไว้ 267 ไร่

ในป่าโคกขุมปูน มีพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่งตระกูลถั่ว เป็นไม้เถาเลื้อยไปตามต้นไม้ใหญ่ ไม้ชนิดนี้ชื่อว่า “เครือขามปูน” เมื่อเวลาผ่านไปหลายยุคหลายสมัย “ป่าโคกขามปูน” จึงเรียกเพี้ยนไปเป็น “ป่าโคกขุมปูน” (คุณดาสมพงษ์ หลักหนองบุ, 2553) อีกทางหนึ่งเล่าว่าในสมัยก่อนมีคนนำเปลือกหอยมาจากห้วยหลวงมาเผาเพื่อทำเป็นปูนในป่าแห่งนี้ ป่าแห่งนี้จึงชื่อว่า “ป่าโคกขุมปูน” (ก้านสิน อ่อนบุญ และ แม่ทองม้วน อินทร์คง, 2553)

สภาพทั่วไปของป่าโคกขุมปูน

ป่าโคกขุมปูน เป็นที่ราบ มีความสูง 179-198 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ดินเป็นดินลูกรัง มีต้นไม้อุดมเป็นหย่อมๆ บางแห่งเป็นที่โล่ง (ภาพที่ 4) อดตำบลท่าคันคูล้อมรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพื่อแสดงขอบเขตที่ชัดเจน

ภาพที่ 4 พื้นที่โล่งในป่าโคกชุมปูน

ป่าโคกชุมปูนมีอุณหภูมิ 25-46 องศาเซลเซียส อุณหภูมิกลางวันและในร่มแตกต่างกัน 2-5 องศาเซลเซียส เดือนตุลาคมอุณหภูมิในร่มและกลางแจ้ง เฉลี่ย 30.33 และ 32.33 องศาเซลเซียส ตามลำดับ เดือนธันวาคม 2552 มีอุณหภูมิในร่มและกลางแจ้ง เฉลี่ย 24.33 และ 29.67 องศาเซลเซียส ตามลำดับ

ความชื้นแสงต่ำสุดและสูงสุด 25,500.33 และ 151,000.33 ลักซ์ ตามลำดับ

ความชื้นสัมพัทธ์ 45-95 %

ค่า pH ของดินมีค่าเท่ากับ 6.5-8.0

ทรัพยากรในป่าโคกชุมปูน

ป่าโคกชุมปูนมีพันธุ์ไม้ 135 ชนิด (50 วงศ์) เป็นไม้ต้นที่ถูกตัดแล้วงอกใหม่ แตกกอละ 3-4 ต้น มีความสูงเฉลี่ย 4.5 เมตร ไม้ต้นมี 46 ชนิด ไม้ต้นที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ต้นเชือกซึ่งไม่มีการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รองลงมาคือ ต้นกุง ตั้วขน มะขามป้อม จิก มุยหนาม ฮัง และหนามแท่ง ตามลำดับ ไม้ต้นที่เหลือมีน้อยได้แก่ โมก ข่อยขาว เมื่อน้อย ตะโก แพง ตั้วส้ม ไม้พุ่ม เช่น กอไก่ ไบ้มง ตั้งซี ขี้ปูน อ้อยช้าง หมากคอม เล็บแมว เข็มดอกแดง เข็มดอกขาว ปอเต่าไห ปอซีไก่ เกล็ดลิ้นเหลือง ตาเสือ เอ็นอ้า ไม้พื้นล่าง เช่น หญ้าเหล้าฮ้าง หญ้าคา ดอกมันเทียน กระเจียวขาว กระเจียวแดง ขูลู ไมยราบ สาบเสือ ม่านพระอินทร์ ไม้เถาไม้เลื้อย เช่น เครือบวบลม ต้นหมี่เครือเขียวหญ้าหางหมาน้อย ไม้ต้น ส้มลม เครือทูต เครือโทสง หมากแตก เครือขามปูน

สัตว์ป่าเป็นสัตว์ขนาดเล็กและนก จำนวน 17 ชนิด ได้แก่ กะปอม แย่ จิ้งเหลน กระแต พังพอน บ่าง นกกระสา นกเค้าแมว นกคุ่ม นกเขา นกกระทา นกกต ผีเสื้อ กระต่าย งูเห่า งูเขียวหางไหม้ ตั๊กแตน

เห็ดที่พบมี 53 ชนิด เป็นเห็ดกินได้ 20 ชนิด ส่วนมากเป็นเห็ดดิน เช่น เห็ดข้าวแบ่ง เห็ดน้ำหมาก เห็ดหน้าแหล่ เห็ดหน้าวัว เห็ดปลวก เห็ดละโงก เห็ดเผาะ บางชนิดขึ้นบนขอนไม้ เช่น เห็ดหูหนู เห็ดขอนขาว

การใช้ประโยชน์จากป่าโคกชุมปูน

ชุมชนการนำมามีประโยชน์จากป่าโคกชุมปูนหลายด้าน ดังนี้

1 เชื้อเพลิง เช่น เมื่อก่อนยังไม่มีไฟฟ้า นำน้ำยางจากต้นสะแบงมาทำเป็นขี้ได้เพื่อให้แสงสว่าง ใช้แทนตะเกียงแก๊ส ต้นเชือกใช้ล่าสัตว์ และกิ่งเผาถ่าน ฟืน ต้นไม้ที่ทำเชื้อเพลิงได้ดียังมี ต้นเหมีียดใหญ่ กะเลา หว้าสีชมพู ตีนนก กระบกและ หูกวางป่า

2 สมุนไพร เช่น ต้นसानัดเอาเนื้อไม้ไปกินแก้ท้องร่วงในเด็ก ผลแห้งของสะแกนำมามีต้มกินแก้ปวดท้องทุกชนิดมีรสขม เครือน้ำจั้น แก้กระหายน้ำ โดยตัดแล้วรองเอาเนื้อไม้ไหลออกมา ขาวเม่นน้อย ตั้วหมอน ข้างนาว นางหวานใช้ล่าสัตว์ต้มกินแก้ผิวดำและลูกอ่อน เป็นยาหมอมกรรม และใช้เหล็กสารไร่รากมาฝนเป็นยาทาแก้กลาก

3 อาหาร เช่น ผลมะเดื่อ ใบกระโดนน้ำ กระโดนโคก ตะโก และไข่มดแดง รับประทานเป็นเมี่ยงกินกับปลาร้าบอง หอมแดง ตะไคร้(ภาพที่ 5) มะม่วงหาวแมงวันผลดิบนำมากินกับปลาร้าบอง ตูมกาผลอ่อน และยอดอ่อน ต้มกินกับลาบ ตั้วหม่อนใบอ่อนกินกับแหนม ตั้วส้ม ส้มโอมัง ส้มเสี้ยว ยอดอ่อน ดอก แกงใส่ปลาทำให้มีรสเปรี้ยว ยอดอ่อน ใบ ดอกของขี้เหล็กแกงใส่น้ำใบย่านางและหนังวัวเป็นอาหารมีรสขม แกงหน่อไม้ หน่อหอย ใส่น้ำใบย่านางและผักต่างๆ แกงเห็ดใส่ใบส้มโอมัง ผักต้วนักออกแบบ ใบย่านาง แกงผักหวานใส่ไข่มดแดง มะค่าแต่เมล็ดต้มน้ำก่อนกินมีรสหวานมัน ผลแดงเมล็ดอ่อนกินได้มีรสหวานมัน มะขามป้อม ส้มมอ ผลกินได้ทำให้ชุ่มคอ ผลสุกข้าวเม่าน้อยกินเป็นผลไม้มีรสหวานอมเปรี้ยว และหัวว่าสีชมพูผลสุกเป็นอาหารมีรสเปรี้ยวอมหวานฝาดเล็กน้อย หมกชวกลาบกะปอมเป็นอาหารพื้นเมืองที่หาได้ในท้องถิ่นตามฤดูกาล

4 ย้อมสี เช่น ดันแพงเปลือกใช้ย้อมแห ดันใหญ่สร้างบ้านได้ อะรางนำเปลือกมาต้มกับน้ำเวลาย้อมผ้าได้สีเหลืองสวยงาม และหนามแท่งใช้ผลดิบนำมาทุบเอาเปลือกออกเอาเมล็ดมาบดให้แตกเอียงดแซ่หน้า จะเป็นฟองใช้ซักผ้าได้สะอาดเหมือนกับผงซักฟอก

5 ใช้สอย เช่น แพง ใบยาวเป็นเมตรนำมารองข้าวปลุก โดยใช้ไม้ไผ่นำมาสานเป็นกระท่อ(เข่ง)แล้วนำใบแพงมารองเพื่อคัดเหลืออกข้าวปลุก ผลสุกดันแพงวัวกินได้ ใบทุ้งใช้ห่อข้าวเหนียวแทนใบตอง เหมียดใหญ่ และเหมียดแอนำลำต้นมาทำเอกโกนา มุยหนามนำส่วนที่เป็นเนื้อไม้มาทำค้อนตีตะปู และยอดป่าใช้ในพิธีกรรมโดยใช้กิ่งมาใช้ในพิธีกรรมยกบ้านใหม่ ข้าวขึ้นแล้ว ปอเต่าให้เนื้อเหนียวใช้เป็นเชือกมัดของ

6 สร้างที่อยู่อาศัย ดันแต่ ดันแดง ดันจิก ทุ้ง ใช้เนื้อไม้ นำมาทำเป็นไม้ปูพื้น ประดู่ป่า ประดู่บ้าน ท่อม แพง ส้านใหญ่ ใช้เนื้อไม้ทำวงกบประตู, หน้าต่าง ดันแดง ดันจิก ดันฮัง ทุ้ง เนื้อไม้ นำมาทำเสา ดันจิก ดันฮัง ทุ้ง นำเนื้อไม้ใช้ ทำขาง ดันฮังเนื้อไม้ นำมา ทำชื้อ มุยหนามเนื้อไม้ นำมาทำไม้มุงบ้านแทนสังกะสี ท่อม ดันแต่ ดันจิก ดันฮัง แพง เนื้อไม้ นำมาทำเป็นฝาบ้าน หัวสีชมพู กระบก เนื้อไม้ใช้ทำเฟอร์นิเจอร์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้

7 ยาฆ่าแมลง สะเดานำใบมาต้มเอาน้ำไปรดผัก ดันไม้ช่วยไล่เพลี้ย ไล่แมลง เจริญปลาตุ๊กใช้เบื่อปลา

ภาพที่ 5 อาหารว่าง(เมี่ยง).จากใบกระโดนและผลมะเดื่อกินร่วมกับแจ่งบอง ตะไคร้ หัวหอมและตัวมดแดง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์

สมัยก่อนชาวบ้านไปใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อการดำรงชีวิตโดยไม่ได้คำนึงถึงหลักการอนุรักษ์ แต่เนื่องจากยังมีทรัพยากรจำนวนมาก จึงมีเพียงพอ แต่ต่อมา มีการนำไปจำหน่ายจึงเก็บกันจำนวนมาก ทรัพยากรจึงร่อยหรอลงอย่างรวดเร็ว และมีการทำลายป่ามากขึ้นในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา ก่อนจะมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

1 ในการนำไม้มาทำฟืนหรือเผาถ่านจะไม่โค่นต้นไม้ ตัดเอาเฉพาะกิ่ง ตัดกิ่งแล้วลำต้นยังไม่ตายก็จะงอกกิ่งใหม่

2 ไม่นำเอาต้นไม้จากป่าไปปลูกที่บ้าน

3 การเก็บเห็ด ชาวบ้านเก็บเห็ดแค่พอกินเป็นแต่บางคนในหมู่บ้านก็มีอาชีพเก็บเห็ดขาย การเก็บเห็ดจะเก็บเฉพาะดอกที่มันหนึ่มไม่เก็บดอกแก่ และการที่จะให้บ้านนั้นมีเห็ดจำนวนมาก มีเห็ดหลายชนิด จะต้องไม้ต้นไม้อายุมีป่าที่อุดมสมบูรณ์

4 การอนุรักษ์ตามแนวพระพุทธ ศาสนา เป็นการดำเนินชีวิตตามธรรมชาติ ไม่เปลี่ยนแปลงธรรมชาติ ไม่ร้อนไม่หนาว ไม่แสวงหาเงินทอง ของนอกกาย อยู่อย่างพอเพียง (อาจารย์ผล วัดดงกกฝี่, 2553)

จิตสำนึกในการอนุรักษ์

จากการแสดงความคิดเห็นและร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ในการสร้างความตระหนักแก่นักเรียนและชาวบ้านในการอนุรักษ์ ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพป่าโคกชุมพลในอดีตกับปัจจุบัน

ป่าโคกชุมพลเป็นป่าเต็งรัง ย้อนยุคไป 30 ปีคือนหลัง ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ไม้ต้นไม้อายุเป็นจำนวนมาก แสงแดดไม่สามารถส่องถึงพื้นดิน ต้นไม้โค่นไม่ล้มเพราะเรือนยอดเบียดกันแน่น มีทั้งพืชที่เป็นไม้เศรษฐกิจ พืชผักสมุนไพร และสัตว์ป่าเป็นจำนวนมาก ต่อมา มีการตัดไม้ทำลายป่าจนเป็นป่าเสื่อมโทรมและเมื่อ อบรมตำบล มีมติดกพื้นที่ให้มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จึงมีการตัดไม้เป็นจำนวนมาก นำไปเพาะเห็ด มีการขุดต้นไม้ออกจากป่าเพื่อนำไปปลูกที่นา พันธุ์ไม้ที่พบมากในอดีตแต่ปัจจุบันนี้ลดน้อยลง ได้แก่ เต็ง รัง แดง กะบก ยางนา ตะโก สะแบง ผักหวานป่า ผักออบแอบ ส้มอมมะขามป้อม ตัวส้ม เหลื่อม และพันธุ์ไม้ที่มีมากในอดีตแต่ปัจจุบันสูญหายไป ได้แก่ ตะไคร้ต้น อังฮ้อน ต้นแคน ต้นมะค่า เครือน้ำจั้น มันปลา (กันเกรา) และจาม

สภาพป่าโคกชุมพลในปัจจุบัน

ป่าโคกชุมพลเป็นผืนสุดท้ายผ่านการตัดทำลาย กลายเป็นป่าเสื่อมโทรม และชาวบ้านได้ลงความเห็นให้เป็นป่าชุมชน 267 ไร่ ปัจจุบันเมื่อการคมนาคมสะดวกสบาย ป่าไม้เหลือน้อย สัตว์เล็ก สัตว์น้อย ต้นไม้ใหญ่ถูกตัดทำลายจึงทำให้ต้นไม้ในป่าลดน้อยลง ปัจจุบันชาวบ้านยังมีการตัดต้นไม้เพื่อนำมาทำฟืน เผาถ่าน ไม้ต้นในแปลงศึกษา 6 ไร่ มีไม้ต้นทั้งหมด 2,194 ต้น และไม้ต้นในแปลงศึกษาที่สูญหายไป เช่น ตะไคร้ต้น อังฮ้อน มันปลา ต้นแคน ต้นมะค่า และเครือน้ำจั้น ผักหวานป่า จาม

คันคูที่ล้อมรอบผืนป่ากักขังน้ำฝนจึงทำให้เกิดน้ำท่วมขังในฤดูฝน เป็นผลให้เห็ดลดน้อยลง

วิเคราะห์มูลค่าความเสียหายของป่าที่ถูกทำลาย

การประเมินมูลค่าความเสียหายจะทำให้ทราบถึงค่าเสียหายจากปริมาณน้ำ ปริมาณดิน ปุ๋ย N, P, K ที่สูญหาย และค่าเสียหายจากอุณหภูมิอากาศที่เพิ่มขึ้น ประเมินมูลค่าความเสียหายของป่าโคกชุมพลต่อ 1 ไร่ และความเสียหายของพื้นที่ทั้งหมด 267 ไร่ คิดค่าความเสียหายเป็นเงิน 77,618,235 บาท ต่อไร่ และ 77,618,235 บาท ต่อ 267 ไร่ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

สำนึกของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่า

นักเรียนชั้น ป.6 จำนวน 30 คน “นักวิทยาศาสตร์น้อย” เข้าร่วมกิจกรรมคืนรักสู่ป่า ที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่า มีผลงานแสดงถึงจิตสำนึกในการอนุรักษ์ดังนี้

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

คำกลอน

ต้นไม่มีคุณค่า โปรตรักษาอย่าทำลาย
สามพร้าวเราพร้อมใจ อนุรักษ์ไว้ให้ยืนยา
เด็กทุกคนรุ่นใหม่ ต้องใส่ใจดูแลป่า
พวกเราควรรู้ว่า อนุรักษ์ป่าดีจึงเอย

คำขวัญ

“ป่าไม่มีมีพิษ ให้ชีวิตให้ร่มเงา”

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบมูลค่าความเสียหายในพื้นที่ 1 ไร่ และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทั้งหมด

ค่าเสียหายจาก	พื้นที่ 1 ไร่	พื้นที่ 267 ไร่
ปริมาณน้ำที่สูญเสีย หาย	81,700	21,813,900
ปริมาณดินที่สูญเสีย	24,794	6,619,998
อุณหภูมิอากาศที่เพิ่มขึ้น	62,622	16,720,074
ปุ๋ย N ที่สูญเสีย	107,990	28,833,330
ปุ๋ย P ที่สูญเสีย	1,360	363,120
ปุ๋ย K ที่สูญเสีย	12,239	3,267,813
รวมค่าเสียหายทั้งหมด	290,705 บาท	77,618,235 บาท

สิ่งประดิษฐ์จากป่า

นักเรียนนำสิ่งที่เหลือใช้จากป่ามาประดิษฐ์เป็นศิลปะจากป่าตามจินตนาการสร้างสรรค์ เช่น เต่าบิน แมงมุม แมลงวันติดเทอร์โบ ปูตาโต แมงมุมมหัศจรรย์ ใ้มดแดงขายเนื้อย่าง เต่าออสุนัขติดเทอร์โบ ดอกไม้มหัศจรรย์ ต้นไม้มีสีสนสวยงาม ต้นไม้จากสวรรค์ ต้นไม้หรรษา แมลงคราม หมูบิน หนอน ริดากบ ต้นตาลตามจินตนาการ และ นกยูงบิน (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 สิ่งประดิษฐ์จากป่า ฝีมือนักเรียน (นักวิทยาศาสตร์น้อย)

เพาะพันธุ์กล้าไม้

นักเรียนนำเมล็ดพันธุ์ไม้ต้นมาเพาะ 3 ชนิด ได้แก่ ประดู่ สะแก และมะลุม เพาะพันธุ์ไม้ได้ทั้งหมด 113 ถู ขุมชนเก็บเมล็ดพันธุ์คุณ มะลุม ขี้เหล็ก สะแก เพื่อนำมาหว่านในพื้นที่ป่า ผู้ใหญ่บ้านวางแผนให้ชุมชนปลูกต้นไม้คนละ 1 ต้น ใน ป่า และยังปลูกในวัดโพธิ์ศรี และ พื้นที่ของตนเอง

แผ่นพับข้อมูลพันธุ์ไม้

นักเรียนนำข้อมูลที่ศึกษาพันธุ์ไม้คนละ 1 ชนิดจากการเดินสำรวจในป่ามาทำเป็นแผ่นพับ มีการบรรยายลักษณะของลำต้น ใบ ดอก ประโยชน์ของไม้ต้นชนิดนั้นและวาดภาพประกอบ ได้แผ่นพับข้อมูลพันธุ์ไม้ เช่น ไมยราบ กุ้ง แดง กระโดน ยอป่า ส้มมอ ตะขบป่า มะขามป้อม กระบก ตูมกา

ภาพวาด

นักเรียนวาดภาพใช้ดินสอ และลงสีดินสออย่างสวยงาม ได้แก่ ดอกจาน ดินเป็ด ใบไผ่ ใบดู่ ใบตะเคียน กะเลา (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 ดอกจาน (ฝีมือ ด.ช.เนวิน พันสนาม)

ความรู้สึกของนักเรียนและชุมชน

นักเรียนดีใจมากที่ได้ร่วมทำกิจกรรมกับพี่ๆ มีความรู้สึกตื่นเต้นและสนุกมาก มีความสุขมาก ได้รู้จักสิ่งใหม่ๆ ได้รู้จักต้นไม้ที่ไม่เคยรู้จัก ได้รู้ว่าป่าไม่มีประโยชน์มากมาย ได้รู้คุณค่าของต้นไม้ เช่น ต้นบงใช้ทำรูป นมสาวเป็นยาเรียกน้ำนม ยางต้นต๊อบเต่านำไปติดจิกจั่น ต้นตำบง นำมาย้อมผ้า ต้นสอฟ้า ใช้ทำยา ต้นพอกใช้เป็นอาหาร ต้นกระบก ใช้เป็นอาหาร ต้นตูมกา ใช้เป็นยา ต้นมุยหนาม ใช้แก่นมาทำยา และรู้แนวทางแก้ปัญหา การอนุรักษ์ป่าสภาพแวดล้อม

นักเรียนที่ร่วมกิจกรรมเพาะพันธุ์ไม้อยากจะเพาะพันธุ์ไม้ต่อไป เพราะเมื่อกล้าไม้โตขึ้นจะได้นำไปปลูกที่บ้านและเอาไปให้พ่อแม่ปลูกที่นา จะได้รับรู้ กิจกรรมวันนี้ได้รับทั้งประโยชน์ ความรู้ในการอนุรักษ์ป่าและความสนุกสนาน

ความรู้สึกของชาวบ้าน ดีใจที่ได้ร่วมกิจกรรม ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมต่อไป จะชวนลูกหลานเก็บเมล็ดพันธุ์ หาต้นกล้าไปร่วมปลูกป่าและชวนลูกหลานมาร่วมด้วย ดีใจที่ครูอาจารย์นักศึกษาในมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นคนอื่นยังมาร่วมอนุรักษ์ด้วย

อาจารย์สังกัด อีนยาสี ครูโรงเรียนชุมชนสามพร้าว ได้กล่าวถึงกิจกรรมคืนรักสู่ป่าว่าเป็นกิจกรรมที่ดีมาก สร้างแรงบันดาลใจให้คนรักป่า ดีใจที่เห็นคนในพื้นที่อยากเห็นป่าในชุมชนจะประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนอนุรักษ์ป่า ไว้ให้ลูกหลาน และจะชักชวนนักเรียนเพาะพันธุ์กล้าไม้และเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า

การจัดตั้งกลุ่มและแนวทางการอนุรักษ์

1 แบ่งป่าโคกชุมปูนเป็นป่าชุมชน 267 ไร่ มีการปิดป่า ห้ามตัดต้นไม้ที่มีอยู่ มีข้อตกลงร่วมกันในการอนุรักษ์โดยมีปิดป่าไม่ให้มีการตัดไม้ทำลายป่า รวมทั้งมีการบวชต้นไม้ ในการนำไม้มาทำฟืนหรือเผาถ่านก็จะต้องตัดเอาเฉพาะกิ่ง การเก็บเห็ด เก็บแค่นอกินจะต้องเก็บเฉพาะดอกที่มันนุ่ม

2 พื้นที่โล่งได้มีการแบ่งโซนปลูกต้นไม้ ชาวบ้านช่วยกันเก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์เพาะพันธุ์กล้าไม้ และจัดให้มีการปลูกต้นไม้คนละต้นในวันสำคัญ ช่วงฤดูฝนต้นเดือน พฤษภาคม โดยจะปลูก

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

บริเวณคันคู คลองและปลูกเสริมบริเวณที่ว่างเปล่าในป่า พันธุ์ไม้ที่ปลูกมีทั้งไม้ดอกสวยงาม เช่น เหมือดแอ่ ชีเหล็ก จาน คูน สมุนไพร และพืชอาหาร เช่น ช้างเท้า มะขามป้อม ค้อ กะบก

3 พื้นที่ป่าบริเวณริมถนนทำเป็นแหล่งเรียนรู้ จัดทำป้ายชื่อพันธุ์ไม้ประกอบด้วยชื่อพื้นเมือง ชื่ออื่น และชื่อวิทยาศาสตร์ ส่วนต้นไม้ที่ปลูกใหม่จะระบุชื่อคนปลูกด้วย

4 การปลูกป่า ปลูกเสริมในป่า มีทั้งการนำเมล็ดมาหว่านหรือ นำต้นกล้ามาปลูก นักเรียน ชาวบ้าน และนักศึกษาร่วมกันปลูกป่า จำนวน 1,400 ต้น ได้แก่ จาน(ทองกวาว) ยางนา พฤษภาคม ประดู่ รัง ในพื้นที่ป่าโคกชุมปูน(ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 นักเรียนนักศึกษาชาวบ้านร่วมกันปลูกป่า

สรุปผลการดำเนินงาน

งานวิจัยนี้เป็นการร่วมมือกันกันชุมชน วัด และ โรงเรียน เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรที่มีอยู่ในป่าโคกชุมปูนและนำสู่การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ มีการสำรวจทรัพยากรในป่าโคกชุมปูน เปรียบเทียบสภาพป่าในอดีตกับปัจจุบัน ร่วมกับชุมชนสำรวจพันธุ์ไม้ต้นและวางแผนอนุรักษ์ร่วมกัน จากการศึกษาพบว่าป่าโคกชุมปูนเป็นป่าเต็งรัง เดิมเป็นป่าอุดมสมบูรณ์มีต้นไม้หนาแน่นไม้โค่นไม่ล้ม มีเห็ดและสัตว์ป่าหลายชนิดปัจจุบันนี้เสื่อมโทรม บางแห่งเป็นที่โล่ง ไม้ต้นมีความสูงเฉลี่ย 4.5 เมตร มีพันธุ์พืช 135 ชนิด ไม้ต้น 46 ชนิด เห็ด 53 ชนิด เป็นเห็ดกินได้ 20 ชนิด ส่วนมากเป็นเห็ดดิน เช่น เห็ดหนาม่วงหนามุม เห็ดน้ำหมาก เห็ดถ่าน ส่วนไม้ต้นที่พบมากที่สุด คือต้นเชือก กุ้ง ตัวขน มะขามป้อม จิก และ อัง ทั้งไม้ต้นและเห็ดมีน้อยลงกว่าในอดีต ต้นไม้ที่พบมากในอดีต แต่ปัจจุบันเหลืออยู่ ได้แก่ ตะโก ข้าวเม่าน้อย โมก และหลายชนิดหายไป เช่น ผักหวาน ตะไคร้ต้น อังฮ้อน มั่นปลา แคน และ มะค่า เห็ดที่ลดน้อยลง ได้แก่ เห็ดละโงกเหลือง และ เห็ดปลวกตาบ ซึ่งเป็นเห็ดที่มีรสชาติอร่อยนิยมรับประทาน สัตว์ที่มีอยู่ในปัจจุบันมี 17 ชนิด เป็นสัตว์ขนาดเล็ก แมลง และนก ได้แก่ กะปอม แะ จิ้งเหลน กระแต พังพอน บ่าง นกกระสา นกเค้าแมว นกคุ่ม นกเขา นกกระทา นกกด ผีเสื้อ กระต่าย งูเห่า งูเขียวหางไหม้ ต๊กแตน เมื่อประเมินความเสียหายของป่า 267 ไร่ที่ถูกทำลาย จากค่าของดิน น้ำ ปุ๋ยที่สูญหายไป และอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ทั้งหมด คิดเป็นเงิน 77,618,235 บาท ในอดีตชุมชนมีการนำไม้ต้นมาใช้ประโยชน์ เช่น สร้างบ้าน ทำฟืน เก็บเห็ด ไข่มดแดง แมลง ได้มีการร่วมการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์มีหัวหน้าเป็นผู้นำหมู่บ้านหมู่ 15 และกรรมการเป็นสมาชิกอบต.บ.ล. อสม. ครู นักเรียนในหมู่บ้าน รวม 19 คน และร่วมกันวางแผนการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ โดยการปิดป่าห้ามตัดไม้มาใช้ประโยชน์และตั้งปณิธานร่วมกันในการรักษาป่าโดยการบวชป่า ชาวบ้านร่วมกันปลูกป่าเพิ่มเติมในพื้นที่ป่าโคกชุมปูน ในสวนสาธารณะหนองแจ้ง ในต้นเดือน พฤษภาคม จำนวน 1,400 ต้น

วิจารณ์ผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

ป่าโคกชุมปูนนี้เป็นป่าเสื่อมโทรม และอบตสามพร้าวมีมติดยกให้เป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จึงไม่มีหน่วยงานรัฐมาฟื้นฟู วัชพืช ภัยแล้งน้อย (มปป.) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทรัพยากรถูกทำลาย เนื่องจากเกิดจากการเพิ่มจำนวนประชากร การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และประชากรขาดความรู้และมีความเชื่อที่ผิดเป็นต้น ทรัพยากรป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนหรือรักษาไว้ได้ หากมีการจัดการอย่างยั่งยืน (นิวัฒน์ เรืองพานิช, 2542) แนวคิดในการจัดป่าชุมชนมี 2 แบบ (ศศิณา ภาวรา, 2550) คือ การจัดการป่าชุมชนโดยการดำเนินงานของรัฐเป็นหลัก และ การรวมตัวของชุมชนเพื่อจัดการป่าชุมชนเพิ่มมากขึ้น ส่วนการจัดการป่าโคกชุมปูนต้องยึดหลักข้อหลังป่าเต็งรังไม้ดัดชนิดนี้ประกอบด้วยไม้ในวงศ์ไมยาง (Dipterocarpaceae) ที่มีการผลัดใบในช่วงฤดูแล้งได้แก่ เต็ง (*Shorea obtusa*) รัง (*S. siamensis*) เหียง (*Dipterocarpus obtusifolius*) พลวง (*D. tuberculatus*) และยางกราด (*D. intricatus*) ปกติไม้เหล่านี้ต้องเป็นไม้เด่นในเรือนยอดชั้นบนและควรมีอย่างน้อยสองชนิดขึ้นไป ในป่าโคกชุมปูนยังมีไม้ต้นเด่นทั้งหมดที่กล่าวมา แต่มีจำนวนลดน้อยลง นอกจากนี้ ในป่าโคกชุมปูนมีไม้ต้นทั้งหมด 46 ชนิด ใกล้เคียงกับที่พบในป่าวัฒนธรรมนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งพบ 50 ชนิด (คมกริช วงศ์ภักคำ และคณะ, 2551)

ไม้ต้นในป่าโคกชุมปูนที่คงเหลืออยู่จำนวนมากที่สุดเป็นต้นเชือกซึ่งเป็นไม้ที่เนื้อไม้ไม่เหมาะในการนำไปสร้างบ้านหรือเฟอร์นิเจอร์ และไม้ต้นที่เป็นอาหารลดน้อยลง เช่น ดั้วส้ม ข้าวเม่าน้อย ผักหวาน บก ค้อ

อุณหภูมิที่สูงถึง 46 องศาเซลเซียสในป่าโคกชุมปูนแสดงถึงผลกระทบของการทำลายป่าต่อบรรยากาศ และปริมาณฝนที่ตกลงมาในปัจจุบัน การประเมินมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐศาสตร์ของป่าที่ถูกทำลายไปทำให้ทราบถึงค่าเสียหายจากปริมาณน้ำที่หายไป ปริมาณดิน ปุ๋ย N, P, K ที่สูญหาย และค่าเสียหายจากอุณหภูมิอากาศที่เพิ่มขึ้น มูลค่าความเสียหายของป่าโคกชุมปูนจากแปลงศึกษา 1 ไร่ คิดค่าความเสียหายเป็นเงิน 290,705 บาท จากพื้นที่ทั้งหมด 267 ไร่ คิดค่าความเสียหายเป็นเงิน 77,618,235 บาท เป็นจำนวนเงินที่ต้องจ่ายในการนำดินขึ้นไปปลูก นำน้ำขึ้นไปพรม นำปุ๋ยขึ้นไปโปรยในป่า และเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินเครื่องปรับอากาศเพื่อให้อุณหภูมิลดลง

ชุมชนและเยาวชนรู้จักคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน โดยเก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์ไปปลูกตามต่างๆ ในหมู่บ้าน ได้แก่ ตามบ้าน วัดโพธิ์คำ สวนสาธารณะหนองแจ้ง ในพื้นที่ซึ่งมีเอกสารสิทธิ์ (ที่ส่วนบุคคล) หัวไร่ปลายนา เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าและปลูกไว้ใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าโคกชุมปูนมีการปิดป่าห้ามตัดต้นไม้เพื่อให้กลับมาอุดมสมบูรณ์เช่นในอดีต ใบไม้ที่ร่วงลงมายังเป็นอาหารของเห็ด มีต้นไม้มากขึ้นมีเห็ดมากขึ้น มีมดแดงมากบนต้นสะแก และนำพันธุ์ไม้เดิมมาปลูกเพิ่มเติมในบริเวณที่เหมาะสมโดยการหว่านเมล็ดพันธุ์หรือปลูกต้นกล้าในช่วงต้นฤดูฝนเพื่อให้มีการเจริญเติบโตได้ดี และเพิ่มพื้นที่ป่าในวัดดงกมิ่ง วัดโพธิ์คำ สวนสาธารณะหนองแจ้ง ในพื้นที่ซึ่งมีเอกสารสิทธิ์ (ที่ส่วนบุคคล) แก้ปัญหาโลกร้อน ฝนตกไม่ต้องตามฤดูกาล

การปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ในเยาวชนและชุมชน ไม่สามารถที่จะทำให้เกิดจิตสำนึกได้ในเวลาวันสองวัน จำเป็นต้องใช้เวลาหลายวันหรือหลายเดือน ารปลูกจิตสำนึก จะต้องทำหลายๆ ครั้งต่อเนื่องกันไป โดยมีกิจกรรมเป็นช่วงๆ วันละประมาณ 2-3 ชั่วโมง วันที่จัดกิจกรรมต้องทำช่วงเวลาว่างของชุมชนซึ่งกิจกรรมและระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมควรจัดดังนี้

1. สรรวจทรัพยากรในป่าโคกชุมปูนใช้ระยะเวลา 1 วัน
2. ประโยชน์ของป่า การนำทรัพยากรในป่ามาใช้ประโยชน์ใช้ระยะเวลา 4 ชั่วโมง
3. ประวัติบ้านสามพร้าว และประวัติป่าโคกชุมปูน ใช้ระยะเวลา 4 ชั่วโมง
4. วิเคราะห์สภาพป่าในอดีต และป่าในปัจจุบัน พันธุ์ไม้ที่มีมากในอดีตแต่ปัจจุบันลดน้อยลง ใช้ระยะเวลา 4 ชั่วโมง
5. พันธุ์ไม้ที่มีมากในอดีตแต่ปัจจุบันสูญหายไปใช้ระยะเวลา 4 ชั่วโมง
6. สัตว์ป่าในอดีตและสัตว์ป่าในปัจจุบันใช้ระยะเวลา 4 ชั่วโมง
7. การนำมาใช้ประโยชน์ใช้ระยะเวลา 4 ชั่วโมง
8. ภูมิปัญญาการอนุรักษ์ใช้ระยะเวลา 4 ชั่วโมง
9. ภูมิปัญญาการอนุรักษ์ตามแนวพระพุทธศาสนาใช้ระยะเวลา 4 ชั่วโมง
10. การให้ความรู้เกี่ยวกับสภาวะโลกร้อนใช้ระยะเวลา 4 ชั่วโมง
11. แบ่งกลุ่มทำกิจกรรม ได้แก่ ทำแผนพับพันธุ์ไม้ วาดภาพจากของจริง แต่งกลอนลำ สิ่งประดิษฐ์จากป่า และเพาะพันธุ์กล้าไม้ใช้ระยะเวลา 4 ชั่วโมง
12. ทำแผนที่ไม้ต้นสำคัญในแปลงศึกษาใช้ระยะเวลา 10 วัน
13. วิเคราะห์มูลค่าความเสียหายของป่าใช้ระยะเวลา 3 วัน
14. จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ใช้ระยะเวลา 1 วัน
15. ปลูกป่าใช้ระยะเวลา 1 วัน

ประชากรในชุมชนที่เพิ่มมากขึ้นและใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติหมดไป จึงต้องมีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เพื่อให้มีทรัพยากรให้ลูกหลานใช้สืบไป การวางแผนการจัดการทรัพยากรเป็นการนำ ทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยืดอายุการใช้งานให้นานที่สุด วิจัย เทียนน้อย (มป.ป.) หรือการดำเนินการต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถเอื้ออำนวยให้มนุษย์มีใช้ตลอดไป โดยไม่ขาดแคลนและมีปัญหาใดๆ (เกษม จันทรแก้ว, 2527)

ข้อเสนอแนะ

- 1 พันธุ์ไม้ต้นในป่าโคกชุมปูนมีจำนวนมากและสามารถจัดทำเป็นแหล่งรวบรวมพืชสมุนไพร ของชุมชนและนำไปจัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชนและเยาวชนได้ต่อไป
- 2 ไม้ต้นที่ยังไม่สามารถระบุชื่อวิทยาศาสตร์ได้ ที่พบมี 2 ชนิด ได้แก่ ต้นแพง ต้นหมากเก็น จึงควรศึกษาลักษณะเพิ่มเติมและนำไปเปรียบเทียบกับตัวอย่างพันธุ์ไม้ที่มีอยู่แล้วเพื่อให้ระบุชื่อสากล ได้
- 3 มีภูมิปัญญาการนำไม้ต้นในป่าโคกชุมปูนมาใช้ประโยชน์ที่น่าสนใจศึกษาเพิ่มเติมอีกมาก เช่น การมุงหลังคาด้วยต้นมุยหนาม การนำต้นเงี้ยวปลาดุกมาทำเป็นยาเบื่อปู หอย
- 4 พื้นป่าโคกชุมปูนมีพันธุ์ไม้หลายชนิดที่มีประโยชน์ มีศักยภาพที่น่าจะได้นำมาพัฒนาและ นำมาใช้ประโยชน์ต่อไป เช่น ช้างนำดอกสีเหลือง ทั้งต้น เมื่อออกดอกจะทิ้งใบ เหมียยดแอดดอกสีคราม ตามกิ่ง ลำต้นเดียวดอกสีเหลือง พุดทุ่งดอกสีขาว พลับพลึงป่าดอกสีขาว มีดอกสวยงามสามารถนำมา พัฒนาเป็นไม้ประดับต่อไป หลายชนิดเป็นอาหาร เช่น ดอกกระเจียว ดอกหว่าน(กระเจียวแดง)มัน อีลือก อิงอม ทุบหมูป

5 กลุ่มอนุรักษ์ที่ได้ก่อตั้งขึ้นมา มหาวิทยาลัยยังควรที่จะได้มีการดูแลต่อเนื่องอีกระยะหนึ่ง จนกว่ากลุ่มจะเข้มแข็งสามารถขยายผลต่อไปยังสมาชิกในชุมชนได้มากขึ้นเรื่อยๆ และ ควรมีการติดตามผลกระทบในพื้นที่ต่อเนื่องจากคันคูที่ล้อมรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพื่อหาแนวทางแก้ไข

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีและสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) โครงการ ABC-PUS/MAG ปี 2552

เอกสารอ้างอิง

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2547. การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและประชาชนในการอนุรักษ์ และจัดการพื้นที่อนุรักษ์.
- เกษม จันทรแก้ว. 2527. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- คมกริช วงศ์ภาคคำ และคณะ. 2549. ความหลากหลายของพรรณไม้ และชนิดพรรณไม้เด่นในป่าวัฒนธรรม อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม. ว วิทย เทคโน มมส 2549 ; 25(3) ; 13- 14. เข้าถึงใน www.journal.msu.ac.th . 10 พฤษภาคม 2553.
- คำล้น โสมพันธ์. 2553.บ้านเลขที่ 594 หมู่ 15บ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี ทองม้วน อินทร์ก. 2553.สัมภาษณ์. บ้านเลขที่447 หมู่ 1 บ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
- ทุมมา ไสวัน. 2552.สัมภาษณ์. บ้านเลขที่ 180หมู่ 1 บ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
- นิวัฒน์ เรืองพานิช. 2542. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 3. สำนักพิมพ์ รุ่งเรือง.กรุงเทพฯ.
- แผนพัฒนาปี 2551/2552. 2551. องค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี.
- พงษ์ศักดิ์ วิทยาสุทธิกุล และ วารินทร์ จิระสุขทวีกุล. 2549. เทคนิคการเป็นพยานศาล: กรณีเรียกค่าเสียหายจากการทำลายป่าต้นน้ำ.สถานีวิจัยต้นน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออกส่วนวิจัยต้นน้ำ สำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- วิชัย เทียนน้อย. มปป. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสำนักพิมพ์อักษรวัฒนา, กรุงเทพฯ.
- ศศิณา ภารา. 2550. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 1. บริษัท เอ็กสเปอร์เน็ท จำกัด, กรุงเทพฯ.
- สมพงษ์ หลักหนองบัว. 2553.สัมภาษณ์. บ้านเลขที่ 92 หมู่ 10 บ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
- สิน อ่อนบุญ. 2553.สัมภาษณ์. บ้านเลขที่ 511 หมู่ 1 บ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
- หนูชิต พรหมมาลุน. 20 ตุลาคม 2552. สัมภาษณ์. บ้านเลขที่ 206 หมู่ 1 บ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
- เอก หลักหนองบัว. 2552.สัมภาษณ์. บ้านเลขที่42 หมู่ 1 บ้านสามพร้าว ตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ตำบลไร่ฮ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์”

ประพันธ์ แจ่มเอียด

ผู้ประสานงานหลักสูตรการพัฒนาชุมชน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Email: kolna@yahoo.com

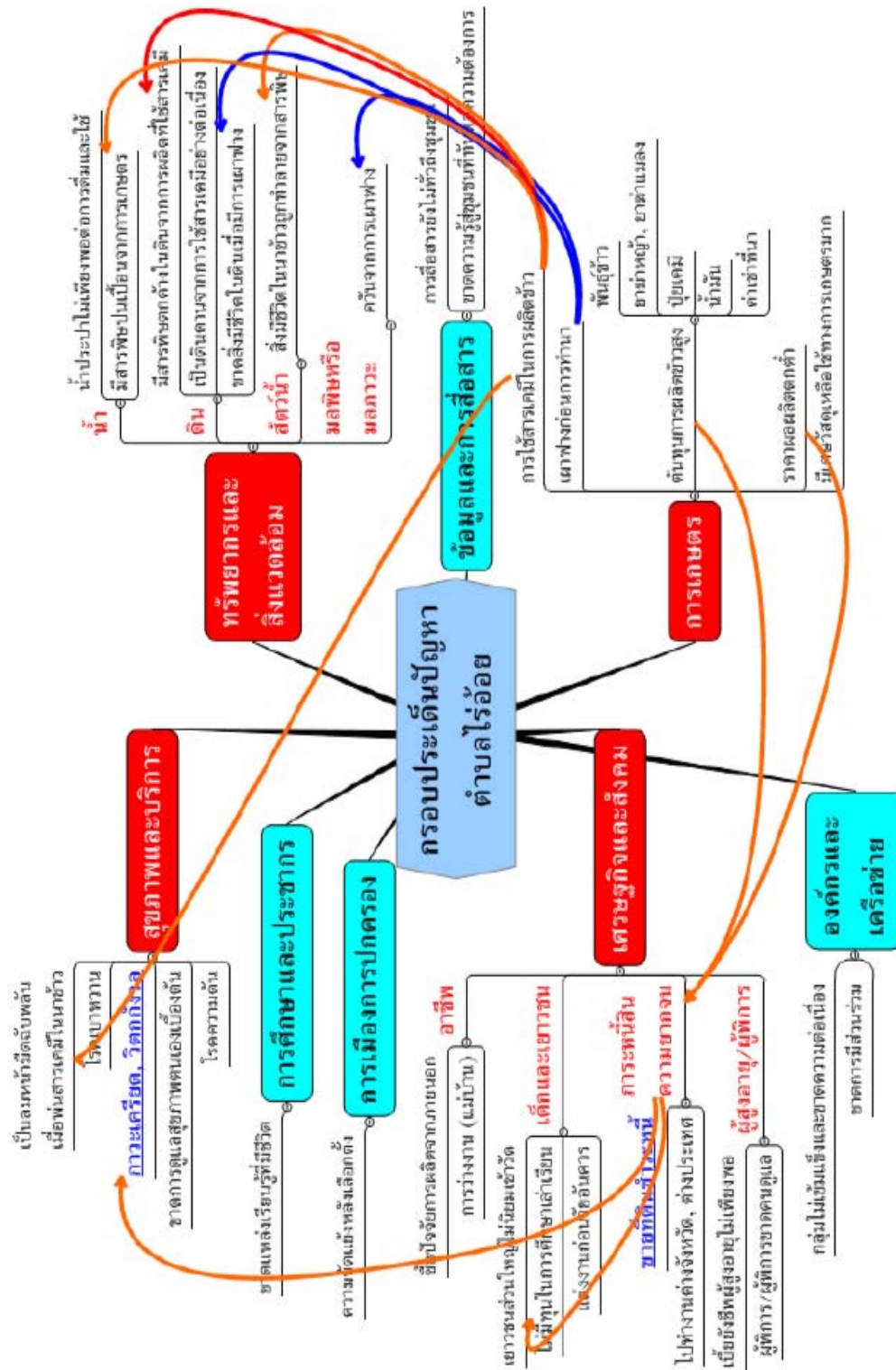
1. ความเป็นมาของโครงการ

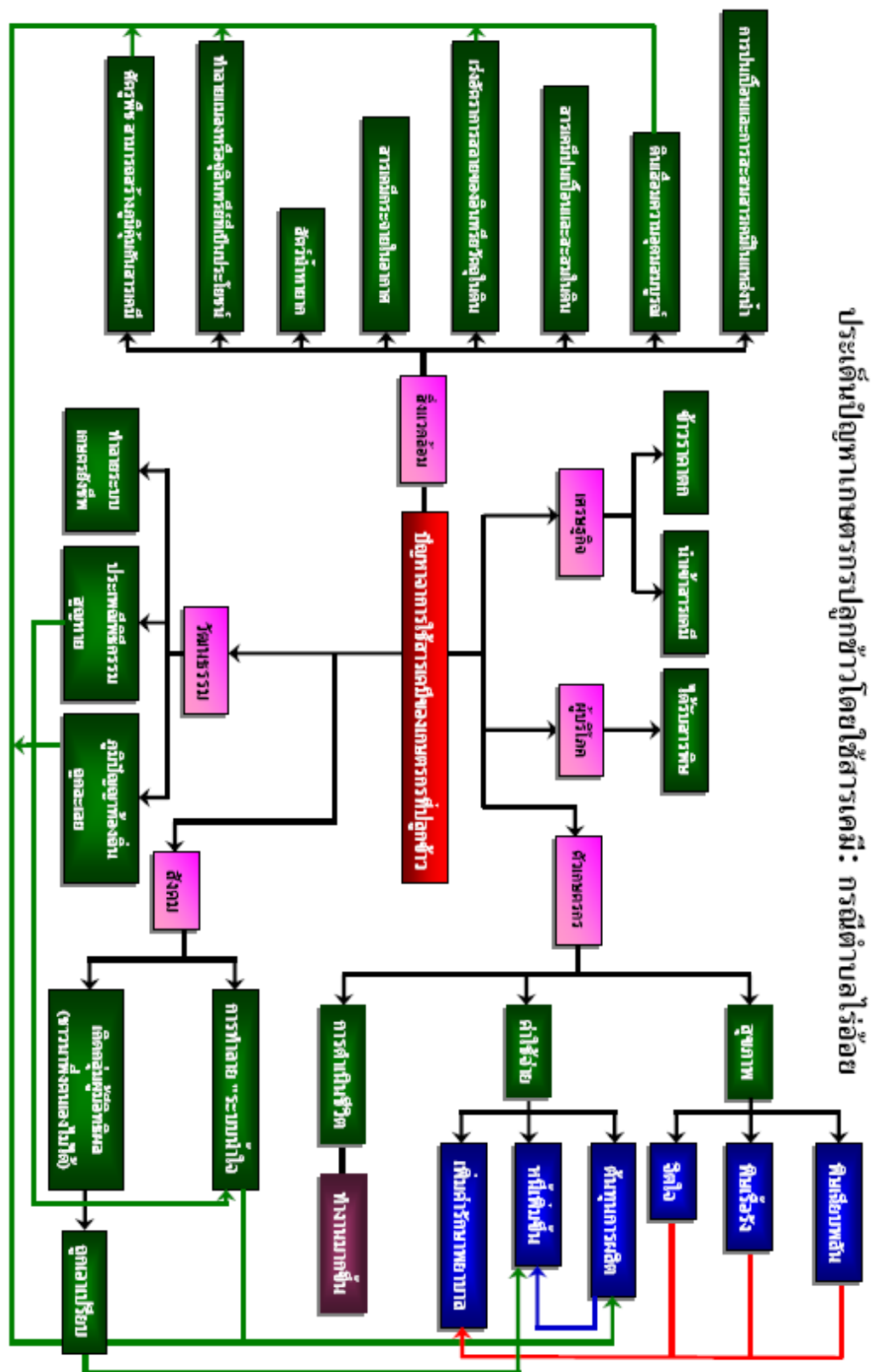
เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะและความสามารถทางด้านการเรียนการสอนและการวิจัยของนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรในพื้นที่ความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนงานวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ภายใต้โครงการ “โครงการวิจัยและพัฒนาพื้นที่ร่วมกับการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีและปริญญาโท (Area Based Collaborative Research for Undergraduate and Master Student: ABC-PUS/MAG) โครงการศึกษา รูปแบบการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตข้าวแบบใช้สารเคมีไปเป็นแบบไม่ใช้สารเคมีของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวตำบลไร่ฮ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์ ได้พัฒนาความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคีในพื้นที่ คณะจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ โดยมีการบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้เข้ากับการเรียนการสอนสาขาต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม กระบวนการศึกษาและการดำเนินกิจกรรม จัดให้มีการพัฒนาและให้การสนับสนุนแก่นักวิจัยในโครงการ เปิดโอกาสให้นักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 ขึ้นไปได้เข้ามาเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงโดยเป็นผู้ร่วมวิจัยกับอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการเพื่อหาแนวทางพัฒนาและแก้ปัญหาความต้องการร่วมกับองค์กรและภาคีในพื้นที่เป้าหมาย

การศึกษาครั้งนี้ได้เจาะจงเลือกตำบลไร่ฮ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์ เนื่องจากเป็นตำบลที่ได้เข้าร่วมโครงการตำบลสุขภาวะหรือโครงการสร้างเสริมสุขภาวะชุมชนตำบลไร่ฮ้อย (สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ: สสส.) ซึ่งจากการศึกษาและมีการวิเคราะห์ปัญหาหารือร่วมกันกับทางองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานในพื้นที่และภาคประชาชนตลอดระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมาพบว่า ประชาชนชาวตำบลไร่ฮ้อยปลูกข้าวเป็นส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 95 ของประชากรและการผลิตข้าวของเกษตรกรก็มีการใช้สารเคมีแบบเข้มข้น โดยมีการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาต่างๆ ของตำบลไร่ฮ้อย พบว่ามีประเด็นปัญหาต่างๆ ดังต่อไปนี้

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

จากการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบดังกล่าวพบว่า เมื่อเกษตรกรผลิตเพื่อเข้าสู่ระบบตลาดเพื่อการค้ามากขึ้น วิธีการผลิตจึงเปลี่ยนไปจากอดีตที่มีการปลูกเพียงปีละครั้งและปลูกเพื่อเก็บไว้กินเหลือที่เหลือจึงขาย โดยใช้พันธุ์ข้าวพื้นเมืองซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่ไม่ตอบสนองต่อปุ๋ยหรือสารเคมี ดังนั้นการปลูกข้าวจึงไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยหรือสารเคมี การเจริญเติบโตพึ่งพาเพียงธาตุอาหารในธรรมชาติเท่านั้น แต่ในปัจจุบันชาวเกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้ทำการผลิตเพื่อการค้า จึงต้องผลิตในพื้นที่ขนาดใหญ่โดยเฉลี่ย 50 ไร่ และปลูกข้าวเฉลี่ยปีละ 3 ครั้ง เพื่อให้ได้ผลผลิตตามความต้องการของตลาด และเมื่อต้องการเร่งผลผลิตจึงจำเป็นต้องหาตัวช่วย คือ สารพิษสารเคมีเพื่อเร่งการผลิต เพื่อให้ข้าวงามและปราบศัตรูพืชที่มารบกวนข้าวซึ่งใช้สารเคมีทั้งสิ้น แต่จะมีบางส่วนที่เว้นที่นาไว้และทำนาข้าวโดยไม่ใช้สารเคมีไว้บริโภคเอง ซึ่งเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไม่ตระหนักถึงผลที่พวกเขาได้รับหลังจากการใช้สารเคมีตั้งแต่คนผสมสารเคมี คนฉีด ผู้สูดดมที่เดินทางผ่านที่นา ตลอดจนถึงผู้บริโภค แต่เกษตรกรก็ยังจำเป็นต้องใช้ ทั้งๆ ที่รู้ว่าผลเสียย่อมมีมากกว่าผลดี และที่สำคัญการใช้สารเคมีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวทำให้ต้นทุนในการผลิตข้าวต่อไร่สูง เฉลี่ยไร่ละ 4,617 บาท (สัมภาษณ์, 2552) จึงทำให้เกิดปัญหา คือ รายได้จากการผลิตข้าวของเกษตรกรไม่คุ้มค่ากับการลงทุนและเกิดสารเคมีตกค้างในผลผลิต อีกทั้งยังทำให้ระบบนิเวศรอบๆ นาข้าวเสียหาย และการที่ชาวเกษตรกรเร่งปลูกในปริมาณมาก ผลผลิตล้นตลาดทำให้ราคาข้าวตกต่ำ อีกทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคยังได้รับสารพิษสะสมทั้งทางตรงและทางอ้อมอีกด้วย จากปัญหาผลกระทบดังกล่าวประชาชนชาวตำบลไร่อ้อยจึงมีความต้องการที่จะให้หน่วยงานเข้าไปร่วมและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันหลายประเด็น ซึ่งประเด็นปัญหาที่ประชาชนในพื้นที่พบส่วนใหญ่ประสบอยู่ได้แก่ ปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ สินค้าชุมชนขายไม่ได้ราคา ขาดอำนาจการต่อรอง การผลิตไม่ต่อเนื่อง ต้นทุนการผลิตสูง อาชีพ ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมกำลังจะเลือนหายไปโดยขาดผู้สืบทอดและการอนุรักษ์ให้คงอยู่ สภาพแวดล้อมและผลกระทบจากการใช้สารเคมีเข้ามาแทนที่วิธีการผลิตภาคการเกษตรแบบดั้งเดิม ดังนั้นรูปแบบการจัดการงานวิจัยบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จะสามารถช่วยในการพัฒนาพื้นที่ พัฒนาศักยภาพนักวิจัยทั้งในมหาวิทยาลัยราชภัฏและบูรณาการร่วมกับการเรียนการสอนในศาสตร์และสาขาวิชาต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ได้

2. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตข้าวปลอดสารพิษของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

3. รายงานการบริหารจัดการงานวิจัยและผลการดำเนินงาน

ในการดำเนินการของโครงการพัฒนากระบวนการผลิตข้าวปลอดสารพิษของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งมีโครงการย่อย 3 โครงการคือ ระบบสารสนเทศวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับข้าวเพื่อใช้สนับสนุนการผลิตข้าวปลอดสารพิษในเขตพื้นที่ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์, การฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการผลิตข้าวปลอดสารพิษของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว กรณีศึกษาตำบล ไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์, การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนเชิงเปรียบเทียบของการปลูกข้าวโดยใช้สารเคมีและสารชีวภาพของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ทางทีมผู้จัดการงานวิจัยและทีมโครงการย่อยใช้

วิธีลงพื้นที่ร่วมกันทั้งการประชุมระดับตำบลและเวทีระดับหมู่บ้าน รวมถึงการลงเก็บข้อมูลกรณีที่มีประเด็นใกล้เคียงกัน จากนั้นได้มีการประชุมและแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันทั้ง 3 โครงการ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินโครงการหลักเกิดความสอดคล้องกันมากที่สุด และเมื่อประมวลข้อมูลจากการลงพื้นที่แล้ว ทีมงานวิจัยทั้ง 3 โครงการได้มีการจัดเวทีคืนข้อมูลให้กับกลุ่มเกษตรกรได้ช่วยตรวจสอบและเพิ่มเติมความสมบูรณ์ให้ถูกต้องเพิ่มขึ้น เมื่อมีการปรับปรุงข้อมูลของทั้ง 3 โครงการแล้ว ทีมงานวิจัยจึงได้นำข้อมูลแสดงให้เกษตรกรได้เห็นเชิงเปรียบเทียบ รวมทั้งทำแปลงทดลองเพื่อปฏิบัติการเชิงเปรียบเทียบ และให้เกษตรกรผู้สนใจการผลิตข้าวปลอดภัยได้ร่วมกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้และกล้าปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตไปเป็นไม่ใช้สารเคมี รวมทั้งผู้ที่ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตแล้ว จะมีความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นในการที่ได้เห็นข้อมูลเชิงเปรียบเทียบของต้นทุนการผลิตทั้ง 2 รูปแบบ นอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อที่ได้จัดทำขึ้นเป็นเครื่องมือในการสะท้อนข้อมูลต่าง ๆ ให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ได้สร้างความสัมพันธ์ร่วมกันให้เครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมผลิตข้าวปลอดภัยให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยผู้จัดการงานวิจัยและทีมนักวิจัยแต่ละโครงการได้มีการจัดกิจกรรม เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จดังนี้

3.1 ประชุมชี้แจงทีมโครงการวิจัยเพื่อขับเคลื่อนโครงการวิจัย

3.2 ประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยตำบลไธ้อย่างหมู 4, 5, 6, 8, 10

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

3.3 ทีมวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามและร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายผู้ผลิตข้าวปลอดสารพิษ หมู่ที่ 4, 5, 6, 8, 10 ตำบลไร่ฮ้อย อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรธานี

ครั้งที่ 1 ศึกษากลุ่ม/องค์กรต่างๆ ของเครือข่ายผู้ผลิตข้าวปลอดสารพิษ ตำบลไร่ฮ้อย

ครั้งที่ 2 ทีมวิจัยทำความเข้าใจกับแกนนำและเกษตรกรระดับหมู่บ้าน และศึกษาข้อมูลในตำบลไร่ฮ้อย อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรธานี

ครั้งที่ 3 ทีมวิจัยเข้าร่วมกิจกรรมการทำนาข้าวแบบไม่เผาฟางหมู่ที่ 8 บ้านคลองวัดไพร ตำบลไร่ฮ้อย อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรธานี

ครั้งที่ 4 ทีมวิจัยเก็บข้อมูลเชิงลึกและสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับผู้รู้ปราชญ์ชาวบ้านด้านพิธีกรรมข้าวตำบไล้ร้อย อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรธานี

ครั้งที่ 5 ทีมวิจัยเก็บข้อมูลเชิงลึกและสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับผู้รู้ปราชญ์ชาวบ้านด้านพิธีกรรมข้าวตำบไล้ร้อย อำเภอฟิชัย จังหวัดอุดรธานี

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

ครั้งที่ 6 ทีมวิจัยเกษตรการปลูกข้าวปลอดสารพิษและผู้สนใจ ศึกษาฐานศูนย์ผลิตข้าวอินทรีย์ตำบลวังดิน อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

ครั้งที่ 7 ทีมวิจัยเก็บข้อมูลเชิงลึกและสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดสารพิษในแปลงนาสาธิตเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตของข้าวใช้สารเคมีและใช้สารชีวภาพตำบลไร่ฮ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ครั้งที่ 8-12 ทีมวิจัยประชุมคืนข้อมูลและเพิ่มเติมความสมบูรณ์ร่วมกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดสารพิษหมู่ 4, 5, 6, 8, 10 ตำบลไร่ฮ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ครั้งที่ 13 ทีมวิจัยประชุมเชื่อมโยงข้อมูลงานวิจัยและร่วมกันแลกเปลี่ยนแนวทางการผลิตข้าวปลอดสารพิษสู่กลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคที่เกี่ยวข้องตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

ผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของทีมวิจัยโครงการ นักศึกษา เกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันเก็บข้อมูล ร่วมกันปรับปรุงข้อมูล และใช้ข้อมูลร่วมกันพบว่าทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของข้อมูลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากการใช้สารเคมีไปเป็นแบบไม่ใช้สารเคมี โดยเฉพาะเครือข่ายผู้ผลิตข้าวปลอดสารพิษตำบลไร่จ้อยเห็นว่าการใช้ข้อมูลเชิงวิชาการในลักษณะเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตทั้งสองรูปแบบ รวมทั้งการใช้สื่อสารสนเทศ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องมาช่วยให้เกษตรกรเกิดความตระหนักที่จะผลิตข้าวปลอดสารพิษให้เกิดการขยายพื้นที่และขยายแนวคิดให้มากขึ้น แต่จากการดำเนินโครงการยังมีข้อเสนอแนะอีกว่าควรจะต้องมีการพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์และด้านการตลาดเพิ่มขึ้นเพื่อให้เกิดการครบวงจรมากขึ้นในการผลิต แปรรูปและจำหน่ายข้าวปลอดสารพิษ ดังนั้นทางเครือข่ายผู้ปลูกข้าวปลอดสารพิษจึงได้มีการเสนอแผนพัฒนาต่อเนื่องดังนี้

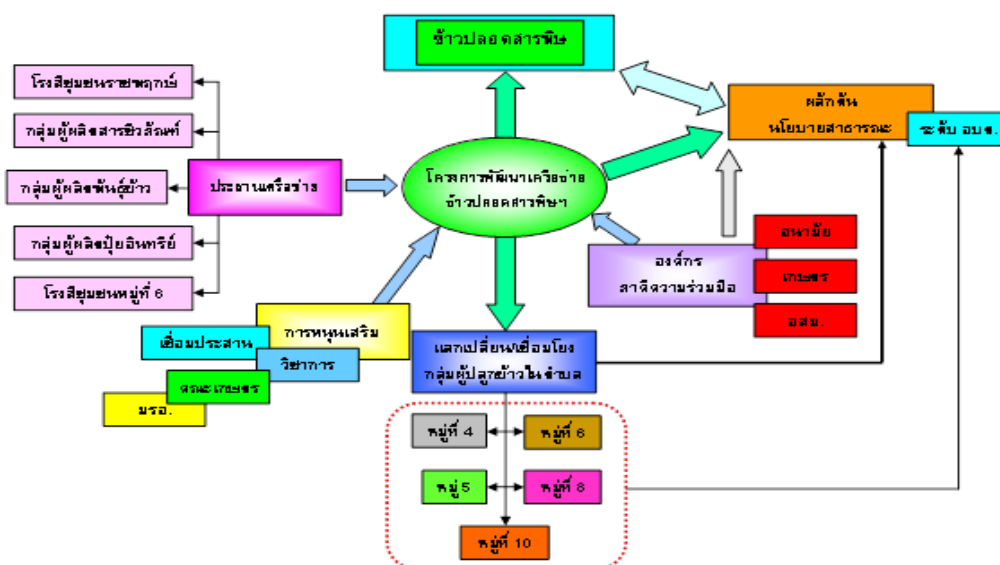
1. พัฒนาและขยายเครือข่ายข้าวปลอดสารพิษให้ครอบคลุมทั้งตำบลรวม 11 หมู่บ้าน เพื่อเป็นนโยบาย/แผนขององค์กรบริหารส่วนตำบลร่วมกัน
2. พัฒนารูปร่างและพัฒนาด้านการตลาด
3. เชื่อมเครือข่ายข้าวปลอดสารพิษฯ กับแหล่งเรียนรู้อื่นในตำบล
4. พัฒนาแกนนำแหล่งเรียนรู้ของเครือข่ายข้าวปลอดสารพิษฯ และพัฒนาแกนนำแหล่งเรียนรู้อื่นในตำบล เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีบูรณาการ

ผลงานเด่นของโครงการวิจัย

1. มีแกนนำกลุ่มเกษตรกรภาคประชาชนเป็นทีมงานขับเคลื่อนหลัก ในการพัฒนาเครือข่ายข้าวปลอดสารพิษฯ
2. เป็นต้นแบบการเรียนรู้ด้านกระบวนการผลิตข้าวปลอดสารพิษฯ ในลักษณะเครือข่าย
3. มีกิจกรรมเชื่อมร้อยเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดสารพิษฯ ให้มีความสามารถในการขยายผลได้อย่างต่อเนื่อง
4. เครือข่ายข้าวปลอดสารพิษฯ และองค์กรภาคีมีการทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้องประสานและสามารถขยายผลการดำเนินงานของเครือข่ายฯ ไปยังกลุ่มองค์กรอื่นได้ให้สามารถดำเนินกิจกรรมเชื่อมโยงกันได้มากขึ้น

ผู้รับผิดชอบโครงการหลัก โดยคณะกรรมการเครือข่ายข้าวปลอดภัยพิษฯ ภาคประชาชน
องค์กรหนุนเสริมกลไกขับเคลื่อน อบต. ไร่อ้อย อนามัยประจำตำบล เกษตรประจำตำบล
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลไร่อ้อย วัดไร่อ้อย
องค์กรหนุนเสริมภาควิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ โรงเรียนไร่อ้อยและบ้านดินแดง
องค์กรหนุนเสริมงบประมาณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กลไกการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาเครือข่ายข้าวปลอดภัยพิษสู่คุณภาพชีวิตของเกษตรกร

4. สรุปผลการดำเนินงาน

4.1 โครงการพัฒนากระบวนการผลิตข้าวปลอดภัยพิษของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลไร่อ้อย อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีโครงการย่อย 3 โครงการ ได้ร่วมมือกันขับเคลื่อนโครงการวิจัยด้วยการทำงานอย่างสอดคล้องประสานกลมกลืน เช่น ด้านการลงพื้นที่ร่วมกัน ด้านการวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างโครงการย่อยร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ การเรียนรู้การทำงานระหว่างนักวิจัยด้วยกัน รวมทั้งการเรียนรู้กับเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายและองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

4.2 โครงการวิจัยได้ใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีความสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการเวทีความคิดนำสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การทำแปลงนาสาธิต เพื่อเปรียบเทียบผลผลิตจากการผลิตข้าวแบบใช้สารเคมีและไม่ใช้สารเคมี และนำผลจากการเปรียบเทียบมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นที่จากดำเนินการผลิตข้าวปลอดภัยพิษต่อ การใช้สื่อสารสนเทศด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเป็นตัวช่วยให้เกษตรกรได้ตระหนักถึงความสำคัญของเกษตรกรที่จะใช้พิธีกรรมหรือความเชื่อสำหรับการจัดการสมดุลระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตข้าวกับสิ่งแวดล้อม

4.3 โครงการวิจัยได้ใช้ความรู้และวิทยาการจากภายนอกเข้ามาช่วยขับเคลื่อนโครงการด้วยการส่งเกษตรกรที่สนใจเข้าศึกษาดูงานที่มูลนิธิข้าวขวัญและการส่งคนเข้ารับการศึกษาฝึกอบรมด้วยการพัฒนาแกนนำเกษตรกรหมู่ 4, 5, 6, 8, 10 ผู้สนใจผลิตข้าวปลอดภัยพิษ โดยทางโครงการวิจัยและเครือข่ายฯ ได้ส่งเกษตรกรกลุ่มดังกล่าวเข้าร่วมฝึกอบรมเข้มข้นระยะเวลา 4 คืน 5 วัน ณ มูลนิธิ

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

ข้าวขวัญ จังหวัดสุพรรณบุรี รวม 4 ครั้ง รวม 20 คน และเครือข่ายฯ เข้าศึกษา ณ สถาบันวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ และเข้าศึกษาดูงาน “ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน” ณ ตำบลวังดิน อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์เป็นเวลา 1 วัน

4.4 การดำเนินการตามโครงการเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องเชื่อมโยงทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทร่วมในการทำงานร่วมกันตามหน้าที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกลไกของการกำหนดเป็นนโยบายและแผนของท้องถิ่นที่จะสนับสนุนเครือข่ายอย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืน ซึ่งการขับเคลื่อนของโครงการวิจัยและเครือข่ายผู้ผลิตข้าวปลอดภัยสาธิตฯ จนเป็นนโยบายสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่ฮ้อยคือนโยบาย “การพัฒนาเครือข่ายข้าวปลอดภัยสาธิตสู่คุณภาพชีวิตของคนสามวัย” ปรากฏอยู่ในแผน 3 ปี (พ.ศ. 2553-2555) เพื่อนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

5. วิจัยผลกระทบการดำเนินงาน/ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากพื้นที่วิจัยมีระยะทางไกลและทีมวิจัยมีเวลาว่างไม่ตรงกันจึงทำให้การดำเนินโครงการวิจัยมีความล่าช้า นอกจากนี้โครงการวิจัยต้องทำแปลงสาธิต จึงทำให้ผลการวิจัยต้องใช้เวลานาน รวมทั้งต้องรอฤดูกาลในการผลิตข้าว ทำให้โครงการวิจัยขาดความต่อเนื่องในด้านการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น เกษตรประจำตำบลมีภาระงานประจำเยอะ ทำให้การขับเคลื่อนกิจกรรมบางอย่าง ที่ต้องให้เกษตรกรประจำตำบลมาเป็นเจ้าภาพ เกิดความล่าช้าตามมา

ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินโครงการ การหนุนเสริมในลักษณะการวิจัยแบบครบวงจรมีความสำคัญอย่างมาก เพราะการผลิตข้าวปลอดภัยสาธิตมีตลาดเฉพาะอย่างมาก การหนุนด้านการแปรรูป บรรจุภัณฑ์และช่องทางการตลาดมีความสำคัญ เพราะเทคนิคหรือกระบวนการผลิตจะต่อเนื่องได้ถ้าผลผลิตสามารถจำหน่ายได้ดี มีตลาดแน่นอนและมีราคาสูงกว่าผลผลิตแบบใช้สารเคมี

6. กิตติกรรมประกาศ

ผู้จัดการงานวิจัยและทีมงานวิจัย 3 โครงการย่อย ขอขอบพระคุณเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ผู้ผลิตข้าวปลอดภัยสาธิต องค์การบริหารส่วนตำบลไร่ฮ้อย เกษตรประจำตำบลไร่ฮ้อย หน่วยงานภาคีทุกภาคส่วนที่ได้ร่วมกันดำเนินงาน รวมทั้งขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ที่ให้โอกาสในการทำงานพัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการพันธกิจร่วมการเรียนรู้การสอน การวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่

7. เอกสารอ้างอิง

- (1) องค์การบริหารส่วนตำบลไร่ฮ้อย. (2552) . แผนพัฒนาสามปี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.raioy.org/data/data_52/a3.pdf
- (2) วิบูลย์ เข็มเฉลิม. (2532) สายพานชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- (3) ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย. (2550). ข้าวอินทรีย์ : ศักยภาพการตลาดที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง. มองเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1991, 18 พฤษภาคม 2550
- (4) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. (2544). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์. ทิศทางการส่งออกและลงทุน เล่ม 4, กรุงเทพฯ : บริษัท เปียร์ว. กรุงเทพมหานคร. หน้า 145-148.

- (5) สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2552) .กระดาษรีไซเคิล. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา : www.tisi.go.th/otop/pdf_file/tcps809_48.pdf
- (6) ยรรยง สินธุ์งาม. (2548). การออกแบบบรรจุภัณฑ์. ชกส. วารสาร/วิชาการปริทัศน์. ปีที่ 13
ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์
- (7) ศรีนรา แม่เริะ. (2552). ฟางข้าวอินทรีย์วัตถุลำค่าในนาข้าว. วิทยุรายการสาระความรู้
ทางการเกษตร. ประจำวันจันทร์ที่ 17 มิถุนายน 2545

8. ภาคผนวก

บทความตามโครงการย่อย 3 โครงการ

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ตำบลพังง อำเภอนongหาน จังหวัดอุดรธานี”

รศ.ศิริพร พัสตร

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Email: bsiripon@udru.ac.th

1. ข้อมูลโครงการ

โครงการการสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พื้นที่ที่ 2 (ตำบลพังง อำเภอนongหาน จังหวัดอุดรธานี) ภายใต้โครงการวิจัยร่วมการเรียนรู้การบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่(ABC-PUS/MAG) ซึ่งเป็นโครงการประสานความร่วมมือระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มหาวิทยาลัยราชภัฏ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคในพื้นที่ เพื่อใช้กระบวนการเรียนรู้เสริมสร้างศักยภาพคนในท้องถิ่นและการบริหารจัดการท้องถิ่นระดับตำบล ในประเด็นปัญหาและความต้องการ หรือยุทธศาสตร์ของพื้นที่ และนำมาสู่การปฏิรูปการเรียนรู้การสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏ การได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีนั้น ครั้งแรกได้มาจากการเชิญผู้แทนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุดรธานี เข้าร่วมประชุมที่ห้องประชุม 2 อาคารเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อกำหนดกรอบประเด็นวิจัย ซึ่งในครั้งนั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพังง เป็นคนหนึ่งได้ร่วมประชุมและได้เสนอสภาพทั่วไป จุดเด่น จุดด้อย และแนวทางการพัฒนาตำบลพังงได้ชัดเจนมหาวิทยาลัยจึงได้ประสานความร่วมมือ เพื่อหาความชัดเจนและความเข้าใจตรงกันระหว่างนักวิจัย องค์กรบริหารส่วนตำบล ผู้แทนกลุ่มอาชีพ ผู้แทนชุมชน และประชาชนที่สนใจ โดยการจัดประชุมระดมความคิดและสำรวจข้อมูลสภาพจริงอีกสองครั้ง ที่ห้องประชุมที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบลพังง และห้องประชุม โรงเรียนบ้านพังง (ดูภาพประกอบกิจกรรม) แล้วจึงได้เสนอโครงการเพื่อทำการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนขึ้น

ภาพประกอบกิจกรรม การพัฒนาโจทย์วิจัย

ครั้งที่ 1 ประชุมวันที่ 3 ธันวาคม 2551 ณ ห้องประชุม 2 อาคาร 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ครั้งที่ 2 ประชุมวันที่ 14 มกราคม 2552 ณ ห้องประชุม ที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบลพังง

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

ครั้งที่ 3 ประชุมวันที่ 19 มกราคม 2552 ณ ห้องประชุม โรงเรียนบ้านพังงู

กิจกรรมการสำรวจสภาพจริงครั้งที่ 1 วันที่ 19 มกราคม 2552

กิจกรรมการสำรวจสภาพจริงครั้งที่ 2 วันที่ 20 มกราคม 2552

ตำบลพังงู เป็นตำบลที่แยกมาจากตำบลบ้านจืด เมื่อ ปี พ.ศ. 2506 เป็นตำบลขนาดกลางของอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี อยู่ห่างจากอำเภอหนองหานไปทางทิศใต้ประมาณ 12 กิโลเมตร

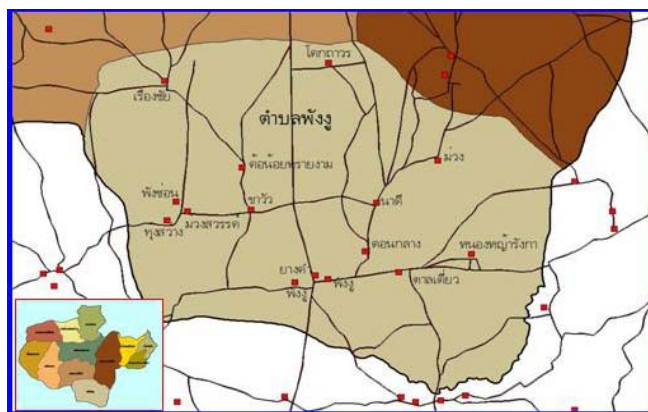
ทิศเหนือ	จดตำบลหนองไผ่และตำบลหนองเม็ก
ทิศใต้	จดตำบลค้อใหญ่และตำบลคอนสาย กิ่งอำเภอภูแก้ว
ทิศตะวันออก	จดตำบลหนองหลัก อำเภอไชยวาน
ทิศตะวันตก	จดตำบลอุ่มจาน กิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลผางแบ่งออกเป็น 15 หมู่บ้าน จำนวนประชากร 9,484 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,231 ครัวเรือน

ตำบลผาง มีเนื้อที่ทั้งหมด 89 ตารางกิโลเมตร เป็นเนื้อที่การเกษตร 26,711 ไร่ มีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 107 คน / ตารางกิโลเมตร

สภาพภูมิประเทศทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะสำหรับการเกษตร มีไฟฟ้าทั่วถึงทุกหมู่บ้าน ดินส่วนใหญ่เป็นดินทรายและดินลูกรัง มีปัญหาที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นหนองน้ำ 18 แห่ง ลำห้วย 3 สาย บ่อบาดาล 144 แห่ง และมีประปาหมู่บ้าน 14 แห่ง และมีที่สาธารณะประโยชน์ 11 แห่ง

ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา(ร้อยละ 90) รองลงมามีอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 5 และมีบางส่วนไปทำงานเป็นแรงงานต่างถิ่นและต่างประเทศ) ค้าขายและรับราชการ (ร้อยละ 5) แม่บ้านมีอาชีพทอผ้าพื้นเมือง ทอเสื่อกก ที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งส่งเสริมอาชีพได้ ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 40,000 บาท/คน/ปี

จุดเด่นของตำบลผาง คือมีข้าวพันธุ์ดี มีการส่งเสริมอาชีพทอผ้า และเครื่องจักรสาน มีแหล่งการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ แหล่งเรียนรู้ผ้ามัดหมี่ มีแหล่งทุนหมุนเวียนโดยเป็นกลุ่มอาชีพ 21 กลุ่ม และกลุ่มออมทรัพย์ 12 กลุ่ม มีมวลชนจัดตั้งที่เข้มแข็ง เช่นกรรมการพัฒนาสตรี หมู่บ้านอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่คือ หนองซำ (บ้านขาวัว บ้านค้อน้อยทรายงาม) มีปริมาณน้ำเพียงพอ และมีความร่มรื่น

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

ปัญหาและความต้องการ ที่สรุปได้จากการประชุมร่วมกับผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้แทนชุมชนของตำบลพังงู วันที่ 3 ธันวาคม 2551 วันที่ 14 มกราคม 2552 และวันที่ 19 มีนาคม 2552 มีดังนี้

1) แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และ แหล่งท่องเที่ยว

1.1) น้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ โดยเฉพาะหมู่บ้านหนองหญ้ารงกา และบ้านเรือชัย

บ้านหนองหญ้ารงกา กำลังมีความขัดแย้งกับเจ้าของไร่นา ของตำบลข้างเคียง เนื่องจากชาวบ้านหนองหญ้ารงกา ได้สูบน้ำในช่วงฝนตก มาเพื่อกักเก็บไว้ในหนองน้ำประจำหมู่บ้าน จากพื้นที่รับน้ำที่เป็นไร่นา แต่เจ้าของไร่นา ต้องการเก็บน้ำไว้ใช้เอง จึงกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนหนองหญ้ารงกา กับเจ้าของไร่นา แม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลได้ช่วยบรรเทาปัญหาโดยการสูบน้ำจากหนองปะโคผ่านระบบประปา แต่ยังมีปัญหาแรงส่งน้ำไม่พอ ค่าใช้จ่ายในการส่งค่อนข้างสูง รวมถึงประชาชนที่ใช้น้ำจากหนองปะโคอยู่แล้ว(บ้านดอนกลาง ตาลเดี่ยว และบ้านยางคำ) วิพากษ์วิจารณ์ว่าน้ำในหนองปะโคจะไม่พอใช้

ประชาชนบ้านเรือชัยและบ้านพังงู บ้านพังงู กำลังประสบปัญหา น้ำประปาไม่สะอาด เนื่องจาก เป็นน้ำดิบที่ไม่ผ่านการกรอง มีสีขุ่นเหลือง มีกลิ่น และมีลูกหอยติดตามท่อประปา โดยเฉพาะ การประปาหนองคำใหญ่ (บ้านพังงู และบ้านเรือชัย) การประปาหมู่บ้าน หนองพังงู และหนองปะโค ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มั่นใจในคุณภาพของน้ำ ต้องอาศัยน้ำฝน และซื้อน้ำจากตำบลอื่น มาใช้ดื่ม ใช้ในการชำระร่างกายและการประกอบอาหาร

หนองชำ เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ประมาณ 150 ไร่ มีน้ำใช้ตลอดปี ใช้เฉพาะ 2 หมู่บ้าน ซึ่งมีขนาดเล็ก สามารถแบ่งจ่ายไปยังหนองน้ำอื่น ๆ ได้ มีบรรยากาศโดยรอบร่มรื่น เหมาะกับการพักผ่อน ท่องเที่ยว ได้พัฒนาไปบ้างแล้ว แต่มีแนวโน้มจะกลายเป็นแหล่งมั่วสุมของวัยรุ่นตามมา ต้องการหาแนวทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำที่เหมาะสม

2) ปัญหาเยาวชน

ปัญหาที่กำลังเผชิญอย่างหนัก ของตำบลพังงู คือปัญหา เยาวชนหญิงไม่รักษานวลสงวนตัว เยาวชนชายดื่มเหล้าและทะเลาะวิวาทเป็นประจำ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และมีความสงสัยว่า น่าจะมาจากการที่พ่อแม่ไปทำงานต่างถิ่น เด็กบางครอบครัวอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย บางครอบครัวเด็กจะดูแลกันเอง

3) การพัฒนาด้าน เกษตรอินทรีย์ ปศุสัตว์อินทรีย์

เนื่องจากตำบลพังงูมีแหล่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จึงมีความต้องการเพิ่มผลผลิตที่ใช้ต้นทุนต่ำ ที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ ต้องการการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจากผลผลิตผลการเกษตร โดยการพัฒนาภูมิปัญญาและพัฒนาทางการตลาด

4) ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม

บ้านดอนกลาง บ้านพังงู มีกลุ่มทอผ้า ทอเสื่อกกที่เข้มแข็ง มีแหล่งเรียนรู้ผ้ามัดหมี่ ย้อมคราม จึงต้องการพัฒนารูปแบบสินค้าที่หลากหลาย ต้องการ เครื่องมือที่ช่วยให้การผลิตได้เร็วและมีคุณภาพ และต้องการหาช่องทางการจำหน่ายให้คล่องตัวมากขึ้น นอกจากนี้ยังต้องการสืบสานประเพณี ด้านการดนตรี การฟ้อนรำพื้นบ้าน กลองยาว นางรำ

5) ปัญหาสุขภาพ และความปลอดภัย ในการใช้รถใช้ถนน

จากข้อมูลที่ได้รับทราบจากผู้แทนชุมชน และผู้แทนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลพังงูว่า มีเด็กนักเรียนได้รับอุบัติเหตุบนถนนสายอุดรธานี-นครพนม บ่อยครั้ง ประชาชนเพศชายอายุสั้นกว่าเพศหญิง จึงอยากหาแนวทางแก้ไข นอกจากนี้ในช่วงฤดูฝนมักจะพบว่าเด็กเป็นโรคคันผิวหนัง จึงต้องการทราบสาเหตุและแนวทางป้องกันร่วมกัน

จากสภาพปัญหาและความต้องการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และนักวิจัย ได้ประชุมร่วมกับ ผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน(อสม.) ครูจากโรงเรียนบ้านพังงูและโรงเรียนพังงูพิทยาคม ในวันที่ 14 มกราคม 2552 เพื่อหาความชัดเจนของประเด็นปัญหา/ความต้องการ ที่ควรได้รับการแก้ไข/พัฒนา ตามความต้องการของพื้นที่โดยเรียงลำดับตามความถี่ของการลงคะแนน จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับ ที่	ประเด็นปัญหา/ความต้องการ	ความถี่
1	แหล่งน้ำอุปโภค บริโภค แหล่งท่องเที่ยว	26
2	ปัญหาเยาวชน	24
3	พัฒนา ด้านเกษตรอินทรีย์ ปศุสัตว์อินทรีย์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์	22
4	ลดอุบัติเหตุบนถนน (นครพนม - กรุงเทพฯ)	22
5	สานต่อภูมิปัญญาผ้ามัดหมี่ พัฒนาสินค้าชุมชน เครื่องมือทอผ้า	15
6	ปัญหาสุขภาพ	15
7	พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านดนตรี ฟ้อนรำ	14

จากประเด็นปัญหา/ความต้องการ ข้างต้น นักวิจัยได้จัดประเภทของปัญหา และกำหนดเป็นประเด็นวิจัยหลักเพื่อเสนอโครงการย่อยเพื่อของบสนับสนุนการวิจัย ตามโครงการ ABC-PUS/MAG ดังนี้

1) ประเด็นการบริหารจัดการน้ำผิวดิน ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย

1.1) โครงการปรับปรุง - พัฒนาระบบประปาหมู่บ้าน หมู่บ้านพังซ้อและบ้านเรืองชัย ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

หัวหน้าโครงการ : อาจารย์กฤษฎา นามบุญเรือง

1.2) โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของคุณภาพน้ำประกอบด้วยสมบัติทางกายภาพ เคมี และ ชีวภาพ ของหนองปะโค ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

หัวหน้าโครงการ : อาจารย์ วินัย มีแสง

1.3) โครงการการจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค หนองปะโค-หนองหม้อรังกา ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

หัวหน้าโครงการ : ผศ. ศิริพร พัสตร

1.4) โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำ องค์การบริหารส่วนตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

หัวหน้าโครงการ : อาจารย์ณรรฐวรรณ พูลสน

1.5) โครงการ การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำหนองซำ ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี แบบมีส่วนร่วม

หัวหน้าโครงการ: ผศ.พัฒนาพร ชัยประเสริฐ

1.6) โครงการ การศึกษาตัวอ่อนของพยาธิตัวตืดในหอยบางชนิดแบบมีส่วนร่วมด้วยชุมชน ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

หัวหน้าโครงการ: ผศ.ดร.ดวงสมร กิจโกศล

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

2) ประเด็นการแก้ปัญหาเยาวชนตำบลพังงู

2.1) การสร้างความตระหนักเรื่องเพศศึกษา อย่างมีส่วนร่วมของเยาวชน ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

หัวหน้าโครงการ: นางวรรณภา ภาจำปา

2.2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในพื้นที่ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

หัวหน้าโครงการ: อาจารย์เสกสิทธิ์ ดวงคำ

3) ประเด็นการสืบสานฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และพัฒนาการตลาด

3.1) การพัฒนาดอกยาว ในกรณีศึกษาบ้านพังงู ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

หัวหน้าโครงการ : อาจารย์ศุภชัย สุริยบุตร

3.2) การพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ย้อมครามจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ของกลุ่มทอผ้ามัดหมี่ย้อมครามบ้านดอนกลาง ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

หัวหน้าโครงการ : อาจารย์พัชราภรณ์ แสงทามาตย์

3.3) โครงการ การพัฒนา Web Site เพื่อการส่งเสริมการค้าขายสินค้าชุมชนในรูปแบบ E-Commerce ในพื้นที่ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

หัวหน้าโครงการ : อาจารย์วรวิภากร กวีเทพ

3.4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์สำหรับเยาวชนเพื่อการพัฒนาด้านการเกษตรที่ยั่งยืน: กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านพังงู ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

หัวหน้าโครงการ : ดร. อรรถนา ดั่งแพง

4) ประเด็นสุขภาพ

4.1) โครงการ การศึกษาปรสิตจากปลาบางชนิดแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

หัวหน้าโครงการ: ผศ.ดร.ดวงสมร กิจโกศล

4.2) โครงการ การประเมินผลกระทบ ต่อสุขภาพและต้นทุนทางเศรษฐกิจของการเจ็บป่วยเนื่องจากการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคที่มีคุณภาพ กรณีศึกษา แบบมีส่วนร่วม ของ องค์การบริหารส่วนตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

หัวหน้าโครงการ: อาจารย์ประยูร คำแข็งขาว

โครงการวิจัยย่อยทั้ง 11 โครงการใน 4 ประเด็นวิจัยหลักนี้ได้รับการสนับสนุนภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ปี 2552 จำนวน 4 โครงการ คือ

- โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของคุณภาพน้ำประกอบด้วยสมบัติทางกายภาพ เคมี และ ชีวภาพ ของหนองปะโค ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

- โครงการการจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค หนองปะโค-หนองหญ้าบังก้า ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

- โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำ องค์การบริหารส่วนตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี และ

- การพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ย้อมครามจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ของกลุ่มทอผ้ามัดหมี่ย้อมครามบ้านดอนกลาง ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

จากโครงการที่ได้รับการสนับสนุนทั้ง 4 โครงการ นักวิจัย ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้ใหญ่บ้าน ผู้แทนกลุ่มทอผ้า ผู้แทนชุมชน ได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการร่วมกัน คือหาแนว

ทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากการขาดแคลนน้ำ คุณภาพน้ำ ลดการใช้พลังงานไฟฟ้า พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าหมัดหมี่ย้อมครามโดยการพัฒนาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ข้อมูลพื้นฐานผ่านเครือข่าย โดยประสานความร่วมมือกันระหว่าง นักวิจัยประชาชน ผู้นำ และผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ได้ตามเป้าหมาย และสอดคล้องกับการสนับสนุนที่สามารถใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น คณะนักวิจัยจึงได้ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์คือ

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการน้ำผิวดินเพื่อการอุปโภคบริโภค: กรณีหนองปะโค ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
- 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยใช้ศักยภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของกลุ่มทอผ้า บ้านดอนกลาง ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
- 3) เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตขององค์การบริหารส่วนตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

3. รายงานบริหารงานวิจัยและผลการดำเนินงาน

การบริหารงานวิจัย เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงได้กำหนดแผนการดำเนินกิจกรรมไว้ดังนี้

กิจกรรม	ช่วงเวลา/สถานที่	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผู้รับผิดชอบ
1. ลงพื้นที่ประชุมชี้แจงโครงการ	2-3 ธ.ค. 2552 ห้องประชุม อบต. พังงู	- นักวิจัย ผู้แทนชุมชน และผู้บริหาร องค์การส่วนตำบลมีความเข้าใจภาพรวม ของ การดำเนินงานตามโครงการ - แต่ละโครงการมีภาคีวิจัย จากพื้นที่	ผู้จัดการ โครงการ และ หัวหน้าโครงการ ย่อย
2. ประชุมกลุ่มย่อยของแต่ละโครงการย่อย	6 -7 ธ.ค. 2552/ พื้นที่นัดหมายของแต่ละโครงการ	- แต่ละโครงการได้ข้อมูลความชัดเจนของ ปัญหา และแนวทางในการดำเนินการวิจัย	ผู้จัดการ โครงการ และ หัวหน้าโครงการ ย่อย นักวิจัย และภาคีวิจัย
3. นักวิจัย แต่ละโครงการย่อย ดำเนินการตามแผนการดำเนินงานโครงการ	ธ.ค. 2552-มี.ค. 2553	- ได้ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูล ของ แต่ละโครงการ	ผู้จัดการ โครงการ และ หัวหน้าโครงการ ย่อย นักวิจัย และภาคีวิจัย
4. รายงานความก้าวหน้าต่อ สกว.	27-29 ม.ค. 2553/ ห้องประชุมวิบูลย์- ยุพิน เลขาพงศ์ชนะ	- ได้ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละโครงการ - ได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของ ผู้ทรงคุณวุฒิ จากการประเมินเสริมพลัง	ผู้จัดการ โครงการ และ หัวหน้าโครงการ ย่อย
5. รายงานความก้าวหน้าต่อชุมชน	มี.ค. 2553/แต่ละโครงการนัดหมาย	- ประชาชน/ผู้เกี่ยวข้องทราบความก้าวหน้า ของแต่ละโครงการ	ผู้จัดการ โครงการ หัวหน้า โครงการย่อย และนักวิจัย

กิจกรรม	ช่วงเวลา/สถานที่	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผู้รับผิดชอบ
1. ลงพื้นที่ประชุมชี้แจงโครงการ	2-3 ธ.ค. 2552 ห้องประชุม อบต. พังงู	- นักวิจัย ผู้แทนชุมชน และผู้บริหาร องค์การส่วนตำบลมีความเข้าใจภาพรวม ของ การดำเนินงานตามโครงการ - แต่ละโครงการมีภาคีวิจัย จากพื้นที่	ผู้จัดการ โครงการ และ หัวหน้าโครงการ ย่อย
2. ประชุมกลุ่มย่อย ของแต่ละโครงการ ย่อย	6-7 ธ.ค. 2552/ พื้นที่นัดหมายของ แต่ละโครงการ	- แต่ละโครงการได้ข้อมูลความชัดเจนของ ปัญหา และแนวทางในการดำเนินการวิจัย	ผู้จัดการ โครงการ และ หัวหน้าโครงการ ย่อย นักวิจัย และภาคีวิจัย
3. นักวิจัย แต่ละ โครงการย่อย ดำเนินการตาม แผนการดำเนินงาน โครงการ	ธ.ค. 2552-มี.ค. 2553	- ได้ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูล ของ แต่ละโครงการ	ผู้จัดการ โครงการ และ หัวหน้าโครงการ ย่อย นักวิจัย และภาคีวิจัย
4. รายงานความ ก้าวหน้าต่อ สกว.	27-29 ม.ค. 2553/ ห้องประชุมวิบูลย์- ยุพิน เลขาพงศ์ชนะ	- ได้ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละโครงการ - ได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของ ผู้ทรงคุณวุฒิ จากการประเมินเสริมพลัง	ผู้จัดการ โครงการ และ หัวหน้าโครงการ ย่อย
5. รายงานความ ก้าวหน้าต่อชุมชน	มี.ค. 2553/แต่ละ โครงการนัดหมาย	- ประชาชนผู้เกี่ยวข้องทราบความก้าวหน้า ของแต่ละโครงการ	ผู้จัดการ โครงการ หัวหน้า โครงการย่อย และนักวิจัย

4. สรุปผลการดำเนินงาน

การศึกษาตามโครงการจำแนกออกเป็น 3 ประเด็น คือ การศึกษาการบริหารจัดการน้ำผิวดินเพื่อการอุปโภคบริโภค: กรณีหนองปะโค ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี การศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยใช้ศักยภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของกลุ่มทอผ้า บ้านดอนกลาง ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี และการพัฒนาระบบสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตขององค์การบริหารส่วนตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี สรุปผลได้ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาการบริหารจัดการน้ำผิวดินเพื่อการอุปโภคบริโภค: กรณี หนองปะโค ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

- ผลการศึกษาคุณภาพน้ำของหนองปะโค

- คุณภาพทางชีวภาพ(พิจารณาโดยใช้สัตว์ เล็กน้ำจืด) พบว่าคุณภาพน้ำอยู่ในระดับพอใช้ได้ถึงไม่ค่อยสะอาด เนื่องจากพบตัวบ่งชี้พวก กุ้ง หอย เป็นจำนวนมาก คุณภาพน้ำทางกายภาพ พบว่า สี ความขุ่น เกินค่ามาตรฐาน และคุณภาพน้ำทางเคมี พบว่า ค่าซีโอดี บีโอดี เกินค่ามาตรฐาน นอกจากนี้ในทางชีวภาพยังมีปนเปื้อน ของแบคทีเรีย Fecal Coliform Bacteria Total Bacteria ในน้ำดิบ และในขั้นตอนการผลิตน้ำประปาอีกด้วย

- ผลการศึกษากิจการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค หนองปะโค-หนองหญ้ารังกา

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

- อัตราเฉลี่ยปริมาณการใช้น้ำของประชาชนที่ใช้น้ำจากหนองปะโค (ดอนกลาง ตาลเดี่ยว และ ยางคำ) เท่ากับ 106.32 ลิตร/คน/วัน ประชาชนที่ใช้น้ำจากหนองหญารังกา เท่ากับ 108.82 ลิตร/คน/วัน และโดยภาพรวมทั้งหมุดเท่ากับ 107.01 ลิตร/คน/วัน และเป็นการใช้น้ำในการซักล้าง ชำระร่างกาย ทำความสะอาดบ้านเรือน และรดพืชผักสวนครัว ซึ่งต่ำกว่าอัตราการใช้ของคนไทย (200 ลิตร/คน/วัน) และต่ำกว่าค่ากำหนดการใช้น้ำในเขตเทศบาลตำบล (120 ลิตร/คน/วัน)

- การศึกษาปริมาณน้ำ พบว่าความจุของหนองหญารังกา เท่ากับ 40,500 ลูกบาศก์เมตร ไม่มีพื้นที่รับน้ำ ความจุของหนองปะโคเท่ากับ 285,600 ลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่รับน้ำ 1.5 ตารางกิโลเมตร โดยหนองปะโค มีปริมาณน้ำฝนและน้ำท่าจากธรรมชาติมากเกินไปจนเกิดความจุ และสามารถจัดสรรไปยังหนองหญารังกาได้เพียงพอ

- ผลการศึกษา แนวทางในการส่งน้ำที่ประหยัดพลังงานไฟฟ้า พบว่าทำได้โดยใช้เครื่องตบ่น้ำทำงานควบคู่กับกัลก้นน้ำสูญญากาศที่นักวิจัยได้พัฒนาขึ้น

4.2 ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยใช้ศักยภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของกลุ่มทอผ้า บ้านดอนกลาง ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

• ผลการศึกษาค้นคว้าการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ย้อมครามจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มทอผ้ามัดหมี่ย้อมครามบ้านดอนกลาง ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

- บริบทชุมชน บ้านดอนกลางเป็นที่ราบลุ่ม ประชาชนมีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก อาชีพรองเป็นการทอผ้า และรับจ้างทั่วไป โดยที่การทอผ้า การปลูกคราม การย้อมคราม เป็นภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษถ่ายทอดมาสู่ลูกหลานหลายร้อยปี จนกลายเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งชาวบ้านทุกคนรู้เรื่องสามารถทำได้ทุกขั้นตอน มีอุปกรณ์และเครื่องมือการทอผ้าครบทุกอย่าง

- ผลการจัดอบรมพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์ แบบมีส่วนร่วม ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่มีช่างตัดเย็บเสื้อผ้าที่ทันสมัยสามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้เอง และเกิดผลสืบเนื่องจากการใช้วิทยากรที่เป็นช่างมืออาชีพ ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และมีแหล่งจำหน่ายผ้ามัดหมี่ย้อมครามเพิ่มขึ้น

4.3 การพัฒนาระบบสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตขององค์การบริหารส่วนตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

• ผลการศึกษาพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ข้อมูลพื้นฐานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตขององค์การบริหารส่วนตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

- ได้พัฒนาโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ทางด้านภูมิศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านสิ่งแวดล้อมและข้อมูลแหล่งน้ำ โดยนำเสนอเป็นแผนภาพผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (ยังอยู่ระหว่างการทดสอบโปรแกรม)

5. วิจัยรณผลดำเนินงาน/ข้อเสนอแนะ

จากดำเนินงานร่วมกับนักวิจัย ผู้แทนชุมชน ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล ครู-อาจารย์ นักเรียน และประชาชนที่สนใจ ทำให้เกิดผลลัพธ์ และประโยชน์ที่น่าสนใจดังนี้

ผลการศึกษาการบริหารจัดการน้ำผิวดินเพื่อการอุปโภคบริโภค: กรณี หนองปะโค ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยอาศัยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ทำให้ประชาชน ทราบถึงสาเหตุของคุณภาพน้ำและแนวทางการแก้ไข ทราบปริมาณน้ำที่ต้องการใช้ และที่มาของน้ำ ความจุของหนองน้ำที่เพียงพอ เกิดความต้องการที่จะแก้ปัญหาาร่วมกัน มีความเข้าใจกัน และลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับน้ำทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพลงได้ และลดความขัดแย้งระหว่างหมู่บ้านลงได้

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

เกิดความมั่นใจการแก้ปัญหาร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระหว่างภาควิชาฯ กับ นักวิจัยในการศึกษาทดลอง ที่สามารถต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจนสามารถพัฒนานวัตกรรมในการส่ง น้ำขึ้นที่สูงโดยไม่ต้องใช้พลังงานไฟฟ้า

5.1 ผลการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยใช้ศักยภาพและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของกลุ่มทอผ้า บ้านดอนกลาง ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานีซึ่งใช้ กระบวนการแบบมีส่วนร่วม ทำให้มองเห็นการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ซึ่งหลังจาก มีการเปลี่ยนแปลง ผู้นำชุมชน เป็นผลให้การรวมกลุ่มของสมาชิกเป็นแบบหลวม ๆ และ สมาชิกขาดความไว้วางใจกัน แยกทำงาน โดยแยกกันจัดหาวัตถุดิบ แยกกันผลิต แยกกันขาย และมีการแต่งตั้งผู้นำกลุ่มคนใหม่ แต่เมื่อมีการจัดกิจกรรมประชุมกลุ่มตามโครงการ จัดอบรมออกแบบตัดเย็บร่วมกัน พบว่าสมาชิกเกิด ความสามัคคี กลับมาร่วมกันทำงาน ภูมิใจมั่นใจในช่างฝีมือของชุมชนที่มีความสามารถมากขึ้น และยัง มีผลสืบเนื่องจากการดำเนินงานที่มีครูผู้สอนมีอาชีพ เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับสมาชิก และมีแหล่งจำหน่ายผ้ามีดหมีย้อมครามเพิ่มขึ้นด้วย

5.2 ผลการพัฒนากระบวนสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตขององค์การบริหารส่วนตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยในขั้นต้นมุ่งพัฒนาโปรแกรมระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ทรัพยากรน้ำผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพียงอย่างเดียว แต่เมื่อได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ทำให้ มองเห็นประโยชน์ของงาน จึงได้ขยายงานเป็นการพัฒนาระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ข้อมูลฐานที่ รวมถึงด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อมและแหล่งน้ำ ที่สามารถใช้เป็นข้อมูล ประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น และเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการพื้นที่ได้ ซึ่งเป็นการพัฒนาให้ครอบคลุม ตามความต้องการได้มากขึ้น รวมถึงทำให้ผู้พัฒนาโปรแกรมระบบได้เรียนรู้การทำงานจากของจริง

5.3 ผลจากการร่วมคิด ร่วมทำ ทำให้ค้นพบภูมิปัญญา ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เกี่ยวกับการ ปลูกคราม การย้อมคราม จนถึงการทำผ้า นอกจากนี้ยังค้นพบ นักคิดนักทดลองที่มีความสนใจหา แนวทางการลดพลังงานไฟฟ้า เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งทำให้นักวิจัยและภาคีได้ร่วมกันศึกษาข้อมูล ความสำเร็จและความล้มเหลว อย่างเป็นระบบ หาหลักการในเชิงวิทยาศาสตร์จนสามารถพัฒนา เครื่องสูบน้ำโดยใช้พลังงานจากแรงดึงดูดของโลก สร้างกลไกน้ำสู่ศูนย์กลางได้สำเร็จ

5.4 การวิจัยตามโครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้ การพัฒนาพื้นที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาให้นักวิจัยใหม่ และผู้ช่วยนักวิจัยที่เป็นนักศึกษาทั้งหมด 15 คน ประชาชนที่เป็นผู้แทนชุมชน 25 คน ผู้ใหญ่บ้าน 4 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 4 คน ผู้แทนกลุ่มอาชีพ ทอผ้า 7 คน รองนายก อบต. ประธานสภา อบต. รองประธานสภา อบต. ครู 5 คน นักเรียน 30 คน ซึ่งทำให้นักวิจัยและประชาชนได้เรียนรู้ร่วม โดยนักศึกษาได้ประยุกต์ความรู้ที่ได้ศึกษามาพัฒนา นวัตกรรม และใช้แก้ปัญหา อย่างเป็นรูปธรรม ประชาชนได้ใช้ประสบการณ์จากชีวิตจริง มาผสมผสาน กันส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก

5.5 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้ดำเนินพันธกิจ การวิจัย ภายใต้ปรัชญา ที่ว่า “มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น พึงดำเนินบทบาท ตามภารกิจต่าง ๆ โดยบูรณาการศาสตร์สากล และศาสตร์ท้องถิ่น ตามภารกิจทุกด้านตลอดจนใช้ ทรัพยากรให้กลมกลืน สอดคล้อง และเอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน ภายใต้ปณิธานที่มุ่งมั่น ในการพัฒนา ไปสู่การเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยท้องถิ่นและเพื่อท้องถิ่น” ซึ่งเป็นการสร้าง การยอมรับ เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่ออาจารย์ นักศึกษาและมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีโดยรวม

จากการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ทำให้ประชาชน ภาคีวิจัย และนักวิจัย ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระบวนการทำงานร่วมกัน ทำให้ทราบถึงแนวคิด ความต้องการ วิถีชีวิต ตลอดจนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น จนทำให้เกิดความเข้าใจ การยอมรับ และสร้างความมั่นใจให้กับทุกฝ่าย ซึ่งเห็นได้จากการที่แต่ละคนให้ความร่วมมือ ให้ความเอื้ออาทรต่อกัน มีความมุ่งมั่นที่จะสาเหตุและแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน โดยการร่วมสังเกตการณ์ สะท้อนความคิด ความต้องการ ทรัพยากร ที่มีอยู่ อุปสรรคปัญหาที่ปรากฏ ร่วมตรวจสอบทางเลือกที่เป็นไปได้ และร่วมดำเนินการในส่วนที่สามารถทำได้ นอกจากนี้กระบวนการมีส่วนร่วม ทำให้นักวิจัยได้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีอยู่ และนำมาปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการบูรณาการศาสตร์สากลกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างลงตัว ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในภูมิรู้ ภูมิปัญญา และท้องถิ่นของตน จึงน่าจะเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนได้

อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยตามโครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ ของตำบลพังงู ยังมีประเด็นที่ท้าทายที่นำศึกษาอีกมากมาย เช่น ประเด็น ปัญหาเยาวชน ประเด็นสุขภาพ ประเด็นสืบสานพันพิศัลวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และอื่นๆ อีกมากมาย

6. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ภายใต้โครงการวิจัย ร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี (ABC-PUS)ประจำปี 2552 และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ขอขอบคุณ รศ. ดร. สุจินต์ สิมารักษ์ ผศ.ดร.บัญชา แก้วส่อง ที่ให้คำแนะนำ กระบวนการวิจัย ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ และประชาชนใน ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ที่เป็นภาคีวิจัย ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการจนเสร็จสิ้นโครงการ

7. เอกสารอ้างอิง

องค์การบริหารส่วนตำบลพังงู. ข้อมูลทั่วไป ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
[<http://www.thaiTumbon.com/tumbon/ttumbon.asp?ID=410605>]

องค์การบริหารส่วนตำบลพังงู. โครงการประปาหมู่บ้านดอนกลาง ตาลเดี่ยว ตำบลพังงู อำเภอ หนองหาน จังหวัดอุดรธานี ปีงบประมาณ 2551.

8. ภาคผนวก

ภาพการทำงานร่วมกับภาคี

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ อาชีวศึกษา”

ภาพกิจกรรมทางการเกษตร

ภาพการกักเก็บน้ำและแหล่งน้ำสำหรับอุปโภค-บริโภค

ภาคีวิจัยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กัลก้น้ำและเครื่องตะบันน้ำ

**โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG
ตำบลท่าจั่ว อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช”**

ผศ.สุรศักดิ์ แก้วอ่อน

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Email: sukaewon@hotmail.com

1. ข้อมูลโครงการ

ตำบลท่าจั่วตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอมะนังนครศรีธรรมราช ห่างจากที่ทำการอำเภอมะนังนครศรีธรรมราชประมาณ 13 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด 42,263 ไร่ หรือ ประมาณ 67.6 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศ มีภูเขาทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ไปทางทิศตะวันออกของตำบล

ตำบลท่าจั่วเป็นชุมชนหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านการประกอบอาชีพ วิถีชีวิต วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันก็มีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นตามมามากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด การมั่วสุมของกลุ่มวัยรุ่น ปัญหามลพิษทางน้ำ ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยเด็กวัยก่อนวัยเรียน ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาในเด็กก่อนวัยเรียนและวัยเรียน รวมถึงปัญหาด้านการจัดการชุมชนทั้งทรัพยากรธรรมชาติและเศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น โดยเฉพาะปัญหาในด้านการศึกษารวมทั้งของเด็กวัยก่อนวัยเรียน วัยเรียน และวัยรุ่น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการของเยาวชนในพื้นที่ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เนื่องจากปัจจุบันยังขาดการศึกษาและการดูแลอย่างจริงจังจากผู้เกี่ยวข้องทั้งภาคราชการและชุมชน ทำให้การศึกษาของเด็กและเยาวชนตั้งแต่วัยก่อนวัยเรียน วัยเรียนจนถึงวัยรุ่นมีปัญหาเกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพเป็นรากฐานในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในตำบลท่าจั่ว และเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชุมชนและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้น และที่สำคัญมหาวิทยาลัยมีพันธกิจโดยตรงในการเสริมสร้างศักยภาพของท้องถิ่นให้มีการเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

**ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”**

ตำบลท่าจี่มีประชากร จำนวนทั้งสิ้น 10,430 คน จำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1	บ้านป่าไผ่	ประชากรทั้งหมด	1,246 คน
หมู่ที่ 2	บ้านขวาง	ประชากรทั้งหมด	305 คน
หมู่ที่ 3	บ้านโคกทิง	ประชากรทั้งหมด	523 คน
หมู่ที่ 4	บ้านปายาง	ประชากรทั้งหมด	2,455 คน
หมู่ที่ 5	บ้านท่างาม	ประชากรทั้งหมด	2,117 คน
หมู่ที่ 6	บ้านสำนักหลุมพอ	ประชากรทั้งหมด	1,306 คน
หมู่ที่ 7	บ้านห้วยหูแร่	ประชากรทั้งหมด	1,515 คน
หมู่ที่ 8	บ้านคลองคอน	ประชากรทั้งหมด	963 คน

มีสถานที่ดูแลเด็กและเยาวชนในระดับต่างๆ ประกอบด้วย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 3 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปายาง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดงอามาน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6 และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอัมมูบาร็อก ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 8

โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 6 โรง ได้แก่ โรงเรียนวัดป่าไผ่ หมู่ที่ 1 โรงเรียนวัดศาลาไฟ หมู่ที่ 4 โรงเรียนวัดปายาง หมู่ที่ 4 โรงเรียนวัดท่างาม หมู่ที่ 5 โรงเรียนเทพธิดาราม หมู่ที่ 5 โรงเรียนวัดมหาชัยวนาราม หมู่ที่ 7 ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ม.1 - ม. 3) และสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 1 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

แหล่งเผยแพร่ศาสนา วัฒนธรรม ประกอบด้วย วัด จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ วัดมะม่วงปลายแขน หมู่ที่ 1 วัดโรงฆ้อง หมู่ที่ 3 วัดปายาง หมู่ที่ 4 วัดศาลาไฟ หมู่ที่ 4 วัดท่างาม หมู่ที่ 5 วัดเทพธิดาราม หมู่ที่ 5 วัดวิทยาลัยครูรังสรรค์ หมู่ที่ 7 **สำนักสงฆ์** จำนวน 1 สำนัก สำนักสงฆ์วิมุติธรรม หมู่ที่ 5 มัสยิด จำนวน 2 แห่ง คือ มัสยิดดงอามาน หมู่ที่ 6 และ มัสยิดนุรุดดิน หมู่ที่ 8

สถานพยาบาลและสาธารณสุข ประกอบด้วย สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ สถานีอนามัยบ้านปายาง สถานีอนามัยท่างาม และสถานีอนามัยโคกทิง

ปัญหาและความต้องการของตำบลท่าจี่

1. ด้านเศรษฐกิจชุมชน มีสภาพปัญหาและความต้องการ ดังนี้

- ที่นารกร้างเนื่องจากขาดน้ำ / หนูชุกชุม (ทำนาไม่ได้)
- ทำการเกษตรโดยพึ่งพาสารเคมี / ต้องการทำการเกษตรอินทรีย์ 100 %
- ขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากผู้เชี่ยวชาญด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- ต้องการการส่งเสริมด้านตลาดชุมชน / สหกรณ์การเกษตร
- ราคาผลผลิตตกต่ำ

2. ด้านการศึกษาชุมชน/สังคม มีสภาพปัญหาและความต้องการ ดังนี้

- คุณภาพการจัดการศึกษา โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำในรายวิชาหลัก ได้แก่ วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดการดูแล
- พฤติกรรมสุขภาพเยาวชน
- คุณธรรม จริยธรรมถดถอย
- สังคมขาดระเบียบ

- หอพักมีการอยู่ร่วมกันของนักศึกษา ชาย/หญิง
- วินัยจราจรโดยเฉพาะหน้ามหาวิทยาลัย
- การมั่วสุมอบายมุขโดยเฉพาะยาเสพติด
- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3. ด้านสิ่งแวดล้อม มีสภาพปัญหา ดังนี้

- น้ำเสีย
- ขยะมูลฝอย (การทิ้ง และการจัดการขยะ)
- สารเคมีตกค้างในดินและน้ำ

4. ด้านการท่องเที่ยว มีสภาพปัญหาและความต้องการ ดังนี้

- พัฒนาแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- ฤดูแล้งปริมาณมีน้อย/ควรฝายทดน้ำ
- จัดระบบความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว
- พัฒนาก่อนไปสู่แหล่งเที่ยวต่างๆ เช่น น้ำตก

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อแสวงหาแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพด้านต่างๆ ของชุมชนตำบลท่าจี้อย่างเหมาะสม
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรือคาดว่าจะเกิดขึ้นแก่ผู้เกี่ยวข้องกับชุมชน
3. เพื่อให้นักศึกษาและชุมชนได้นำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการแสวงหาความรู้ และนำผลไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ
4. เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้บทบาท และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างเป็นระบบ
5. เพื่อพัฒนาการศึกษาของเยาวชนในชุมชนตั้งแต่วัยก่อนวัยเรียน วัยเรียน และวัยรุ่นให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
6. เพื่อพัฒนาเครือข่ายด้านการศึกษาของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
7. เพื่อสร้างฐานข้อมูลชุมชนตำบลท่าจี้อยู่ในการรองรับการพัฒนาพื้นที่ตำบลท่าจี้อย่างเหมาะสมต่อไป

3. รายงานบริหารจัดการและผลการดำเนินงาน

โครงการวิจัยเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนตำบลท่าจี้อยู่ ได้ดำเนินการมาต่อเนื่องเป็นปีที่ 2 หลังจากการดำเนินการประสบความสำเร็จในปีแรก พ.ศ. 2551 โดยเฉพาะการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ของตำบลท่าจี้อยู่ให้มาตรฐานดียิ่งขึ้นเป็นที่พึงพอใจของชุมชนอย่างมาก ในปีนี้ 2 ของโครงการ นักวิจัยยังสนใจที่จะเข้าไปดำเนินการวิจัยต่อไปเพื่อพัฒนาการศึกษาของเยาวชนในชุมชนตั้งแต่เด็กวัยก่อนวัยเรียน วัยเรียน ตลอดถึงวัยรุ่นให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น มีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การดำเนินการของผู้จัดการงานวิจัย เป็นดังนี้

1. ประชุมอาจารย์คณะทำงาน/ตัวแทนจากคณะต่างๆ เพื่อชี้แจงความเป็นมาของโครงการ และเลือกพื้นที่ดำเนินการโดยเลือกพื้นที่ท่าจี้อยู่เป็นพื้นที่ดำเนินการต่อเนื่องจากปี 2551 เนื่องจากประเด็นปัญหาที่ได้จากเวทีชุมชนยังมีประเด็นให้ศึกษาต่อเนื่อง และบางประเด็นยังไม่ได้ทำการศึกษา

2. ชี้แจงรายละเอียดโครงการในการประชุมอาจารย์ทั้งมหาวิทยาลัยในคราวประชุมก่อนปิดภาคเรียน 2/2551 เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการโดยภาพรวมทั้งหมด
3. ประชาสัมพันธ์เชิญชวนคณาจารย์และบุคลากรที่สนใจเข้าร่วมโครงการผ่านทางสารประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย (มหาชัยสาร) และสารประชาสัมพันธ์ของสถาบันวิจัยและพัฒนา โดยมีเอกสารสรุปประเด็นปัญหาที่ได้จากเวทีชุมชนแจ้งนักวิจัยทราบด้วย
4. นำที่มออาจารย์นักวิจัยที่สนใจเข้าร่วมเรียนรู้เทคนิคและกระบวนการวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคใต้ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
5. เผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีชุมชนในพื้นที่ตำบลท่าจีว ในปี พ.ศ. 2551 และแนวทางการพัฒนาโจทย์วิจัยทางสารประชาสัมพันธ์ของสถาบันวิจัยและพัฒนา เพื่อให้นักวิจัยทราบโดยทั่วกัน
6. ประชาสัมพันธ์เชิญชวนคณาจารย์ที่สนใจเขียน (ร่าง) ข้อเสนอโครงการวิจัยพื้นที่ตำบลท่าจีว และนำเข้าสู่ประชุมปฏิบัติการเขียนข้อเสนอโครงการ ABC-PUS/MAG 18-19 พฤษภาคม 2552
7. ประชุมปฏิบัติการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย ABC-PUS/MAG 18-19 พฤษภาคม 2552
8. นำเสนอความคิดเชิงหลักการข้อเสนอโครงการวิจัย ABC-PUS/MAG ต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพัฒนาโครงการวิจัยในวันที่ 19 พฤษภาคม 2552
9. พัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย ประเมินข้อเสนอโครงการวิจัยและรวบรวมส่ง สกว. เพื่อตัดสินผล
10. แจ้งผลการพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยที่ได้รับสนับสนุนทุนวิจัยจาก สกว. แก่นักวิจัยทราบ
11. จัดประชุมชี้แจงนักศึกษาผู้วิจัย อาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยและการติดตามความก้าวหน้างานวิจัย
12. ติดตามความก้าวหน้างานวิจัยเป็นระยะ ๆ และมีการจัดเวทีนำเสนอความก้าวหน้าของงานวิจัยโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิมาให้คำแนะนำ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมช่วยเหลืออื่นๆ เช่น การจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ข้อมูลและการถอดบทเรียนจากงานวิจัย การเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือนักวิจัยในการพัฒนาคุณภาพงานวิจัยให้มีคุณภาพดียิ่งๆ ขึ้นไปเป็นลำดับ
13. จัดประชุมเวทีคืนความรู้จากงานวิจัยสู่ชุมชน โดยเป็นการเสนอผลงานวิจัยที่ได้ดำเนินการแล้วเสร็จ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผลการวิจัยที่ได้ ทำให้เกิดบรรยากาศที่ชื่นมื่นเนื่องจากชุมชนและนักวิจัยต่างมีความสุขกับผลการวิจัยเพราะทั้งสองฝ่ายต่างก็ได้รับประโยชน์ ชุมชนได้แก้ปัญหาของตนเองจากผลงานวิจัย นักศึกษาผู้วิจัยก็ได้ความรู้ อาจารย์ที่ปรึกษามีความชำนาญในการทำงานวิจัยกับชุมชนมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการวิจัยในอนาคตต่อไปเป็นอย่างดี

4. สรุปผลการดำเนินงาน

จากการทำงานในฐานะผู้จัดการงานวิจัย ซึ่งมีภาระหน้าที่ในการบริหารจัดการโครงการวิจัยให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ นักวิจัยสามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด ผลงานวิจัยที่ได้มีคุณภาพสามารถนำไปสู่การใช้ประโยชน์ได้ มีการนำผลการวิจัยไปแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนในพื้นที่ที่ทำวิจัยได้จริง เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมโดยเฉพาะศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบล

ทำใจ มีการเปลี่ยนทั้งด้านอาคารสถานที่ สุขอนามัยของครูผู้ดูแลเด็กและเด็ก มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการใช้สื่อที่เหมาะสมกับช่วงอายุของเด็ก มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายซึ่งล้วนแล้วจะส่งผลต่อการพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของเด็กในทางที่ดีขึ้นทั้งสิ้น นอกจากนี้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตำบล คือ องค์การบริหารส่วนตำบลทำใจให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาโดยนำผลการวิจัยไปเข้าสู่แผนการพัฒนาตำบลในด้านการพัฒนาคุณภาพของคนในตำบลในทุกเพศทุกวัย และจะดูแลเด็กและเยาวชนเป็นพิเศษอีกด้วย นับเป็นความสำเร็จอย่างงดงามของโครงการ

5. วิจัยรณผลดำนเนงงาน / ข้อเสนอแนะ

5.1 การทำงานหรือทำวิจัยร่วมกับชุมชน สิ่งแรกที่ต้องทำ คือ การสร้างความเข้าใจกับชุมชนว่าเราเข้ามาในชุมชนเพื่อทำอะไร ทำอย่างไร ผลที่คาดว่าจะได้รับเป็นอย่างไร ที่สำคัญคือชุมชนได้อะไร หลังจากงานวิจัยแล้วเสร็จถ้านักวิจัยสามารถชี้แจงประเด็นต่างๆ เหล่านี้ให้ชุมชนเข้าใจได้ ชุมชนเห็นประโยชน์ ก็จะทำให้ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี สิ่งที่สำคัญถ้าเป็นการลงพื้นที่ครั้งแรกของนักวิจัยโดยที่นักวิจัยไม่รู้จักหรือคุ้นเคยกับพื้นที่ นักวิจัยควรจะมีบุคคลที่เป็นที่รู้จักของชุมชนไปพบปะพูดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจ จะทำให้การพูดคุยประสบความสำเร็จดียิ่งขึ้น

5.2 การลงพื้นที่ทำวิจัยร่วมกับชุมชนนักวิจัยควรมีการสร้าง ความคุ้นเคยกับชุมชนบ้างตามโอกาส เช่น การเข้าร่วมงานเฉพาะกิจ หรืองานประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อสร้างความคุ้นเคยทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการลงพื้นที่ดำเนินการวิจัย

5.3 การลงพื้นที่วิจัยต้องคำนึงถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมด้วย นั่นคือ ถ้าทำงานวิจัยกับส่วนราชการช่วงเวลาที่เหมาะสมควรจะเป็นวันและเวลาราชการ ส่วนการทำงานวิจัยกับชาวบ้านช่วงเวลาที่เหมาะสมจะเป็นช่วงเวลาที่ว่างจากงานประจำ ในกรณีของพื้นที่ตำบลทำใจ ช่วงเวลาที่เหมาะสมจะเป็นตอนบ่ายของแต่ละวัน เพราะในช่วงเช้าชาวบ้านจะกรีดยาง หรือเก็บเกี่ยวผลไม้มัน เป็นต้น

5.4 หลังจากนักวิจัยดำเนินการในระยะเวลาหนึ่ง ควรจะมีการจัดเวทีชุมชนรายงานความก้าวหน้าให้ชุมชนทราบข้อมูลต่างๆ เพื่ออภิปรายผลที่ได้และเป็นการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชนอีกทางหนึ่ง

5.5 การประสานงานกับชุมชนต้องทำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการพร้อมๆ กัน คือกรณีเป็นทางการให้ทำเป็นหนังสือราชการ ส่วนที่ไม่เป็นทางการโดยการประสานส่วนตัวทั้งทางโทรศัพท์และการพบปะพูดคุย โดยควรประสานไปยังกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นลำดับแรก ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้เกี่ยวข้อง ตามลำดับ ทำให้การส่งข่าวสารถึงชุมชนรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทำให้มีชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยจำนวนมากตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

5.6 การเลือกพื้นที่ทำวิจัยควรเลือกพื้นที่ที่มีปัญหาหรือการแก้ไข และที่สำคัญชุมชนมีความต้องการให้นักวิจัยหรือมหาวิทยาลัยช่วยเหลือ เพราะจะทำให้การดำเนินงานโครงการวิจัยมีความสะดวกและได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี

5.7 ผู้บริหารระดับสูงต้องมีความรู้และเข้าใจถึงความจำเป็นในการสร้างงานวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ทั้งนี้เพื่อช่วยเป็นแรงผลักดันให้มีการสร้างงานวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ทันเวลากับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาพื้นที่ ที่มีอยู่จำนวนมากในปัจจุบัน

5.8 มหาวิทยาลัยควรสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่บุคลากรของตนเอง ให้มีความรู้สึกสำนึกในการเรียนรู้ แก้ไขปัญหาของท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม ตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ คือ มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

6. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายอุตสาหกรรม “ ภายใต้โครงการวิจัย ร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี และปริญญาโท (ABC-PUS/MAG) ประจำปี 2552 ” และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่สนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัย ขอขอบคุณหน่วยงานต่าง ๆ ในตำบลท่าจั่ว ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้ง 3 ศูนย์ โรงเรียน ตลอดจนผู้นำชุมชนในตำบลท่าจั่วทุกคน และที่สำคัญขอขอบคุณนักศึกษาผู้วิจัย อาจารย์ที่ปรึกษาที่ช่วยดำเนินการให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

7. ภาคผนวก

ประมวลภาพบางส่วนในการจัดกิจกรรมบริหารจัดการงานวิจัยของโครงการ

การจัดเวทีชุมชนค้นใจทวิวิจัย
ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

การสัมมนาเวทีชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยในพื้นที่
ณ ห้องประชุมศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

การสังเคราะห์และถอดบทเรียนจากงานวิจัย
ณ ห้องประชุมศูนย์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

การรายงานความก้าวหน้าของโครงการ หลังจากดำเนินการวิจัยครบ 6 เดือน
ณ ห้องประชุมอาคารเคียงคีรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

จัดเวทีการประชุมคืนความรู้จากงานวิจัยสู่ชุมชน
ณ ห้องประชุมศูนย์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี”

อำเภอนิรมิต ชวระนอง
รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Email: niramit2009@hotmail.com

1. ข้อมูลโครงการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์ที่จะเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำในภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง เพื่อให้บริการทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของชาติและพื้นที่สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีการกำหนดพันธกิจ ภาระหน้าที่ตามกฎหมายที่ได้รับไว้ในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏในเรื่อง แสวงหาความจริงเพื่อสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าและสำนึก โดยสถาบันวิจัยและพัฒนาเป็นหน่วยงานในการประสานงานและให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยผ่านโครงการความร่วมมือ ระหว่างองค์กรต่างๆ มากมายในพื้นที่ให้บริการ หนึ่งในโครงการที่ดำเนินการเพื่อการเรียนรู้พัฒนา พื้นที่สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี (ABC-PUS/MAG) โดยความร่วมมือ 3 ฝ่าย คือ สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย (สกว.) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และองค์การบริหารส่วนตำบลก่อเอ้ เพื่อ ร่วมมือกันแก้ปัญหาท้องถิ่น โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีในฐานะ ผู้รับผิดชอบในการดำเนินโครงการ ได้มีการพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อขอรับทุนสนับสนุนใน 4 ประเด็นหลัก คือ ด้านการศึกษา ด้านการเกษตร ด้านสังคม และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยมีอาจารย์และ นักศึกษาให้ความสนใจพัฒนาและเขียนโครงการเสนอจำนวน 22 โครงการ และได้รับการสนับสนุน ทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จำนวน 5 โครงการ ส่วนอีก 17 โครงการ นักวิจัยได้ นำไปพัฒนาเพื่อขอทุนสนับสนุนจากแหล่งทุนอื่นๆ

การบริหารจัดการโครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้ พื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็น โครงการดำเนินการเพื่อพัฒนาพื้นที่โดนทุนสนับสนุนการวิจัยแก่คณาจารย์และนักศึกษาในปี การศึกษา 2552 ที่มีอาจารย์เป็นหัวหน้าโครงการและมีนักศึกษาเป็นผู้ช่วยวิจัย จำนวน 5 โครงการ ประกอบด้วย 1.การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องพริกโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เน้นนวัตกรรม การเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม 2.การใช้สารสกัดจากแมลงลึกร่วมกับโคโคซานเพื่อลดการใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืชในพริก 3.การเพิ่มขีดความสามารถด้านการผลิตและการตลาดพริกปลอดภัยบ้านดงยาง 4.การใช้ประโยชน์ด้านอาหารจากป่าชุมชนและแนวทางการดูแลป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาหมู่ที่ 8 บ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี และ 5. แนวทางการ ลดสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเลือดเกษตรกรผู้ปลูกพริกโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การนี้เพื่อให้การบริหารจัดการทั้ง 5 โครงการมีประสิทธิภาพ จึงได้จัดทำโครงการสนับสนุนการจัดการงานวิจัยของ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ปี 2552 โดยโครงการนี้ได้รับทุน สนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานสนับสนุนการวิจัย(สกว.)และมหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ อาชีวศึกษา”

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีได้เข้าร่วมในโครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอน บูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้พื้นที่(ABC-PUS/MAG) ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยที่คณะทำงานร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายของโครงการ คือ หมู่ที่ 8 บ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้จัดการโครงการวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัยและนักศึกษาระดับปริญญาตรี ได้เสนอข้อเสนอโครงการวิจัย(ABC-PUS/MAG) ในเรื่อง ที่ตอบสนองความต้องการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่บ้านดงยางตามกรอบพันธกิจและการใช้ งานวิจัยเป็นการสร้างความรู้เพื่อแก้ปัญหาจาก 5 โครงการ และเพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพจึงมีการบริหารจัดการโครงการดังกล่าวขึ้น

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าวิจัยบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้การพัฒนา บ้านดงยาง โดยความร่วมมือของประชาชนบ้านดงยาง และภาคีในพื้นที่
- 2.2 เพื่อสนับสนุนการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้ การพัฒนาบ้านดงยาง ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลก่อเอ้และภาคีในพื้นที่
- 2.3 เพื่อสร้างฐานข้อมูลการวิจัยบ้านดงยาง โดยความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบล ก่อเอ้และภาคีในพื้นที่
- 2.4 เพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการงานวิจัยของโครงการ
- 2.5 เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยและเผยแพร่งานวิจัยส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสำรวจรวบรวมข้อมูลสภาพและสถานการณ์และบริบทที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
 - 1.1 โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสารรายงานการวิจัย
 - 1.2 การประชุมระดมความคิดเห็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับงานวิจัยในพื้นที่รับผิดชอบ ได้แก่ ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน หมอพื้นบ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ
 - 1.3 ศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่มีผลต่อการทำวิจัยโดยการทำ SWOT กับ กลุ่มประชากรตัวอย่าง
2. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รวบรวมโดยการจัดประชุม Focus Group
3. วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการศึกษา
4. สรุปผลและเผยแพร่สู่การนำไปใช้ประโยชน์

บริบทองค์การบริหารส่วนตำบลก่อเอ้

สภาพภูมิศาสตร์

องค์การบริหารส่วนตำบลก่อเอ้ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี เป็นองค์การบริหาร ส่วนตำบลขนาดเล็กพื้นที่ 44.65 ตารางกิโลเมตร ประมาณ 27,597 ไร่

อาณาเขต

ทิศเหนือจด	ตำบลหนองหล่ม อำเภอม่วงสามสิบ
ทิศใต้จด	ตำบลท่าไห อำเภอน้ำขุ่น
ทิศตะวันออกจด	ตำบลหัวดอน อำเภอน้ำขุ่น
ทิศตะวันตกจด	ตำบลเขื่อนใน อำเภอน้ำขุ่น

ประปา

น้ำประปาที่ผลิตได้ จำนวน 3,000 ลบ.ม./วัน

น้ำประปาที่ต้องการใช้ จำนวน 5,000 ลบ.ม./วัน

ไฟฟ้า

ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ ทุกครัวเรือน

แหล่งน้ำ

ลำห้วย 8 แห่ง ฝาย 3 แห่ง บึง 8 แห่ง บ่อบาดาล 36 แห่ง

เศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ ผ้าไหม ผ้าลายกาบบัว

สถานที่ท่องเที่ยว

ศูนย์ศิลปาชีพ อุดมราชธานี จุดชมนกเปิดน้ำบ้านท่าลาด แก่งอีติง

เกษตรกรรม

พื้นที่ทำนา 17,376 ไร่ ผลผลิต 65,950 ตัน/ปี พื้นที่ทำสวน 244 ไร่ พืชที่สำคัญ ได้แก่

- 1) แก้วมังกร จำนวน 8 ไร่ ผลผลิต 8 ตัน/ปี
- 2) ส้มเขียวหวาน จำนวน 9 ไร่ ผลผลิต 5 ตัน/ปี
- 3) มะพร้าว จำนวน 57 ไร่ ผลผลิต – ตัน/ปี (เพิ่งปลูกใหม่)
- 4) กล้วยน้ำว้า จำนวน 48 ไร่ ผลผลิต 2 ตัน/ปี

เกษตรกรรม

พืชที่ทำไร่ประมาณ 766 ไร่

พืชไร่ที่สำคัญ ได้แก่

- 1) ยางพารา จำนวน 256 ไร่ ผลผลิต – ตัน/ปี (เพิ่งปลูก)
- 2) พริก จำนวน 133 ไร่ ผลผลิต 133 ตัน/ปี

ปศุสัตว์ จำนวนสัตว์พื้นที่โดยประมาณ

โค จำนวน 2,325 ตัว กระบือ จำนวน 625 ตัว สุกร จำนวน 432 ตัว

เป็ด จำนวน 2,167 ตัว ไก่ 9,596 ตัว

ประมง

สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเอกชน 1 แห่ง พื้นที่ 10 ไร่

อุตสาหกรรม

จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลาง 1 แห่ง (มีคนงานตั้งแต่ 10-49 ขึ้นไป หรือมีทรัพย์สินเกินกว่า 10-50 ล้านบาทขึ้นไป) กิจกรรมอุตสาหกรรม คือ โรงงานผลิตน้ำแข็ง

การพาณิชย์

ร้านค้าต่าง ๆ 50 แห่ง โรงฆ่าสัตว์ 1 แห่ง

การศึกษา

โรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ 9 แห่ง

โรงเรียนระดับอนุบาล ศูนย์เด็กเล็ก รัฐบาล 8 แห่ง เอกชน - แห่ง

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

ประชากร

เพศชาย จำนวน 3,695 คน

เพศหญิง จำนวน 3,733 คน

รวม 7,429 คน หลังคาเรือน จำนวน 1,717 หลัง

สารสนเทศสุข

สถานีนอนมัย 3 แห่ง (สถานีนอนมัยเฉลิมพระเกียรติ 1 แห่ง) เอกชน 2 แห่ง
การเก็บค่าธรรมเนียม กำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล

-หลังคาเรือน ละ 100 บาท/เดือน

-ร้านค้า ละ 100 บาท/เดือน

สภาพปัญหา คือ

1. ประชาชนยากจนมีหนี้สินจากการกู้ยืม ธกส. และกองทุนหมู่บ้าน
2. ประชาชนชอบดื่มสุรา ยังเลิกไม่ได้
3. ต้องการรวมกลุ่มชมรมปลูกพริก เพื่อต่อรองราคา

บริบทบ้านดงยาง

บ้านดงยางตั้งอยู่ที่ ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ห่างจากตัวอำเภอ 12 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดอุบลราชธานีประมาณ 36 กิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนประมาณ 254 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำนา ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงธันวาคม อาชีพรองคือ ค้าขาย รับจ้างทั้งในและนอกพื้นที่ ทำสวนผัก และสวนพริกในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายน การเข้าถึงหมู่บ้านมีถนนคอนกรีตเชื่อมต่อกับถนนสายหลัก แต่บางพื้นที่ยังเป็นถนนดินแดง และการคมนาคมเข้าถึงง่ายอยู่ไม่ห่างไกลจากหมู่บ้านอื่นมากนัก ติดต่อสื่อสารได้ทางโทรศัพท์เคลื่อนที่

บ้านดงยางก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2442 คือหมู่บ้านที่ 8 ในปัจจุบัน เดิมมีชื่อบ้านว่า “ตำแย” ผู้ก่อตั้งครั้งแรกมาจากบ้านพิงและบ้านชีทวน ผู้มาก่อตั้งรากฐานจริงๆ คือ ชาวบ้านพิง โดยผู้ใหญ่ปุมและแม่ใหญ่ผัวตุงสัน (แม่ใหญ่ชื่นเทียน) เป็นผู้ก่อตั้ง ซึ่งพ่อผู้ใหญ่ปุมและแม่ใหญ่ชื่นเทียนถูกชาวบ้านพิงขับไล่ออกจากหมู่บ้าน โดยหาว่าสองตายายเป็นปอบ สองตายายจึงมาปลูกกระท่อมอยู่หัวหนองแต่ ทำไร่นา ทำนา จากนั้นมีชาวบ้านจากบ้านชีทวนมาล่าสัตว์ป่า เนื่องจากบริเวณนี้เป็นป่าดงดิบมาก่อน ต่อมา มีชาวบ้านพิงขอแยกออกมาทำนา และตั้งบ้านเรือนรวมเป็น 4 ครอบครัวยุ่อย่างถาวร จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านตำแย” เนื่องจากมีเครือตำแยมาก ต่อมา มีพระพุทธรูปมาปักกลดทางทิศใต้ของหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงสร้างวัดขึ้นมาให้พระจำพรรษา ต่อมาจึงได้ปรึกษากันว่า วัดที่ตั้งอยู่นั้นไม่เหมาะสมจึงย้ายไปอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน จากนั้นชาวบ้านจึงย้ายบ้านเรือนมาอยู่ใกล้วัดและมีบ้านเรือนเกิดขึ้นอีกมากมาย สมัยก่อนชาวบ้านเรียนหนังสือในวัด มีการใช้เรียกชื่อเพียงอย่างเดียว ยังไม่มีการใช้นามสกุล จนถึงสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการประกาศใช้นามสกุลตามแต่ใครจะตั้ง ชาวบ้านจึงประชุมกันว่าจะใช้นามสกุลอะไรบ้าง ซึ่งสมัยก่อนจะนับถือหัวหน้าก็ก บ้านตำแยนั้นมี 4 ก๊ก ดังนั้นจึงใช้นามสกุลตามหัวหน้าก็กดังนี้ แสงนาม, บุญสมยา, วันโท และบุญจอง เพราะมีประชากรหนาแน่น จึงได้มีการแบ่งการปกครองออกเป็นบ้านดงยางหมู่ที่ 12 เมื่อในปี พ.ศ. 2534

ความเชื่อเกี่ยวกับป่าของคนในชุมชนยังมีวัฒนธรรม ความเชื่อดั้งเดิม ซึ่งจากการมีต้นยางจำนวนมากและป่ายังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่ ซึ่งเป็นแหล่งของอาหารและแหล่งรายได้ที่สำคัญ กอปรกับชาวบ้านยังคงยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีโบราณ ฮีต 12 คอง 14 อยู่ จึงเป็นที่มาของคำขวัญ

บ้านดงยาง ที่ว่า “เมืองป่าไม้ใหญ่ ถิ่นไทยโบราณ สืบสานประเพณี กระบองดีขึ้นชื่อ เลื่องลือวัฒนธรรม งานล้ำกยยิ่งใหญ่ มากไม้นานาพันธุ์ ลงแขกกันพัฒนา” นอกจากนี้ชาวบ้านยังคงนับถือผีปู่ตา ในป่ามีดงป่าช้า ซึ่งจะไม่มีการกล้าเข้าไปตัดไม้ทำลายป่าบริเวณนั้นได้ ทำให้เป็นบริเวณป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์มากบริเวณหนึ่ง ในเดือนพฤษภาคมของทุกปี ก่อนลงแขกทำนาชาวบ้านจะประกอบพิธีกรรมเสี่ยงทายทำนายทายทักว่าปีนี้จะดีหรือไม่ วิธีการที่ใช้คือ นำไม้มาวัดให้เท่ากับขนาดของแขนคนเสี่ยงทาย โดยเสี่ยงทายว่าหากปีนี้ฟ้าฝนดีขอให้ไม้นั้นยาวหรือสั้นกว่าขนาดของวาแขนของผู้เสี่ยงทาย 2 ข้อนิ้วมือ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มีมาแต่ช้านาน

3. รายงานการบริหารจัดการงานวิจัยและผลการดำเนินงาน

การบริหารงานจัดการงานวิจัยได้ดำเนินการ 4 กิจกรรมคือ

1. การพัฒนาโจทย์วิจัย
2. การพัฒนาและพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย
3. การติดตามผลและสนับสนุนการวิจัย
4. การเผยแพร่งานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์

โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การพัฒนาโจทย์วิจัย ได้มีการนำคณาจารย์จำนวน 12 คน เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษากรอบงานวิจัยและกำหนดพื้นที่ร่วมกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เดือนเมษายน 2552 โดยมี รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ เป็นวิทยากรนำศึกษาพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการศึกษาสังเกตร่องรอยการปฏิบัติงานของชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เมื่อได้เรียนรู้กระบวนการหาโจทย์วิจัยแล้ว ผู้จัดการงานวิจัยได้ปรึกษาวิธีการดำเนินการวิจัยกับผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา จากนั้นได้ขอคำแนะนำจากรองอธิการบดีวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และทำหนังสือขอความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ซึ่งผู้บังคับบัญชาทั้งสองท่านได้ให้ความเห็นตรงกันว่า ควรเลือกพื้นที่เป็นหมู่บ้านใกล้วิทยาเขตบ้านยางน้อยของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ผู้จัดการงานวิจัยจึงได้เข้าชี้แจงข้อมูลต่อที่ประชุมคณะกรรมการงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับความเห็นชอบว่าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมตามนโยบายการพัฒนามหาวิทยาลัย จึงมอบฉันทะให้ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนานำเสนอข้อมูลต่อคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัย และสภามหาวิทยาลัยต่อไป เมื่อทุกฝ่ายเห็นชอบตรงกันว่าเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ด้วยเหตุผลหลายประการ คือ เป็นพื้นที่เขตดินแดนติดกับศูนย์ศิลปะชีพบ้านยางน้อยของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีโรงเรียนบ้านยางน้อยและสาธารณสุขบ้านยางน้อย วัดบ้านยางน้อย ซึ่งอุปถัมภ์โดยพระพรหมวชิรญาณ เจ้าอาวาสวัดบ้านยางน้อย ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว ข้าราชการในฐานะผู้จัดการงานวิจัยและดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ได้นำ ผศ.ดร.เสนอ ภริมาจิตรผ่อง ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ลงพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลก่อเอ้ ได้พูดคุยกับรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลก่อเอ้ คือ นายประจิดร วันโท และปลัด อบต. คือ นายสัญญา ชื่นขาม จนเข้าใจจุดมุ่งหมายในการทำงานร่วมกัน จึงมีการนัดหมายจะจัดสนทนากลุ่มโดยมีคณะกรรมการ อบต.ก่อเอ้ และผู้แทนภาคีต่างๆ จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันที่ 8 พฤษภาคม 2552 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ต่อจากนั้นคณาจารย์และผู้จัดการงานวิจัยได้ประชุมเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียน

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

และสรุปข้อมูล อบต. ก่อเอ้อย่างละเอียด เพื่อให้ได้โครงร่างงานวิจัยที่สนองความต้องการของ อบต. ก่อเอ้อย่างได้ค่าโครงการวิจัยจำนวน 12 โครงการเพื่อเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยต่อไป

3.2 การพัฒนาและพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย

การพัฒนาโจทย์วิจัยเริ่มด้วยผู้จัดการงานวิจัย นำผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา และคณาจารย์จากทุกคณะรวม 12 คน ไปร่วมเสนอโครงร่างงานวิจัยเพื่อรับฟังการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิในวันที่ 11 – 12 พฤษภาคม 2552 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และคณาจารย์ทุกคนได้ร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัยได้ลงพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลก่อก่อเอ้อยีกครั้ง เพื่อศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมและพัฒนาโจทย์วิจัยและได้นำส่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โครงการ ABC-PUS ภายในวันที่ 30 พฤษภาคม 2552 โดยมีชุดโครงการรวมทั้งสิ้น จำนวน 22 โครงการ ต่อมาผู้จัดการงานวิจัยและผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาได้เข้าร่วมนำเสนอภาพรวมชุดโครงการต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรับฟังการวิพากษ์จุดอ่อนจุดแข็งของแต่ละโครงการ โดยนับเป็นการประเมินครั้งแรกในครั้งนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีมีโครงการผ่านจำนวน 15 โครงการ ผู้จัดการงานวิจัยได้นำข้อวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิมาประชุมปฏิบัติการเพื่อแก้ไขโครงร่างงานวิจัยแล้วส่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โครงการ ABC-PUS ต่อไปเพื่อพัฒนาคุณภาพประเมินรอบสองเหลือโครงการที่ผ่าน 10 โครงการ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาครั้งสุดท้ายโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยอุดรธานี จึงประกาศครั้งสุดท้ายโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยอุดรธานี จึงประกาศครั้งสุดท้ายจากสำนักงานสนับสนุนกองทุนวิจัยได้จำนวน 5 โครงการ ประกอบด้วย 1) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องพริกโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม 2) การใช้สารสกัดจากแมลงลักคั่วร่วมกับไคโตซาน เพื่อลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในพริก 3) การเพิ่มขีดความสามารถด้านการผลิตและการตลาดพริกปลอดภัยบ้านดงยาง 4) การใช้ประโยชน์ด้านอาหารจากป่าชุมชนและแนวทางการดูแลป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาหมู่ที่ 8 บ้านดงยาง และ 5) แนวทางการลดสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเลือดเกษตรกรผู้ปลูกพริกโดยมีส่วนร่วมของชุมชน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

3.3 การติดตามประเมินผลและสนับสนุนการวิจัย

ในการนำบทบาทผู้จัดการงานวิจัย ข้าพเจ้าได้ติดต่อประสานงานกระตุนักวิจัยเพื่อให้การดำเนินงานต่อเนื่อง และมีกิจกรรมสำคัญที่หัวหน้านักวิจัยของแต่ละโครงการ ทั้ง 13 โครงการของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ทำกิจกรรมหลัก 3 ครั้ง โดยครั้งแรก ข้าพเจ้าได้นำนักวิจัยซึ่งเป็นคณาจารย์ 5 คน และผู้ช่วยนักวิจัยซึ่งเป็นนักศึกษา 5 คน เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการเรื่องการออกแบบงานวิจัยในวันที่ 26 ตุลาคม 2552 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา หลังจากรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนาได้เป็นประธานเปิดแล้ว ได้รับฟังการบรรยายของผู้ทรงคุณวุฒิ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ สิมารักษ์ จากคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และได้ขอคิดเพิ่มเติม จากอาจารย์ ดร.ปรีชา อุตระกุล อธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาโดยมีคุณบุญชัย หล่อทองคำ จาก สกว.มาร่วมวิพากษ์และให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ ABC-PUS/MAG ปี 2552 นักวิจัยแต่ละคนได้ทำความเข้าใจที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาการออกแบบงานวิจัยของตนเอง เพื่อให้กระชับลงตัวและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ต่อมาผู้จัดการงานวิจัยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิภายในคือผู้ช่วยศาสตราจารย์ชั้น ศรีสวัสดิ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่คณาจารย์และนักศึกษาซึ่งเป็นคณะทำงานแต่ละโครงการวิจัย ในวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552 ณ สถาบันวิจัยและพัฒนา ต่อมาวันที่ 4 พฤศจิกายน 2552 ผู้จัดการงานวิจัยได้นำผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนอ ภิมจิตรผ่อง ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาเป็นประธานเปิดเวที ณ ศาลากลางบ้าน หมู่ 8, 12 บ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ชาวสวนพริก ตัวแทน อสม. และประชาชน ร่วมประมาณ 40 คน ได้มาร่วมกิจกรรมเปิดเวทีชาวบ้าน ได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน จนรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันและมีการนัดหมายกลุ่มย่อยของอาจารย์ ดร.สังวาลย์ สมบูรณ์ นัดหมายผู้สนใจมาทำปุ๋ยไคโตซาน ในเย็นวันอาทิตย์ที่ 8 พฤศจิกายน 2552 และกลุ่มอาจารย์อรอนงค์ บุรีเลิศ นัดชาวบ้านมาเจาะเลือดเกษตรกรผู้ปลูกพริก ณ สถาบันอนามัยบ้านดงยาง กิจกรรมสำคัญมากที่ทำร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ คือ นำผู้ร่วมวิจัยซึ่งประกอบไปด้วย ทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และภาคีต่าง ๆ บ้านดงยาง หมู่ 8 และ 12 ได้ขึ้นรถบัสมหาวิทยาลัยเดินทางไปศึกษาดูงานชุมชนเข้มแข็งอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อใกล้หมู่บ้านดงยางมากที่สุด ศึกษาดูงานชุมชนเข้มแข็งอำเภอม่วงสามสิบ ในวันที่ 13 พฤศจิกายน 2552 ได้รับฟังการบรรยายจากคุณแสงมณี ผู้นำเกษตรกรปลูกพริก และได้ดูงานการปลูกพริกโดยใช้จุลินทรีย์ธรรมชาติ โดยยึดแนวความคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของพระองค์พ่อวิเชียร บ้านหนองสาธิต อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี และได้รับฟังข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกพริกจากนักวิชาการวิจัย คือ คุณพเยาว์ เกษตรอำเภอม่วงสามสิบ ในการทำวิจัยครั้งนี้คณาจารย์และประชาชนบ้านดงยางสนใจรับฟังข้อมูลและได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างดียิ่ง ในระยะกลางหน้าต่อมาได้กระตุนและสนับสนุนให้นักวิจัยลงพื้นที่บ้านดงยางอย่างต่อเนื่องหลาย ๆ โครงการได้นัดอาสาสมัครผู้ทำวิจัยร่วมมาเรียนรู้ร่วมกันในตอนเย็นเวลา 18.00 – 21.00 น. ซึ่งเป็นเวลาว่างจากงานประจำวันของชาวบ้านดงยาง กิจกรรมหลัก ครั้งที่ 2 ที่ทำร่วมกัน คือ หัวหน้าโครงการวิจัยทั้ง 5 โครงการและนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ช่วยวิจัยได้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการ รายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัย ในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2553 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หลังจากอธิการบดี รองศาสตราจารย์ โกวิท เชื้อมกลาง ทำพิธีเปิดแล้ว ผู้จัดการงานวิจัยของทั้ง 5 มหาวิทยาลัย ได้รายงานความก้าวหน้าของโครงการ และได้รับฟังการวิพากษ์และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่านคือ รศ.ดร.สุจินต์ สิม

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

รักษ์ และอาจารย์ ดร.ปรีชา อุตระกุล แล้วได้แยกห้องเป็น 2 ห้องเพื่อนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการวิจัยทั้ง 13 โครงการพร้อมได้แนวทางการเขียนบทความวิจัยเพื่อเตรียมการนำเสนอในกิจกรรมหลัก ครั้งที่ 3 ซึ่งจะดำเนินการในวันที่ 20-21 เมษายน 2553 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

3.4 การเผยแพร่งานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์

ข้าพเจ้าในฐานะผู้จัดการงานวิจัยได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือกับทีมงานวิจัยทุกคน เพื่อร่วมวางแผนการจัดเวทีคืนความรู้สู่ชุมชน ซึ่งจะดำเนินการในปลายเดือนเมษายน 2553 ณ ศาลาหมู่บ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี หลังจากนั้นจะได้ร่วมประชุมจัดทำโครงการจัดการความรู้ระหว่างทีมงานนักวิจัยเพื่อสรุปบทเรียนที่ได้รับและนำบทเรียนที่ได้รับและนำบทเรียนจากการทำงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อไปใช้ประโยชน์เพื่อต่อยอดการทำวิจัยของนักวิจัยเอง และนำไปจัดการความรู้กับคณาจารย์จากทุกคณะ ในฐานะพี่เลี้ยงนักวิจัยและเคยมีประสบการณ์ตรงในกระบวนการวิจัย และในอนาคตคณะทีมงานวิจัยจะรวมกลุ่มทำชุดโครงการซึ่งมีกระบวนการทำงานเหมือนบทเรียนครั้งนี้ เพื่อของบประมาณสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานส่งเสริมสนับสนุนสุขภาพแห่งชาติ (สสส.) และแหล่งทุนอื่นๆ ต่อไป เพื่อพัฒนางานวิจัยอย่างต่อเนื่องต่อไป

4. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

จากการที่ข้าพเจ้านายนิรมิต ชวระนอง ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้จัดการงานวิจัย ได้ทำหน้าที่ตามภารกิจสู่ความสำเร็จ โดยมีการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานครั้งนี้ น่าจะสืบเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการอันได้แก่อันดับแรกได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาทุกระดับ อาทิอธิการบดีได้ยอมรับงานวิจัยชุดนี้โดยกล่าวขอขอบคุณผู้จัดการงานวิจัย คณาจารย์ที่เป็นหัวหน้าโครงการงานวิจัย นักศึกษาซึ่งเป็นผู้ช่วย

นักวิจัย คณะกรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัย รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา ได้สนับสนุนให้คณะกรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยเห็นความสำคัญและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานวิจัยตามเกณฑ์ที่ได้ตกลงกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาได้อนุเคราะห์สถานที่ในการจัดประชุม อนุเคราะห์งบประมาณสนับสนุนจากงบกองทุนเพื่อการวิจัยมหาวิทยาลัยฯ เพื่อสนับสนุนในการลงพื้นที่พัฒนาโจทย์วิจัย และปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือคณาจารย์ผู้เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยและนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ช่วยนักวิจัย มีความพยายามทุ่มเท และมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ที่ได้ออกแบบงานวิจัยไว้ เช่น ร่วมกันค้นหาโจทย์วิจัย ร่วมเสนอเค้าโครงการงานวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา ร่วมลงพื้นที่เปิดเวทีวิจัย ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนั้นยังได้เข้าร่วมพัฒนาโจทย์วิจัยกับนักวิจัยทั้ง 13 โครงการในวันที่ 26 ตุลาคม 2552 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ร่วมรายงานความก้าวหน้าในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2553 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และในครั้งนี้ ยังได้เข้าร่วมประชุมนำเสนอบทความวิจัยของโครงการในวันที่ 20 – 21 เมษายน 2553 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี นอกจากนี้ปัจจัยสำเร็จด้านอื่นๆ อีกอย่างคือได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลก่อเอ้ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีอีกด้วย

5. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

จากการที่ข้าพเจ้าทำหน้าที่ผู้จัดการงานวิจัยจากต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำรวมเวลา 14 เดือน เกิดการเรียนรู้หน้าที่ปฏิบัติงานเป็นการวิจัยหน่วยงาน จากงานประจำสู่การวิจัยและนำผลการวิจัยไปสู่การพัฒนา งานประจำเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด จากการสรุปบทเรียนที่ผ่านมามีข้อเสนอแนะดังนี้

ประการแรกผู้จัดการงานวิจัยควรเป็นรองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา เพื่อให้มีประสบการณ์มากพอและประสานงานฝ่ายบริหารของมหาวิทยาลัยได้ทั้งด้านการสนับสนุนด้านนโยบายและงบประมาณในการดำเนินงานวิจัย ประการที่สองการเลือกพื้นที่วิจัยนั้นควรมีกระบวนการที่ให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งระดับมหาวิทยาลัย องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน ชุมชนทุกภาคีภาคส่วนมีส่วนร่วมเลือกพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ประการที่สาม การหานักวิจัยมาร่วมโครงการต้องมาจากทุกคณะในมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดการกระจายโอกาสไปยังคณะต่างๆ กรอบทั้งการทำงานร่วมกันเป็นทีมจะนำไปเกิดพลังในการก้าวกระโดดในการทำงาน และข้อเสนอแนะส่งท้ายคือต้องประสานงานนักวิจัยรุ่นพี่มาเป็นพี่ปรึกษาและเป็นพี่เลี้ยงในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเพื่อต่อยอดและต่อเนื่องในกระบวนการวิจัย

คณะทำงาน

การจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ประจำปี 2552

ที่ปรึกษา

1. ผศ.ชัยวัฒน์ บุณฑริก	อธิการบดี
2. รศ.ดร.ทองใบ สุดซารี	รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา
3. ผศ.ดร.เสนอ ภิรมจิตร์ผ่อง	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
4. ผศ.ดร.อารี หลวงนา	คณบดี คณะครุศาสตร์
5. นายประจित วันโท	รองนายก อบต.ก่อเอ้ อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี

นักวิจัยพี่เลี้ยง

1. ผศ.ชื่น ศรีสวัสดิ์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. ว่าที่ร้อยตรี(หญิง)เกศินี จันทโรสมณ	คณะวิทยาศาสตร์
3. อาจารย์ปริญญา มูลสิน	คณะวิทยาศาสตร์
4. ว่าที่ร้อยตรี เชนฐ์ ศรีไมตรี	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
5. นายสัญญา ถิ่นขาม	ปลัด อบต. ก่อเอ้ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี

ผู้จัดการงานวิจัย

1. อาจารย์นิรมิต ชวาระนอง	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
2. นางพิภา สมบูรณ์	หัวหน้าสำนักงานสถาบันวิจัยและพัฒนา

นักวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1. อาจารย์สิริสุตา ทองเฉลิม	คณะครุศาสตร์
2. อาจารย์มาลินี ศรีไมตรี	คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ
3. อาจารย์รัชดา อู๋ยืนยงค์	คณะเกษตรศาสตร์
4. อาจารย์อรอนงค์ บุรีเลิศ	คณะวิทยาศาสตร์
5. อาจารย์ ดร.สังวาล สมบูรณ์	คณะเกษตรศาสตร์

นักวิจัยบ้านดงยาง ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

1. นายสุริยา บุญประการ	รองนายก อบต.ก่อเอ้
2. นายวิฑิต คงศรี	ประธานคณะทำงานบ้านดงยาง

ร่วมกับชาวบ้าน บ้านดงยาง จำนวน 40 คน และภาคีเครือข่ายองค์กรบริหารส่วนตำบล

ก่อเอ้

**โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์”**

ผศ.ดร.อิราวัฒน์ ชมระกา

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Email : irawatc@gmail.com

1. ข้อมูลโครงการ

ชื่อโครงการ รูปแบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้พัฒนาเศรษฐกิจ
การตลาดและอาชีพในเขตพื้นที่ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

ชื่อผู้รับทุน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิราวัฒน์ ชมระกา

โครงการเริ่มเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2552

รายงานความก้าวหน้าวันที่ 27 มกราคม 2553

2. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้พัฒนาการตลาด
และอาชีพในเขตพื้นที่ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

3. รายงานบริหารจัดการงานวิจัยและผลการดำเนินงาน

ทีมงานที่บริหารจัดการ (โครงการที่ได้รับทุน/ไม่ได้รับทุน/ส่งข้อเสนอโครงการทุน ABC-
PUS/ MAG การนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยในรอบแรก ได้กำหนดประเด็นวิจัยหลักตาม
ความต้องการของพื้นที่ไว้ 2 ประเด็นคือ

1. การพัฒนาช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัด
อุดรดิตถ์
2. การพัฒนาอาชีพเพื่อพึ่งตนเองบนฐานเศรษฐกิจพอเพียงและเพิ่มรายได้แก่ประชาชนใน
ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

โครงการย่อยที่เสนอแยกตามประเด็นวิจัยหลักมีดังนี้คือ

1. การพัฒนาช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัด
อุดรดิตถ์
 - 1.1 การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนของ ตำบลฝาย
หลวงอำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์
 - 1.2 การพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัด
อุดรดิตถ์
 - 1.3 การพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าวแคบ
ในเขตตำบลฝายหลวงอำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์
 - 1.4 ปัญหาและการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสัมผัสวัฒนธรรม ตำบลฝายหลวง
อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์
 - 1.5 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ผ้าตีนจกตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการขายของ
กลุ่มอาชีพหมู่ที่ 1 ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

**ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”**

1.6 กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตตำบลฝายหลวง อำเภอ
ลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

1.7 การพัฒนาความรู้ด้านการการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตตำบลฝายหลวง
อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

1.8 การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมอาชีพ โดยผ่านทางสถานีวิทยุชุมชน:
กรณีศึกษาในเขตตำบลฝายหลวงอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

2 การพัฒนาอาชีพเพื่อพึ่งตนเองบนฐานเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเพิ่มรายได้แก่ประชาชนใน
ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

2.1 ผลกระทบของการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิต
หอมแดงในเขตตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

2.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกหอมแดง โดยวิธีกำจัด
ศัตรูพืชด้วยสารเคมีและการปลูกหอมแดงปลอดสารพิษ บ้านน้ำท่วม ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล
จังหวัดอุตรดิตถ์

2.3 การผลิตและการตลาดหอมแดงในเขตตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

2.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตพื้นที่องค์การ
บริหารส่วนตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จ.อุตรดิตถ์ (นศ. ป.โท)

2.5 การสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวแคบโดยความร่วมมือของโรงเรียนกับชุมชนตำบล
ฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ (นศ. ป.โท)

2.6 การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการ
ดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในเขตตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ข้อเสนอโครงการระดับปริญญาโท (MAG) จำนวน 2 โครงการ และข้อเสนอ ระดับปริญญา
ตรี (ABC-PUS) จำนวน 11 โครงการ รวมทั้งสิ้นจำนวน 13 โครงการย่อย ผลการคัดประเมินรอบที่
2 มีโครงการที่ผ่านคือ ระดับปริญญาโท 1 โครงการ ระดับปริญญาตรี จำนวน 4 โครงการ ได้แก่

1. การสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวแคบ โดยความร่วมมือของโรงเรียนกับชุมชนตำบล
ฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ (MAG)

2. ศักยภาพและการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสัมผัสวัฒนธรรม ตำบลฝายหลวง
อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

3. การออกแบบบรรจุภัณฑ์ผ้าตีนจกตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการขายของ
กลุ่มอาชีพ ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

4. ผลกระทบการประชาสัมพันธ์ต่อการส่งเสริมอาชีพ วิสาหกิจชุมชนโดยผ่านทางสถานีวิทยุ
ชุมชน : ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

5. กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตตำบลฝายหลวง อำเภอ
ลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

การบริหารจัดการงานวิจัย

การดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้
พัฒนาการตลาดและอาชีพในเขตพื้นที่ตำบลฝายหลวง อำเภอลับ จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้มีการ
ดำเนินงานมาเป็นลำดับซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ปัญหา ความต้องการและศักยภาพของพื้นที่

1.1 ศึกษาข้อมูลทั้งทุติยภูมิ และปฐมภูมิ ประสานองค์กรที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบพื้นที่เพื่อทราบปัญหาและความต้องการ

1.2 ประสานเชื่อมโยงอาจารย์แต่ละคณะในมหาวิทยาลัยทั้ง 6 คณะ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (การติดต่อทางโทรศัพท์) แบบเป็นทางการ ทำเป็นหนังสือราชการขอเชิญประชุมปรึกษาหารือและเลือกพื้นที่เป้าหมาย

1.3 ประชุมแจ้งหลักเกณฑ์ เงื่อนไข ข้อตกลง วิธีดำเนินการตามที่แหล่งทุนกำหนด

1.4 วางแผนการลงพื้นที่เพื่อศึกษา วิเคราะห์สถานภาพ ศักยภาพชุมชน สถานที่จริงร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.5 จัดเวทีประชาคม โดยมีแกนนำชุมชน ประชาชน และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเช่น องค์กรการ บริหารส่วนตำบล อนามัย สถานศึกษา เป็นต้น ร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อนำไปพัฒนาเป็นโจทย์วิจัย

1.6 ประชุมประเมิน ตรวจสอบ และสรุป สถานการณ์ปัญหาและความต้องการที่จำเป็นเร่งด่วนของชุมชน ที่ตรงกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นจริง

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโจทย์วิจัย

2.1 จัดเตรียมเอกสาร ข้อมูลสถานการณ์ปัญหา และประเด็นความต้องการของชุมชน เพื่อเสนอต่อคณะผู้วิจัยที่เป็น นักศึกษา อาจารย์ทั้งในมหาวิทยาลัย นอกมหาวิทยาลัย และประชาชนที่สนใจที่จะร่วมทำวิจัยเชิงพื้นที่

2.2 ประสานกับสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เพื่อจัดประชุมร่วมกันวิเคราะห์สรุปและคัดเลือกประเด็นปัญหาจากขั้นที่ 1 ตามความเหมาะสมและความสามารถของนักวิจัย และผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.3 ร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัย โดยแบ่งเป็นกลุ่ม ตามศาสตร์ สาขา และความสนใจของนักวิจัย ให้คำปรึกษา แนะนำ โดยผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำวิจัย ซึ่งกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยได้กระทำหลายครั้ง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2.4 ร่วมคิด วิเคราะห์ หาข้อสรุปข้อเสนอแนะ ต่อผู้นำชุมชน และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคธุรกิจ แล้วกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัย

2.5 การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย มีการแสวงหาคณะผู้วิจัย ประชุมวางแผนเพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการ สืบค้นข้อมูลและลงพื้นที่เพื่อหาข้อเท็จจริงและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม ประชุมนักวิจัยกำหนดเป้าหมายร่วมกัน เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ปรับแก้ข้อเสนอให้สมบูรณ์

2.6 ร่วมกันกำหนดปฏิทินการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาโจทย์วิจัย

2.7 ประเมินชุดโจทย์วิจัยโดยมีรองผู้อำนวยการสถาบันวิจัย ร่วมกับหน่วยจัดการงานวิจัยแต่ละคณะ พร้อมด้วยผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีประสบการณ์ร่วมกันพิจารณาข้อเสนอของนักวิจัยที่เขียนข้อเสนอส่งเพื่อรับการประเมินจากคณะกรรมการระดับมหาวิทยาลัย

2.8 จัดประชุม เพื่อปรับแก้ไขข้อเสนอโครงการตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการก่อนส่งแหล่งทุน ซึ่งได้ผลสรุปชุดโครงการในประเด็นหลักด้านเศรษฐกิจและอาชีพ โดยได้มีผู้สนใจและนำเสนอโจทย์วิจัย ประกอบด้วยข้อเสนอโครงการระดับปริญญาโท (MAG) จำนวน 2 โครงการ ข้อเสนอ ระดับปริญญาตรี (ABC-PUS) จำนวน 1 โครงการ รวมทั้งสิ้นจำนวน 13 โครงการย่อย ผลการคัดประเมินรอบที่ 2 มีโครงการที่ผ่านคือ ระดับปริญญาโท 1 โครงการ ระดับปริญญาตรี จำนวน 4 โครงการ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.9 จัดประชุมหัวหน้าโครงการย่อย และผู้ช่วยนักวิจัยในโครงการย่อยเพื่อชี้แจงระเบียบการให้ทุน การเตรียมความพร้อม การลงพื้นที่เพื่อจัดเวทีตามแผนการดำเนินงาน การดำเนินการด้านการเงิน การเก็บหลักฐานทางการเงินของโครงการฯ

2.10 ร่วมมือกับสำนักงานโครงการ ABC-PUS/ MAG สกว. สถาบันวิจัยของมหาวิทยาลัยเพื่อจัดเวทีการออกแบบงานวิจัยพัฒนาพื้นที่เพื่อให้สามารถตีพิมพ์ได้ โดยเป็นการหนุนเสริมให้กับโครงการย่อยในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างประกอบด้วย มรภ.กำแพงเพชร มรภ.พิษณุโลก และ มรภ.อุตรดิตถ์

2.11 ประชุมหัวหน้าโครงการและทีมเพื่อติดตามผลการดำเนินงานและเตรียมการนำเสนอรายงานความก้าวหน้า

ตอนที่ 3 รายงานเนื้อหา

1. สรุปงานก่อนหน้าในโครงการบริหารจัดการแบบบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้พัฒนาการตลาดและอาชีพในเขตพื้นที่ตำบลฝายหลวง อำเภอลับ จังหวัดอุตรดิตถ์ การดำเนินงานในชุดโครงการนี้ได้ดำเนินการไปแล้ว คือ การบริหารจัดการงานวิจัย ซึ่งมีการดำเนินงาน 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ปัญหา ความต้องการและศักยภาพของพื้นที่ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโจทย์วิจัย

ภาพที่ 1 แสดงวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา

2. การรายงานความก้าวหน้าได้มีการจัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประชุม กลุ่มหัวหน้าโครงการวิจัย เพื่อทำความเข้าใจ ค้นหาข้อมูล เสนอแนวคิดในการพัฒนาโครงการวิจัยร่วมกัน

ภาพที่ 2 แสดงการประชุมพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงโจทย์วิจัย

ภาพที่ 3 แสดงกิจกรรมการสนับสนุนส่งเสริมนักวิจัย

3. งานที่ทำ และผลที่คาดว่าจะได้รับการดำเนินงาน

3.1 การติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ

3.2 การเตรียมความพร้อมการนำเสนอผลการวิจัย และการเผยแพร่สู่สาธารณชน

3.3 จัดเวที การตรวจสอบผลการวิจัย การคืนความรู้สู่ชุมชน และการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

3.4 กิจกรรมหนุนเสริมตามความต้องการของแต่ละโครงการย่อยและพื้นที่ดำเนินการวิจัยต้องการ

4. ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

4.1 หัวหน้าโครงการวิจัย (อาจารย์) มีภาระความรับผิดชอบมากทำให้การทำงานและการส่งมอบงานล่าช้า

4.2 ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหรือไม่ตรงกันในเรื่องการจัดเก็บหลักฐานทางการเงินการลงพื้นที่จัดเวทีร่วมกับชุมชน ผู้เข้าร่วมประชุมไม่ค่อยว่างตรงกัน ทำให้องค์ประชุมและการร่วมกันสรุปวิเคราะห์ในบางประเด็นไม่ครบถ้วน

4.3 โครงการย่อยบางโครงการผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะให้ปรับเปลี่ยนชื่อให้เหมาะสม

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. หัวหน้าชุดแก้ปัญหาการส่งงานล่าช้าโดยวิธีการประชุมนัดหมายและกำหนดวันส่งงานไว้ล่วงหน้าหลาย ๆ วัน เพื่อให้นักวิจัยมีเวลาเตรียมงานให้เสร็จทันตามกำหนด

2. จัดหาข้อมูล เอกสาร ระเบียบเกี่ยวกับด้านการเงินสำหรับงานวิจัย ทั้งในส่วนของ สกว. และส่วนมหาวิทยาลัยสำเนาแจกให้กับหัวหน้าโครงการย่อย

3. การลงพื้นที่ได้เสนอแนะให้หัวหน้าโครงการย่อยแต่ละโครงการจัดทำแผนการดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่องค์กร ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องการทำให้ข้อมูลสะดวก แล้วให้ดำเนินการตามแผนนั้น

4. สำหรับโครงการย่อยที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะให้เปลี่ยนชื่อ ผู้จัดการได้ประสานและแจ้งหัวหน้าโครงการย่อยให้ทราบและได้มีการปรับเปลี่ยนตามข้อเสนอ ซึ่งหัวหน้าโครงการวิจัยย่อยกล่าวว่าข้อเห็นทิศทางการทำงานที่ชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ

4. สรุปผลการดำเนินงาน

โครงการทั้งหมดที่ได้ทุนในพื้นที่ ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 13 โครงการ ได้รับอนุมัติสนับสนุนจาก สกว. จำนวน 5 โครงการ ระดับปริญญาโท 1 โครงการ ระดับปริญญาตรี 4 โครงการ โดยทั้ง 5 โครงการที่ได้ดำเนินการมีการนำเอาผลการศึกษาเผยแพร่ใน

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

website ของ อบต. ฝ่ายหลวง มีการเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยการนำเสนอผลงานการวิจัยในงานประชุมทางวิชาการนำเสนอผลงานวิจัย (นำเสนอด้วยโปสเตอร์) การจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์และการจัดทำ CD เพื่อเผยแพร่ผลงาน ส่วนโครงการกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตตำบลฝ่ายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ และ โครงการศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลฝ่ายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ทำให้นักศึกษาได้รับความรู้และประสบการณ์จริงจากการลงพื้นที่ ลงมือทำการวิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพราะนักศึกษาเป็นกลุ่มที่เรียนวิชาการวิจัยทางธุรกิจบางส่วนเป็นคนในพื้นที่ จึงสามารถนำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้มาก และนักศึกษาที่ร่วมวิจัยทุกคนทุกโครงการมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ถึงแม้ว่าในระยะแรกที่เริ่มทำวิจัยอาจจะมีความกังวลและคิดว่าจะทำไม่ได้ดี แต่ในระหว่างการดำเนินกิจกรรมการวิจัยในขั้นตอนต่าง ๆ นักศึกษาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาย่อย ๆ เพื่อทำความเข้าใจประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน ก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน อาจารย์ และกับชุมชน

ในส่วนของชุมชน พบว่ามีความพึงพอใจ มีความเข้มแข็ง ให้การต้อนรับสนับสนุนกิจกรรมที่ทำร่วมกันเป็นอย่างดี มีความกระตือรือร้นในการร่วมมือกับนักศึกษาและสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ มีทักษะการคิดวิเคราะห์ วางแผนดีขึ้น จะเห็นได้จากการมีการวางแผนร่วมกับภาคีและภาครัฐในการพัฒนา ปรับปรุง สถานที่ท่องเที่ยว โบราณสถานที่สำคัญ ๆ ในพื้นที่ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมถึงการเตรียมทรัพยากรบุคคลให้ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างชุมชนกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง กรณีมีกลุ่มหรือนักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนทั้งแบบรายกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่

หน่วยงานองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ตั้งแต่ระดับหัวหน้าชุมชนคือ องค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายหลวง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เข้าไปสร้างความสัมพันธ์ติดต่อประสานงานด้วยในช่วงแรก ๆ นายก อบต.ท่านจะให้ความสะดวกและความร่วมมือในประเด็นที่หัวหน้าโครงการขอความอนุเคราะห์ไป หลังจากนั้นท่านก็จะมอบหมายหน้าที่การติดต่อประสานงานให้กับเจ้าหน้าที่ภายในองค์การทำหน้าที่แทนทุกครั้งที่มีการจัดเวทีร่วมกับชุมชน ก็จะมีตัวแทนจากหน่วยงานนี้เข้าร่วมด้วย ส่วนภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการ ตัวแทนร้านค้าในและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการระดมความคิด เสนอแนะตรวจสอบข้อมูล หาแนวทางการพัฒนาแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งชุมชนและคนในชุมชนเองต่างก็บอกว่ากิจกรรมและโครงการวิจัยที่มหาวิทยาลัยราชภัฏทำร่วมกับชุมชนนี้เป็นประโยชน์มากต่อการพัฒนาพื้นที่ ทั้งที่เป็นบุคคลโดยตรง เป็นการชี้แนะแนวทางการเตรียมความพร้อมสำหรับการต้อนรับผู้มาเยือนด้านการท่องเที่ยว การสร้างรายได้แก่ชุมชน การพัฒนาอาชีพและการสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยใช้องค์ความรู้ในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดให้แก่เด็กและเยาวชนต่อไป

5. วิจัยผลกระทบการดำเนินงาน/ข้อเสนอแนะ

อาจารย์ที่ร่วมโครงการวิจัย ABC-PUS/MAG หลายคนมีความประทับใจและพอใจมาก เนื่องจากมีโอกาสดูแลเรียนรู้งานวิจัยมากขึ้น ที่สำคัญได้พบกับครูด้านงานวิจัยจากการจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเวทีวิชาการต่าง ๆ ที่โครงการได้จัดขึ้น ทำให้มีกำลังใจและหมดความกังวลในด้านการทำวิจัย ก่อนการทำวิจัยหลาย ๆ คนมองว่าการวิจัยคือยาขม แต่เมื่อได้ลงมือทำจริงจึงงานวิจัยเชิงพื้นที่ถือว่ามีเสน่ห์ เพราะได้ลงพื้นที่จริงด้วยตนเอง ได้พบกับรอยยิ้มที่เป็นมิตรและความ

เต็มใจของชาวบ้านหรือคนในชุมชนทำให้เกิดความรู้สึกว่าคนเหล่านั้นเขาเปิดประตูต้อนรับนักวิจัยและนักศึกษาเพื่อจะได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัยเชิงพื้นที่ทุกคนพูดเป็นแนวเดียวกันว่าได้ประสบการณ์จริงโดยการไปเรียนรู้ในชุมชน จากการปฏิบัติและลงพื้นที่จริง การทำงานร่วมกับอาจารย์ได้ และมีโอกาสทำงานร่วมกับเพื่อนต่างสาขาวิชาบางคนสามารถสร้างงานหรือรับทำงานพิเศษได้เองที่ต่อยอดจากการร่วมทำวิจัยกับอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏในฐานะเป็นมหาวิทยาลัยที่มีปรัชญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและอยู่ใกล้ชิดชุมชนมากที่สุด ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยที่บูรณาการเข้ากับชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นภารกิจหลัก การเปิดโอกาสให้นักศึกษาและประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมถือว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีค่ายิ่งต่อการพัฒนาพื้นที่ สังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏควรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ด้านการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการเข้ากับพื้นที่ และมีการจัดสรรทรัพยากรหรือสิ่งสนับสนุนให้แก่อาจารย์ นักศึกษาและประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยให้เพียงพอ

ประสบการณ์และผลงานของอาจารย์ที่เป็นผลจากการทำวิจัยสามารถสร้างศักยภาพทางด้านวิชาการให้แก่ตัวอาจารย์ได้ เนื่องจากงานวิจัยเป็นการสร้างความรู้และความรู้คืออำนาจในการสร้างการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่ทำกรวิจัย หน่วยงานที่สนับสนุน องค์กรที่เกี่ยวข้อง และชุมชนหรือพื้นที่ต่างก็ได้รับผลในการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน เพราะงานวิจัยหลายงานไม่ได้อธิบายเฉพาะปรากฏการณ์เท่านั้น แต่สามารถสร้าง หรือนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการและพัฒนาที่ยั่งยืนได้

วิจัย หรือเงื่อนไขที่เอื้อต่อการทำงานวิจัยเชิงพื้นที่

1. การจัดเวทีเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยระดับมหาวิทยาลัย มีการเชิญนักวิจัยรุ่นเก่าที่มีประสบการณ์ ผู้ที่มีความรู้และเข้าใจปัญหาในพื้นที่จริงมาเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยทำให้นักวิจัยรุ่นใหม่เกิดความประทับใจ มีความมั่นใจว่าจะมีที่ปรึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยที่ตนทำ

2. ในการจัดเวทีจะต้องมีคนชี้ประเด็นปัญหา ซึ่งอาจจะเป็นผู้จัดการงานวิจัย หรือ อำนวยการสถาบันวิจัย

3. กระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัย การมี Comment ของการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งในระดับมหาวิทยาลัย จากส่วนกลาง ได้ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้จัดการงานวิจัยเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นการมองรอบด้านที่นำไปสู่การปรับโจทย์วิจัยได้คมชัดมากยิ่งขึ้น

4. มหาวิทยาลัยต้องสามารถจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อช่วยให้กระบวนการจัดหาข้อมูลการทำวิจัยของอาจารย์ได้สมบูรณ์และทำงานเสร็จได้ตามกรอบเวลาของแต่ละแหล่งทุนได้กำหนดไว้

พัฒนาการและการเรียนรู้ของผู้จัดการงานวิจัย

1. ผู้จัดการงานวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการงานวิจัยแบบบูรณาการศาสตร์

2. ผู้จัดการงานวิจัยต้องคอยพูดให้กำลังใจแก่นักวิจัยรุ่นใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความสนใจและตั้งใจสูงในการทำวิจัย ต้องอ่าน Proposal และนำนักวิจัยเพื่อให้ปรับปรุงงานให้สมบูรณ์ ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในศาสตร์ที่ตนเองถนัดและการเรียนรู้ข้ามศาสตร์

3. ในฐานะนักวิจัยและผู้จัดการงานวิจัยได้รับคำชี้แนะ คำแนะนำ การอบรมจากผู้ทรงคุณวุฒิทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการงานวิจัยมากขึ้น

การถ่ายทอดองค์ความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์

จากการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ตำบลฝายหลวง ได้ก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการตระหนักรู้ การอนุรักษ์ทรัพยากร ทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ การประกอบอาชีพ และมีการคิดจัดกิจกรรมใหม่ ๆ ขึ้นเป็นเป็นการอนุรักษ์และเป็นการสร้างศูนย์รวมจิตใจของชนในชุมชนขึ้น เช่นการบวชต้นไม้ กลุ่มอาชีพผ้าทอได้ต้นแบบบรรจุภัณฑ์ที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นซึ่งสามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์

ซึ่งการดำเนินการวิจัยได้มีการคำนึงถึงบริบทของชุมชนพื้นที่เป้าหมาย ความต้องการของชุมชนโดยการได้มีการบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนโดยอาจารย์กับนักศึกษาได้มีการนำเอากรณีศึกษาหรือร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชุมชนเป็นการศึกษานอกห้องเรียนและศึกษาจากสถานการณ์จริง ทำให้นักศึกษาและอาจารย์ได้พัฒนาทักษะให้ตนเอง ชุมชนเองก็ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยและมีทัศนคติในทางบวกกับนักวิจัยและผู้เข้ามาเยือนชุมชนในฐานะนักวิจัยและนักศึกษา

สำหรับการศึกษาเรื่องการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวแคบ โดยความร่วมมือของโรงเรียนกับชุมชน ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้มีการจัดทำหลักสูตรสาระท้องถิ่นเรื่องการทำข้าวแคบ แล้วนำไปใช้ทดลองสอนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดใหม่ ตำบลฝายหลวงอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งนักเรียนจะได้เรียนรู้ตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของข้าวแคบ อาชีพหลักของคนตำบลฝายหลวง ลักษณะของข้าวแคบ สารอาหารและคุณค่าอาหารในข้าวแคบ การเลือกส่วนผสมที่มีประโยชน์และแปลกใหม่เพื่อการปรุงและเพิ่มคุณค่าอาหารและสีสันให้น่ารับประทานมากขึ้น รวมทั้งการเรียนรู้การทำข้าวแคบด้วยฝักบัวปฏิบัติจริง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวผู้รู้เอง จึงควรมีการสืบค้นรวบรวม ศึกษา ถ่ายทอด พัฒนาและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

ภาพที่ 4 แสดงการเผยแพร่ผลงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากชุดโครงการวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้พัฒนาการตลาดและอาชีพในเขตพื้นที่ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ มีหลายประการที่เป็นจุดเด่นและส่งผลต่อความสำเร็จ

1. การร่วมมือระหว่างนักวิจัยและนักศึกษาที่มาจากหลายสาขาวิชาที่ทำวิจัยในพื้นที่เดียวกัน ร่วมกันคิดร่วมกันทำส่งผลให้โครงการวิจัยชุดนี้ดำเนินไปได้ด้วยดี
2. ความเอาใจใส่ของอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษาที่มีการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอและมีการลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องบ่อย ๆ
3. ความร่วมมือกับองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย เช่น สถาบันวิจัยและพัฒนา คณะ ภาควิชาและหน่วยงานภายนอก ได้แก่ อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน แกนนำกลุ่มอาชีพ ร้านค้าในชุมชน โรงเรียน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

6. กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาศึกษาในรูปแบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการศาสตร์เพื่อการเรียนรู้พัฒนาการ ตลาดและอาชีพในเขตพื้นที่ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจากหลายฝ่ายที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง แหล่งทุนที่ให้การสนับสนุน การศึกษา ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ที่เปิด โอกาสจัดให้มีการศึกษาวิจัยโดยการบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนและร่วมกับชุมชนซึ่งเป็นการ วิจัยเชิงพื้นที่ ขอขอบพระคุณหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ให้ข้อมูลตลอดจนบุคคลทุกคนในพื้นที่ที่ ให้ความร่วมมือ ให้การอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการศึกษาในชุดโครงการ โดยเฉพาะ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและประชาชนในเขตตำบลฝายหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลฝายหลวงที่ให้ความ ร่วมมือเป็นอย่างดี

7. เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักประสานงานชุดโครงการพัฒนาความสามารถการวิจัยในระบบการศึกษาของกลุ่ม มหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา ABC-PUS/MAG และ IRVE. [ออนไลน์]. (2552). แหล่งที่มา : <http://www.abcpusmag-irve.org/indexABC1.php>.
- [2] ข้อมูลทั่วไปตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์. [ออนไลน์]. (2552). แหล่งที่มา : <http://www.thaitambon.com/Tambon/ttambon.asp?ID=530804>.
- [3] องค์การบริหารส่วนตำบลฝายหลวง. [ออนไลน์]. (2552). แหล่งที่มา: <http://www.failuang.go.th>.
- [4] ข้อมูลทั่วไป องค์การบริหารส่วนตำบลฝายหลวง. [ออนไลน์]. (2552). แหล่งที่มา : <http://www.failuang.go.th/history.html>.

โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่”

ผศ.มนตรี ศิริจันทร์ขึ้น

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Email : montree@cmru.ac.th

ข้อมูลโครงการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้กำหนดวิสัยทัศน์เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่น ที่มุ่งการสร้างองค์ความรู้สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เน้นความเป็นเลิศด้านวิชาการ วิชาชีพครู ภาษา ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดพันธกิจในการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น การบริการวิชาการและวิชาชีพที่ตอบสนองต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สังคม และประเทศชาติโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนเชิดชูอนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนางานวิจัยในระยะที่ผ่านมาเป็นการดำเนินการโดยใช้งบประมาณแผ่นดิน เงินกองทุนวิจัยของมหาวิทยาลัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และแหล่งทุนอื่นๆ เพื่อพัฒนางานวิจัยและนักวิจัยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ และยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยด้านการวิจัยที่มุ่งเน้นงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และใช้งานวิจัยในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีสถาบันวิจัยและพัฒนาเป็นหน่วยงานกลางในการส่งเสริมสนับสนุนและบริหารจัดการงานวิจัย ให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์การวิจัยของมหาวิทยาลัยคือ “มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีงานวิจัยที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมจากท้องถิ่นสู่สากลอย่างสมดุลและยั่งยืน” ซึ่งมหาวิทยาลัยได้กำหนดพื้นที่ความร่วมมือทางวิชาการเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามนโยบายที่สำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำนวน 9 แห่ง โดยมีจุดเน้นการพัฒนาที่สำคัญคือพื้นที่ตำบลสะลวงและตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตสะลวง-ขี้เหล็ก พื้นที่ (area based) ตามนัยการพัฒนาเชิงพื้นที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่จึงหมายถึงพื้นที่ในระดับตำบล ในขณะที่ความร่วมมือ (collaboration) เป็นความร่วมมือของอาจารย์ นักศึกษา ในการทำวิจัยร่วมกับชุมชน ชุดโครงการกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นการวิจัยเชิงพื้นที่ร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโท (ABC-PUS/MAG) ในพื้นที่บริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์

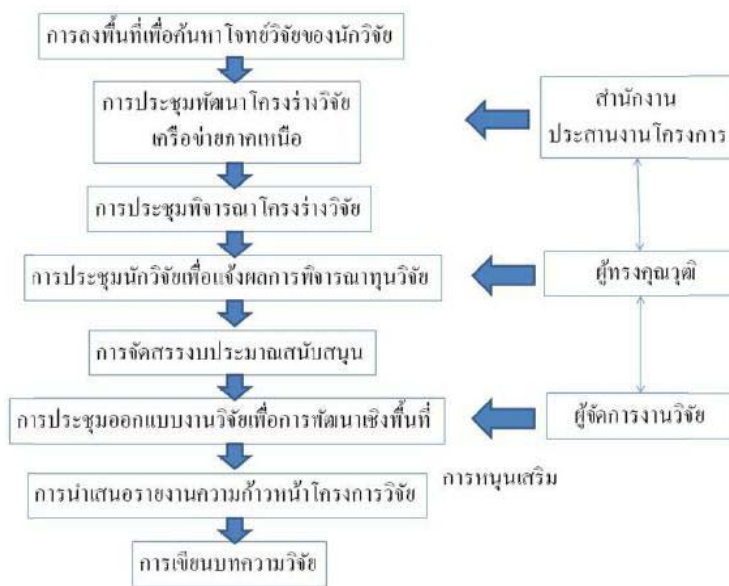
เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัยโครงการวิจัยชุดโครงการกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

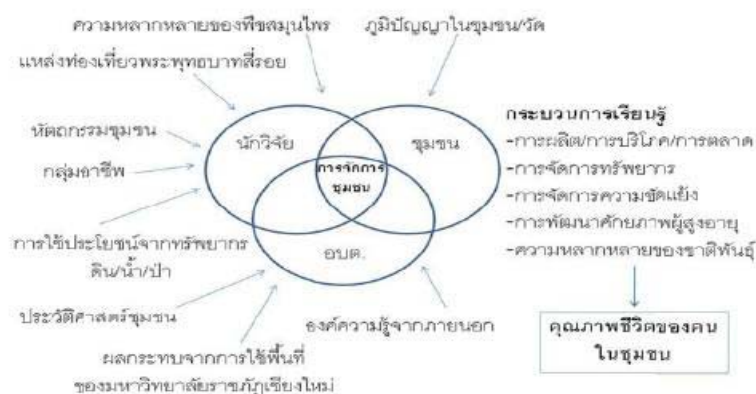
รายงานบริหารจัดการงานวิจัยและผลการดำเนินงาน

การบริหารจัดการงานวิจัย โครงการวิจัยชุดโครงการกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนตำบลสะเลียง อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดการงานวิจัย ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ด้วยการการแสวงหานักวิจัยที่เป็นอาจารย์ นักศึกษา และชาวบ้าน การพัฒนาโจทย์วิจัย การออกแบบการวิจัย การเขียนโครงร่างวิจัย การสนับสนุนทุนวิจัย การสนับสนุนในการลงพื้นที่ มีการหนุนเสริมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในการรายงานความก้าวหน้างานวิจัย และการเขียนบทความวิจัย ดังภาพ 1

ภาพ 1 การบริหารจัดการงานวิจัย

ผลการดำเนินการพัฒนาโครงร่างการวิจัย จากการลงพื้นที่วิจัยร่วมกับนักวิจัย นักศึกษา และชุมชน สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังภาพ

ภาพ 2 กรอบแนวคิดในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนตำบลสะเลียง อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่

จากกรอบแนวคิดในภาพ 2 เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนตำบลสะลอง ที่นำไปสู่การพัฒนาโครงการวิจัย จำนวน 7 โครงการ และได้รับการพิจารณาอนุมัติจำนวน 5 โครงการ ประกอบด้วยโครงการวิจัยระดับปริญญาตรี 5 โครงการ ดังนี้

ประเด็นการสื่อสารและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

- การสื่อสารเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่แหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพร ตำบลสะลอง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดย อ.อุไร ไชยเสน

ประเด็นระบบฐานข้อมูลชุมชน

- การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ OTOP ของตำบลสะลอง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดย อ.บุษราภรณ์ มหัทธชัย

- การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลสะลอง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดย อ.ศิริกรณ์ กันขัติ

ประเด็นการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ

- บทบาทด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสะลองที่มีต่อครอบครัว โดย อ.วิทญา ตันอารีย์

ประเด็นความหลากหลายของชาติพันธุ์

- การย้ายถิ่นฐานและการปรับตัว ในการสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในเขตพื้นที่ด.สะลอง อ.แมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดย อ.โฆษิต ไชยประสิทธิ์

สรุปผลการดำเนินงาน

การบริหารจัดการต้นน้ำ

การพัฒนาโจทย์วิจัย ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลสะลองในการจัดเวทีเสวนา ให้คณะนักวิจัยได้มีโอกาสได้เรียนรู้โจทย์การวิจัยจากชุมชน ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ ทำให้ค้นพบโจทย์การวิจัยที่เกิดจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การรวมกลุ่มอาชีพและหัตถกรรม ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ความหลากหลายของพืชสมุนไพร ความหลากหลายของชาติพันธุ์ในชุมชน

บทบาทของผู้จัดการงานวิจัยได้เป็นผู้ประสานงานในการลงพื้นที่ของนักวิจัย การจัดเวทีพัฒนาโครงร่างวิจัยระหว่างเครือข่ายภาคเหนือร่วมกันสำนักงานประสานงานโครงการ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ การประชุมนักวิจัยเพื่อเขียนและพัฒนาโครงร่างวิจัยเสนอคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การมีส่วนร่วมในการพิจารณาโครงการวิจัยร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ การนำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมาชี้แจงนักวิจัยเพื่อปรับปรุงโครงการวิจัยตามข้อเสนอแนะ หลังจากโครงการวิจัยได้รับการอนุมัติแล้ว ผู้จัดการงานวิจัยได้ประสานงานกับสถาบันวิจัยและพัฒนา ในการเสนอขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยเพิ่มเติมตามข้อตกลงและเงื่อนไขของสำนักงานประสานงานโครงการ

การหนุนเสริมของผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดการต้นน้ำ ผู้จัดการงานวิจัยและนักวิจัยได้รับข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงร่างวิจัย การพิจารณาโครงการวิจัย ซึ่งหลังจากโครงการวิจัยได้รับการพิจารณาอนุมัติแล้ว ได้จัดเวทีเครือข่ายภาคเหนือตอนบนในการประชุมปฏิบัติการออกแบบการวิจัยเชิงพื้นที่ โดยผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย ศาสตราจารย์ ดร.อารีย์ วิบูลย์พงศ์ ศาสตราจารย์ ดร.สายสมร ล้ายอง รองศาสตราจารย์ ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชริน ดำรงกิตติกุล ได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้จัดเวทีเปิดตัวโครงการวิจัยเชิงพื้นที่ที่ร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโท (ABC-PUS/MAG) ในพื้นที่ตำบลชีเหล็กและตำบลสะลวงพร้อมกัน เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2552 ณ หอประชุมที่ปิงกระศรีโชคิ วิทยาเขตสะลวงชีเหล็ก โดยมีท่านอธิการบดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรืองเดช วงศ์หล้า เป็นประธานในพิธีเปิด ร่วมกับนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลชีเหล็ก และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะลวง

การบริหารจัดการกลางน้ำ

นักวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อดำเนินการวิจัยพบว่า การสร้างความสัมพันธ์ของนักวิจัยกับชุมชนในระยะแรกยังไม่ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย นักวิจัยได้ใช้ความพยายามในการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ด้วยการลงพื้นที่เป็นประจำ ค้นหาบุคคลที่เป็นแกนนำและสามารถเป็นตัวเชื่อมและประสานงานหลักในชุมชน จนทำให้เกิดความไว้วางใจ กระบวนการสร้างความเชื่อมั่นต่อชุมชนนี้ต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัวทั้งนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมายด้วยการลงพื้นที่หลายครั้ง มีความยืดหยุ่นในระเบียบวิธีวิจัย และต้องใช้วิธีวิทยาที่หลากหลายในการเข้าถึงชุมชน

ผู้จัดการงานวิจัย ได้ดำเนินการติดตามผลการลงพื้นที่ของนักวิจัยเป็นระยะ ด้วยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมนักวิจัย โดยอาศัยกลไกของสถาบันวิจัยและพัฒนา และมีบทบาทที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาจากการทำวิจัย การให้กำลังใจ ประสานงานกับผู้นำชุมชน และขอรับการหนุนเสริมจากผู้ทรงคุณวุฒิในการแก้ไขปัญหาทางวิชาการให้กับนักวิจัย จัดเวทีรายงานความก้าวหน้าของนักวิจัยภายในมหาวิทยาลัย มีส่วนร่วมกับเครือข่ายภาคเหนือตอนบนในการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าในระดับภาค ร่วมกับผู้จัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

การหนุนเสริมของผู้ทรงคุณวุฒิ ศาสตราจารย์ ดร.อารีย์ วิบูลย์พงศ์ ศาสตราจารย์ ดร.สายสมร ล้ายอง รองศาสตราจารย์ ดร.อวรรณ โอภาสพัฒนกิจ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชริน ดำรงกิตติกุล ได้ให้ข้อเสนอแนะนักวิจัยตามกลุ่มสาขาในการรายงานความก้าวหน้าในระดับภาคของกลุ่มภาคเหนือตอนบน ทำให้นักวิจัยสามารถปรับปรุงกระบวนการวิจัยให้ตรงประเด็น เพื่อให้สามารถนำผลวิจัยไปใช้ในการเขียนบทความได้

การบริหารจัดการปลายน้ำ

นักวิจัยได้คืนความรู้สู่ชุมชนสรุปผลการวิจัยตามประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

ประเด็นการสื่อสารและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

อุไร ไชยเสน ได้ศึกษา “การสื่อสารเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่แหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพร ตำบลสะลวง อ.แม่วิม จังหวัดเชียงใหม่” พบว่าการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยจำนวน 10 คนเรียนรู้พืชสมุนไพรที่ต้องการอนุรักษ์ 12 ชนิด และเรียนรู้วิธีการสื่อสารและการนำเสนอตามองค์ประกอบ การสื่อสารพบว่า ทูตน้อยมัคคุเทศก์รุ่น 1 มีความรู้ความเข้าใจและทักษะการสื่อสารเกี่ยวกับพืชสมุนไพร ระดับดีมาก จำนวน 3 คน ระดับดี จำนวน 3 คน ระดับปานกลาง จำนวน 2 คน และระดับพอใช้ได้ จำนวน 2 คนและได้ร่วมกันสร้างสื่อผังความคิดพืชสมุนไพร โปสเตอร์ ใบปลิว และป้ายชื่อ เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร

ประเด็นระบบฐานข้อมูลชุมชน

บุษราภรณ์ มัทธนชัย ได้ศึกษา “การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ OTOP ของตำบลสะลวง อำเภอมะริม จ.เชียงใหม่” พบว่า ระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นทดสอบกับ ผู้เชี่ยวชาญระบบด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม พบว่ามีความเหมาะสม และทดสอบกับผู้ใช้งาน พบว่า ด้านข้อมูลนำเข้า มีความพึงพอใจมาก ด้านการทำงานของระบบมีความพึงพอใจมากที่สุด และด้านการแสดงผลมีความพึงพอใจมากที่สุด เมื่อนำระบบสารสนเทศส่งเสริมผลิตภัณฑ์ OTOP มาใช้งานจริง พบว่า จากสถิติมีผู้เข้าชมเว็บไซต์ดูรายการสินค้าเพิ่มขึ้นเป็นการประชาสัมพันธ์ขยายตลาดของสินค้า

ศิริกรณ ก้นขี้ได้ศึกษา “การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลสะลวง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ข้อมูลเห็ดจำนวน 40 ชนิด โดยเป็นเห็ดรับประทานได้ 28 ชนิด และเห็ดที่รับประทานไม่ได้หรือเห็ดพิษ 12 ชนิด ซึ่งไม่สามารถสำรวจเห็ดในพื้นที่จริงได้ นำระบบฐานข้อมูลและคู่มือไปเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ ชาวบ้านมีความรู้ สามารถแยกความแตกต่างของเห็ดแต่ละชนิดอย่างง่าย และรู้จักการสังเกตลักษณะบางประการ รวมถึงรู้จักสังเกตเห็ดที่เป็นพิษเพื่อหลีกเลี่ยงการนำมาบริโภค ซึ่งอาจเกิดอันตรายได้

ประเด็นการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ

วิทญา ตันอารีย์ ได้ศึกษา “บทบาทด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสะลวงที่มีต่อครอบครัว” พบว่า ผู้สูงอายุมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพคือการออกกำลังกาย การใช้สมุนไพร การตื่นเช้า บทบาทในการป้องกันโรค คือการดื่มน้ำสมุนไพร การให้คำแนะนำ ดูแลบุตรหลาน บทบาทในการรักษาโรค คือ การใช้สมุนไพร การรักษาด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อ อุปสรรคของการแสดงบทบาทของผู้สูงอายุคือ การไม่ได้อยู่กับลูกหลาน ปัญหาสุขภาพที่เสื่อมตามวัย ปัญหาลูกหลานไม่ยอมรับในศักยภาพของผู้สูงอายุ

ประเด็นความหลากหลายของชาติพันธุ์

ไพเชษฐ์ ไชยประสิทธิ์ ได้ศึกษา “การย้ายถิ่นฐานและการปรับตัว ในการสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในเขตพื้นที่ด.สะลวง อ.มะริม จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า พัฒนาการของรูปแบบการผลิตทางการเกษตรของชาวเขาเผ่าม้ง คือการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตแบบพอมีพอกินเพื่อบริโภคเป็นการผลิตแบบเพื่อขาย เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงมีทั้งเงื่อนไขภายใน ได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในระบบการผลิต การดูตัวอย่างจากผู้นำอาชีพ และจากการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ทำกินของหมู่บ้าน และเงื่อนไขภายนอก การคมนาคมขนส่ง การติดต่อสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว เจ้าหน้าที่เข้ามาส่งเสริมอาชีพในชุมชน ตลาดรองรับผลผลิต การสนับสนุนการผลิตทั้งจากหน่วยงานรัฐและเอกชน

ผู้จัดการงานวิจัยได้เวทีค้นคว้าความรู้สู่ชุมชนสำหรับนักวิจัย ให้แก่ผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพ และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ทั้งในเชิงนโยบาย กลไกการจัดการชุมชน บทบาทของผู้จัดการงานวิจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การร่วมจัดเวทีการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารการวิจัย ร่วมกับเครือข่ายภาคเหนือตอนบน ทำให้นักวิจัยสามารถเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ได้ นอกจากนี้ ผู้จัดการงานวิจัยยังได้ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการและกลไกในการบริหารจัดการงานวิจัยกับผู้จัดการงานวิจัยในเครือข่ายทั่วประเทศที่สำนักงานประสานงานโครงการได้จัดเวทีหนุนเสริม

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

การหนุนเสริมของผู้ทรงคุณวุฒิที่สำคัญในการจัดการปลายน้ำ คือการให้ข้อเสนอแนะนักวิจัย และผู้จัดการงานวิจัยในการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ การถอด/สรุปบทเรียนจากการวิจัย การพัฒนาทีมวิจัย และการขยายผลงานวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อการวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ การบูรณาการวิจัยกับการเรียนการสอน การค้นหาโจทย์วิจัยใหม่ การสร้างเครือข่ายการวิจัย และการพัฒนาผลงานทางวิชาการของนักวิจัยและผู้จัดการงานวิจัย

วิจารณ์ผลการดำเนินงานข้อเสนอแนะ

กระบวนการเรียนรู้ของนักวิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นค้นหาโจทย์วิจัยในพื้นที่ทำให้นักวิจัยได้มี โอกาสทำงานร่วมกัน มีความมุ่งมั่น และสามารถยืนยันได้ว่าโจทย์การวิจัยเป็นปัญหาจากพื้นที่จริง ๆ การเรียนรู้ระหว่างนักวิจัยกับชุมชน นักวิจัยกับผู้จัดการงานวิจัย และนักวิจัยกับผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ เกิดกระบวนการพัฒนางานวิจัยอย่างเป็นระบบ เช่น การลงพื้นที่ของนักวิจัยที่เริ่มต้นจากต่างคน ต่างไป ทำให้เกิดเป็นภาระของชุมชนในการร่วมกิจกรรมการวิจัย ทำให้เสียเวลาในการประกอบอาชีพ หรือปฏิบัติกิจกรรมตามปกติ นักวิจัยได้ปรับกลยุทธ์ในการเข้าชุมชนโดยการรวมกลุ่มกันลงพื้นที่ การสร้างความเชื่อมั่นต่อชุมชนต้องใช้เวลา และต้องลงพื้นที่หลายครั้ง ซึ่งนักวิจัยได้สรุปว่า “การที่จะ ให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นและเกิดความร่วมมือจะต้องทำให้เกิดการยอมรับและชุมชนได้รับประโยชน์ จากงานวิจัยโดยตรง” ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของป้าสมพร บ้านแม่กะเปียง ที่ว่า “เดิมไม่มั่นใจว่า นักวิจัยเข้ามาทำอะไรในชุมชน เนื่องจากมีนักวิจัยเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก เก็บข้อมูลเสร็จก็ กลับไป และไม่กลับไปอีกเลย ส่วนนักวิจัยในโครงการนี้ได้เข้ามาในพื้นที่เป็นประจำและต่อเนื่องช่วย ทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้รับการขึ้นทะเบียน OTOP ของจังหวัดแล้ว”

การบริหารจัดการงานวิจัยของผู้จัดการงานวิจัย กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่าง นักวิจัย ผู้จัดการงานวิจัย และมหาวิทยาลัย เป็นกิจกรรมหลักที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ การเปิดเวทีให้นักวิจัยได้พบกับชาวบ้านโดยตรง การดำเนินงานผ่านมหาวิทยาลัย โดยทำนอการบด ให้เกียรติเป็นประธานเปิดเวทีทำให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นต่อโครงการ โดยมีหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ ในการหนุนเสริมกลไกภายในมหาวิทยาลัยคือสถาบันวิจัยและพัฒนา ส่วนหน่วยงานภายนอกที่เป็น กลไกที่สำคัญคือสำนักงานประสานงานโครงการ ที่จัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการจัดการความรู้ ในการบริหารจัดการงานวิจัยของผู้จัดการงานวิจัย

การหนุนเสริมของผู้ทรงคุณวุฒิตั้งแต่ขั้นตอนของการออกแบบการวิจัย การพัฒนาโครงร่าง วิจัย การติดตามความก้าวหน้างานวิจัย การเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ทำให้นักวิจัย ผู้จัดการ งานวิจัยเกิดกระบวนการเรียนรู้และแก้ปัญหาโดยมีพี่เลี้ยงให้คำแนะนำและพัฒนาทีมวิจัยในทุกมิติ การหนุนเสริมของผู้ทรงคุณวุฒิที่สำคัญคือการจัดการความรู้จากงานวิจัยของนักวิจัย และการจัดการ ความรู้ในการบริหารจัดการงานวิจัยของผู้จัดการงานวิจัยที่ทำให้เกิดกลไกในการวิจัยเพื่อการพัฒนา เชิงพื้นที่ และสามารถนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้

โดยสรุปกลไกในการขยายผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้ประยุกต์ใช้ การจัดการความรู้จากการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์วิจัยของมหาวิทยาลัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2552-2556) โดยพัฒนาเป็นรูปแบบของ ABC-CMRU (Area Based Collaborative CMRU) ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้พัฒนา

ระบบการดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัย และยุทธศาสตร์การวิจัยของมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบและพื้นที่ความร่วมมือทางวิชาการ ควบคู่ไปกับการบูรณาการกับการเรียนการสอนและการบริการทางวิชาการ ระบบการบริหารจัดการงานวิจัยสรุปเป็นรูปแบบ ได้ดังภาพ

ภาพ 3 ระบบบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ABC-CMRU

ระบบบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ABC-CMRU เป็นการบริหารจัดการงานวิจัยตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ด้วยการค้นหาโจทย์วิจัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น มีผู้จัดการงานวิจัย นักวิจัย การออกแบบและประเมินโครงการวิจัย การดำเนินการวิจัย การติดตามความก้าวหน้า การพัฒนาศักยภาพในการเขียนบทความวิจัย เพื่อการเผยแพร่ การนำเสนอ การนำไปใช้ประโยชน์ และการจัดการทรัพยากรคืนทางปัญญาจากการวิจัย การดำเนินงานวิจัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะก่อให้เกิดผลงานวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นที่ดีและมีคุณภาพ มีการนำไปใช้ประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่น และการพัฒนาผลงานทางวิชาการของนักวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งและศักยภาพของนักวิจัย รวมทั้งการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของชุมชนท้องถิ่น และการพัฒนาที่ยั่งยืนสืบไป

กิตติกรรมประกาศ

การบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโท (ABC-PUS/MAG) ในพื้นที่ตำบลขี้เหล็กของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากท่าน

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรืองเดช วงศ์หล้า ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ
ศาสตราจารย์ ดร.อารีย์ วิบูลย์พงศ์ ศาสตราจารย์ ดร.สายสมร ล้ายอง รองศาสตราจารย์ ดร.อวรณ์
โอภาสพัฒนกิจ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชริน ดำรงกิตติกุล ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการ
งานวิจัยทั้งระบบ ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กอบบุญ หล่อทองคำ คุณบุญชัย หล่อทองคำ
สำนักงานประสานงานโครงการ ที่ได้ให้การสนับสนุนจนโครงการบรรลุตามเป้าประสงค์ทุกประการ

เอกสารอ้างอิง

พัชริน กิตติดำรงกุล และ กอบบุญ หล่อทองคำ. บทเรียนการบริหารจัดการงานวิจัยร่วมกับ
การเรียนการสอน ระดับปริญญาตรีและปริญญาโทความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย
ราชภัฏ กับ สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
[online] สืบค้นจาก <http://www.abcpusmag-irve.org/> 1 พฤศจิกายน 2552
สถาบันวิจัยและพัฒนา. ยุทธศาสตร์การวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2552-2556). มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่, 2553.
สุธีระ ประเสริฐสรรพ. การออกแบบงานวิจัย ABC เพื่อการตีพิมพ์. มรภ. สงขลา 26 ตุลาคม 2552
องค์การบริหารส่วนตำบลสะลวง. แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2552-2554). อัดสำเนา.
อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ. การวิจัยเพื่อท้องถิ่น: วิธีวิทยาวิจัยทางเลือกของนักวิชาการสายพันธุ์
ใหม่. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2553

โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม”

ผศ.สุกรี แก้วมณี

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Email: sukaewon@hotmail.com

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ชุดโครงการวิจัย การพัฒนาพื้นที่ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ของกลุ่มวิจัยสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาทักษะของกลุ่มวิจัยซึ่งประกอบด้วย อาจารย์และนักศึกษา พร้อมๆ กับการพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ ของชุมชนในพื้นที่โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ชุดโครงการวิจัยนี้ ประกอบด้วยโครงการวิจัย 6 โครงการ มุ่งเน้นการพัฒนาตลาดน้ำ เครือข่ายการท่องเที่ยว ระบบข้อมูลข่าวสาร กองทุนหมู่บ้าน ศูนย์การเรียนรู้ และการสื่อสาร การรวมกลุ่มของนักวิจัยในชุดโครงการวิจัยนี้ เป็นผลมาจากการให้ความสำคัญต่อการวิจัยของ 2 หน่วยงาน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยการกำหนดเป็นภาระงานสำคัญ ลดภาระการสอนลง สนับสนุนทุนและสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยการสนับสนุนการเรียนรู้ และทุนวิจัย

โครงการนี้ดำเนินการสำเร็จตามเป้าหมาย คือ นักวิจัยสามารถดำเนินการให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง ประชาชน นักศึกษา นักวิจัยและผู้นำชุมชน เริ่มจากการคัดเลือกพื้นที่ การกำหนดหัวข้อการวิจัย การประสานงานในการรวบรวมข้อมูล จนสามารถสรุปผลการร่วมคิดร่วมทำออกมาเป็นแนวทางที่ชัดเจนนำไปปฏิบัติในพื้นที่ได้

อย่างไรก็ตามในขั้นตอนการดำเนินงานก่อนการวิจัยพบว่า นักวิจัยมีเวลาให้กับการวิจัยน้อย เนื่องจากยังมีภาระการสอนมาก มีงานบริหารและงานสนับสนุนการศึกษามาก เมื่อมีเวลาน้อยจึงส่งผลให้มีการทบทวนวรรณกรรมน้อยและการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามกรอบเวลาที่วางแผนไว้ ในขั้นตอนการพัฒนากระบวนการวิจัยและการสร้างเครื่องมือขาดความชัดเจนเนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมไม่ครอบคลุม ส่งผลต่อเนื่องไปยังระยะของการมีส่วนร่วมในฐานะนักวิชาการที่อาจไม่สามารถนำเสนอองค์ความรู้เดิมให้เป็นทางเลือกของประชาชนในพื้นที่ได้เพียงพอ การทบทวนวรรณกรรมที่มีน้อยมีสาเหตุมาจากการขาดทักษะในการสืบค้น เช่น เทคนิคการสืบค้นจากฐานข้อมูลออนไลน์ การเดินทางไปสืบค้นจากแหล่งเอกสารสำคัญ ในระยะการรายงานผล พบว่านักวิจัยยังไม่ให้ความสำคัญมากนักกับการเขียนเชิงวิชาการ ยังไม่ใช้รูปแบบหน้าเอกสารและระบบหัวข้อและระบบการอ้างอิงที่เป็นระบบเดียวกันทั้งเอกสาร ทำให้คุณภาพการเสนอรายงานลดลง

ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มคุณภาพงานวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จากประสบการณ์การจัดการโครงการนี้ สรุปได้ว่ามีแนวทางที่น่าจะมีประสิทธิผลในการเพิ่มคุณภาพงานวิจัย 2 ส่วน คือ (1) ในส่วนของมหาวิทยาลัย ควรมีการกำหนดภาระงานสอน งานวิจัย งานบริหารและงานสนับสนุนการสอนอย่างชัดเจน มีระบบผลตอบแทนที่โปร่งใสสำหรับภาระงานด้านต่าง ๆ และมหาวิทยาลัยควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่สนับสนุนการศึกษามากขึ้นตามสัดส่วนนักศึกษาโดยเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป (2) ในส่วนของนักวิจัย ควรพัฒนาทักษะการสืบค้น การเขียนเชิงวิชาการ และกำหนดขอบเขตและแนวทางการวิจัยตามความถนัดและความเชี่ยวชาญของตนเองในระยะยาวเพื่อประโยชน์ของผู้นำผลการวิจัยไปใช้

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

1. ข้อมูลทั่วไปของชุดโครงการวิจัย

ชุดโครงการวิจัย การพัฒนาพื้นที่ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ของกลุ่มวิจัยสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เป็นการดำเนินการวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาทักษะของกลุ่มวิจัยซึ่งประกอบด้วยอาจารย์และนักศึกษา พร้อมๆ กับการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ ของชุมชนในพื้นที่โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ชุดโครงการวิจัยนี้ ประกอบด้วยโครงการวิจัย 6 โครงการ ดำเนินการวิจัยโดยอาจารย์ในโปรแกรมวิชาต่างๆ จำนวน 6 ท่าน ในคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม คือ

- (1) รูปแบบการจัดการการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลลำพญา โดย ดร.มารีษา สุจิตวนิช โปรแกรมวิชานิเทศศาสตร์และการประชาสัมพันธ์
- (2) แนวทางการเสริมสร้างการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการตลาดน้ำวัดลำพญา โดย อาจารย์ดวงใจ คงคาหลวง โปรแกรมวิชาการจัดการทั่วไป
- (3) การศึกษาและหาแนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ กรณีศึกษา : พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดลำพญา โดย อาจารย์กิตติพงษ์ ภูพัฒน์วิบูลย์ โปรแกรมวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
- (4) การศึกษาการจัดระบบสารสนเทศองค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา โดยอาจารย์มาลินี นาคใหญ่ โปรแกรมวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
- (5) แนวทางการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจท่องเที่ยวของตลาดน้ำลำพญา: การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยอาจารย์วีรวิทย์ อุทราสกุล โปรแกรมวิชาการบัญชี
- (6) การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ตำบลลำพญา โดยอาจารย์พิมพ์นารา พิบูลจิระกานต์ โปรแกรมวิชาการบัญชี

ผู้จัดการชุดโครงการวิจัย คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกรี แก้วมณี โปรแกรมวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เจ้าหน้าที่การเงินประจำกลุ่มและทำหน้าที่ผู้ประสานงานกลุ่มด้วย คือ อาจารย์ผ่องใส สิ้นธุสกุล โปรแกรมวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ

2. กระบวนการจัดการโครงการวิจัย

การนำเสนอรายงานการจัดการชุดโครงการวิจัยนี้ แบ่งหัวข้อออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ

2.1 การจัดการโครงการวิจัยก่อนการดำเนินงาน เกี่ยวข้องกับประกอบด้วย ขั้นตอนย่อยๆ เกี่ยวกับ ความต้องการและความสนใจต่อการทำวิจัย การกำหนดหัวข้อการวิจัย การจัดทำเค้าโครงการวิจัย และการประสานงานเพื่อขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย

2.2 การจัดการโครงการวิจัยระหว่างดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยๆ เกี่ยวกับการทบทวนวรรณกรรม การกำหนดกระบวนการวิจัยและการจัดทำเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนรายงานการวิจัย

2.3 การจัดการโครงการวิจัยหลังจากทำวิจัยเสร็จแล้ว ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยๆ เกี่ยวกับการเผยแพร่งานวิจัย ผลกระทบจากการวิจัย และการดำเนินงานวิจัยสืบเนื่อง

ทั้งนี้ การจัดการชุดโครงการวิจัยยี่สิบวัตถุประสงค์สำคัญ คือ คุณภาพงานวิจัย ซึ่งหมายถึงงานวิจัยที่มีทิศทางเป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ (หรือต้องทำให้ผู้ใช้ประโยชน์เชื่อมั่นในทิศทางดังกล่าวได้) มีความถูกต้องน่าเชื่อถือทางวิชาการ ผลงานถูกนำไปใช้ในการพัฒนา ก่อให้เกิดผลกระทบทางบวกสูง ซึ่งในการรายงานแต่ละตอนได้แสดงความคิดเห็นของผู้จัดการงานวิจัยประกอบเพื่อแสดงปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานวิจัย ตลอดจนเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมให้การทำการวิจัยประสบความสำเร็จมากขึ้น ได้ผลการวิจัยที่มีคุณภาพสูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานวิจัยตามรายงานนี้ ตลอดจนปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขที่เสนอแนะ เป็นข้อมูลเฉพาะของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม อาจไม่สามารถถือเป็นบรรทัดฐานที่จะนำไปใช้ในสถาบันการศึกษาอื่นได้

3. ผลการดำเนินงานวิจัยของกลุ่ม อบต. ลำพญา

ผลการดำเนินงานนำเสนอเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการดำเนินการวิจัย ระยะระหว่างการดำเนินการวิจัย และระยะหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

3.1 ระยะก่อนการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินงานในระยะก่อนการวิจัยนำเสนอเป็น ๔ ประเด็น คือ ความต้องการและความสนใจต่อการทำวิจัย การกำหนดหัวข้อการวิจัย การจัดทำเค้าโครงการวิจัย และการประสานงานเพื่อขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย

(1) **ความต้องการและความสนใจต่อการทำวิจัย** กลุ่มวิจัยได้เริ่มต้นโครงการเนื่องจากมีข้อกำหนดด้านภาระงานของอาจารย์ผู้สอน โดยกำหนดให้อาจารย์ต้องมีการทำวิจัยอย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง หากไม่สามารถดำเนินการได้ถือว่าปฏิบัติหน้าที่บกพร่อง ดังนั้นมหาวิทยาลัยได้อำนวยความสะดวกอย่างสำคัญมากในการทำวิจัยตามที่ได้มีการเสนอขอในที่ประชุมต่าง ๆ หลายครั้ง โดยการกำหนดภาระงานสอนไม่เกินสัปดาห์ละ 12 ชั่วโมง เพื่อให้มีเวลาทำการวิจัยมากขึ้น และสนับสนุนการทำวิจัยโดยการจัดสรรงบประมาณหลายโครงการ เช่น โครงการพัฒนานักวิจัยสู่ความเป็นเลิศ โครงการกลุ่มวิจัย และโครงการหน่วยวิจัย เป็นต้น ตลอดจนมีการฝึกอบรมเทคนิคด้านการวิจัยอีกหลายครั้ง ทำให้อาจารย์มีความพร้อมในการทำวิจัยมากขึ้น

(2) **การกำหนดหัวข้อการวิจัย** การกำหนดหัวข้อวิจัยของชุดโครงการวิจัยนี้ เกิดจากองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ ความต้องการของท้องถิ่นและความพร้อมของนักวิจัย เนื่องจากอาจารย์ในคณะวิทยาการจัดการส่วนหนึ่งเคยได้รับทุนสนับสนุนในการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มอาชีพของท้องถิ่นจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำให้อาจารย์จำนวนหลายท่านมีข้อมูลความรู้เกี่ยวกับปัญหาในพื้นที่อยู่พอสมควร เมื่อมีความต้องการจะทำการวิจัยในโครงการของ สกว. นักวิจัยกลุ่มนี้จึงสอบถามความเห็นกันอย่างไม่เป็นทางการในการกำหนดกรอบการวิจัย ในขั้นแรกได้ตกลงเลือกพื้นที่ของ ตำบลลำพญา เนื่องจากเป็นสถานที่หนึ่งที่เคยทำโครงการด้านอาชีพ ประกอบกับผู้บริหารสูงสุดของพื้นที่ คือ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัย มีความยินดีในการให้ความร่วมมือประสานงานกับประชาชน ทั้งนี้ท่านนายกองค์การฯ ได้ปรารถนาในพื้นที่ที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพของประชาชน และโครงการตลาดน้ำลำพญาเป็นโครงการหนึ่งที่ได้ริเริ่มขึ้นมาเมื่อกว่าสิบปีมาแล้วเพื่อส่งเสริมอาชีพของประชาชน มาจนถึงปัจจุบันคณะกรรมการของตลาดน้ำพบว่าประสบปัญหาในการดำเนินการหลายด้าน คณะกรรมการเริ่มเกิดความไม่แน่ใจว่าการดำเนินการของตลาดน้ำจะเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องหรือไม่ จึงมีความต้องการการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก จึงสอดคล้องกับการกิจด้านการวิจัยของกลุ่มอาจารย์ดังกล่าว

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

(3) การจัดทำเค้าโครงการวิจัย คณะอาจารย์ที่มีความสนใจการวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่ตำบลลำพญาได้นัดหมายกันติดต่อขอพบผู้บริหารของ อบต. และคณะกรรมการของตลาดน้ำ โดยผู้ประสานงานกลุ่มเป็นผู้ดำเนินการติดต่อ เมื่อนัดหมายได้แล้วจึงมีการประชุมร่วมกัน ประกอบด้วยนายกองค์การฯ (ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการตลาดน้ำด้วย) ปลัดองค์การฯ คณะกรรมการตลาดน้ำ ผู้นำชุมชนตัวแทนกลุ่มอาชีพบางส่วน รวมประมาณ 10 และคณะอาจารย์ที่สนใจ รวมประมาณ 15 ท่าน ผู้ประสานงานได้กล่าวแนะนำอาจารย์ที่ร่วมโครงการ ชี้แจงจุดประสงค์การทำวิจัยและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเบื้องต้น ต่อมานายกองค์การฯ ได้บอกเล่าถึงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่และเล่าถึงความเป็นมาของตลาดน้ำ ตลอดจนกล่าวถึงปัญหาของพื้นที่โดยภาพรวมและปัญหาเฉพาะด้านของกลุ่มอาชีพและปัญหาเฉพาะเรื่องบางเรื่อง ในระหว่างนั้นอาจารย์ที่สนใจหัวข้อการวิจัยตามสาขาวิชาที่สอนได้สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาการวิจัยให้ชัดเจนมากขึ้น ตัวแทนกลุ่มอาชีพ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของ อบต. และตลาดน้ำได้ชี้แจงข้อมูลเพิ่มเติม จนเป็นที่เข้าใจตรงกัน จึงเลิกประชุม ต่อจากนั้นอาจารย์ที่สนใจประเด็นการวิจัยต่าง ๆ ได้ขอพบประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม จนสามารถตกลงกำหนดหัวข้อการวิจัยที่ตรงกับปัญหาของกลุ่มย่อยได้ นอกจากนี้อาจารย์บางท่านได้เดินทางไปพบปะกับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อความแน่นอนของประเด็นการวิจัย ต่อมาอาจารย์ที่ได้ประเด็นการวิจัยแล้วได้สืบค้นข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องเขียนเป็นเค้าโครงการวิจัย ผู้จัดการทำหน้าที่ผู้ให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงเค้าโครงให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและมีระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมมากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนหัวข้อบางหัวข้อ เพิ่มเติมข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการทบทวนองค์ความรู้เดิมจากงานวิจัยข้อเขียนและตำราต่าง ๆ แล้วจึงรวบรวมเสนอเป็นชุดโครงการวิจัย

(4) การประสานงานเพื่อขอทุนสนับสนุนการวิจัย มีอาจารย์ที่ร่วมส่งเค้าโครงจำนวน 18 หัวข้อการวิจัย กลุ่มการวิจัยนี้ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาหัวข้อการวิจัยของ สกว. ผู้จัดการได้นำเสนอภาพรวมของกลุ่มวิจัยต่อที่ประชุมคณะผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัย ต่อมานักวิจัยแต่ละท่านได้นำหัวข้อเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิในที่ประชุมกลุ่มย่อย เพื่อปรับปรุงเค้าโครงให้เหมาะสมกับความต้องการของพื้นที่มากขึ้น ผู้จัดการงานวิจัยได้เสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตามโอกาส เมื่อถึงกำหนดส่งมีอาจารย์ส่งเค้าโครงเพื่อการพิจารณาสนับสนุนทุน 14 หัวข้อการวิจัย หลังจากนั้นคณะกรรมการพิจารณาทุนวิจัยได้กำหนดให้ผู้จัดการงานวิจัยนำเสนอโครงการทั้งหมดอีกครั้งหนึ่งเพื่อประกอบการพิจารณา ผลการพิจารณาของคณะกรรมการ มีหัวข้อการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนจาก สกว. จำนวน 6 หัวข้อ ดังกล่าวข้างต้น โดยแต่ละหัวข้อได้รับทุนสนับสนุนประมาณ 30,000 บาท และได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมอีกหัวข้อละประมาณ 20,000 บาท หลังจากรับทราบผลการพิจารณาทุนแล้ว ผู้ประสานงานได้แจ้งผลต่อ อบต. ลำพญา และผู้จัดการงานวิจัยได้เข้าพบ ปลัด อบต. เพื่อยืนยันว่าโครงการอื่นที่ยังไม่ได้รับทุนสนับสนุนจาก สกว. จะได้นำไปเสนอต่อแหล่งทุนอื่นต่อไป ในโอกาสนี้ ปลัด อบต. ได้แจ้งว่าในบางโครงการที่เป็นความต้องการเร่งด่วนทาง อบต. ยินดีสนับสนุนการวิจัยเพิ่มเติม ต่อมาโครงการที่ได้จัดทำไว้ในครั้งนี้ ได้รับการจัดสรรทุนตามโครงการพัฒนานักวิจัยสู่ความเป็นเลิศ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม อีก 2 โครงการ

อนึ่ง การดำเนินงานร่วมกับนักวิจัยจำนวนมากนี้ จะไม่สามารถดำเนินการประสานงานได้โดยตัวผู้จัดการโครงการเพียงคนเดียว มีความจำเป็นต้องกำหนดอาจารย์ที่ทำหน้าที่ผู้ประสานงานกลุ่มอีก 1 ท่าน ทั้งนี้ผู้จัดการโครงการได้ขอให้อาจารย์ที่ทำหน้าที่เจ้าหน้าที่การเงินของกลุ่มรับหน้าที่ในการประสานงานต่าง ๆ ของกลุ่มด้วย เนื่องจากอาจารย์ท่านนี้มีความสนใจและความมุ่งมั่นใน

การวิจัย มีประสบการณ์ในการทำโครงการวิจัยในโครงการ เอปี้ซี ของ สกว. ในปีการศึกษาที่ผ่านมาแล้ว มีความสะดวกในการประสานงานกับกลุ่มมากกว่าทั้งในด้านสถานที่ปฏิบัติงานและความคุ้นเคยกับสมาชิก

ข้อคิดเห็นของผู้จัดการงานวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการวิจัยมากที่สุด คือ การสนับสนุนของมหาวิทยาลัย เดิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ไม่มีข้อกำหนดภาระการสอน จึงทำให้อาจารย์บางท่านสอนน้อย เช่น สัปดาห์ละ 4 คาบ ขณะที่อาจารย์หลายท่านสอนสัปดาห์ละ 20 คาบ โดยไม่ได้กำหนดผลตอบแทนที่ชัดเจนสำหรับภาระงานที่แตกต่างกัน การทำวิจัยในอดีตมุ่งเน้นการหารายได้สำหรับตัวบุคคลเป็นหลัก การทำวิจัยเป็นภาระงานที่เกือบจะไม่มีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ ถือคล้ายกับงานพิเศษส่วนตัวที่ได้รับการยอมรับ แต่ไม่ผนวกเข้ากับภารกิจของมหาวิทยาลัย ต่อมาเมื่อมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีการกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินการดำเนินงานของสถาบันการศึกษา มีการกำหนดคะแนนในการประเมิน และถือว่าการดำเนินการทางด้านการวิจัยเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของสถาบัน จึงมีผลทำให้มหาวิทยาลัยมีการกำหนดภารกิจของอาจารย์ชัดเจนมากขึ้น มีการกำหนดภาระการสอนไม่สูงกว่า 12 คาบ และมีการกำหนดภาระงานวิจัยอย่างชัดเจนต่อระยะเวลาที่กำหนด เช่น ปีการศึกษาละ 1 หัวข้อ หรือ 1 หัวข้อในระยะ 3 ปี สำหรับอาจารย์ที่เริ่มปฏิบัติงาน เป็นต้น ในปัจจุบันจึงมีอาจารย์ที่สนใจในการทำวิจัยมากขึ้น

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังมีอุปสรรคที่ขัดขวางการทำวิจัยของอาจารย์และบุคลากรอยู่อีกมาก ประเด็นสำคัญที่เร่งด่วน มี 2 ประเด็น คือ (1) ภาระงานสูง (ทั้งภาระสอนและภาระงานสนับสนุนการสอน) (2) ขาดความมั่นใจในการทำวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ภาระงานสูง มีภาระงานที่ทำให้นักวิจัยขาดเวลาในการดำเนินงานวิจัย คือ ภาระงานสอนและภาระงานสนับสนุนการสอน

(1.1) ภาระงานสอน ตามที่กำหนดไว้ว่า อาจารย์มีภาระการสอนไม่เกิน 12 คาบนั้น ในความเป็นจริง มีอาจารย์จำนวนหนึ่งต้องรับภาระการสอนมากกว่าที่กำหนด คือ หากกำหนดภาระงานสอนตามข้อกำหนดนี้ อาจารย์จะมีการสอนสัปดาห์ละ 4 กลุ่ม หรือ 4 ครั้ง ครั้งละประมาณ 3 คาบ สำหรับวิชาทั่วไปหรือ 4 คาบสำหรับรายวิชาภาคปฏิบัติ แต่มีการจัดภาระงานสอนรายวิชาทั่วไปมากกว่า 4 กลุ่ม มีการจัด 5 กลุ่ม ถึง 8 กลุ่ม ไม่ปรากฏการแจ้งสาเหตุที่ชัดเจน โดยทั่วไปมีความเข้าใจกันในกลุ่มอาจารย์ผู้สอนว่า เนื่องจากขาดงบประมาณในการจ้างอาจารย์เพิ่มเติม หรือไม่สามารถจัดหาอาจารย์พิเศษที่มีคุณสมบัติตรงกับสาขาที่ทำการสอนได้ นอกจากนี้ในบางกรณี สำหรับการจัดภาระการสอน 4 กลุ่มนั้น บางกลุ่มมีการนำนักศึกษาเรียนรวมกันมากกว่า 1 หมู่เรียน หรือมีจำนวนนักศึกษารวมกันมากกว่าจำนวนชั้นเรียนปกติ ที่ยึดถือมาโดยปกติคือ ประมาณ 35 คน แต่ในปัจจุบันมีการจัดชั้นเรียนที่มีนักศึกษามากกว่า 35 คน หรือมากถึง 100 คน หรือมากกว่า โดยไม่ได้แยกรายวิชาว่าเป็นรายวิชาที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรมการสอนที่ต้องมีการเอาใจใส่ศึกษามากน้อยเพียงใด เช่น ไม่ได้แยกจัดกลุ่มนักศึกษาเพื่อการสอนเป็นรายวิชาเอกที่ต้องการความเข้าใจลึกซึ้ง ต้องมีการดูแลเอาใจใส่นักศึกษาเฉพาะรายคน หรือรายวิชาพื้นฐานที่สามารถบรรยายรวมนักศึกษาจำนวนมากได้ ไม่มีกิจกรรมพิเศษเฉพาะราย หรือรายวิชาปฏิบัติที่ต้องใช้เวลาและการกำกับดูแลมากกว่าการบรรยาย ทำให้อาจารย์จำนวนหนึ่งยังมีภาระงานสอนจำนวนมาก เกิดความไม่คล่องตัวในการทำวิจัย และในปัจจุบันการประเมินผลการปฏิบัติงานไม่ได้นำขนาดชั้นเรียนมาประกอบการพิจารณาแต่

อย่างไร้ ปรากฏว่า มักมีการมอบหมายให้อาจารย์พิเศษภายนอกหรืออาจารย์ที่เข้ามาปฏิบัติงานใหม่ เป็นผู้สอนห้องเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งขัดแย้งกับธรรมชาติการสอนที่ต้องใช้ทักษะและความเชี่ยวชาญสูงกว่า

***ข้อเสนอแนะ** กรณีภาระงานสอนเกิน สามารถดำเนินการแก้ไขได้ ดังนี้

ก. ขนาดชั้นเรียน ควรมีการแยกรายวิชาพื้นฐาน ทำการสอนชั้นเรียนขนาดใหญ่ มีการกำหนดมาตรฐานชั้นเรียนขนาดใหญ่ที่เหมาะสม เช่น กำหนดให้ใช้ผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญในการสอน (เช่น มีประสบการณ์สอนมากกว่า 3 ปี ฯลฯ) มีเอกสารคำสอน มีการสอบแบบปรนัยอย่างเดียว มีการจัดทำธนาคารข้อสอบที่วิเคราะห์ความยากง่ายและอำนาจจำแนกของข้อสอบ สามารถทำ การสอนชั้นเรียนที่มีจำนวนนักศึกษา ตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป ซึ่งมหาวิทยาลัยสามารถจัดห้องเรียนได้ หากกำหนดการสอนชั้นใหญ่ได้ จะสามารถลดภาระงานสอนให้เหลือจำนวนกลุ่มน้อยลง การตรวจข้อสอบจะมีความเที่ยงตรงและไม่ใช้เวลาตรวจมากเกินไป ส่วนรายวิชาเอกไม่ควรจัดชั้นเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากอาจารย์มีความจำเป็นที่จะต้องเฝ้าดูนักเรียนรายบุคคล และมีการสอบแบบวิเคราะห์ซึ่งต้องใช้ข้อสอบแบบอัตนัยซึ่งจะใช้เวลาในการตรวจมากกว่าข้อสอบปรนัยที่สามารถตรวจโดยคอมพิวเตอร์ได้ การดำเนินการสอนวิชาพื้นฐานชั้นใหญ่ในลักษณะนี้จะช่วยให้ประหยัดงบประมาณค่าจ้างอาจารย์พิเศษลงได้มาก และเป็นการสร้างมาตรฐานการเรียนการสอนอย่างเท่าเทียมกันได้อย่างดี

ข. ปริมาณงาน กำหนดปริมาณงานแตกต่างกันระหว่างชั้นเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เพื่อเป็นพื้นฐานในการประเมินผลการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน เดิมมีการกำหนดจำนวนนักศึกษาชั้นต่ำ ไม่เกิน 60 คน คิดเป็นภาระงาน 2 ภาระงาน ในความเป็นจริงควรคิดจำนวนนักศึกษาระดับแรกที่ไม่เกิน 30 คน เป็น 2 ภาระงาน เนื่องจากเป็นจำนวนชั้นเรียนมาตรฐานทั่วไป และ จำนวน 31- 60 คน เป็น 2.5 ภาระงาน เนื่องจากถือเป็นชั้นเรียนขนาดใหญ่ หรือเกิดจากการนำนักศึกษา 2 หมู่เรียนมาเรียนพร้อมกัน ส่วนชั้นเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่านี้ควรกำหนดให้จัดได้เฉพาะวิชาพื้นฐาน โดยจัดตามเกณฑ์ที่กล่าวแล้วข้างต้น

(1.2) งานบริหารและงานสนับสนุนการสอน นอกเหนือจากภาระงานสอน พบว่า อาจารย์จำนวนมากมีความจำเป็นต้องช่วยงานด้านการบริหารและธุรการ เช่น การจัดทำเอกสารทางการเงิน การจัดทำเอกสารการประกันคุณภาพ การร่วมกิจกรรมด้านการบริหาร เช่น การประชุม และใช้เวลาเพื่อการนี้อีกหลายส่วน มีผลทำให้การสอน และการวิจัยของอาจารย์ในคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มีประสิทธิผลน้อยลงอย่างมาก อย่างไรก็ตาม อาจารย์ที่เป็นนักวิจัยมีความจำเป็นต้องใช้เวลาเพื่องานอื่นที่นอกเหนือจากงานสอนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากการประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปี หากมีผลงานที่มีปริมาณงานน้อยจะมีผลต่อคำตอบและ การจ้างงานได้

ข้อเสนอแนะ กรณีภาระงานสนับสนุนการศึกษา มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มจำนวนบุคลากรสนับสนุนการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้นตามความจำเป็น เช่น กรณีของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ซึ่งมีนักศึกษาภาคปกติประมาณ 3,000 คน ภาคพิเศษ ประมาณ 2,000 คนในแต่ละปีการศึกษา มีอาจารย์รวมประมาณ 30 ท่าน มีเจ้าหน้าที่สนับสนุนการศึกษาเพียง 4 อัตรา เปรียบเทียบกับสถาบันการศึกษาของรัฐอีกแห่งหนึ่งซึ่งมีจำนวนนักศึกษาประมาณ 3,000 คน เท่าๆ กัน มีจำนวนอาจารย์ประมาณ 30 ท่าน เท่าๆ กัน แต่มีเจ้าหน้าที่สนับสนุนประมาณ 30 อัตรา (อ้างอิง ข้อมูลการศึกษาตงานมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงปีการศึกษา 2558) ปีการศึกษา

2552 ของอาจารย์คณะวิทยาการจัดการ) การมอบภาระงานบริหารและงานสนับสนุนการศึกษาให้อาจารย์ เป็นการใช้ทรัพยากรบุคคลอย่างไม่สมคุณค่า มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมควรสรรหามูลค่าที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารและการสนับสนุนการสอนอย่างเพียงพอ ซึ่งจะทำให้อาจารย์ผู้สอนและผู้ทำวิจัยสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(2) ขาดความมั่นใจในการทำวิจัย อาจารย์จำนวนมากไม่คุ้นเคยกับการการทำวิจัย มีความคิดเห็นว่าการทำวิจัยเป็นเรื่องยาก และไม่มีแรงจูงใจที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย ปัจจุบันมีการคำนวณภาระงานจากงานวิจัย 1 เรื่อง เพียง 5 ภาระงาน ซึ่งมีค่าภาระงานน้อยกว่าการสอนนักศึกษาในรายวิชา 3 หน่วยกิต 1 กลุ่ม ต่อหนึ่งภาคเรียน ในความเป็นจริงการทำวิจัย 1 เรื่องในหนึ่งภาคเรียนจำเป็นต้องใช้ความมุ่งมั่น และใช้เวลามากกว่าการสอนดังกล่าวอย่างมาก ดังนั้นอาจารย์จึงมุ่งไปที่การสอน และการทำกิจกรรมสนับสนุนการสอนมากกว่าการทำวิจัย และอาจารย์ส่วนหนึ่งมุ่งสู่แนวทางการบริหาร ซึ่งมีอำนาจในการจัดสรรทรัพยากร มีผลตอบแทนสูง และได้รับการยกย่องมากกว่าการวิจัย

***ข้อเสนอแนะ** มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ควรกำหนดระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม ใช้มาตรฐานการปฏิบัติงานที่เปรียบเทียบกันได้ มีความเที่ยงตรงในการคำนวณปริมาณงาน และคุณภาพงาน ตลอดจนมีการเปิดเผยข้อมูลและการตัดสินใจอย่างโปร่งใส จะสามารถสร้างความมั่นใจในการเลือกแนวทางการปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจน อาจารย์ที่สนใจการวิจัยจะสามารถกำหนดปริมาณงานที่เหมาะสมของตนเองได้ สามารถปฏิบัติงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เกิดความล้าหลังที่จะรับผิดชอบงานจนเกินความสามารถเพียงพอเพื่อรักษาสถานภาพการจ้างงานที่ไม่อาจคาดคะเนความสำเร็จได้

3.2 การจัดการระหว่างการดำเนินงานวิจัย

การจัดการงานวิจัยในระบะการดำเนินงาน นำเสนอประเด็นที่สำคัญ ๔ ประเด็นตามขั้นตอนการดำเนินงาน คือ (1) การทบทวนวรรณกรรม (2) การกำหนดกระบวนการวิจัยและการจัดทำเครื่องมือ (3) การเก็บรวบรวมข้อมูล (4) การวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนรายงานการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การทบทวนวรรณกรรม ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยที่เหมาะสม ภายหลังการได้รับอนุมัติทุนสนับสนุน คือ การทบทวนวรรณกรรมเพื่อสรุปองค์ความรู้เดิมมาเป็นฐานในการศึกษาครั้งใหม่ และหากจะยึดกระบวนการมาตรฐานในการทำโครงการวิจัยแล้ว การทบทวนวรรณกรรมจะนำไปสู่การทบทวนเค้าโครงการวิจัยและมีการพัฒนาปรับปรุงให้มีความชัดเจนมากขึ้น จนสามารถจัดทำเป็น บทที่ 1 ของรายงานการวิจัย มีการรวบรวมองค์ความรู้อย่างกว้างขวางครอบคลุมเพื่อเรียบเรียงเป็นบทที่ 2 ของรายงานการวิจัย และใช้ข้อมูลในบทที่ 2 นำไปสู่การออกแบบงานวิจัย การกำหนดกระบวนการวิจัยและการสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมกับปัญหา ประชากร และวัตถุประสงค์ เรียบเรียงเป็นบทที่ 3 ของรายงานการวิจัยได้

ในการดำเนินงานของกลุ่มวิจัย ได้มีการประชุมชี้แจงขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรมและการเรียบเรียงองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายการวิจัย การกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้อง การกำหนดขอบเขตของข้อมูล การกำหนดกระบวนการวิจัย และการกำหนดเครื่องมือสำหรับการรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดให้มีการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์จำนวน 5 บท เป็นอย่างน้อย คือ บทที่ 1 เค้าโครงการวิจัย บทที่ 2 การทบทวนองค์ความรู้ บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย บทที่ 4 ผลการวิจัย (ผลการวิจัยอาจมีมากกว่า 1 บท ตามจุดมุ่งหมายและขอบเขตการวิจัย) และบทที่ 5 สรุปและอภิปราย

ผลการวิจัย เพื่อที่จะสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิจัยครั้งนี้ และนำไปสู่การเผยแพร่ในลำดับต่อไป

ในการนี้ผู้จัดการงานวิจัยได้เสนอแนะให้กลุ่มวิจัยสืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากหลายแหล่ง เช่น ห้องสมุดต่าง ๆ รวมทั้งหอสมุดแห่งชาติ โดยมีงบประมาณในการเดินทางจากงบประมาณสนับสนุนของผู้จัดการ ตลอดจนการสืบค้นผ่านฐานข้อมูลออนไลน์ต่าง ๆ ทั้งของหน่วยงานระดับชาติ สถาบันอุดมศึกษาอื่น และของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมเอง และแนะนำให้มีการแบ่งปันข้อมูลโดยใช้เครื่องมือสื่อสารออนไลน์ เช่น อีเมลส่วนบุคคล และการสื่อสารกลุ่มออนไลน์ คือ เมื่อสืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้จะส่งผ่านสื่อออนไลน์เพื่อให้สมาชิกคนอื่นได้รับข้อมูลด้วย เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ โครงการวิจัยทุกหัวข้อจำเป็นต้องใช้ข้อมูลร่วมกัน และการสื่อสารออนไลน์จะช่วยประหยัดเวลาประชุม ลดข้อจำกัดการมีเวลาว่างไม่ตรงกัน และเป็นการรวบรวมและสื่อสารข้อมูลได้ละเอียดถี่ถ้วนมากกว่าการพบปะพูดคุยทั่วไป ทั้งนี้การพูดคุยให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์นั้นเป็นวิธีการสื่อสารที่ใช้อยู่โดยปกติอยู่แล้ว

เพื่อเป็นการสนับสนุนการเรียบเรียงรายการวิจัย ในเดือน พฤศจิกายน 2552 ผู้จัดการงานวิจัยได้เชิญวิทยากรมาให้การฝึกอบรมวิธีการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการอ้างอิง เป็นเวลาประมาณ 6 ชั่วโมง เนื่องจากได้พบว่า ในการจัดทำเค้าโครงในขั้นตอนก่อนหน้านี้ นักวิจัยทุกท่านไม่ได้ใช้วิธีการอ้างอิง (Referencing) ที่ถูกต้อง

ข้อคิดเห็นของผู้จัดการงานวิจัย

ในขั้นตอนนี้พบว่า นักวิจัยประสบปัญหาในการทำวิจัยใน 3 ประเด็น คือ (1) การทบทวนวรรณกรรม (2) การนำองค์ความรู้เดิมมาออกแบบงานวิจัย และ (3) การเขียนทางวิชาการ

(1) ขาดการทบทวนวรรณกรรม นักวิจัยไม่ได้ทบทวนองค์ความรู้อย่างกว้างขวางครอบคลุม คือ จากการประสานงานติดตามการดำเนินงานพบว่า หลังจากการประกาศอนุมัติทุนการวิจัยในเดือน กรกฎาคม 2552 จนถึงเดือนมกราคม 2553 นักวิจัยแต่ละท่านยังไม่สามารถรวบรวมเรียบเรียงองค์ความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานในการออกแบบงานวิจัย หรือกำหนดเครื่องมือในการวิจัย (บทที่ 2 และบทที่ 3) ได้เลย เมื่อนัดประชุมในเดือนมกราคม 2553 นักวิจัยบางท่านมีแหล่งวรรณกรรมที่ทบทวน เพียง 1 หรือ 2 ฉบับ นักวิจัยบางท่านมีเอกสารอ้างอิงที่รวบรวมมาบางส่วนแต่ยังไม่ได้สังเคราะห์ข้อมูลข่าวสารเพื่อการวิจัย นักวิจัยบางท่านไม่ได้นำเสนอแหล่งวรรณกรรมเลย

อุปสรรคสำคัญของขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยขั้นนี้ นอกเหนือจากอุปสรรคด้านเวลาและภาระงาน ดังที่กล่าวในข้อ 3.1 แล้ว การที่นักวิจัยไม่ได้ทบทวนองค์ความรู้อย่างกว้างขวางครอบคลุมนั้น คาดว่ามาจากความพร้อมส่วนบุคคลของนักวิจัย ใน 4 ประเด็น ดังนี้

ก. ไม่ได้วางแผนเวลาทำงาน เนื่องจากการมีภาระงานสูงดังกล่าวแล้ว ทำให้นักวิจัยขาดเวลาที่จะมาดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถจัดหาเวลาเพื่อการเดินทางไปสืบค้นจากแหล่งเอกสารที่สำคัญ เช่น หอสมุดแห่งชาติ หรือห้องสมุดของสถาบันการศึกษาอื่น หรือห้องสมุดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข. ไม่คุ้นเคยกับการสืบค้นออนไลน์ ในกรณีที่ไม่สามารถเดินทางไปสืบค้นตามแหล่งเอกสารได้ นักวิจัยสามารถสืบค้นจากแหล่งออนไลน์ได้อีกหลายแหล่ง ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมได้จัดระบบเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารให้มีฐานข้อมูลหนังสือและวารสารทั้งในและต่างประเทศ

จำนวนมากพอสมควร แต่ไม่ปรากฏแน่ชัดว่านักวิจัยได้ใช้ประโยชน์จากระบบสารสนเทศหรือไม่ อย่างไร

ค. ไม่เห็นความสำคัญของการทบทวนวรรณกรรม นักวิจัยส่วนหนึ่งมักมุ่งเน้นไปที่การลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูล เนื่องจากมองว่าเป็นหัวใจของการวิจัย แสดงให้เห็นว่ามีการทำวิจัยอย่างแท้จริงไม่ได้ “นั่งเทียน” เขียนตามความรู้สึก แต่ไม่ได้มองว่า การรวบรวมข้อมูลนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ หากยังไม่มีทบทวนองค์ความรู้เดิมจากงานวิจัยและเอกสารเดิม เท่ากับว่าขาดทิศทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล อาจรวบรวมข้อมูลซ้ำซ้อนกับงานวิจัยอื่นหรือเป็นข้อมูลที่ได้สรุปเป็นองค์ความรู้ไว้แล้ว หรือไม่ตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพราะไม่ได้วิเคราะห์ตัวแปรหรือองค์ประกอบของประเด็นปัญหาการวิจัยอย่างชัดเจนในการทบทวนวรรณกรรม (บทที่ 2) และการออกแบบการวิจัย (บทที่ 2) ผลการวิจัย (บทที่ 2) จึงอาจขาดความเชื่อมั่นว่ามีความเที่ยงตรง และข้อเสนอแนะ (บทที่ 5) จะมีคุณค่าเพียงพอต่อการนำไปใช้จริงหรือไม่ เท่าที่มีการสอบถามนักวิจัย พบว่า นักวิจัยมักอาศัยพื้นความรู้เดิมจากที่ตนได้จบการศึกษามาในสาขาวิชานั้นเป็นเกณฑ์กำหนดขอบเขตและเครื่องมือการรวบรวมข้อมูล หรือนำเอาเครื่องมือจากงานวิจัยที่ดำเนินการไปแล้วมาปรับปรุงใช้ ไม่ได้ทบทวนความเหมาะสมของกระบวนการและเครื่องมืออย่างเพียงพอ

ง. การทำงานเป็นกลุ่ม จากการที่ผู้จัดการโครงการได้ขอให้ให้นักวิจัยนำข้อมูลเอกสารที่สืบค้นได้เข้าสู่การสื่อสารออนไลน์เพื่อแบ่งปันความรู้พบว่า ไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องนี้ ซึ่งคาดว่า จะมาจากสาเหตุ 3 ประการ คือ ประการแรกอาจเกิดจากการไม่มีข้อมูลข่าวสาร คือ ไม่ได้มีการสืบค้นวรรณกรรมและงานวิจัยที่มีอยู่แล้วมากนัก สาเหตุอีกประการ คือ ความไม่คุ้นเคยกับวิธีการสื่อสารออนไลน์ เช่น ไม่ได้เปิดดูอีเมลเป็นประจำ หรืออาจไม่ทราบวิธีใช้การสื่อสารออนไลน์เท่าที่ควร และประการสุดท้ายอาจเกิดจากความไม่คุ้นเคยกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ ไม่มีประสบการณ์ในการทำงานเป็นทีม หรือยังไม่เห็นประโยชน์ของการร่วมเรียนรู้

(2) การออกแบบกระบวนการและเครื่องมือ เมื่อนักวิจัยไม่ได้ทบทวนองค์ความรู้อย่างกว้างขวางครอบคลุม จึงไม่สามารถมั่นใจได้ว่า การออกแบบงานวิจัยครั้งนี้จะเหมาะสมกับความจำเป็นของผู้รับผลจากการวิจัยหรือไม่ ไม่แน่ว่าซ้ำซ้อนกับการวิจัยที่มีอยู่แล้ว หรือไม่ ดังที่กล่าวแล้วในข้อ ค. นี้ คาดว่าความเข้าใจผิดเรื่องนี้นำมาจากการเข้าใจที่ว่า การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการวิจัย คือ ตัวนักวิจัยเอง จึงไม่ได้กำหนดขอบเขตของกระบวนการวิจัย และข้อมูลที่ชัดเจน ในความเป็นจริง การวิจัยเชิงคุณภาพมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดกระบวนการและขอบเขตที่จำเป็นอย่างชัดเจนเพื่อตอบคำถามการวิจัยได้อย่างเที่ยงตรง และมีความเชื่อมั่นในผลการวิจัยได้มาก

(3) การเขียนเชิงวิชาการ จากการอ่านเค้าโครงและรายงานการวิจัยของนักวิจัย พบว่า นักวิจัยบางส่วนไม่ได้ใช้วิธีการเขียนเชิงวิชาการ (Academic Writing) ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับงานวิจัย ถึงแม้จะเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแต่การเขียนรายงานยังคงเป็นงานทางวิชาการ ที่ต้องใช้ภาษาและรูปแบบการเขียนเชิงวิชาการอย่างเคร่งครัด

*ข้อเสนอแนะ

ก. การทบทวนวรรณกรรม นักวิจัยต้องให้ความสำคัญกับองค์ความรู้เดิม เป็นพื้นฐานในการกำหนดกระบวนการวิจัยและเครื่องมือ นักวิจัยควรสร้างความคุ้นเคยและพัฒนาทักษะ

การสืบค้นอย่างหลากหลาย มีการ “บริโภคร” งานวิจัยอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลต่อการกำหนดกระบวนการวิจัยและพัฒนาการเขียนรายงานได้อย่างดี นักวิจัยมีความจำเป็นต้องจัดสรรเวลาเพื่อทำงานวิจัย อาจมีความจำเป็นต้องลดภาระงานด้านการบริหาร หรือการสนับสนุนการจัดการศึกษา หรือหาความเหมาะสมในการจัดสัดส่วนการปฏิบัติงาน เท่ากับว่า อาจารย์อาจต้องมีการตัดสินใจว่าแนวทางอาชีพว่าจะมุ่งเน้นในแนวทางการบริหาร การสนับสนุนการศึกษา การสอน หรือ การวิจัย โดยธรรมชาติต้องยอมรับว่าจะมุ่งเน้นครบทุกด้านคงเป็นไปได้ ในกรณีนี้ได้รับทราบข้อมูลจากผู้บริหารท่านหนึ่งว่า เมื่อมีการมอบหมายงานด้านอื่นให้อาจารย์ มีการแจ้งว่าติดกิจกรรมการวิจัยไม่สามารถรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายเพิ่มได้ ข้อเท็จจริงเรื่องนี้ไม่ได้มีหลักฐานยืนยัน แต่โดยสรุป คือตัวนักวิจัยเองต้องมีความเที่ยงตรงในแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ ดำเนินการโดยมีความรับผิดชอบต่ออย่างโปร่งใส และรักษาคุณภาพของงานทุกด้านที่รับผิดชอบ หากเกินความสามารถต้องจำกัดขอบเขตของงานอย่างชัดเจน

ข. การเขียนรายงาน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเขียนรายงานมี 2 ประเด็น คือ (1) รายงานและบทความ และ (2) ภาษาการเขียน ดังนี้

(1) การทำวิจัยในโครงการ ABC นี้ มีข้อกำหนดให้นักวิจัยส่งบทความเพียงประมาณ 6 - 8 หน้า ข้อกำหนดนี้อาจทำให้นักวิจัยเข้าใจว่าการส่งรายงานการวิจัยทั้งหมดต่อ สกว. คือ การเขียนรายงาน 6 - 8 หน้า ดังกล่าว “ไม่มีความจำเป็นต้องเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์” ไม่จำเป็นต้องมี บทที่ 1 ถึงบทที่ 5 ในความเป็นจริง ควรทำความเข้าใจกับนักวิจัยว่าบทความ คือ การสรุปผลการวิจัยเพื่อการเผยแพร่ ซึ่งอาจเขียนบทความได้หลายแง่มุม หลายบทความ หลายรูปแบบ แล้วแต่ช่องทางการเผยแพร่ เช่น อาจเป็นการตีพิมพ์ในสารสาร การเขียนหนังสือ การนำเสนอในที่ประชุมทางวิชาการระดับต่างๆ ซึ่งรูปแบบการนำเสนอจะแตกต่างกัน แต่อยู่บนพื้นฐานของงานวิจัยที่ต้องมีรายงานฉบับสมบูรณ์อยู่ก่อนแล้ว สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เนื่องจากได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยส่วนหนึ่ง ผู้จัดการงานวิจัยได้ขอให้นักวิจัยจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ส่งด้วย

(2) การเขียนรายงาน การเขียนรายงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานวิจัยมีความจำเป็นต้องใช้ภาษาเขียนที่เป็นทางการส่วนใหญ่ ยกเว้นการนำเสนอในบางโอกาสเท่านั้นที่สามารถใช้ภาษาทั่วไปเพื่อความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ นักวิจัยมีความจำเป็นต้องเขียนโดยใช้ภาษาของตนเอง ไม่คัดลอกข้อความจากเอกสารอื่น ควรแปลความอย่างใกล้เคียง (Paraphrase) ยกเว้น เป็นการอ้างข้อความ (Quotation) ซึ่งต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วนชัดเจน

ค. แนวทางการวิจัย การทำวิจัยควรกำหนดแนวทางและขอบเขตที่แน่นอนของนักวิจัย คือ มีการวางแผนการทำวิจัยในประเด็นที่นักวิจัยมีความเชี่ยวชาญไว้ล่วงหน้า มีการสืบค้นข้อมูลอย่างกว้างขวาง เขียนเป็นเค้าโครงไว้ล่วงหน้า มีการวางแผนการทำวิจัยระยะยาวของตนเอง และยื่นขอรับทุนจากแหล่งที่สอดคล้อง ไม่ควรรอให้มีการประกาศสนับสนุนทุนแล้วจึงมาเขียนเค้าโครงเพียงเพื่อเสนอขอรับทุนตามเกณฑ์ของหน่วยงานที่ให้ทุน ซึ่งจะทำให้คุณภาพของโครงการวิจัยไม่สมบูรณ์ นักวิจัยควรเตรียมโครงการวิจัยไว้อย่างสม่ำเสมอ ตามแนวทางที่มีความถนัด มีความเชี่ยวชาญ และมีเครือข่ายในการรวบรวมข้อมูล มีการประสานงานเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การสร้างคุณค่าโดดเด่นของผลงานวิจัยของนักวิจัยเองในระยะยาว

(3) การรวบรวมข้อมูล เนื่องจากมีการสื่อสารจากผู้จัดการงานวิจัยสู่กลุ่มนักวิจัยว่า การวิจัยชุดโครงการนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยจึงเน้นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์บุคคลและการสัมภาษณ์กลุ่ม นักวิจัยมุ่งการรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มประชาชน หรือ

การสำรวจความคิดเห็นและรายงานกิจกรรมกลุ่มของประชาชน แต่ไม่ได้ทำบทบาทของการมีส่วนร่วม ที่จะนำเสนอองค์ความรู้เดิมที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม สาเหตุจากประเด็นที่กล่าวมาแล้ว คือ ไม่ได้ทบทวนองค์ความรู้อย่างกว้างขวางครอบคลุม ซึ่งในฐานะนักวิชาการที่ประชาชนในพื้นที่มีความคาดหวังว่าจะเป็นแหล่งความรู้สมัยใหม่ หรือเป็นผู้ที่สามารถแนะนำทางเลือกที่ดีกว่า ควรมีข้อมูลหลากหลายนำเสนออย่างชัดเจน

ทั้งนี้เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปชัดเจนว่าประชาชนจะทำหน้าที่ตัดสินใจทางเลือกของตนเอง แต่นักวิชาการมีความจำเป็นต้องนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางก่อนอย่างกว้างขวางก่อน เพื่อให้ประชาชนมีการเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียทุกด้าน แล้วจึงเลือกทางที่พึงพอใจกับทั้งกระบวนการ และผลลัพธ์ที่คาดหวัง แต่เนื่องจากนักวิจัยไม่ได้มีการสรุปองค์ความรู้ก่อนการวิจัย การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมจะเป็นการเสนอความเห็นส่วนตัวที่มาจากฐานความรู้เดิมของผู้วิจัยเท่านั้น และจะส่งผลให้นักวิจัยขาดความมั่นใจในการมีส่วนร่วมด้วย นอกจากนี้การสรุปผลเพื่อเปรียบเทียบองค์ความรู้เดิมในการวิเคราะห์ข้อมูลจะไม่สามารถยืนยันความถูกต้องได้

*ข้อเสนอแนะ นักวิจัยต้องติดตามข้อมูลข่าวสารและทบทวนวรรณกรรมอย่างต่อเนื่องในขอบเขตการวิจัยที่สนใจ มีข้อมูลมีความรู้อย่างถ่องแท้ จนถือได้ว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ จะทำให้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่และเกิดประโยชน์กับประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง การทำวิจัยเพียงเพื่อ บรรลุข้อกำหนดภาระงานเป็นเป้าหมายที่ไม่มีคุณค่า เพราะนักวิจัยจะขาดแรงจูงใจ ขาดความมุ่งมั่น และขาดการพัฒนาความพร้อม

3.3 การจัดการหลังเสร็จสิ้นการวิจัย

การจัดการหลังเสร็จสิ้นการวิจัย นำเสนอ 2 ขั้นตอนย่อย คือ การเผยแพร่งานวิจัย และการดำเนินงานวิจัยสืบเนื่อง

(1) การเผยแพร่งานวิจัย หลังจากที่ได้เขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้ว จำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้เผยแพร่งานวิจัยในรูปแบบต่างๆ ในปัจจุบันมีการอำนวยความสะดวกในการเผยแพร่ผลงานวิจัยมากขึ้น เช่น การจัดประชุมทางวิชาการระดับในประเทศและต่างประเทศ การตีพิมพ์บทความในวารสารในประเทศและต่างประเทศ การสนับสนุนให้เขียนบทความของ สกว. โดยมีวารสารทางวิชาการรองรับการตีพิมพ์ เป็นแนวทางที่ดีและมีประโยชน์กับนักวิจัยในโครงการนี้อย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังมีวารสารของสถาบันการศึกษาในประเทศไทยที่เปิดโอกาสให้มีการยื่นเสนอบทความเพื่อการพิจารณาด้วย

ในขั้นนี้ ผู้จัดการงานวิจัยได้ขอให้ให้นักวิจัยจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์มอบให้หอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และห้องสมุดของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และนอกจากนี้ยังส่งบทความให้กับ สกว. แล้ว ผู้จัดการงานวิจัยได้สนับสนุนให้นักวิจัยส่งบทความไปยังแหล่งวารสารต่างๆ ในประเทศ คือ วารสารทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เช่น วารสารวิชาการ พระจอมเกล้าพระนครเหนือ วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี วารสารของ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ซึ่งมี 3 ฉบับ) วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ฯลฯ ซึ่งเปิดรับบทความจากทั่วโลก

นอกจากนี้ผู้จัดการงานวิจัยแนะนำให้นักวิจัยเขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเพื่อส่งร่วมการประชุมทางวิชาการนานาชาติซึ่งผู้จัดการงานวิจัยได้รับการตอบรับให้ร่วมการนำเสนอผลงานวิจัยเรื่องหนึ่งแล้ว ดังนั้นจะเกิดความสะดวกในการประสานงานและช่วยเหลือการเดินทาง เนื่องจากการประชุมทางวิชาการนี้มีเป้าหมายที่มากกว่าการนำเสนอผลงานวิจัยเพียงระยะเวลา 10 หรือ 15 นาที คือ มุ่งให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิจัยนานาชาติ รวมทั้งนักวิจัยที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาทางการ มีการศึกษาดูงานในพื้นที่ต่างประเทศโดยมีค่าใช้จ่ายไม่สูง โครงการนี้จัดโดยวารสารนานาชาติด้านศิลปะและวิทยาศาสตร์ (International Journal of Arts And Science-IJAS) รับผลงานวิจัยทุกสาขา และจัดแยกกลุ่มนำเสนอตามสาขาผลงานต่างๆ กำหนดจัดครั้งนี้ ณ ประเทศเยอรมนี เป็นเวลา 6 วัน ค่าลงทะเบียน 340 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ค่าเดินทางประมาณ 1 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และค่าที่พักประมาณคืนละ 80 ยูโรดอลลาร์ รวมค่าใช้จ่ายประมาณ 80,000 บาท ซึ่งอยู่ในงบการสนับสนุนการเดินทางไปนำเสนอผลงานวิชาการในต่างประเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมที่สนับสนุน 100,000 บาท ต่อปีงบประมาณ ต่ออาจารย์ 1 ท่าน ช่องทางติดต่อโครงการนำเสนอผลงานครั้งนี้ คือ <http://www.internationaljournal.org/germany.html> และสามารถส่งบทความเป็นภาษาไทยเพื่อแปลและตรวจสอบบทความภาษาอังกฤษได้ที่ <https://editavenue.com> ในอัตราค่าแปลหน้าละ 3 - 8 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา การนำเสนอใช้ power point ให้เวลานำเสนอ 15 นาที ซึ่งควรนำเสนอเพียงไม่เกิน 10 นาที หรือ ใช้ power point เพียง 10 slide ซึ่งนักวิจัยจำนวนหนึ่งอ่านตามข้อความในสไลด์ ดังนั้น ตามขั้นตอนดังกล่าวนี้มีความเป็นไปได้สูงที่นักวิจัยในโครงการนี้สามารถเข้าร่วมการประชุมได้

ข้อคิดเห็นของผู้จัดการงานวิจัย

การเขียนบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้องใช้ทักษะการเขียนทางวิชาการ ซึ่งนักวิจัยโดยทั่วไปจำนวนมากไม่ได้ให้ความสำคัญ สังเกตได้ว่าในหลักสูตรการเรียนที่มีการทำวิทยานิพนธ์เป็นหลักจะมีรายวิชาบังคับให้เรียนวิชาการเขียนเชิงวิชาการ เพราะเป็นทักษะที่มีลักษณะเฉพาะ ต้องฝึกฝนตามสมควร มีวิธีการเขียนที่น่ามีการพัฒนาเพิ่มเติม 3 ประเด็น คือ

ก. การเรียบเรียง ในการเขียนรายงานการวิจัยหรือบทความทางวิชาการนอกจากจะมุ่งนำเสนอผลงานวิจัยอย่างชัดเจนแล้วควรเพิ่มรูปแบบการเขียนที่น่าสนใจต่างๆ ด้วย ตัวอย่างการเขียนที่กล่าวเป็นรูปแบบเหมือนกันทุกตอนของการทบทวนวรรณกรรม เช่น

“ วิเชียร นุ่มแก้ว (2543) กล่าวว่า.....

นันทภัทร์ เรียนดี (2544) สรุปผลการวิจัยว่า.....

สมแก้ว ภักดี (2548) ให้คำจำกัดความว่า..... ฯลฯ ...”

การนำเสนอในรูปแบบลักษณะนี้ แสดงถึงการ “เรียง” ข้อมูลข่าวสาร ไม่ใช่ การเรียบเรียง ไม่ใช่การเขียนเชิงวิชาการ ไม่ก่อให้เกิดการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ เพื่อนำไปใช้ต่อ ควรมีการร้อยเรียงข้อมูลและองค์ความรู้อย่างมีจุดมุ่งหมาย และมีการอ้างอิงที่สอดคล้องกับข้อความ เช่น

“ ในแง่ของการมีส่วนร่วมของเกษตรกร มีงานวิจัยจำนวนมากสรุปผลการวิจัยคล้ายคลึงกันว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในมีส่วนร่วมในการ..... (วิเชียร นุ่มแก้ว 2543, นันทภัทร์ เรียนดี 2544, สมแก้ว ภักดี 2548) แต่มีงานวิจัยบางเรื่องแสดงผลสรุปว่า เกษตรกรมีความไม่พึงพอใจต่อการ

มีส่วนร่วมในด้าน (คณิสญ มีศักดิ์ 2546) ...อุปสรรคในการมีส่วนร่วมเกิดจาก (นามปี)....มีผู้เสนอแนะแนวทางเพิ่มระดับของความร่วมมือไว้หลายแนวทาง เช่น โดยการ(นาม ปี) และโดยการ (นาม ปี)"

ข. ระบบการอ้างอิง การใช้ระบบการอ้างอิงของนักวิจัยยังไม่เป็นรูปแบบเดียวกัน เช่น ระบบ นามปีหน้า หรือระบบตัวเลข หรือ ไม่มีการอ้างอิงในเนื้อหา แต่มีรายการเอกสารอ้างอิง ซึ่งไม่สามารถเชื่อมโยงได้ว่าได้นำข้อมูลเรื่องใดมาจากแหล่งใด เป็นที่น่าเชื่อถือหรือไม่

ค. ระบบย่อหน้าและหัวข้อ นักวิจัยไม่ได้จัดระบบหัวข้อที่เป็นรูปแบบเดียวกัน สาเหตุหนึ่งมาจากการที่นักวิจัยจำนวนมากมองว่าเป็นเรื่องไม่มีความสำคัญ ไม่จำเป็นต้องจัดหัวข้อให้เป็นรูปแบบเดียวกัน สาเหตุอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการคัดลอกข้อความมาจากเอกสารอื่นและยึดหัวข้อตามเอกสารเดิม ทำให้มีความแตกต่างของระบบหัวข้อในเนื้อหาบทความหรือรายงานวิจัย

***ข้อเสนอแนะ** นักวิจัยสามารถพัฒนาทักษะการเขียนเชิงวิชาการได้โดยเริ่มจากการอ่านผลงานทางวิชาการต่างๆ มาก่อนจำนวนมาก เพื่อซึมซับวิธีการเขียน วิธีการอ้างอิง ส่วนการเขียนบทความส่งวารสาร ถึงแม้จะไม่ได้รับการตอบรับแต่จะได้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงการวิจัยและการเขียน และได้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อกำหนดการเขียน เช่น การจัดย่อหน้า การจัดระบบหัวข้อ การอ้างอิง ทั้งนี้วารสารและการนำเสนอในการประชุมส่วนมากจะกำหนดรายละเอียดการจัดรูปแบบหน้าเอกสารอย่างเคร่งครัดมาก

(2) การวิจัยสืบเนื่อง นักวิจัยมีความจำเป็นจะต้องเลือกขอบเขตการวิจัยที่มีความถนัดและมีความเชี่ยวชาญ และมีความจำเป็นจะต้องดำเนินการวิจัยต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงเพื่อบรรลุเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงาน การวิจัยเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ใช้ในการสอน ดังนั้นการวิจัยจึงเป็นการปรับความรู้ของผู้สอนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสาขาวิชาที่ทำการสอน และสามารถเตรียมความรู้ ทักษะของนักศึกษาให้สอดคล้องกับความจำเป็น ดังนั้น การวิจัยจึงเป็นข้อกำหนดอย่างหนึ่งของการขอผลงานวิชาการ การวิจัยนอกเหนือจากสาขาที่สอน นอกจากจะขาดความเชี่ยวชาญแล้ว ยังส่งผลให้เกิดผลเสียต่อผู้นำผลการวิจัยไปอ้างอิง และผู้วิจัยเองไม่สามารถนำผลวิจัยไปขอตำแหน่งวิชาการได้

ข้อคิดเห็นของผู้จัดการงานวิจัย การเลือกหัวข้อวิจัยและขอบเขตการวิจัยควรอยู่ในสาขาวิชาที่ทำการสอน ไม่ควรเลือกหัวข้อตามแหล่งทุน เพื่อให้ได้รับทุนวิจัยเพียงอย่างเดียว

***ข้อเสนอแนะ**

ควรมีการเตรียมเค้าโครงตามประเด็นที่สอดคล้องกับสาขาวิชาที่ศึกษามา และสาขาวิชาที่ทำการสอนไว้ล่วงหน้า มีการสืบค้นข้อมูลอย่างกว้างขวางอย่างสืบเนื่อง ปรับปรุงเค้าโครงให้ทันสมัยกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เมื่อมีแหล่งทุนจึงนำเสนอเพื่อพิจารณา หรือเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำงบประมาณล่วงหน้า หรือร่วมเสนองบประมาณเพื่อทำการวิจัยร่วมกับหน่วยงานนั้นๆ

(3) ผลกระทบจากการวิจัย ผลกระทบที่เห็นได้ชัดจากการดำเนินชุดโครงการวิจัยครั้งนี้คือ ในทุกโครงการวิจัย จะมีขั้นตอนของการจัดเวทีระดมความคิด หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นตอนนี้ส่งผลให้นักวิจัย นักศึกษา และประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสรวมกลุ่มเรียนรู้การทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการพึ่งพาตนเองในระยะยาว อย่างไรก็ตามนักวิจัยมีความจำเป็นจะต้องดำเนินการสืบเนื่องต่อไปตามขอบเขตที่มีความถนัดและความเชี่ยวชาญ เป็นการสร้าง

ความสัมพันธ์ระยะยาว ซึ่งหากสามารถผูกพันติดตามแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจนได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกของกลุ่มในพื้นที่ จะถือว่าเป็นความสำเร็จยิ่งใหญ่ของนักวิจัย และในทางอ้อมจะส่งผลให้มีการปรับความรู้ของผู้สอนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสาขาวิชาที่ทำการสอน และสามารถเตรียมความรู้ ทักษะของนักศึกษาให้สอดคล้องกับความจำเป็นในสังคม ดังกล่าวแล้ว

อนึ่ง จากข้อเสนอแนะของการวิจัยทุกโครงการ หากนักวิจัยสามารถติดตามและร่วมดำเนินการตามข้อเสนอแนะแบบมีส่วนร่วมต่อไปได้จะถือเป็นความก้าวหน้าทางการวิจัยอย่างยิ่ง ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดหัวข้อวิจัยต่อเนื่องไปจนเป็นความร่วมมือที่ยั่งยืนระหว่างภาคนักวิชาการและประชาชนในพื้นที่

ข้อคิดเห็นของผู้จัดการงานวิจัย นักวิจัยควรศึกษาหาหัวข้อการวิจัยต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลกระทบในระยะยาว กลุ่มการวิจัยนี้ไม่ควรแยกสลายไป แต่ควรแสวงหาสมาชิกเพิ่มขึ้น มีหัวข้อการวิจัยที่ตอบโจทย์ปัญหาสังคมในพื้นที่ได้ทุกมิติ

สรุปผลการดำเนินโครงการวิจัย

การดำเนินโครงการวิจัยชุด การพัฒนาพื้นที่ตำบลลำพญา นี้ ดำเนินการสำเร็จตามเป้าหมาย คือ นักวิจัยสามารถดำเนินการให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง ประชาชน นักศึกษา นักวิจัยและผู้นำชุมชน เริ่มจากการคัดเลือกพื้นที่ การกำหนดหัวข้อการวิจัย การประสานงานในการรวบรวมข้อมูล จนสามารถสรุปผลการร่วมคิดร่วมทำออกมาเป็นแนวทางที่ชัดเจนนำไปปฏิบัติในพื้นที่ได้ อย่างไรก็ตามในขั้นตอนการดำเนินงานก่อนการวิจัยพบว่า นักวิจัยมีเวลาให้กับการวิจัยน้อย มีการทบทวนวรรณกรรมน้อย และการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามกรอบเวลาที่วางแผนไว้ การกำหนดกระบวนการวิจัยและการสร้างเครื่องมือขาดความเชื่อมโยงไปยังองค์ความรู้เดิม นักวิจัยยังมีความจำเป็นในการพัฒนาทักษะในการสืบค้นและการเขียนเชิงวิชาการ และมีความจำเป็นในการกำหนดขอบเขตความเชี่ยวชาญทางการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มคุณภาพงานวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จากประสบการณ์การจัดการโครงการนี้ สรุปได้ว่ามีแนวทางที่น่าจะมีประสิทธิภาพในการเพิ่มคุณภาพงานวิจัย 2 ส่วน คือ (1) ในส่วนของมหาวิทยาลัย ควรมีการกำหนดภาระงานสอน งานวิจัย งานบริหารและงานสนับสนุน การสอนอย่างชัดเจน มีระบบผลตอบแทนที่โปร่งใสสำหรับภาระงานด้านต่างๆ และมหาวิทยาลัยควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่สนับสนุนการศึกษามากขึ้นตามสัดส่วนนักศึกษาโดยเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป (2) ในส่วนของนักวิจัย ควรพัฒนาทักษะการสืบค้น การเขียนเชิงวิชาการ และกำหนดขอบเขตและแนวทางการวิจัยตามความถนัดและความเชี่ยวชาญของตนเองในระยะยาวเพื่อประโยชน์ของผู้นำผลการวิจัยไปใช้

โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่”

ผศ.ดร.ชวิต จิตวิจารณ์

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Email : chawitt@hotmail.com

ข้อมูลโครงการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้กำหนดวิสัยทัศน์เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่น ที่มุ่งการสร้างองค์ความรู้สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เน้นความเป็นเลิศด้านวิชาการ วิชาชีพครู ภาษา ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดพันธกิจในการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น การบริการวิชาการและวิชาชีพที่ตอบสนองต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สังคม และประเทศชาติโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนเชิดชูอนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนางานวิจัยในระยะที่ผ่านมาเป็นการดำเนินการโดยใช้งบประมาณแผ่นดิน เงินกองทุนวิจัยของมหาวิทยาลัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และแหล่งทุนอื่น ๆ เพื่อพัฒนางานวิจัยและนักวิจัยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ และยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยด้านการวิจัยที่มุ่งเน้นงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และใช้งานวิจัยในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีสถาบันวิจัยและพัฒนาเป็นหน่วยงานกลางในการส่งเสริมสนับสนุนและบริหารจัดการงานวิจัย ให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์การวิจัยของมหาวิทยาลัยคือ “มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีงานวิจัยที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมจากท้องถิ่นสู่สากลอย่างสมดุลและยั่งยืน” ซึ่งมหาวิทยาลัยได้กำหนดพื้นที่ความร่วมมือทางวิชาการเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามนโยบายที่สำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำนวน 9 แห่ง โดยมีจุดเน้นการพัฒนาที่สำคัญคือพื้นที่ตำบลสะลงงและตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตสะลงง-ชี้เหล็ก พื้นที่ (area based) ตามนัยการพัฒนาเชิงพื้นที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่จึงหมายถึงพื้นที่ในระดับตำบล ในขณะที่ความร่วมมือ (collaboration) เป็นความร่วมมือของอาจารย์ นักศึกษา ในการทำวิจัยร่วมกับชุมชน ชุดโครงการกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นการวิจัยเชิงพื้นที่ร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโท (ABC-PUS/MAG) ในพื้นที่บริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์

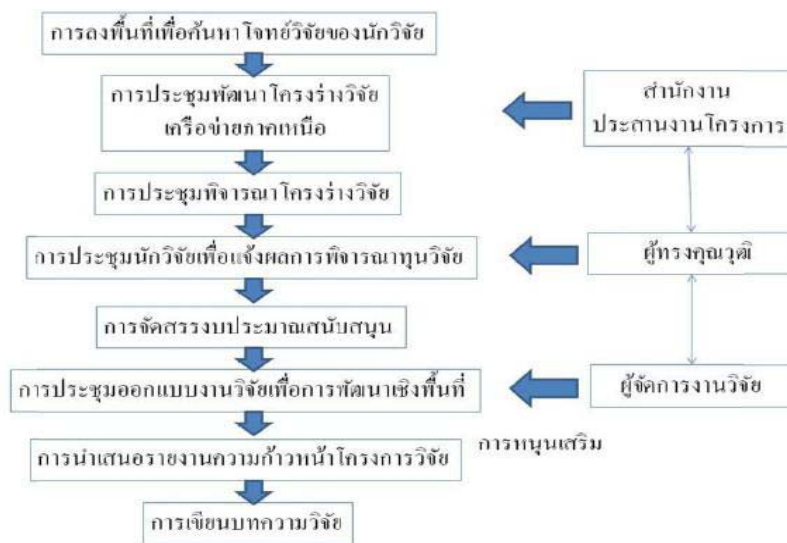
เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัยโครงการวิจัยชุดโครงการกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนตำบล ชี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

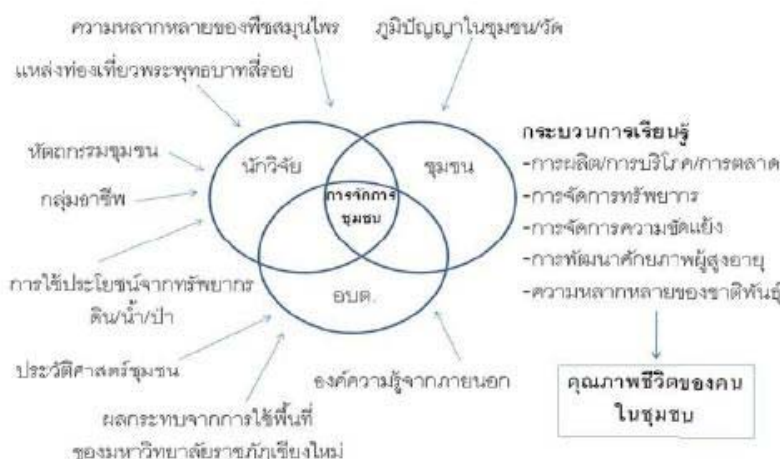
รายงานบริหารจัดการงานวิจัยและผลการดำเนินงาน

การบริหารจัดการงานวิจัย โครงการวิจัยชุดโครงการกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนตำบล ชี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดการงานวิจัยตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ด้วยการการแสวงหานักวิจัยที่เป็นอาจารย์ นักศึกษา และชาวบ้าน การพัฒนาโจทย์วิจัย การออกแบบการวิจัย การเขียนโครงร่างวิจัย การสนับสนุนทุนวิจัย การสนับสนุนในการลงพื้นที่ มีการหนุนเสริมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในการรายงานความก้าวหน้างานวิจัย และการเขียนบทความวิจัย ดังภาพ 1

ภาพ 1 การบริหารจัดการงานวิจัย

ผลการดำเนินการพัฒนาโครงร่างการวิจัย จากการลงพื้นที่วิจัยร่วมกับนักวิจัย นักศึกษา และชุมชน สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังภาพ

ภาพ 2 กรอบแนวคิดในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนตำบลชี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิดในภาพ 2 เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนตำบลซีเหล็ก ที่นำไปสู่การพัฒนาโครงร่างวิจัย จำนวน 8 โครงการ และได้รับการพิจารณาอนุมัติจำนวน 6 โครงการ ประกอบด้วย

โครงการวิจัยระดับปริญญาโท จำนวน 4 โครงการ และโครงการวิจัยระดับปริญญาตรี 2 โครงการ ดังนี้

ประเด็นการส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ในชุมชน

- การจัดการความรู้ด้านการตลาดแบบมีส่วนร่วม กลุ่มธุรกิจชุมชนผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก บ้านช้างตำบลซีเหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดย อาจารย์ศุภฤกษ์ ชาราพิทักษ์วงศ์ และคณะ

- การพัฒนาคุณภาพถั่วเน่าแผ่นของตำบลซีเหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดย อาจารย์ ดร.วัชร หาญเมืองใจ และคณะ

ประเด็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- การบำบัดและใช้ประโยชน์จากน้ำเสียจากการผลิตขนมจีนในพื้นที่ ตำบลซีเหล็กโดยวิธีการชีววิธีและบ่อชีวประดิษฐ์ โดย อาจารย์ ดร.ทัตพร คุณประดิษฐ์ และคณะ

- การมีส่วนร่วมของสตรีในการจัดการปัญหาความขัดแย้งการใช้พื้นที่ชุมชนตำบลซีเหล็กกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดย อาจารย์จตุพร เสถียรคง และคณะ

ประเด็นการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุในชุมชน

- การพัฒนาศักยภาพสตรีวัยทองในการออกกำลังกาย และการบริโภคอาหารเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ในตำบลซีเหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดย อาจารย์ ดร.จิตติมา กัตติญญ และคณะ

ประเด็นบทบาทของวัดและองค์กรทางศาสนาต่อการพัฒนาชุมชน

- การขัดเกลาทางสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในชุมชนตำบลซีเหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดย อาจารย์สัญญา สะสอง และคณะ

สรุปผลการดำเนินงาน

การบริหารจัดการต้นน้ำ

การพัฒนาโจทย์วิจัยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลตำบลซีเหล็กในการจัดเวทีเสวนา ให้คณะนักวิจัยได้มีโอกาสได้เรียนรู้โจทย์การวิจัยจากชุมชน ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ ทำให้ค้นพบโจทย์การวิจัยใน 4 ประเด็นคือ ประเด็นการส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ในชุมชน ประเด็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเด็นการพัฒนาคุณภาพของผู้สูงอายุในชุมชน และประเด็นบทบาทของวัดและองค์กรทางศาสนาต่อการพัฒนาชุมชนที่เกิดจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การรวมกลุ่มอาชีพและหัตถกรรม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตสะเล้ง-ซีเหล็ก ปัญหาน้ำเสียจากการผลิตขนมจีนในชุมชนบ้านน้ำริน ซึ่งเป็นแหล่งผลิตขนมจีนแหล่งใหญ่ที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่

บทบาทของผู้จัดการงานวิจัยได้เป็นผู้ประสานงานในการลงพื้นที่ของนักวิจัย การจัดเวทีพัฒนาโครงร่างวิจัยระหว่างเครือข่ายภาคเหนือร่วมกันสำนักงานประสานงานโครงการ ฌมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ การประชุมนักวิจัยเพื่อเขียนและพัฒนาโครงร่างวิจัยเสนอคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การมีส่วนร่วมในการพิจารณาโครงการวิจัยร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ การนำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมาชี้แจงนักวิจัยเพื่อปรับปรุงโครงการวิจัยตามข้อเสนอแนะ หลังจากโครงการวิจัยได้รับการอนุมัติแล้ว ผู้จัดการงานวิจัยได้ประสานงานกับสถาบันวิจัยและพัฒนาในการเสนอขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยเพิ่มเติมตามข้อตกลงและเงื่อนไขของสำนักงานประสานงานโครงการ

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

การหนุนเสริมของผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดการต้นน้ำ ผู้จัดการงานวิจัยและนักวิจัยได้รับข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงร่างวิจัย การพิจารณาโครงการวิจัย ซึ่งหลังจากโครงการวิจัยได้รับการพิจารณาอนุมัติแล้ว ได้จัดเวทีเครือข่ายภาคเหนือตอนบนในการประชุมปฏิบัติการออกแบบการวิจัยเชิงพื้นที่ โดยผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย ศาสตราจารย์ ดร.อารีย์ วิบูลย์พงศ์ ศาสตราจารย์ ดร.สายสมร ล้ายอง รองศาสตราจารย์ ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชริน ดำรงกิตติกุล ได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้จัดเวทีเปิดตัวโครงการวิจัยเชิงพื้นที่ร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโท (ABC-PUS/MAG) ในพื้นที่ตำบลขี้เหล็กและตำบลสะเลงพร้อมกัน เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2552 ณ หอประชุมศรีมงคลมีโชติ วิทยาเขตสะเลงขี้เหล็ก โดยมีท่านอธิการบดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรืองเดช วงศ์หล้า เป็นประธานในพิธีเปิด ร่วมกับนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลขี้เหล็ก และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะเลง

การบริหารจัดการกลางน้ำ

นักวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อดำเนินการวิจัยพบว่า การสร้างความสัมพันธ์ของนักวิจัยกับชุมชนในระยะแรกยังไม่ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย นักวิจัยได้ใช้ความพยายามในการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ด้วยการลงพื้นที่เป็นประจำ ค้นหาบุคคลที่เป็นแกนนำและสามารถเป็นตัวเชื่อมและประสานงานหลักในชุมชน จนทำให้เกิดความไว้วางใจ กระบวนการสร้างความเชื่อมั่นต่อชุมชนนี้ต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัวทั้งนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมายด้วยการลงพื้นที่หลายครั้ง มีความยืดหยุ่นในระเบียบวิธีวิจัย และต้องใช้วิธีวิทยาที่หลากหลายในการเข้าถึงชุมชน

ผู้จัดการงานวิจัย ได้ดำเนินการติดตามผลการลงพื้นที่ของนักวิจัยเป็นระยะ ด้วยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมนักวิจัย โดยอาศัยกลไกของสถาบันวิจัยและพัฒนา และมีบทบาทที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาจากการทำวิจัย การให้กำลังใจ ประสานงานกับผู้นำชุมชน และขอรับการหนุนเสริมจากผู้ทรงคุณวุฒิในการแก้ไขปัญหาทางวิชาการให้กับนักวิจัย จัดเวทีรายงานความก้าวหน้าของนักวิจัยภายในมหาวิทยาลัย มีส่วนร่วมกับเครือข่ายภาคเหนือตอนบนในการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าในระดับภาค ร่วมกับผู้จัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

การหนุนเสริมของผู้ทรงคุณวุฒิ ศาสตราจารย์ ดร.อารีย์ วิบูลย์พงศ์ ศาสตราจารย์ ดร.สายสมร ล้ายอง รองศาสตราจารย์ ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชริน ดำรงกิตติกุล ได้ให้ข้อเสนอแนะนักวิจัยตามกลุ่มสาขาในการรายงานความก้าวหน้าในระดับภาค ภาคเหนือตอนบน ทำให้นักวิจัยสามารถปรับปรุงกระบวนการวิจัยให้ตรงประเด็น เพื่อให้สามารถนำผลวิจัยไปใช้ในการเขียนบทความได้

การบริหารจัดการปลายน้ำ

นักวิจัยได้คืนความรู้สู่ชุมชนสรุปผลการวิจัยตามประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ในชุมชน

ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์ ได้ศึกษา “การจัดการความรู้ด้านการตลาดแบบมีส่วนร่วม กลุ่มธุรกิจชุมชนผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกบ้านช่างตำบลขี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ “ พบว่ากลุ่มธุรกิจชุมชนผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกบ้านช่าง ซึ่งพบว่าเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมที่มีศักยภาพในด้านการผลิตที่แต่ละกลุ่มมีจุดเด่นในการผลิตสินค้าของตนเอง แต่ขาด

ศักยภาพในการส่งสินค้าออกไปขายนอกชุมชน โดยการจัดฝึกอบรมให้แก่สมาชิกกลุ่มธุรกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก ที่สนใจใน 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการกลุ่มและด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อผลิตสินค้าให้ตรงความต้องการของผู้ซื้อนำไปทดสอบตลาดที่กลุ่มยังไม่เคยนำผลิตภัณฑ์ไปนำเสนอ คือแหล่งจำหน่ายในห้างสรรพสินค้า

วัชร หาญเมืองใจ ได้ศึกษา “การพัฒนาคุณภาพถั่วเน่าแผ่นของตำบลขี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ชาวบ้านใช้วิธีการหมักถั่วเน่าโดยวิธีธรรมชาติโดยปล่อยให้เชื้อขึ้นเองตามธรรมชาติ ถั่วเน่าที่ผ่านกระบวนการหมักแล้ว 3 วัน (เป็นเมล็ด) และถั่วเน่าในรูปของถั่วเน่าแผ่นที่ผ่านการหมักนาน 2 และ 3 วัน ทำการแยกเชื้อจุลินทรีย์เพื่อให้ได้เชื้อบริสุทธิ์ พบว่าถั่วเน่าผ่านกระบวนการหมักนาน 2 วัน (บดละเอียด) สามารถแยกได้ 3 ไอโซเลต ส่วนถั่วเน่าผ่านกระบวนการหมักนาน 3 วัน (บดละเอียด) สามารถแยกเชื้อได้ 4 ไอโซเลต ถั่วเน่าที่ผ่านกระบวนการหมักนาน 3 วัน (เป็นเมล็ด) สามารถแยกเชื้อได้ 5 ไอโซเลต ถั่วเน่าที่ผ่านการหมักนาน 2 วัน (แผ่น) สามารถแยกเชื้อได้ 3 ไอโซเลต และถั่วเน่าที่ผ่านการหมักนาน 3 วัน (แผ่น) สามารถแยกเชื้อได้ 4 ไอโซเลต

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทศพร คุณประดิษฐ์ ได้ศึกษา “การบำบัดและใช้ประโยชน์จากน้ำเสียจากการผลิตขนมจีนในพื้นที่ ตำบลขี้เหล็กโดยวิธีการชีววิธีและบ่อชีวประดิษฐ์” พบว่าการบำบัดน้ำเสียและการใช้ประโยชน์จากน้ำเสียจากการผลิตขนมจีนในพื้นที่ตำบลขี้เหล็กโดยวิธีการชีววิธีและบ่อชีวประดิษฐ์ โดยทำการศึกษาอัตราส่วนที่เหมาะสมในการเลี้ยงสาหร่าย 4 ชนิด ได้แก่ *Spilulina* sp., *Chlorella* sp., *Botryococcus* sp. และ *Nostochopsis* sp. พบว่าชุดทดลองเพาะเลี้ยง *Spilulina* sp. และ *Chlorella* sp. มีการเจริญดีที่สุดที่อัตราส่วนการเจือจาง 3 : 7 และ 2 : 8 ตามลำดับ ส่วนสาหร่ายชนิดที่เหลือไม่พบการเจริญอย่างมีนัยสำคัญ

จตุพร เสถียรคง ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของสตรีในการจัดการปัญหาความขัดแย้งการใช้พื้นที่ชุมชนตำบลขี้เหล็กกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่” พบว่า ชุมชนได้ใช้ทรัพยากรในเขตพื้นที่ป่าชุมชนตำบลขี้เหล็กได้อย่างอิสระ การก่อตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตสะลอง – ขี้เหล็ก ทำให้การใช้ทรัพยากรจากป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่าชุมชนตำบลขี้เหล็กไม่ได้รับความสะดวก ซึ่งสตรีในพื้นที่ตำบลขี้เหล็กได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขโดยมีบทบาทสำคัญในการประสานงานและระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัยในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมและจัดหาอาชีพเสริมอื่นนอกจากการหาของป่า ในบางครอบครัวสตรียังเป็นผู้นำในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งและเป็นที่ปรึกษาในครอบครัวถึงการการจัดการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น

การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุในชุมชน

จิตติมา กตัญญู ได้ศึกษา “การพัฒนาศักยภาพสตรีวัยทองในการออกกำลังกาย และการบริโภคอาหารเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ในตำบลขี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า โปรแกรมสุขศึกษาทำให้กลุ่มตัวอย่าง มีน้ำหนักตัว ดัชนีมวลกาย ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขน ปริมาณพลังงานในการรับประทานอาหาร ดีกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมสุขศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบความแตกต่างของ ความดันโลหิตขณะหัวใจบีบตัวขณะพัก ความดันโลหิตขณะหัวใจคลายตัวขณะพัก ชีพจรขณะพัก ความอ่อนตัว และความจุปอด

บทบาทของวัดและองค์กรทางศาสนาต่อการพัฒนาชุมชน

สัญญา สะสอง ได้ศึกษา “การขัดเกลาทางสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในชุมชนตำบลขี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่” พบว่าพระพุทธศาสนายังคงมีบทบาทสำคัญในการ

สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนไม่ว่าจะเป็นด้านการดำเนินชีวิต หรือการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการนำพาประชาชนในชุมชนให้ร่วมกันเข้าวัด ทำบุญ เจริญภาวนาเพื่อให้ชีวิตและผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ส่วนประเด็นการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาขัดเกลาปัญหาทางสังคม พบว่า ประชาชนในเขตชุมชนห้วยน้ำริน เวลาเมื่ออุปสรรคปัญหาหรือความไม่สบายใจใดๆ จะพึ่งพาอาศัยบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติผู้ใหญ่ และพระสงฆ์ในการให้คำแนะนำช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาต่างๆ อยู่เสมอ บทบาทพระสงฆ์ในฐานะผู้เป็นที่พึ่งพาแก้ปัญหาทางใจยังคงได้รับการยอมรับจากชาวบ้านเหมือนในอดีต

ผู้จัดการงานวิจัยได้เวทีค้นคว้าความรู้ชุมชนสำหรับนักวิจัย ให้แก่ผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพ และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ทั้งในเชิงนโยบาย กลไกการจัดการชุมชน ซึ่งนายกเทศบาลตำบลชี้แจงได้กล่าวในที่ประชุมว่า “การพัฒนาตำบลชี้แจงได้ รับข้อมูลงานวิจัยของอาจารย์และนักศึกษา ทำให้เทศบาลตำบลชี้แจงสามารถนำไปพัฒนาโดยมีฐานจากข้อมูลการวิจัย” บทบาทของผู้จัดการงานวิจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การร่วมจัดเวทีการเขียนบทความวิจัย เพื่อตีพิมพ์ในวารสารการวิจัย ร่วมกับเครือข่ายภาคเหนือตอนบน ทำให้นักวิจัยสามารถเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ได้ นอกจากนี้ ผู้จัดการงานวิจัยยังได้ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการและกลไกในการบริหารจัดการงานวิจัยกับผู้จัดการงานวิจัยในเครือข่ายทั่วประเทศที่สำนักงานประสานงานโครงการได้จัดเวทีหนุนเสริม

การหนุนเสริมของผู้ทรงคุณวุฒิที่สำคัญในการจัดการปลายน้ำ คือการให้ข้อเสนอแนะนักวิจัย และผู้จัดการงานวิจัยในการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ การถอด/สรุปบทเรียนจากการวิจัย การพัฒนาทีมวิจัย และการขยายผลงานวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อการวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ การบูรณาการวิจัยกับการเรียนการสอน การค้นหาโจทย์วิจัยใหม่ การสร้างเครือข่ายการวิจัย และการพัฒนาผลงานทางวิชาการของนักวิจัยและผู้จัดการงานวิจัย

วิจารณ์ผลการดำเนินงาน/ข้อเสนอแนะ

กระบวนการเรียนรู้ของนักวิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นค้นหาโจทย์วิจัยในพื้นที่ทำให้นักวิจัยได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน มีความมุ่งมั่น และสามารถยืนยันได้ว่าโจทย์การวิจัยเป็นปัญหาจากพื้นที่จริง ๆ การเรียนรู้ระหว่างนักวิจัยกับชุมชน นักวิจัยกับผู้จัดการงานวิจัย และนักวิจัยกับผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนางานวิจัยอย่างเป็นระบบ เช่น การลงพื้นที่ของนักวิจัยที่เริ่มต้นจากต่างคนต่างไป ทำให้เกิดเป็นภาระของชุมชนในการร่วมกิจกรรมการวิจัยทำให้เสียเวลาในการประกอบอาชีพหรือปฏิบัติกิจกรรมตามปกติ นักวิจัยได้ปรับกลยุทธ์ในการเข้าชุมชนโดยการรวมกลุ่มกันลงพื้นที่ การสร้างความเชื่อมั่นต่อชุมชนต้องใช้เวลา และต้องลงพื้นที่หลายครั้ง ซึ่งนักวิจัยได้สรุปว่า “การที่จะให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นและเกิดความร่วมมือจะต้องทำให้เกิดการยอมรับและชุมชนได้รับประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง”

การบริหารจัดการงานวิจัยของผู้จัดการงานวิจัย กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักวิจัย ผู้จัดการงานวิจัย และมหาวิทยาลัย เป็นกิจกรรมหลักที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ การเปิดเวทีให้นักวิจัยได้พบกับชาวบ้านโดยตรง การดำเนินงานผ่านมหาวิทยาลัย โดยทำนอธการบดีให้เกียรติเป็นประธานเปิดเวทีทำให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นต่อโครงการ โดยมีหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ในการหนุนเสริมกลไกภายในมหาวิทยาลัยคือสถาบันวิจัยและพัฒนา ส่วนหน่วยงานภายนอกที่เป็นกลไกที่สำคัญคือสำนักงานประสานงานโครงการ ที่จัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการจัดการความรู้ในการบริหารจัดการงานวิจัยของผู้จัดการงานวิจัย

การหนุนเสริมของผู้ทรงคุณวุฒิตั้งแต่ขั้นตอนของการออกแบบการวิจัย การพัฒนาโครงร่างวิจัย การติดตามความก้าวหน้างานวิจัย การเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ทำให้นักวิจัย ผู้จัดการงานวิจัยเกิดกระบวนการเรียนรู้และแก้ปัญหาโดยมีพี่เลี้ยงให้คำแนะนำและพัฒนานักวิจัยในทุกมิติ การหนุนเสริมของผู้ทรงคุณวุฒิที่สำคัญคือการจัดการความรู้จากงานวิจัยของนักวิจัย และการจัดการความรู้ในการบริหารจัดการงานวิจัยของผู้จัดการงานวิจัยที่ทำให้เกิดกลไกในการวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ และสามารถนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้

โดยสรุปกลไกในการขยายผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้ประยุกต์ใช้การจัดการความรู้จากการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์วิจัยของมหาวิทยาลัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2552-2556) โดยพัฒนาเป็นรูปแบบของ ABC-CMRU (Area Based Collaborative CMRU) ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้พัฒนาระบบการดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัย และยุทธศาสตร์การวิจัยของมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบและพื้นที่ความร่วมมือทางวิชาการ ควบคู่ไปกับการบูรณาการกับการเรียนการสอนและการบริการทางวิชาการ ระบบการบริหารจัดการงานวิจัยสรุปเป็นรูปแบบ ได้ดังภาพ

ภาพ 3 ระบบบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ABC-CMRU

ระบบบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ABC-CMRU เป็นการบริหารจัดการงานวิจัยตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ด้วยการค้นหาโจทย์วิจัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น มีผู้จัดการงานวิจัย นักวิจัย การออกแบบและประเมินโครงการวิจัย การดำเนินการวิจัย การติดตามความก้าวหน้า การพัฒนาศักยภาพในการเขียนบทความวิจัย เพื่อการเผยแพร่ การนำเสนอ การนำไปใช้ประโยชน์ และการจัดการทรัพยากรทางปัญญาจากการวิจัย การดำเนินงานวิจัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะก่อให้เกิดผลงานวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นที่ดีและมีคุณภาพ มีการนำไปใช้ประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่น และการพัฒนาผลงานทางวิชาการของนักวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ

และคุณภาพ เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งและศักยภาพของนักวิจัย รวมทั้งการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของชุมชนท้องถิ่น และการพัฒนาที่ยั่งยืนสืบไป

กิตติกรรมประกาศ

การบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ ร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโท (ABC-PUS/MAG) ในพื้นที่ตำบลชีเหล็กของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรืองเดช วงศ์หล้า ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ศาสตราจารย์ ดร.อารีย์ วิบูลย์พงศ์ ศาสตราจารย์ ดร.สายสมร ล้ายอง รองศาสตราจารย์ ดร.อวอร์ด โอภาสพัฒนกิจ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชริน ดำรงกิตติกุล ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการงานวิจัยทั้งระบบ ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กอบบุญ หล่อทองคำ คุณบุญชัย หล่อทองคำ สำนักงานประสานงานโครงการ ที่ได้ให้การสนับสนุนจนโครงการบรรลุตามเป้าประสงค์ทุกประการ

เอกสารอ้างอิง

พัชริน กิตติดำรงกุล และ กอบบุญ หล่อทองคำ. บทเรียนการบริหารจัดการงานวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีและปริญญาโทความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏ กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย [online] สืบค้นจาก <http://www.abcpusmag-irve.org/> 1 พฤศจิกายน 2552

สถาบันวิจัยและพัฒนา. ยุทธศาสตร์การวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2552-2556). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2553.

สุธีระ ประเสริฐสรรพ. การออกแบบงานวิจัย ABC เพื่อการตีพิมพ์. มรภ. สงขลา 26 ตุลาคม 2552

องค์การบริหารส่วนตำบลชีเหล็ก. แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2552-2554). อัดสำเนา.

อวอร์ด โอภาสพัฒนกิจ. การวิจัยเพื่อท้องถิ่น: วิถีวิทยาวิจัยทางเลือกของนักวิชาการสายพันธุ์ใหม่. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2553

โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม”

ผศ.ดร. สมสงวน บัณฑิตโก

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Email: somsanguan_c@yahoo.com

การบริหารงานวิจัยบูรณาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1. ข้อมูลโครงการ

การวิจัยบูรณาการเพื่อท้องถิ่น เป็นงานวิจัยที่มีการตั้งโจทย์วิจัยตามความต้องการของชุมชนหรือของท้องถิ่น ในลักษณะที่เน้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และร่วมทำวิจัยกับนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาและคณะที่มีวิจัย ซึ่งประกอบด้วย คณาจารย์จากหลากหลายสาขา และนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้เดินทางไปร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัยกับชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นกับชุมชนในตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน คณะครูอาจารย์ เจ้าอาวาส บุคลากรขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ณ หอประชุมประจำตำบลหนองโน เพื่อให้ นักวิจัยและชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัยที่มาจากความปรารถนาของคนในชุมชน ในการที่จะทำให้มหาวิทยาลัยได้มีโอกาสทำงานร่วมกับชุมชนตำบลหนองโนภายใต้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อก่อให้เกิดการค้นพบองค์ความรู้จากชุมชน องค์ความรู้ที่ได้จากผลงานวิจัยในด้านต่างๆ นั้นสามารถนำไปบูรณาการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั่นเอง

สำหรับบริบทของตำบลหนองโน ตำบลหนองโน ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ห่างจากตัวเมือง เป็นระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร แบ่งออกเป็น 8 หมู่บ้าน ประชากรในปัจจุบันรวม 3,842 คน เป็นชาย 1,873 คน หญิง 1,969 คน โดยมีประชากรอายุน้อยกว่า 3 ปี จำนวน 123 คน อายุ 18-49 ปี จำนวน 1,561 คน อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 546 คน มีคนพิการ จำนวน 21 คน ประชากรจำนวน 1,163 ครอบครัว มีอาชีพทำนา ทำไร่มีนสำประหลัง และปลูกยาสูบ ซึ่งเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 50,000 บาท/คน/ปี มีเพียงร้อยละ 4.7 มีรายได้ระหว่าง 50,001 บาท-100,000 บาท ประชากรมีหนี้สินจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในชุมชน สหกรณ์การเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.) และธนาคารพาณิชย์อื่นๆ ในส่วนของยานพาหนะที่ใช้ในชุมชนส่วนใหญ่เป็นรถจักรยานยนต์ จำนวน 591 คัน รองลงมาเป็นรถจักรยานจำนวน 346 คัน มีรถยนต์ 63 คัน

สถาบันการศึกษาในตำบลหนองโน มีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง มีครูจำนวน 48 คน นักเรียน 751 คน บ้านหนองโนมีวัดทั้งสิ้น 5 วัด มีวัดที่อยู่ใจกลางตำบล โดยมีหมู่บ้านถึง 3 หมู่บ้านอยู่ใกล้เคียง คือวัดเจริญผล บ้านหนองโน ตำบลหนองโน อยู่ในเขตการปกครองของการองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโน มีนายฤทัย อุทัยแสน เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในส่วนของสาธารณูปโภคของชุมชนมีระบบประปาบาดาล ระบบการให้การบริการกำจัดขยะอยู่ในความดูแลของ อบต. โดยให้ชาวบ้านจ่ายค่าบริการเป็นรายเดือน สำหรับถนนในหมู่บ้านเป็นคอนกรีต แต่ไม่มีระบบระบายน้ำทิ้ง และมีแปลงถนนไม่เป็นระเบียบจะคดเคี้ยวไปตามการตั้งของบ้านเรือน

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

สำหรับในพื้นที่ของตำบลหนองโน มีป่าชุมชนหนองโน ซึ่งเป็นป่าชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรมากมาย เมื่อปี พ.ศ.2530 ชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโน มีมติยกที่ดิน จำนวน 1,053 ไร่ ให้แก่วิทยาลัยครูมหาสารคาม (ชื่อในขณะนั้น) ต่อมาวิทยาลัยครูมหาสารคามได้รับพระราชทานนามเป็นสถาบันราชภัฏมหาสารคามในปี พ.ศ. 2538 และในปี พ.ศ. 2547 ได้รับยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยฯ ได้ดำเนินการจัดการที่ดิน โดยการอนุมัติของกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทยในปี พ.ศ. 2533 ปัจจุบันชุมชนยังคงได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในผืนป่าแห่งนี้ ชาวบ้านนิยมเรียกว่า ป่าโคกราชภฏ ชาวบ้านได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากป่า เช่น การเก็บเห็ด เก็บพืช เลี้ยงสัตว์ และใช้เป็นสถานที่ศึกษาอบรม เป็นต้น หมู่บ้านที่อยู่รอบป่าหนองโนได้แก่ บ้านหนองโน หมู่ที่ 1 บ้านหนองโน หมู่ที่ 5 บ้านหนองโน หมู่ที่ 8 บ้านกุดแคน หมู่ที่ 2 บ้านกุดแคน หมู่ที่ 6 บ้านหนองอีดำ หมู่ที่ 3 บ้านนาแกเขียน หมู่ที่ 4 และบ้านสวนมอน หมู่ที่ 7 ป่าหนองโนจัดเป็นป่าเต็งรัง เช่นเดียวกับป่าทั่วไป ในแถบอีสาน ต้นไม้ที่มีอยู่ในป่ามีทั้งไม้ยืนต้น และพืชสมุนไพร ต้นไม้ที่พบได้แก่ ต้นจิก กุง เต็ง รัง ชาติ แดง มะกอกเลื่อม เป็นต้น

ในการลงพื้นที่ของทีมนักวิจัยและร่วมกันประชุมเสวนาระหว่างนักวิจัยของมหาวิทยาลัยกับชุมชนตำบลหนองโน จากการประชุมเสวนาในครั้งนั้น สามารถสรุปประเด็นความต้องการของชุมชนหนองโน ในการนำไปสู่การพัฒนาโจทย์วิจัยในด้านต่างๆ อันประกอบด้วย 1) ด้านการศึกษา 2) ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี/ ด้านการดูแลสุขภาพธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) ด้านเศรษฐกิจ/อาชีพ (การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้) และ 4) ด้านสังคมการจัดการที่ดี (การส่งเสริมสุขภาพที่ดี) สำหรับกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามกับชุมชนตำบลหนองโนนั้น ได้อาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมร่วมกันในทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับชุมชน ระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับทีมนักวิจัยร่วมมือกันค้นหาคำตอบ ดังนั้นกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมจึงมีบทบาทสำคัญที่จะเป็นเครื่องมือหรือทางเลือกหนึ่งที่ถูกนำมาค้นหาองค์ความรู้จากชุมชนเองแล้วสามารถนำองค์ความรู้นั้นไปใช้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามความต้องการของชุมชน ชุมชนเองสามารถนำองค์ความรู้ที่ค้นพบจากงานวิจัยมาเชื่อมโยงผสมผสานกับองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เป็นรากเหง้าเดิมของชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการจัดการพัฒนาท้องถิ่นของตนได้อย่างเป็นรูปธรรม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) นับเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา แก้ไขปัญหาสังคม และชุมชนที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ให้ความสำคัญ และกระตุ้นให้นักวิจัย/นักศึกษา ใช้เป็นรูปแบบในการวิจัยและการทำวิทยานิพนธ์ เพื่อสนองต่อโจทย์แห่งการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาที่มุ่งไปที่การค้นหาแนวทางอันเป็นรูปธรรมที่เกิดจากการระดมสมองในลักษณะของการมีส่วนร่วมหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (นิตยา เงินประเสริฐศรี, 2544) โดยการปรับเปลี่ยนกระบวนการวิจัยจากรูปแบบเดิมที่ตั้งประเด็นปัญหาแล้วจบกระบวนการวิจัยโดยนักวิจัยเอง จึงพบว่า งานวิจัยบางผลงานไม่ได้ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ถูกเก็บไว้ในตู้ที่เรามากเรียกว่างานวิจัยชั้นหิ้ง เป็นการสูญเสียพลังความคิด สูญเสียงบประมาณ สูญเสียเวลาอย่างน่าเสียดาย เกิดภาวะเสียเปล่าในแง่ที่ไม่อาจตอบสนองหรือเอื้อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง สุภางค์ จันทวานิช (2531) ได้กล่าวว่าการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบการวิจัยแบบใหม่ ที่ประยุกต์รวมเอาแนวความคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติ (Action Research) กับการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) มาผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยเป็นการวิจัยที่เกิดจากความคิดที่ว่าการศึกษาวิจัยเป็นกิจกรรมทางสังคมที่จะต้องใช้ทรัพยากรทางสังคมในการศึกษา จึงเป็นสมบัติ

ของสังคม และเป็นการกระทำที่มุ่งหมายจะให้ประโยชน์หรือเป็นการรับใช้สังคม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ อุทัย ดุลยเกษม (อ้างถึงใน สุริยา วีรวงศ์, 2538) ได้กล่าวว่าการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประชาชนซึ่งเคยเป็นประชากรของการวิจัย กลับบทบาทมาเป็นผู้ร่วมในการทำวิจัยโดยเข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการวิจัย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเดินทางไปสู่การพัฒนา โดยกระบวนการวิจัยที่ใช้แนวทางของความร่วมมือระหว่างนักวิจัยโดยนักวิจัยภายนอกกับชาวบ้าน องค์กรต่างๆ ของชุมชนร่วมมือกัน ซึ่งเป็นกระบวนการการค้นหาคำตอบความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักวิจัย และชุมชนท้องถิ่น ได้ร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัยจากความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่น
2. เพื่อให้ นักวิจัย และชุมชนท้องถิ่น ได้ทำงานร่วมกันภายใต้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม
3. เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่น ได้นำผลงานวิจัยจากการบูรณาการร่วมกันระหว่างนักวิจัยและชุมชนไปใช้ให้เกิดประโยชน์โดยตรงอย่างเป็นรูปธรรม และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

3. รายงานบริหารจัดการงานวิจัยและผลการดำเนินงาน

โครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการ (ABC-PUS/MAG) ซึ่งเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น กระบวนการวิจัยดำเนินไปโดยความร่วมมือของทุกฝ่ายเพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ ขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบสิ้นกระบวนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. **ขั้นการศึกษาบริบท** ทีมนักวิจัย ซึ่งประกอบด้วยผู้จัดการงานวิจัย อาจารย์ และนักศึกษาทำการประชุมเพื่อกำหนดพื้นที่ ที่จะทำการศึกษาวิจัย ในโครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนบูรณาการศาสตร์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผลจากการประชุมได้เลือกพื้นที่ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นพื้นที่ทำการศึกษาวิจัยโดยมีเหตุผลในการเลือกพื้นที่คือเป็นพื้นที่ที่อยู่ไม่ห่างไกลจากมหาวิทยาลัยทำให้นักวิจัยสะดวกในการลงพื้นที่ นอกจากนั้นยังเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่มีทั้งพื้นที่ป่าชุมชน ที่ดอนที่ใช้ทำไร่ มีพื้นที่ในการทำนา เป็นต้น ชาวบ้านยังคงยึดถือการดำรงชีวิตวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นดั้งเดิม หลังจากนั้นทีมวิจัยจึงได้ลงพื้นที่ที่ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับโครงการวิจัยที่ห้องประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2. **ขั้นกำหนดปัญหา** ทีมวิจัยจึงได้ร่วมกับชุมชน ประกอบด้วย ชาวบ้าน วัด โรงเรียน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ของตำบลหนองโน จัดเวทีเสวนา เพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยตามความต้องการของท้องถิ่น โดยร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบันที่ปรากฏอยู่ในชุมชน สรุปปัญหาเพื่อให้ได้ประเด็นโจทย์วิจัยร่วมกัน รวมทั้งร่วมกันอธิบายเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการค้นหาคำตอบจากโจทย์วิจัย เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นภาพ และเกิดความเข้าใจตรงกันในส่วนนี้

ชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมให้ข้อมูลของชุมชนแก่คณะที่วิจัย รวมทั้งแสดงความคิดเห็นและความต้องการเพื่อให้ได้ ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงที่เกิดขึ้น หรือสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงได้ ซึ่งทีมวิจัยได้ทำความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนในท้องถิ่น จากการร่วมกันสรุปประเด็นปัญหา หรือโจทย์วิจัยที่ชุมชนต้องการ จากการจัดเวทีเสวนานั้น ได้ประเด็นสำหรับการวิจัยหลายประเด็นได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี /ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ/อาชีพ (การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้) สังคมการจัดการที่ดี (การส่งเสริมสุขภาพที่ดี) จากประเด็นดังกล่าวจึงเป็นที่มาของโจทย์วิจัยหรือโครงการวิจัยตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ทำให้ได้โครงการวิจัยดังนี้ 1) การเรียนรู้การพึ่งตนเองผ่านคนสามวัยจากวัฒนธรรมอีสาน 2) การส่งเสริมสุขภาพโดยใช้กายอุปกรณ์สำหรับคนพิการ และครอบครัวในชุมชนหนองโน 3) การสร้างการเรียนรู้ของเด็กในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าและน้ำ โดยมีส่วนร่วมของชุมชนและการใช้ห้องเรียนจากธรรมชาติในท้องถิ่นของตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 4) การศึกษาการเรียนรู้ร่วมกันในการใช้สมุนไพรจากป่าหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 5) การศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าสาธารณะประโยชน์ ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม และ 6) การศึกษาความเป็นไปได้ในการแปรรูปข้าวแต่น้ำไบหมอนเพื่อยกระดับเป็นสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งชุมชน (OTOP) กรณีศึกษากลุ่มแปรรูปอาหารและสมุนไพรบ้านหนองโน

3. ขั้นตอนปฏิบัติการวิจัย

เมื่อได้โจทย์วิจัยของแต่ละโครงการวิจัยแล้ว แต่ละโครงการฯ มีขั้นตอนดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

3.1 ระยะเตรียมการวิจัย

1) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

คณะผู้วิจัยของแต่ละโครงการฯ จะดำเนินการเตรียมชุมชนเพื่อให้มีความพร้อมในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก โดยมุ่งเน้นให้เกิดความสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างคณะผู้วิจัย ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน โรงเรียน วัด หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยคณะผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อพบปะกับกลุ่มบุคคลต่างๆ ของชุมชนที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นส่วนที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย รวมทั้งพบปะกับกลุ่มของประชาชน นักเรียน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย มีการพูดคุยแนะนำตัวเองเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงวัตถุประสงค์เป้าหมาย และความต้องการของชุมชน อันจะทำให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจและไว้วางใจ รวมทั้งคณะผู้วิจัยสามารถทำการวิเคราะห์สภาพการณ์ การคาดหมายสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้น ในการทำการวิจัย พร้อมทั้งจะได้ข้อมูลในการวางแผนในการเตรียมความพร้อมในการลงมือในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การสำรวจ ศึกษาชุมชน

คณะผู้วิจัยของแต่ละโครงการฯ ทำการศึกษาข้อมูลที่เป็นลักษณะทางกายภาพ และแหล่งทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนตำบลหนองโน ประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากเอกสาร จากหน่วยงานราชการ เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อทราบประวัติความเป็นมาของชุมชน

3.2 การเข้าสู่ชุมชน

เมื่อได้ข้อมูลชุมชนด้านต่าง ๆ แล้วคณะวิจัยได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบการวางแผนดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการ คณะผู้วิจัยของแต่ละโครงการฯ ได้ลงพื้นที่ เพื่อทำการปฏิบัติการวิจัยร่วมกับชุมชน โดยจะทำการประสานกับแกนในชุมชนผู้นำชุมชน/หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนักวิจัยท้องถิ่นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นการเตรียมนักวิจัยที่จะลงมือปฏิบัติการร่วมกัน กระบวนการวิจัยในลักษณะนี้ถือว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับชุมชน คณะผู้วิจัยจะต้องทำความเข้าใจในทุกขั้นตอน และความชัดเจนของแต่ละโครงการวิจัย เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่ทีมวิจัยแต่ละโครงการจะต้องกำหนดขั้นตอนในขั้นนี้ให้ชัดเจนว่า ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร เพื่อให้การดำเนินการวิจัยดำเนินการได้อย่างเหมาะสมต่อเนื่องและบรรลุตามวัตถุประสงค์

4. ขั้นตอนการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง

ในขณะที่ทีมนักวิจัยซึ่งประกอบด้วยนักวิจัย นักศึกษานักวิจัยท้องถิ่น (ชาวบ้าน ชุมชนท้องถิ่น) ได้ลงมือดำเนินการวิจัยแล้วนั้น ในระหว่างการดำเนินการวิจัยได้มีการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานเป็นระยะๆ โดยมีการประชุมกับคณะทำงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วยผู้จัดการงานวิจัย ทีมวิจัยทั้งของมหาวิทยาลัย และของชุมชน โดยมีการนำเสนอข้อมูลที่ได้ดำเนินการมาแล้ว รวมทั้งประเมินผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งร่วมกันหาทางออก แนวทางแก้ไขปัญหาที่พบ เพื่อให้การดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

5. ขั้นตอนผลการวิจัย

การวิจัยบูรณาการพัฒนาท้องถิ่น ที่นักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ตำบลหนองโน ที่ร่วมกันศึกษาโดยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ 4 ด้านคือ ด้านการศึกษา ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี/การดูแลสุขภาพการชนชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ และด้านสังคมการจัดการที่ดี โครงการวิจัยจำนวน 6 โครงการ ซึ่งถือว่าเป็นงานวิจัยมาจากความต้องการของชุมชน โดยเป็นโครงการวิจัยระดับปริญญาตรี (ABC-PUS) จำนวน 4 โครงการ และเป็นโครงการวิจัยระดับปริญญาโท (ABC-MAG) จำนวน 2 โครงการดังนี้

1) ด้านการศึกษา ประกอบด้วยงานวิจัยเรื่อง การศึกษาการเรียนรู้ร่วมกันใน

การใช้สมุนไพรจากป่าหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม (ABC-PUS)

และการเรียนรู้การพึ่งตนเองผ่านสามวัยจากวัฒนธรรมอีสาน (ABC-MAG)

1.1 การศึกษาการเรียนรู้ร่วมกันในการใช้สมุนไพรจากป่าหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาการเรียนรู้การใช้สมุนไพรและวิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสมุนไพรของประชาชนบ้านหนองโน ตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม การศึกษาใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์จึงใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีได้แก่ การสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต การใช้แบบสอบถาม การจัดกลุ่มสนทนา ผลการวิจัย พบว่า ชนิดของสมุนไพรในป่าหนองโนมีจำนวน 51 ชนิด

มีหมอยาที่มีตำรับยา จำนวน 8 คน ตำรับยา 12 ตำรับ ใช้ยาสมุนไพรแต่ละตำรับประกอบด้วยสมุนไพรหลายตัวรวมกัน วิธีปรุงยาสมุนไพรที่ใช้รับประทาน ใช้การชง และการต้ม ส่วนการรักษาแผลใช้การทา ด้วยยาเป็นสมุนไพรที่ใช้บางส่วนเก็บมาจากป่าบ้านหนองโน บางส่วนซื้อมาจากที่อื่นเป็น

ส่วนประกอบ การถ่ายทอดความรู้รับมาจากบุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด มีบางส่วนที่รับการถ่ายทอดความรู้จากวัด โดยผู้ถ่ายทอดจะเป็นหมอยาเช่นเดียวกัน ในการถ่ายทอดความรู้เป็นการถ่ายทอดโดยการเรียนรู้ระหว่างศิษย์กับอาจารย์ เนื้อหาที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้คือ การเก็บสมุนไพร วิธีการใช้สรรพคุณ และการปรุงยา หมอยาบางคนได้รับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องของการใช้ตำราพร้อมกับการใช้สมุนไพรด้วย เป้าหมายของการถ่ายทอดความรู้ในการใช้สมุนไพรเพื่อใช้รักษาตนเองและผู้อื่น ผลลัพธ์ที่เกิดจากการได้รับการถ่ายทอดสมุนไพรและตำรายาทำให้เกิดการขยายพันธุ์และการอนุรักษ์ มีการใช้สมุนไพรเพื่อการพึ่งพาตนเอง การนำสมุนไพรมาใช้ในชีวิตประจำวันพบว่าหลังการจัดกิจกรรมประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และมีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ การศึกษาครั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้ถูกขยายผลไปยังชุมชนเพื่อให้เกิดความตระหนักและสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ในภูมิปัญญาและสมุนไพร ทั้งในด้าน การเห็นคุณค่า เกิดความตระหนัก และการอนุรักษ์ ได้ข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้โจทย์วิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ตลอดจนสร้างนักวิจัยใหม่ ได้แก่นักศึกษา และคนในชุมชน

1.2 การเรียนรู้การพึ่งตนเองผ่านคนสามวัยจากวัฒนธรรมอีสาน

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้การพึ่งตนเองในชุมชนของคนสามวัยได้แก่ วัยผู้สูงอายุ วัยพ่อแม่ และวัยเด็กในชุมชนบ้านกุดแคน อำเภอมือ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการเรียนรู้ในครอบครัว คือ การใช้วิธีสอนด้วยวาจา การปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่างและการฝึกปฏิบัติจริงไปพร้อมๆ กัน การเรียนรู้การพึ่งตนเองของคนสามวัยผ่านวัฒนธรรมอีสานนั้น แต่ละครอบครัวประกอบอาชีพที่สามารถพึ่งตนเองได้ เช่น การทำนา ปลูกผัก ผลไม้ไว้รับประทานเอง การเลี้ยงสัตว์ หรือแม้แต่การจักสานเครื่องมือเครื่องใช้ไว้ในครัวเรือน ซึ่งสามารถรวบรวมอาชีพในชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้ 11 อาชีพ ดังนี้ การทำนา การปลูกพริก การปลูกใบยาสูบ การเลี้ยงวัว การทอผ้า การทำบายศรี ช่างไม้ การจักสาน หมอสมุนไพรพื้นบ้าน การทำข้าวเกรียบว่าว และการทำว่าวดัดดัด กระบวนการถ่ายทอดความรู้จากผู้สูงอายุสู่วัยพ่อแม่และวัยเด็กนั้นแบ่งตามลักษณะงานและบทบาททางเพศได้แก่ ลักษณะงานของผู้ชาย เช่น งานจักสาน งานช่างหรืองานที่ต้องใช้แรงมาก ลักษณะงานของผู้หญิง เช่น การทอผ้า การทำบายศรี การทำข้าวเกรียบว่าวหรืองานที่ต้องใช้ความประณีต และพบว่าในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอาชีพและภูมิปัญญานั้นครอบครัวมีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกในครอบครัว วัดมีหน้าที่ถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมแก่คนในชุมชนและผู้ทรงภูมิปัญญาจะทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านแก่สมาชิกในชุมชน

2) ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี/ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยงานวิจัยเรื่อง การศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าสาธารณประโยชน์ ตำบลหนองโน อำเภอมือ จังหวัดมหาสารคาม (ABC-PUS) และเรื่องสร้างการเรียนรู้ของเด็กในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าและน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และการใช้ห้องเรียนจากธรรมชาติในห้องเรียนของตำบลหนองโน อำเภอมือ จังหวัดมหาสารคาม (ABC-PUS)

2.1 การศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าสาธารณประโยชน์ ตำบลหนองโน อำเภอมือ จังหวัดมหาสารคาม

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าสาธารณประโยชน์ตำบลหนองโน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษามี 2 กลุ่ม คือ 1.ตัวแทนครัวเรือน

จำนวน 308 คน ที่ได้จากการคำนวณ Taro Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ 2. กลุ่มตัวแทนชุมชนซึ่งทำการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 49 คน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกผลจากการจัดเวทีชุมชน และทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนในตำบลหนองโนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสาธารณประโยชน์อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การเข้าร่วมกิจกรรมหรือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าสาธารณประโยชน์ เช่น บวชป่า พิธีกรรมศักดิ์การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และประเด็นที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าสาธารณประโยชน์ และผู้เข้าร่วมในเวทีชุมชนได้ให้แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่า เรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1. ควรปลูกฝังและนำลูกหลานเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในพิธีกรรมต่างๆ เพื่อสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมในการอนุรักษ์ป่า 2. ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นทุกหมู่บ้านเพื่อกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับที่ชัดเจน ซึ่งชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการประชุม แสดงความคิดเห็น หรือร่วมกำหนดกฎระเบียบ 3. ผู้นำหมู่บ้านควรมีการติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะเกี่ยวกับการปลูกป่าและอนุรักษ์ป่า

2.2 โครงการสร้างการเรียนรู้ของเด็กในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าและน้ำ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และการใช้ห้องเรียนจากธรรมชาติในท้องถิ่นของตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้แก่เด็กในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าและน้ำ ศึกษาการสร้างการเรียนรู้แก่เด็กในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าและน้ำด้วยการใช้ห้องเรียนจากธรรมชาติในท้องถิ่น และศึกษาการเกิดแนวคิดของเด็กในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าและน้ำในท้องถิ่นตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างเด็กเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของทุกโรงเรียนในตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ทรัพยากรป่าและแหล่งน้ำในตำบลหนองโนใช้เป็นห้องเรียนธรรมชาติ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งในส่วนของชุมชนและเด็กได้จากการเลือกแบบเจาะจงเจาะจง การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ของเด็กได้ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สำหรับเครื่องมือที่ใช้ศึกษาการสร้างการเรียนรู้และการเกิดแนวคิดของเด็ก ได้แก่ 1) แบบทดสอบก่อนและหลังการสร้างการเรียนรู้ 2) แบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการสร้างการเรียนรู้ 3) แบบวัดเจตคติก่อนและหลังการสร้างการเรียนรู้ 4) แบบสังเกตพฤติกรรมและการนำเสนอแนวคิดขณะทำกิจกรรมการสร้างการเรียนรู้ และการติดตามผลพฤติกรรมของเด็กภายหลังการสร้างการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ให้แก่เด็กนั้น ชุมชนเห็นว่าเด็กควรได้รับการถ่ายทอดทั้งความรู้ด้านวิชาการและความรู้จากการสัมผัสด้วยการปฏิบัติจริง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำผลดังกล่าวมาจัดสร้างการเรียนรู้ในลักษณะของค่ายการเรียนรู้ โดยผลการศึกษาการสร้างการเรียนรู้และการเกิดแนวคิดของเด็กภายหลังการสร้างการเรียนรู้ พบว่า ความรู้ของเด็กก่อนและหลังมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ระดับความพึงพอใจในภาพรวมที่มีต่อกิจกรรมการสร้างการเรียนรู้ในระดับมาก เจตคติของเด็กหลังการสร้างการเรียนรู้มีความถูกต้องมากขึ้นในทุกข้อ พฤติกรรมการรับรู้ในระดับมาก เด็กมีแนวคิดในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าและน้ำในท้องถิ่นตนเอง และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใส่ใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น

3) ด้านเศรษฐกิจ/อาชีพ โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องคือ การศึกษาความเป็นไปได้ในการแปรรูปข้าวแต่นน้าไบหม่อนเพื่อยกระดับเป็นสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งชุมชน (OTOP) กรณีศึกษากลุ่มแปรรูปอาหารและสมุนไพร บ้านหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม (ABC-PUS)

การศึกษาความเป็นไปได้ในการแปรรูปข้าวแต๋นหน้าใบหม่อน เพื่อยกระดับเป็นสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งชุมชน (OTOP) กรณีศึกษากลุ่มแปรรูปอาหารและสมุนไพร บ้านหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จากการวิเคราะห์ทางด้านต่างๆ ได้ข้อสรุป ดังนี้ ผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคามได้มีความสนใจในผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋น และข้าวแต๋นหน้าใบหม่อนเป็นอย่างมาก ด้านการสุขาภิบาลของแหล่งผลิตของกลุ่มชาวบ้านนั้น พบว่า มาตรฐาน GHP ไม่ได้ตามมาตรฐาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นหน้าใบหม่อนโดยใช้สูตรของน้ำใบหม่อน 60 : 30 : 10 คือ น้ำตาลปีบ : น้ำตาลอ้อยแห้ง : ผงใบหม่อน ตามลำดับ เมื่อนำความรู้ที่ได้ไปอบรมแก่กลุ่มเป้าหมาย พบว่าชาวบ้านมีความสนใจในผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นหน้าใบหม่อนดีมาก โอกาสในการแปรรูปข้าวแต๋นหน้าใบหม่อน เพื่อยกระดับเป็นสินค้า OTOP มีความเป็นไปได้สูง หากแก้ไขปัญหาด้านสุขอนามัยในการแปรรูปข้าวแต๋นหน้าใบหม่อนได้ จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ พบว่า จุดคุ้มทุน (Break-Even Point) ของการผลิต ข้าวแต๋นหน้าใบหม่อน 1 กิโลกรัม จำหน่ายถุงละ 10 บาท โดยมีต้นทุนคงที่ 20,000 บาท และต้นทุนแปรผัน 4.5 บาทต่อถุง ก็จะมีจุดคุ้มทุนที่ 3,636.36 บาท ระยะเวลาในการคืนทุน (Pay Back Period) ที่ 1 ปี 6 เดือน ก็จะคุ้มค่าเงินลงทุน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value - NPV) ณ อัตราผลตอบแทน ร้อยละ 1 โดยมีอายุโครงการ 2 ปี เท่ากับ 7,186 ซึ่งเป็นบวก อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (Benefit Cost Ratio - BCR) เท่ากับ ร้อยละ 1.36 ซึ่งมากกว่า 1 แสดงว่ารายได้มากกว่าเงินลงทุน และอัตราผลตอบแทนของโครงการ (Internal Financial Rate of Return - IRR) เท่ากับ ร้อยละ 24.43 ซึ่งสูงกว่าอัตราผลตอบแทนที่กำหนด ดังนั้นถือว่าโครงการนี้มีความเป็นไปได้ในการลงทุนภายใต้ข้อกำหนด

4. สังคมการจัดการที่ดี

โครงการวิจัยเรื่องการส่งเสริมสุขภาพโดยใช้กายอุปกรณ์เครื่องเล่นบำบัดสำหรับคนพิการผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน (บ้านกุดแคน) ตำบลหนองโน จังหวัดมหาสารคาม (ABC-MAG)

เพื่อสร้างพัฒนาและฝึกอบรมการใช้ชุดกายอุปกรณ์เครื่องเล่นบำบัดสำหรับคนพิการผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนหนองโน จังหวัดมหาสารคาม และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพโดยใช้กายอุปกรณ์เครื่องเล่นบำบัดสำหรับคนพิการผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และใช้เทคนิคกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างพลังและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนผสมผสานกลยุทธ์การส่งเสริมสุขภาพ 3 ประการ คือ การขึ้นด้านสุขภาพ การเพิ่มความสามารถ และการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดกระบวนการส่งเสริมสุขภาพโดยมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัย พบว่า กายอุปกรณ์และเครื่องเล่นบำบัดที่ได้จากการร่วมมือกันสร้างขึ้นของผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน การบำบัดคนพิการด้วยนวัตกรรมที่สร้างขึ้นทำให้คนพิการได้รับการดูแลและช่วยเหลืออย่างถูกวิธี คนพิการมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในระดับที่สามารถปฏิบัติกิจกรรมตามเครื่องเล่นได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังเกิดชุมชนแห่งการแลกเปลี่ยนความรู้ในการดูแลคนพิการเกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์กายอุปกรณ์สำหรับคนพิการได้อย่างต่อเนื่องและพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพโดยใช้กายอุปกรณ์เครื่องเล่นบำบัดสำหรับคนพิการผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนนั้น ได้แก่ ปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัยภายนอกชุมชน

ซึ่งผลงานวิจัยทั้ง 6 โครงการนี้ชุมชนตำบลหนองโนสามารถนำมาบูรณาการเพื่อพัฒนาชุมชนให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดในทุกด้านที่ชุมชนต้องการ

4. สรุปผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินโครงการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปผลที่ได้ดังนี้

4.1 ได้ร่วมกันวางแผนเพื่อดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเกิดการวางแผนร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน โดยกระบวนการการมีส่วนร่วม ตั้งแต่เริ่มค้นหาความต้องการของชุมชน จัดทำแผนร่วมมือปฏิบัติ และสรุปผลอย่างต่อเนื่องทำให้ชุมชนรู้จักตนเอง รู้จักค้นหาองค์ความรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และโครงการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

4.2 ได้งานวิจัยและองค์ความรู้ ตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่น นั่นคือ ความต้องการของชุมชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ในด้านการศึกษา ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านการดูแลสุขภาพการธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ/อาชีพ (การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้) สังคมการจัดการที่ดี (การส่งเสริมสุขภาพที่ดี)

4.3 การอยู่ร่วมกันของชุมชน (บ้าน วัด โรงเรียน) ยังคงมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง วัดยังคงเป็นศูนย์รวมทางจิตใจการรวมกันอยู่ในรูปแบบของเครื่องญาติ การอาหารต่อกันแบบวิถีชุมชนบท ก่อให้เกิดความร่วมมือการทำงานวิจัยกับนักวิจัยได้อย่างราบรื่นเป็นอย่างดี

4.4 การรับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและชุมชนที่เป็นผลพวงของการวิจัย คือ การรู้จักตนเอง การแก้ไขปัญหาด้วยตนเองการร่วมจัดการทำโครงการด้วยตนเอง ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยอย่างแท้จริง

4.5 การที่นักวิจัยชุมชนท้องถิ่นได้ทำงานแบบบูรณาการ คือมีการสร้างการมีส่วนร่วม จากหลากหลายหน่วยงานทั้งนักวิจัยของมหาวิทยาลัย บ้าน วัด โรงเรียน ทำให้เกิดเครือข่ายของชุมชน ก่อให้เกิดแนวคิดแนวปฏิบัติ และผลที่ได้จากงานวิจัยมีความหลากหลาย ที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยไปพัฒนาให้กับชุมชนเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนของตน

5. วิจัยผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

5.1 การนำผลโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

องค์ความรู้ และภูมิปัญญาของชุมชน สามารถถูกสกัดออกมาได้จากงานวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่นการพัฒนาทางด้านสุขภาพ สามารถผลิตอุปกรณ์ราคาถูกเพื่อให้ผู้พิการมีสุขภาพดีขึ้น ด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยภูมิปัญญาจากผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนที่มีความรู้สะสมได้มาถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกหลานเยาวชนในท้องถิ่นของตนให้เกิดความรักความหวงแหนในทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน นอกจากนั้นยังสามารถนำเอาทรัพยากรที่อยู่มากมายในท้องถิ่นมาประยุกต์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดรายได้เป็นการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

สำหรับการขยายผลงานวิจัยที่ได้นั้นชุมชนสามารถนำไปขยายผลต่อไปได้โดยเฉพาะงานวิจัยที่ส่งเสริมด้านสุขภาพของผู้พิการที่ใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน องค์ความรู้ที่ได้ออกมา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่นได้ นอกเหนือจากชุมชนของตำบลหนองโน นอกจากนั้นงานวิจัยที่ส่งเสริมทางด้านอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายของประชาชนในชุมชนสามารถนำเอาความรู้ไปต่อยอดโดยอาจใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาประยุกต์แทนวัสดุที่ได้จากงานวิจัย

ในส่วนของการศึกษาโครงการวิจัยการเรียนรู้พืชสมุนไพร สามารถที่บูรณาการกับด้านสุขภาพ สามารถส่งเสริมให้ชุมชนใช้พืชสมุนไพรในการรักษาโรค เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อยาที่มีราคาแพง

5.2 ปัจจัยที่มีส่งผลต่อความสำเร็จ

1. การวิจัยบูรณาการเพื่อพัฒนาพื้นที่นั้น ถือว่าเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่น ได้ทำงานร่วมกันกับมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามได้มีโอกาสเสวนา ถกเถียง ค้นหาสาเหตุ ค้นหาความต้องการ ค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน จึงนำไปสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จของงานวิจัยทั้ง 6 โครงการได้

2. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากกระบวนการวิจัย เพราะกระบวนการวิจัยนั้นเกิดจากการร่วมมือ ร่วมใจกันปฏิบัติด้วยคนในชุมชนทำให้ชุมชนตระหนักถึงผลประโยชน์ที่ได้รับ จึงนำไปสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

3. การเข้าร่วมกระบวนการวิจัยจากหลายกลุ่ม (บ้าน วัด โรงเรียน) ทำให้กระบวนการวิจัยได้แนวคิดที่หลากหลายสอดคล้องกับการพัฒนาอย่างแท้จริง

4. การที่มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามมีปรัชญาในการวิจัย คือ “มุ่งเน้นระบบวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน” สิ่งนี้ถือว่าเป็นส่วนสำคัญ ถือว่าเป็นหัวใจของการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกหน่วยงาน ดังนั้นจึงเป็นปัจจัยหนุนที่ทำให้งานวิจัยในครั้งนี้ประสบความสำเร็จ

5.3 คุณค่าของงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

งานวิจัยบูรณาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามได้ดำเนินการวิจัยร่วมกับชุมชนตำบลหนองโน ถือได้ว่าเป็นการสร้างกระบวนการคิด วิเคราะห์ร่วมกับชุมชนโดยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นกระบวนการดังกล่าวจึงเป็นกระบวนการสร้างปัญญาให้กับคนในชุมชน โดยอาศัยการเรียนรู้จากเรื่องที่ใกล้ๆ ตัว ที่มีสะสมอยู่แล้วในชุมชนทั้งมีอยู่ในตัวบุคคล และในพื้นที่ของชุมชนเอง กระบวนการวิจัยดังกล่าวเน้นพื้นที่เป็นสำคัญ องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นชุมชนสามารถจัดการความรู้ผ่านการคิดวิเคราะห์จากข้อมูลของชุมชนเอง ทำให้สามารถตัดสินใจ แก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนด้วยตนเองได้ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นเครื่องมือที่มีพลังแห่งการพัฒนาที่ส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

5.4 ข้อเสนอแนะ

การทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยของมหาวิทยาลัยกับชุมชนถือว่าเป็นงานที่ต้องใช้ทั้งความรู้ ความสามารถ การประสานสัมพันธ์ การทุ่มเท ทั้งร่างกาย แรงใจ รวมทั้งระยะเวลาที่ดำเนินการการที่นักวิจัยได้ลงพื้นที่ร่วมกับชุมชน ปัญหาที่พบคือโครงการวิจัยต้องรีบเร่งให้กับระยะเวลาอย่างมาก เพราะบางโครงการแม้จะกำหนดขอบเขตระยะเวลาชัดเจนแล้วก็ตามแต่ไม่สามารถดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้จึงทำให้การดำเนินงานวิจัยเกิดความล่าช้า

6. กิตติกรรมประกาศ

การบริหารงานวิจัยบูรณาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประสบความสำเร็จลงด้วยดีด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย ทุกหน่วยงานที่สนับสนุน ผู้จัดการงานวิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ให้การสนับสนุนในโครงการวิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณนักวิจัยทุกท่านที่ดำเนินงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ขอขอบพระคุณชุมชนตำบลหนองโน ที่ให้ความร่วมมือในโครงการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณวิทยากรทุกท่านที่ให้คำแนะนำในการเกี่ยวการดำเนินการวิจัย ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่สนับสนุนจนโครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี

7.เอกสารอ้างอิง

- นิตยา เงินประเสริฐ. (2544). “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม”. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 2:7 (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2544) : 61-62.
- สุภาวค์ จันทวานิช. (2531). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริยา วีรวงศ์. (2538). การศึกษาสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่แนวกันชนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง. กรุงเทพฯ. สถาบันวิจัยสังคมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

8. ภาคผนวก

กิจกรรมการดำเนินโครงการวิจัย

พื้นที่ป่าชุมชนหนองโน

การลงพื้นที่ชุมชนตำบลหนองโน

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

โครงการ “การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ตำบลปงยางคก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง”

สุคนธ์ทิพย์ สุภาจันทร์

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Email: suphachan@yahoo.com

1 ข้อมูลโครงการ

ชื่อโครงการ การสนับสนุนผู้จัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางภายใต้

โครงการ ABC- PUS/MAG

ชื่อผู้รับทุน นางสาวสุคนธ์ทิพย์ สุภาจันทร์

โครงการเริ่มเมื่อวันที่ 1 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2552

รายงานความก้าวหน้าวันที่ 11-12 เดือน มกราคม พ.ศ. 2553

ทีมงานที่บริหารจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางมีโครงการที่เข้าร่วมโครงการ ABC-PUS/MAG ที่ได้รับอนุมัติให้
มีการสนับสนุนทั้งสิ้นจำนวน 7 โครงการ เป็นโครงการของนักศึกษาปริญญาตรี (ABC-PUS) ทั้งหมด
ได้แก่

โครงการที่ 1. การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ กรณีศึกษา ตำบล
ปงยางคก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง (หมายเลขโครงการ ABC-PUS 106058)

หัวหน้าโครงการ นางสาวชัตติยา ชัตติยวรา

โครงการที่ 2. การศึกษาการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลปงยางคก อำเภอกำแพงแสน
จังหวัดลำปาง (หมายเลขโครงการ ABC-PUS 106059)

หัวหน้าโครงการ นางสาวพิมพ์ภา โพธิ์ลังกา

โครงการที่ 3. การพัฒนาฐานข้อมูลชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านนางแล ตำบล
ปงยางคก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง (หมายเลขโครงการ ABC-PUS 106060)

หัวหน้าโครงการ นางจรรุวรรณ ลิ้มปีโปบลย์

โครงการที่ 4. การศึกษาแนวทางพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดแบบมีส่วนร่วมธุรกิจกะลามะพร้าว
หมู่บ้านทุ่งบ่อแป้น ตำบลปงยางคก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง (หมายเลขโครงการ ABC-
PUS 106061)

หัวหน้าโครงการ นางสาวอลิสรา พรหมศิลป์

โครงการที่ 5. การศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการศูนย์
ร้านค้าสวัสดิชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลปงยางคก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง (หมายเลข
โครงการ ABC-PUS 106062)

หัวหน้าโครงการ นางสาวกังสดาล กนกหงส์

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ
อาชีวศึกษา”

โครงการที่ 6. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงเห็ด บ้านทุ่งบ่อแป้น ตำบล
ปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง (หมายเลขโครงการ ABC-PUS 106063)
หัวหน้าโครงการ นางสาวนงนุช สอนสุวิทย์

โครงการที่ 7. แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง (หมายเลขโครงการ ABC-PUS 106060)
หัวหน้าโครงการ นางสาวฤชุตา เนตรจิต

2. วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นการพัฒนาพื้นที่แบบองค์รวมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนในตำบลปงยาง อำเภอ
ห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

3. รายงานการบริหารจัดการงานวิจัยและผลการดำเนินงาน

ในปี 2551 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้รับงบประมาณสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย ภายใต้ทุนสนับสนุนการวิจัยท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาปริญญาโท (CBMAG)
ในเรื่องของรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านจำ หมู่ 6 ตำบล
ปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ทำให้มองเห็นภาพต่าง ๆ
ของตำบลปงยางคก ที่ควรนำมาต่อยอดในการดำเนินการวิจัยเชิงพื้นที่ จึงได้มีการดำเนินการเตรียม
ความพร้อมต่าง ๆ เป็นการเริ่มดำเนินการจาก ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ มีรายละเอียดการ
ดำเนินการ ดังนี้

1. เริ่มกระบวนการหาโจทย์วิจัยในพื้นที่ โดยเหล่าคณาจารย์นักวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ
ลำปาง จึงได้ประชุมร่วมกับ อบตำบล ผู้นำชุมชน และประชาชนตัวแทนจากชุมชน ในตำบลปงยางคก
เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของตำบลปงยางคก

การลงพื้นที่ เพื่อค้นหาโจทย์ปัญหาของชุมชน

จากการร่วมประชุมในครั้งนั้นมีตัวแทนจากชุมชนได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาและความต้องการที่
เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงให้ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ

หลังจากนี้ได้ดำเนินการลงพื้นที่อีกครั้งโดยเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายจากระดับผู้นำชุมชน เป็นประชาชนทั่วไปในชุมชน การประชุมพบปะกันในครั้งนี้ พบว่า ปัญหาที่สำคัญในชุมชนมีหลายด้าน ที่เป็นปัญหาหลักคือ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม โดยในด้านเศรษฐกิจ ปัญหาที่สำคัญคือ ประชาชนในชุมชนมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ไม่มีอาชีพเสริมนอกเหนือจากอาชีพหลัก หรือมีอาชีพเสริมแต่ก็ไม่สามารถทำให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน การรวมกลุ่มผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพจำหน่ายได้น้อยหรือไม่มีตลาดจำหน่าย ผลผลิตทางการเกษตรมีน้อย ส่วนในด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่พบพบมากที่สุดคือ จากการที่ตำบลมีการพัฒนาเป็นระบบเมืองมากขึ้นจึงทำให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยที่มีปริมาณมากขึ้นในขณะที่ยังไม่มีกระบบการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี จึงก่อให้เกิดปัญหาทางมลพิษ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในตำบลลงปางยกคอกอย่างเห็นได้ชัดเจน

การพบปะกับประชาชนในพื้นที่เพื่อนค้นหาปัญหา

จากการลงพื้นที่อย่างต่อเนื่องทั้งในรูปแบบอย่างเป็นทางการ และอย่างไม่เป็นทางการของเหล่านักวิจัย ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึก จนได้กรอบการวิจัยในประเด็นการวิจัยคือ การพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ตำบลลงปางยกคอก

2. **เตรียมความพร้อมของนักวิจัย** หลังจากที่ได้กรอบการวิจัยที่ชัดเจน ได้มีการเตรียมความพร้อมของเหล่านักวิจัยโดยได้มีการประชุมชี้แจงนักวิจัยเพื่อเตรียมตัวในการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาโจทย์และการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย จำนวน 2 ครั้ง ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ คือ ศ.ดร. อารี วิบูลพงศ์ และ ดร. สันธิ์ สโรบล แสดงภาพประกอบดังรูป

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถการวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

การประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาโจทย์ และการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย

3. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เทคนิคการลงพื้นที่ ให้นักวิจัย

ดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เทคนิคการลงพื้นที่ให้แก่เหล่านักวิจัยโดย วิทยากรที่ให้ความรู้คือ ดร.สินธุ์ สโรบล โดยในการอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ได้จัดการอบรม 2 วัน ด้วยกันคือ วันแรก เป็นการบรรยายให้ความรู้ถึงเทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในการลงพื้นที่ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง หลังจากนั้นมีการแบ่งกลุ่มระดมความคิดเตรียมการต่างๆ เพื่อการลงพื้นที่จริง วันที่ 2 เป็นภาคปฏิบัติ โดยนำเหล่านักวิจัยไปลงในพื้นที่วิจัยจริง ซึ่งคือ พื้นที่ในตำบลปงยางคก เพื่อให้ นักวิจัยได้ฝึกปฏิบัติ หลังจากที่เรียนรู้ภาคทฤษฎีมาแล้ว การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ เป็นการให้ความรู้เชิงเทคนิค แก่เหล่านักวิจัยหน้าใหม่ ให้มีการดำเนินการที่ถูกต้อง รวมทั้งเป็นการฝึกฝนเทคนิคที่ได้เรียนมา เป็นการสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นให้แก่ นักวิจัยที่จะต้องลงพื้นที่ดำเนินการวิจัย แสดงดังรูป

การอบรมเชิงปฏิบัติการ เทคนิคการลงพื้นที่

4. ประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดเอกสารแนบท้ายสัญญา รวมถึงบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าโครงการวิจัย

ประชุมชี้แจงรายละเอียดและบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าโครงการวิจัย

5. การเปิดตัวโครงการวิจัยอย่างเป็นทางการต่อพื้นที่

วันที่ 18 ตุลาคม 2552 นำคณะนักวิจัยในโครงการทั้งหมด ร่วมงาน “ ปิดเพื่อเปิดงานวิจัยเชิงพื้นที่” โดยภายในงานนี้จะเป็นการเปิดตัวโครงการวิจัยในชุดโครงการ CBMAG และเป็นการเปิดตัวโครงการวิจัย ABC-PUS/MAG ทั้ง 7 โครงการ ซึ่งในการร่วมงานครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เปิดตัวโครงการ ชุดโครงการการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนตำบลปงยางคก เพื่อให้เป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณาจารย์นักวิจัย และคนในชุมชนปงยางคก ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการที่จะร่วมกันพัฒนาศักยภาพของตนเองต่อไปได้ ซึ่งงานนี้จัดขึ้น ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยในงานมีท่านนายอำเภอให้เกียรติมาเป็นประธานในการเปิดงาน และยังมีพัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ อบต.ปาล กำนันและผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้ง ประชาชนในตำบลปงยางคกมาร่วมงาน ภายในงานนี้ นักวิจัยทุกท่าน ได้มีโอกาส นำวัตถุประสงค์และ ขอบเขตการดำเนินงานวิจัยของแต่ละโครงการให้ประชาชนได้ร่วมรับรู้ และแจ้งถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในการลงพื้นที่ เป็นการสร้างความคุ้นเคยและรู้จักอย่างเป็นทางการ ภายหลังจากที่ได้มีการลงพื้นที่แบบไม่เป็นทางการมาก่อนหน้านี้แล้ว นอกจากนี้ ท่านนายอำเภอ และผู้นำยังได้ให้ข้อชี้แนะ ในการดำเนินการและพร้อมที่จะอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะต้องดำเนินการร่วมกันตลอดระยะเวลา 12 เดือน

6. ประชุมติดตามผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคร่วมกันของคณะนักวิจัย

ในระยะเวลาของการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ ได้มีการติดตามถึงผลการดำเนินงานของแต่ละโครงการ เพื่อรับทราบถึงปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงานเพื่อจะได้ประสานงานระหว่างนักวิจัยและภาคีในพื้นที่ให้เกิดความราบรื่นในการติดต่อและดำเนินงาน

การประชุมติดตามการดำเนินงานนักวิจัย

7. ประชุมเตรียมความพร้อมก่อนการรายงานความก้าวหน้ากับหัวหน้าโครงการวิจัยและประสานการแก้ไขปัญหาระหว่างหัวหน้าโครงการวิจัยและภาคีในพื้นที่

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและอาชีวศึกษา”

การประชุมเตรียมความพร้อมก่อนการรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย

8. จัดเวทีการรายงานความก้าวหน้าผลการวิจัย นำนักวิจัยนำเสนอผลการดำเนินในช่วงแรกของการดำเนินการ เป็นการนำเสนอความก้าวหน้าของการวิจัย เพื่อเป็นการพัฒนานักวิจัยในภาคกลางน้ำ เน้นการประเมินเพื่อเสริมพลังให้นักวิจัย โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะคือ ศ.ดร. อารี วิบูลพงศ์ ศ.ดร. สายสมร ล้ายอง และ รศ.ดร. อวรรณ โอภาสพัฒนกิจ เพื่อให้การดำเนินงานถูกต้องเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ และเป็นการทบทวนถึงกระบวนการทำงาน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการทำงานเพิ่มเติม และมีการแก้ไขถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ร่วมกัน

9. จัดเวทีคืนข้อมูลและถอดบทเรียนการจัดการงานวิจัยให้กับภาคี เพื่อเผยแพร่ผลงานต่อภาคีในพื้นที่ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน โดยในการประชุมของหัวหน้าโครงการวิจัยลงมติว่าจะดำเนินการเป็น 2 เวที คือ

เวทีที่ 1 รายงานสรุปผลการดำเนินโครงการในรูปแบบวิชาการและถอดบทเรียนนักวิจัยร่วมในโครงการ

เวทีที่ 2 สรุปผลการดำเนินงานแบบไม่เป็นทางการให้กับกลุ่มชาวบ้านตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

4. สรุปผลการดำเนินการ

จากการดำเนินงานวิจัย สามารถสรุปบทเรียนที่ได้จากการดำเนินการวิจัยคือ โครงการวิจัย มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงความคิด ความรู้ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง นักวิจัยและภาคีที่เกี่ยวข้อง มีการเชื่อมโยงประสบการณ์ที่ได้รับ เกิดความมีปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกิดการกระตุ้นการพัฒนาในพื้นที่ สร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคคลในชุมชน ในการคิดและพัฒนาชุมชนของตน

ในการบริหารจัดการงานวิจัย เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ ซึ่งในการบริหารจัดการงานวิจัย มีกระบวนการสำคัญ ๆ 3 ประการในการดำเนินการให้สำเร็จคือ การบริหารจัดการงานวิจัยระดับต้นน้ำ นั่นคือ เริ่มตั้งแต่การหาโจทย์วิจัยร่วมกับพื้นที่ การพัฒนาโจทย์วิจัย ซึ่งใช้เทคนิคต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่นประชุมกลุ่ม ทั้งในระดับผู้นำ และระดับชาวบ้าน การลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้มาถึงโจทย์ปัญหาอย่างแท้จริง

การบริหารจัดการในระดับกลางน้ำ ได้มีการหนุนเสริมการดำเนินการวิจัยให้มีคุณภาพ เช่น การจัดอบรมเทคนิคต่าง ๆ ให้นักวิจัย การจัดหาผู้ทรงคุณวุฒิให้คำแนะนำการดำเนินงานวิจัยในศาสตร์สาขานั้นๆ การจัดเวที/กิจกรรมส่งเสริมกระบวนการวิจัย การประสานเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ผู้ที่ทำวิจัย และการติดตามความก้าวหน้าของโครงการวิจัยของนักวิจัย และท้ายที่สุด การบริหารจัดการงานวิจัยในระดับปลายน้ำ มีการถอดบทเรียนงานวิจัยและคืนข้อมูลองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัยให้กับพื้นที่ การนำเอาผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ และการขยายผลต่อเนื่อง การนำเสนอผลงานวิจัย การจัดเวทีหนุนเสริมการเขียนบทความเพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่งานวิจัย

และจากการดำเนินการวิจัย พื้นที่ ชุมชน สามารถนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ตำบลปงยางคกสามารถเป็นต้นแบบของชุมชนในการจัดการและสามารถพึ่งพาตัวเองได้ ชุมชนในอำเภอห้างฉัตรเกิดการแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาระหว่างชุมชน และ องค์การระดับเทศบาลตำบล สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาตำบลต่อไป

ในส่วนของโครงการย่อยแต่ละโครงการสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. โครงการการศึกษามิติปัญหาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ ผลที่ได้จากการวิจัยคือต้องรู้ความรู้ในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ ในด้านวัตถุดิบ ด้านกระบวนการผลิต ด้านการตลาด ด้านการรวมกลุ่ม และด้านการสืบทอดและเผยแพร่ ข้อมูลจากการจัดเก็บองค์ความรู้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมได้ถูกขยายผลต่อด้วยการเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบแผ่นพับและเว็บไซต์ อันเป็นการเปิดโอกาสให้คนภายนอกชุมชนได้เรียนรู้ แบ่งปันกันในวงกว้าง

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญากับชาวบ้าน

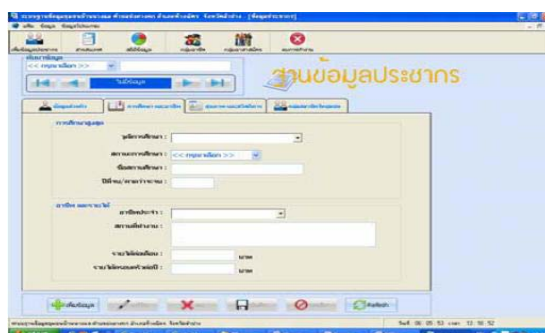

หลุมขยะบ้านนางแล

2. การศึกษาการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลปงยางคก งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการจัดการขยะที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านนางแลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จากการศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะในแต่ละครัวเรือนพบว่ามีการผลิตขยะเปียก ขยะแห้ง และขยะอันตราย คิดเป็น 78%, 92% และ 9% ตามลำดับ โดย 74% ของครัวเรือนทั้งหมดไม่มีการคัดแยกขยะภายในครัวเรือนก่อนที่จะนำไปทิ้ง ณ จุดพักขยะ ขณะที่ 26% นั้นจะมีการแยกขยะก่อน โดยบางครอบครัวจะมีการนำเอาขยะอินทรีย์ที่แยกได้ไปเป็นอาหารสัตว์ ขณะที่บางครอบครัวมีการคัดแยกขยะ และมี 18% ของครอบครัวที่คัดแยกขยะมีการทำทั้งสองวิธีการร่วมกัน สำหรับแนวทางในการกำจัดขยะที่ชุมชนเห็นชอบร่วมกันได้แก่การเผาขยะอย่างถูกสุขลักษณะและการฝังกลบแบบสุขาภิบาล คิดเป็น 69% และ 55% ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม 55% ของชุมชนเห็นว่าการสร้างระบบคัดแยกขยะชุมชนมีความเป็นไปได้มากที่สุดเนื่องจากมีค่าการลงทุนที่ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับวิธีการเผาและการฝังกลบ ซึ่งการจัดการขยะด้วย 2 วิธีการหลังนี้อาจมีความเป็นไปได้ที่จะใช้กำจัดขยะที่เกิดจากชุมชนทั้งหมดของเทศบาลตำบลปงยางคก

3. โครงการการพัฒนากระบวนการฐานข้อมูลคุณภาพชีวิตประชาชน ตำบลปงยางคก มีวัตถุประสงค์ในการจัดทำเพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลของหมู่บ้านนางแลโดยมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งเป็นความต้องการของชุมชนบ้านนางแล ในการแก้ปัญหาการดำเนินงานทางด้านการจัดระบบข้อมูลของชุมชนบ้านนางแล ตำบลปงยางคก ให้เกิดประสิทธิภาพ และสามารถนำข้อมูลนั้นมาใช้ในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของหมู่บ้านให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำวิจัยร่วมกับผู้นำชุมชน เยาวชน และประชาชนในหมู่บ้านนางแล ร่วมกับการบูรณาการสู่การเรียนรู้ การสอน ผลจากการดำเนินงานโครงการวิจัยพบว่าพบว่าในระดับหมู่บ้านนั้นมีการบันทึกและจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของประชาชนในหมู่บ้านไว้น้อยมาก ส่วนใหญ่ผู้ใหญ่บ้านจะใช้การจำจากจากความคุ้นเคยกับลูกบ้านมากกว่า หากส่วนราชการต้องการข้อมูลใดจากหมู่บ้านก็ทำการสำรวจกันเป็นครั้ง ๆ ไป ทำให้ได้รับข้อมูลล่าช้าบางครั้งไม่ทันต่อความต้องการใช้งานหมู่บ้านและอบตำบลจึงมีความต้องการระบบฐานข้อมูลเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ร่วมกับชุมชนพัฒนารูปแบบข้อมูลของชุมชนที่ต้องการจัดเก็บร่วมกัน และนำรูปแบบของข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ช่วยในการจัดเก็บ และบริหารจัดการข้อมูลของประชาชน เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องชัดเจน สะดวก รวดเร็วในการค้นหาและสามารถประมวลผลเป็นสารสนเทศที่นำมาประกอบการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ในการเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นหลายด้านตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของหมู่บ้านและอบตำบล ทำให้การพัฒนาชุมชนนั้นสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีและเกิดเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

หน้าจอการจัดการข้อมูลการศึกษาและอาชีพ

4. แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดแบบมีส่วนร่วมธุรกิจกะลามะพร้าว บ้านทุ่งบ่อแป้น ตำบล ปงยางคก เป็นการวิจัยแบบบูรณาการเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดแบบมีส่วนร่วมธุรกิจ กะลามะพร้าว กรณีศึกษา หมู่บ้านทุ่งบ่อแป้น ตำบลปงยางคก อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง เป็นโครงการวิจัยที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของธุรกิจกะลามะพร้าว และนักวิจัย เพื่อตอบสนองความต้องการการพัฒนาในธุรกิจกะลามะพร้าว ให้สามารถส่งออกสินค้าจากพื้นที่การผลิตสู่ตลาดที่กว้างออกไป

ผลการวิจัย พบว่าธุรกิจกะลามะพร้าวมีศักยภาพในการผลิต แต่ขาดศักยภาพในการส่งสินค้าออกไปขายนอกชุมชน และด้านผลิตภัณฑ์ หากได้รับการส่งเสริมและการพัฒนาจะก่อให้เกิดการขายตลาดได้ จุดสำคัญอยู่ที่การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการ มีการหาแนวทางกลยุทธ์ที่เหมาะสม โดยเน้นกลยุทธ์ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อให้ผลิตสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า และ กลยุทธ์ด้านการตลาด

5. การศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการศูนย์ร้านค้าสวัสดิชุมชน อย่างยั่งยืน ตำบลปงยางคก ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นงานวิจัยที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้เสียกับศูนย์ร้านค้าสวัสดิชุมชน มีการทบทวนสถานภาพร้านค้าสวัสดิชุมชนและวิเคราะห์ถึงศักยภาพการบริหารจัดการ ร่วมกันถอดบทเรียนความสำเร็จและความล้มเหลวที่เกิดขึ้น และนำมาขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาโดยใช้กระบวนการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม ผลที่ได้รับคือ ร้านค้าสวัสดิชุมชน เกิดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการศูนย์ร้านค้าชุมชนในแต่ละแห่ง โดยมีการใช้กระบวนการกลุ่มและเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับหมู่บ้าน/ตำบล

นักวิจัยและผู้ประกอบการแบบครัวเรือน ร่วมกันวิเคราะห์ในตัวผลิตภัณฑ์กะหล่ำมะพร้าว

การทำเวที วิเคราะห์ศักยภาพชุมชน

6. การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงเห็ด บ้านทุ่งบ่อแป้น ตำบลปงยางคก มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงเห็ดบ้านทุ่งบ่อแป้น และเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงเห็ดบ้านทุ่งบ่อแป้น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้เทคนิควิธีการสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงเห็ดบ้านทุ่งบ่อแป้น ตำบลปงยางคก อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง เป็นการรวมกลุ่มกันแบบไม่เป็นทางการ ไม่ได้มีระเบียบข้อบังคับ หรือข้อตกลงใดๆ ร่วมกันในกลุ่ม การดำเนินงานของผู้เพาะเลี้ยงเห็ดแต่ละรายจะดำเนินงานของตนเองอย่างเป็นอิสระ ทั้งในด้านการผลิต การตลาด การบริหารจัดการ ผู้เพาะเลี้ยงเห็ดแต่ละรายต่างทำการเพาะเลี้ยงเห็ดในสถานที่ของตนเอง ส่วนในด้านการตลาดนั้นผู้เพาะเลี้ยงเห็ดแต่ละรายต่างมีอิสระในการขาย สามารถนำไปขายด้วยตนเองหรือจะขายให้กับผู้รับซื้อรายใดก็ได้ สามารถติดต่อหาผู้รับซื้อได้โดยตรงด้วยตนเอง ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ก็จะนำมาขายกับผู้รับซื้อคนเดียวกัน ในด้านการบริหารจัดการนั้นผู้เพาะเลี้ยงเห็ดแต่ละรายมีอำนาจในการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ส่วนมากจะมีการบริหารจัดการกันเองภายในครัวเรือน มีผู้นำครอบครัวเป็นผู้บริหารจัดการตามที่เห็นสมควร

เห็ดของกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงเห็ด

สถานที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ที่บอกเล่าความเป็นมาความเป็นมาของชุมชน

7. แนวทางการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ตำบลปงยางคก งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอเกาะคาตั้งที่ได้กล่าวมาข้างต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยงานวิจัยนี้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบส่วนร่วม ที่มีการบูรณาการกิจกรรมนักศึกษาและกิจกรรมการเรียนการสอนเข้ากับงานวิจัย โดยการศึกษาบริบทชุมชน สัมภาษณ์ จัดเวทีระดมความคิดเห็น ซึ่งชุมชนดังกล่าวมีโครงสร้างพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยว และบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ด้านการบริหารจัดการ ทางชุมชนได้มีการพัฒนาและปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ ใช้วิธีการเชื่อมโยงเรื่องราวประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษ โดยสร้างสถานที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ที่บอกเล่าความเป็นมาความเป็นมาของชุมชน มีการปรับแต่งภูมิทัศน์ เพื่อสร้างความสนใจ และพบว่าพื้นที่ศึกษานั้นมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งที่นอกเหนือไปจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ นั่นก็คือแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิต เทศกาลประเพณีชุมชนสินค้าหัตถกรรม ซึ่งเป็นสร้างรายได้อีกทางหนึ่งของชุมชนอีกด้วย

5. วิจัยรณผลการดำเนินงาน / ข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินโครงการทำให้เกิดนักวิจัยรุ่นใหม่ ที่มีศักยภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น เกิดการทำงานร่วมกัน เกิดการประสานงาน และการทำงานร่วมกับชุมชน ในการดำเนินการวิจัยนี้ นักวิจัยสามารถนำเอากระบวนการวิจัยเข้ามาใช้ร่วมกับการเรียนการสอน มีการพัฒนาการเรียนการสอนที่ใช้งานวิจัยเป็นฐาน ในส่วนของนักศึกษาเอง ก็เกิดการกระตุ้นความคิด การแก้ปัญหาในการทำงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงนอกห้องเรียน ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองในการทำงานร่วมกับคนอื่น มีการพัฒนาตนเอง ทำให้มีความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้โจทย์วิจัยที่มาจากพื้นที่ ที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่แท้จริงในพื้นที่ เป็นความต้องการของคนในพื้นที่เอง ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้ศักยภาพของตนเองทำให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง และยังสามารถขยายผลไปยังชุมชนอื่น ๆ ทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักถึงการเรียนรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์ จนถึงการกำหนดให้เป็นนโยบายในพื้นที่ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ในการวิจัยเชิงพื้นที่ ต้องยังมีการปรับกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการวิจัย ทั้งด้านกระบวนการ การดำเนินการ เนื่องจาก นักวิจัยยังติดในศาสตร์สาขาความรู้ของตนเอง ยังขาดความเชื่อมโยงที่ถูกต้องกับสภาพจริง และบางส่วนยังเน้นแต่ในการพัฒนา ไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลกับความรู้ที่ได้ จึงควรมีการเตรียมความพร้อมนักวิจัยรุ่นต่อไปเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการทำงานเชิงพื้นที่

2. การวิจัยเชิงพื้นที่ เป็นการวิจัยที่ต้องการจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ตั้งแต่กระบวนการหาโจทย์ จนถึงการนำไปใช้ประโยชน์ จึงเป็นการดำเนินการที่มาจากพื้นที่อย่างแท้จริง ไม่ได้เกิดจากความคิดและความต้องการของตัวนักวิจัย การรู้จักพื้นที่อย่างแท้จริงจึงเป็นสิ่งสำคัญในอันดับต้นๆ ของการดำเนินการเชิงพื้นที่ให้ประสบความสำเร็จ

3. ในการดำเนินการวิจัย เป็นการดำเนินการวิจัยร่วมกันระหว่าง อาจารย์ นักศึกษา และภาคีวิจัย เห็นได้ว่า คณะวิจัยมีความรู้และประสบการณ์ต่างกันมาก ต้องอาศัยความร่วมมือ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ และความจริงใจ ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลและบรรลุถึง เป้าหมายที่วางไว้

4. มหาวิทยาลัยเอื้อให้เกิดการดำเนินงานที่สะดวก และการที่นักศึกษาได้มีส่วนในการทำงาน ร่วมกับอาจารย์ ทำให้เกิดแรงเสริมในการพัฒนาพื้นที่ มหาวิทยาลัยควรมีทุนในการทำวิจัยสำหรับ นักศึกษาที่ทำงานวิจัยในพื้นที่ เพื่อใช้พื้นที่เป็นสนามในการปฏิบัติงานวิจัย และเกิดความต่อเนื่องกับ พื้นที่

5. ในการพัฒนาชุมชนโดยการใช้การวิจัย ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และตระหนักถึง ศักยภาพของตนเองในการที่จะแก้ไขปัญหา และพัฒนาพื้นที่ชุมชนของตนเอง ในขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยก็ได้ทำหน้าที่ในการบริการวิชาการโดยใช้พื้นที่เป็นฐานในการสร้างองค์ความรู้เพื่อเอาไป ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา ที่ตอบสนองได้ตรงตาม ความต้องการของชุมชน มหาวิทยาลัยจึงควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิจัยในลักษณะนี้ เพื่อ ความเป็นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยที่เน้นในเรื่องการพัฒนาท้องถิ่น

6. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ภายใต้โครงการ “โครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนแบบบูรณาการศาสตร์เพื่อและการเรียนรู้ การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท (Area Based Collaborative Research for Undergraduate and Master Students : ABC-PUS/MAG) ประจำปี 2552” ที่ได้ให้ ทุนอุดหนุนในการทำวิจัยและขอขอบคุณท่าน ผู้ใหญ่บ้าน เทศบาลตำบลปงยางคก และประชาชน ชาวตำบลปงยางคกทุกท่าน ที่ได้สนับสนุนและร่วมมือในการทำวิจัยขอบคุณบุคลากรใน สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน ขอขอบคุณและ ผศ.ดร.ดวงจันทร์ เตียววิไล ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปาง ที่คอยให้คำแนะนำ สนับสนุน การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วง ขอขอบคุณวิทยากรผู้ทรง วุฒิทุกท่านที่เสียสละเวลาให้ข้อชี้แนะต่าง ๆ และขอบคุณเพื่อนนักวิจัยทุกท่านที่ดำเนินการจนเสร็จสิ้น โครงการด้วยดีมาตลอด

7. เอกสารอ้างอิง

จรัญญา วงษ์พรหม. มองกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ผู้นำและพัฒนากมูลนิธิองค์กร

ชาวบ้านเพื่อการพัฒนาภาคอีสาน , ธันวาคม 2548

ธีระพงษ์ แก้วหางษ์. กระบวนการเสริมสร้างชุมชน เขมแข็ง ประชาคม ประชาสังคมขอนแก่น,

โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา,2544

ปิยะนุช คลายเงิน.การพัฒนาระบบข้อมูลในชุมชน โดยผานกระบวนการวิจัยเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ ยั่งยืน.เอกสารประกอบการประชุมวิชาการรัฐศาสตรและรัฐประศาสนศาสตรแหง ชาติครั้งที่ 6.

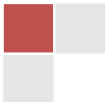
สำนักงานคณะกรรมการวิจัย แหงชาติ. กรุงเทพฯ.2548.

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน, สถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏขอนแก่น,มกราคม 2540

ชุดโครงการ “พัฒนาความสามารถวิจัยในระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏและ อาชีวศึกษา”

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ชั้น 14 อาคาร เอ็ม เอ็ม ทาวเวอร์

979 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน พญาไท

กรุงเทพฯ 10400

<http://www.trf.or.th>

สำนักประสานงานโครงการ ABC-PUS/MAG และ IRVE สกว.
ชั้น 16 อาคาร 4 ภาควิชาวิศวกรรมโลหการ
คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
โทรศัพท์/โทรสาร 0-2250-1191, 086-441-6287, 089-026-1120
Email : abc-pusmag@eng.chula.ac.th, trfirve@gmail.com,
trf__abcpusmag@yahoo.com
<http://www.abcpusmag-irve.org>